

การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง

นางสาวอรุณีวรรณ นาศรี

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต

สาขานิติศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

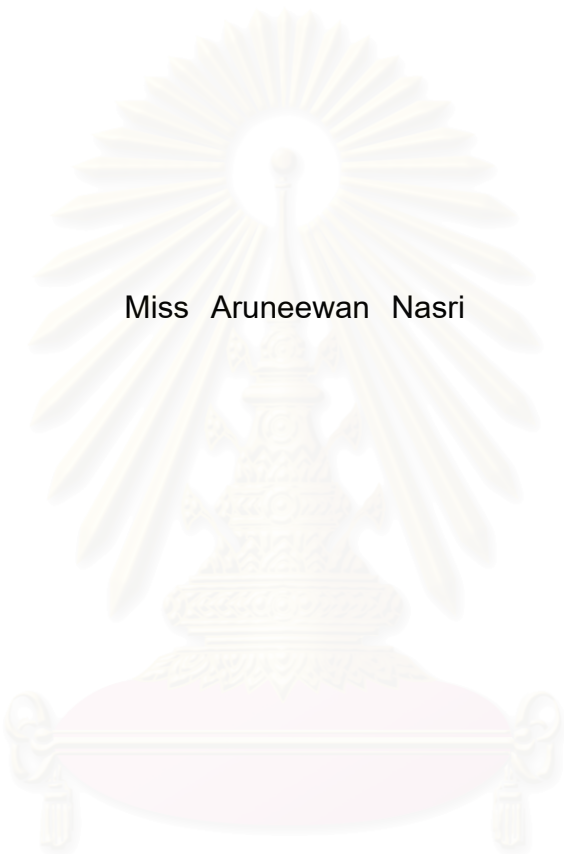
ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-03-0918-6

ลิขสิทธิ์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

COMMUNICATION IN TAPTEING CIVIC GROUP'S MANAGEMENT

Miss Aruneewan Nasri

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted In Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Development Communication

Department of Public Relation

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-03-0918-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง
โดย	นางสาวอรุณีวรรณ นาศรี
สาขาวิชา	นิเทศศาสตรพัฒนาการ
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวัติ บุญลือ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ)

อรุณีวรรณ นาศรี : การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง (COMMUNICATION IN TAPTEING CIVIC GROUP'S MANAGEMENT) **อาจารย์ที่ปรึกษา** ผศ. ดร. ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล . หน้า . ISBN. 974-03-0918-6

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา พัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง , ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง , กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า

1. พัฒนาการของประชาคมทับเที่ยงสามารถแบ่งได้เป็น 4 ระยะ คือ ระยะเสียงสะท้อนของพลเมือง ระยะพลังแห่งแรงบันดาลใจ ระยะจากเสวนาสู่ปฏิบัติการ และ ระยะแตกหน่อเติบโต
2. ปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง ประกอบด้วย 5 ปัจจัย คือ ลักษณะของแกนนำ ลักษณะของเนื้อหาหรือสาร ลักษณะของช่องทางการสื่อสาร แนวคิดของบุคคลในการเข้าร่วม ลักษณะเฉพาะของสังคมทับเที่ยง
3. กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง ประกอบด้วย **กลยุทธ์ด้านการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย** ประกอบด้วย การใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการสร้างและการขยายเครือข่าย , กิจกรรมต้องขยายฐานกลุ่มเป้าหมายออกไปอย่างกว้างขวางไม่หยุดนิ่ง เพื่อนำไปสู่ความเป็นประชาคมที่เข้มแข็ง, การจัดพื้นที่สาธารณะซึ่งเปิดกว้างสำหรับทุกคน **กลยุทธ์ด้านการสร้างการมีส่วนร่วม** ประกอบด้วย การเลือกประเด็นที่ทุกฝ่ายสามารถเข้ามาร่วมมือกันได้ คือ ประเด็นเมืองน่าอยู่ , การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ , การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับฐานกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ และ**กลยุทธ์ด้านสื่อ** คือ การเลือกช่องทางสื่อสารที่สอดคล้องกับกลุ่มคนและกิจกรรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา 2544ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4385150928 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEY WORD : COMMUNICATION / CIVIC GROUP / COMMUNITY / DEVELOPMENT

ARUNEEWAN NASRI : COMMUNICATION IN TAPTEING CIVIC GROUP'S
MANAGEMENT. THESIS ADVISOR : PARICHART STHAPITANONDA
SAROBOL , Ph.D. XXX pp. ISBN 974-03-0918-6

The objective of this research is to study the development of Tapteing civic group , the supporting factors of Tapteing civic group's formation , and the communication strategies in managing of Tapteing civic group by means of qualitative research. Participation observation and in-dept interview with key informants were used to complete this study.

The results are as follows :

1. The development of Tapteing civic group is found to be 4 phases ; Echo of population phases , Power of inspiration phases , From talking to action phases, and Growing up phases.

2. There are 5 factors that support the formation of Tapteing civic group. Those factors can be categorize as following : (1) Characteristics of the leaders ; (2) Characteristics of the message ; (3) Characteristics of the communication channel ; (4) The ideas of participants ; (5) The specific characteristics of Tapteing social.

3. The communication strategies in managing of Tapteing civic group can be analyzed as following : (1) Approaching target group Strategies includes Using the private relation in building and increasing network, Activities have to expand the target group for being the powerful civic group, Having public sphere; (2) Participation Strategies includes Choosing the participial issue, Activities suited basic needs of human, Activities related with the originally activities; (3) Communication channel Strategies includes Choosing communication channel approximates groups and activities.

Department/Program Public Relations Student's signature

Field of study Development Communication Advisor's signature

Academic year 2001 Co- advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่คอยให้คำแนะนำ ให้แนวคิด ช่วยตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆตลอดมา และขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ธนวดี บุญลือ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณทุกความรู้สึกดีๆและทุกความร่วมมือจากพี่ๆทุกคนในประชาคมทับเที่ยงที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ โดยเฉพาะพี่จ้อยที่คอยซักถามความก้าวหน้าของการเก็บข้อมูลอย่างห่วงใย และขอขอบคุณพี่ใหม่ที่คอยเตือนสติไม่ให้ผู้วิจัยหลงระเห็จจนลืมหน้าที่หลักของตัวเอง

ขอขอบคุณเพื่อนๆทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพี่เหม้ม พี่มิ่งค์ อ้อ แอน และเหมี้ยว กลุ่มเพื่อนรักที่คอยเป็นกำลังใจในวันท้อและคอยถามไถ่ด้วยความเป็นห่วงเป็นใยกันเสมอมา ขอขอบคุณผู้เพื่อนร่วมอุดมการณ์ที่คอยช่วยบอก ช่วยชี้แนะ และฟันฝ่าด้วยกันมาจนถึงวันนี้ ขอขอบคุณ อ้อม ไตเติ้ล หญิง นิ่ง ผึ้ง ที่คอยให้กำลังใจให้กันในวันเหงา และที่สำคัญขอขอบคุณใครคนหนึ่งที่ยังคงเป็นความทรงจำอันงดงามของใจเสมอมาและตลอดไป

ขอบคุณกำลังใจของตัวเองที่พยายามจะแกร่งกล้าแม้ว่าบางเวลาจะท้อถอยจนอ่อนแรงและถอดใจ

ท้ายที่สุดนี้ลูกขอกราบขอบพระคุณ พ่อ แม่ ที่คอยให้ความรัก คอยทะนุถนอมหัวใจดวงนี้ให้รู้สึกอบอุ่นทุกเวลา ขอขอบคุณคติพจน์เตือนใจที่พ่อเคยเขียนให้ว่า "ความอดทนจะนำมาซึ่งความสำเร็จของชีวิต" วันนี้ลูกเชื่อแล้วว่าเป็นเช่นนั้นจริงๆ และขอบคุณพี่ดาว พี่โดมที่คอยเป็นกำลังใจให้กันเสมอมา

อรุณีวรรณ นาศิริ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
1.3 ปัญหาในการวิจัย.....	8
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	8
1.5 นิยามศัพท์.....	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.....	18
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและ องค์กรประชาชน.....	24
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่ม.....	31
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการชุมชน.....	37
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสาร	52
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	76
3.1 การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย.....	76
3.2 การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	77
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	77
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
3.5 การนำเสนอข้อมูล.....	80

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ผลการวิจัย.....	81
สภาพชุมชน.....	81
ผลการวิจัย.....	89
4.1 พัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง.....	89
4.2 ปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง.....	138
4.3 กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง.....	153
5. สรุปผลการวิจัยอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	164
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	164
5.2 อภิปรายผล.....	167
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	191
รายการอ้างอิง.....	194
ภาคผนวก.....	199
ภาคผนวก ก.	200
ภาคผนวก ข.	209
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	222

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

วิถีชีวิตไทยเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นที่แสดงถึงความเป็นชาติ คนไทยในสมัยก่อนดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ทุกชีวิตพึ่งพิงกันอยู่บนพื้นฐานของคำว่า "น้ำใจไมตรี" เช่น บ้านไหนมีพืชผักอะไรก็จะนำมาแบ่งปัน แลกเปลี่ยนกับบ้านอื่น วิถีชีวิตร่วมที่ใหญ่ที่สุดก็เป็นเพียงระดับชุมชนขนาดเล็ก ซึ่งอาจจะเป็นเมืองเล็กๆ หมู่บ้าน ตรอก ซอย ย่าน ในวิถีชีวิตร่วมนี้ ชุมชนจะควบคุมดูแลซึ่งกันและกัน ร่วมกันรับผิดชอบในปัญหาศีลธรรม คุณธรรม และอื่นๆ เช่น ผู้ใหญ่ของบ้านหนึ่งอาจกล่าวตักเตือนลูกหลานของอีกบ้านหนึ่งได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541 : 154) จึงอาจกล่าวได้ว่า **คนไทยแต่ก่อนมีจิตสำนึกในการดูแลและรับผิดชอบต่อชุมชนของตน**

ปัจจุบันวิถีชีวิตไทยในอดีตที่สวงามกำลังถูกลบเลือนไปอย่างน่าเสียดาย ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากร เมื่อคนเพิ่มขึ้นในขณะที่พื้นที่เท่าเดิม ปัญหาต่างๆ จึงตามมามากมาย ทั้งปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาการว่างงาน ปัญหาความยากจน ปัญหาความแออัด ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม ฯลฯ อีกทั้งยังทำให้เกิดวิถีชีวิตของคนเมืองใหญ่ๆ ขึ้นแทนที่วิถีชีวิตร่วมระดับชุมชนแบบดั้งเดิมที่เคยมีอยู่ กล่าวคือ ผู้คนที่เคยแลกเปลี่ยนแบ่งปันทรัพยากรก็เปลี่ยนเป็นการค้าการขายเพื่อกำไร ผู้คนในชุมชนที่เคยดูแลกันและกันก็เปลี่ยนเป็นการใช้ชีวิตแบบต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำมาหากินเพื่อเอาตัวรอด สิ่งนี้เองเป็นผลให้จิตสำนึกระดับชุมชนขนาดเล็กที่เคยมีอยู่ค่อยๆ สูญหายไป อีกทั้งยังทำให้ชุมชนที่เคยดำเนินวิถีชีวิตของกลุ่มร่วมกันอย่างสามัคคีและมีชีวิตชีวา กลับแตกแยกและเงียบเหงา

ปัญหาที่ถาโถมและเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนและชุมชนมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลานี้ที่ประเทศกำลังประสบกับปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ก็ยังเป็นผลให้ชุมชนเมืองต่างๆ ได้รับความกระทบและขยายผลออกไปอย่างกว้างขวางรวดเร็วไม่เพียงแต่จะส่งผลกระทบต่อสังคมเมืองขนาดใหญ่อย่างกรุงเทพฯ เชียงใหม่ หรือหาดใหญ่เท่านั้น แต่กำลังส่งผลลงมาในระดับท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศอย่างต่อเนื่องจนยากที่จะหลีกเลี่ยง

"ทับเที่ยง" เมืองหลักของจังหวัดตรังก็เป็นเมืองหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนไม่แตกต่างจากเมืองอื่นๆทั่วประเทศ "เมืองทับเที่ยงเป็นแหล่งซึบซับเรื่องราวต่างๆของจังหวัดตรัง เป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่ง ทุกเรื่องราวล้วนทะลักไหลเข้าสู่เมือง เมืองทับเที่ยงในวันนี้มีปัญหที่สลับซับซ้อนขึ้น ใหญ่ขึ้น ไม่ได้แตกต่างจากเมืองอื่นๆที่โดนรุกรกหน้าจากกระแสทุนนิยมเสรี กรอบคิด และ ค่านิยมล้วนเป็นไปเพื่อโลกาภิวัตน์ รากของปัญหาหลายปัญหาเริ่มแทงทะลุกลองจนยากที่จะหยั่งถึง หลายรากของปัญหาเริ่มก่ออิทธิพลในระบบอุปถัมภ์ ทำลายคุณค่าและวัฒนธรรมท้องถิ่นจนน่าตกใจ ทั้งปัญหายาเสพติด , เอดส์ , คนว่างงาน ฯลฯ หากไม่ร่วมกันหาทางออกอย่างเร่งด่วน เมืองจะไปไม่รอด" (เอกสารประกอบการประชุมวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552 โดยกลุ่มประชาคมทับเที่ยง)

ทางออกในวันนี้ของเมืองทับเที่ยงจึงถึงเวลาที่จะต้องระดมศักยภาพทั้งหมดของชุมชน อันได้แก่ ภูมิปัญญา คน ทรัพยากร และการร่วมแรงร่วมใจจากทุกส่วนในชุมชน เพื่อร่วมกันวางรากฐานการแก้ปัญหาและการพัฒนาท้องถิ่น ด้วยจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองที่มีความรัก ความผูกพันต่อท้องถิ่นของตน การประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชนนี้เองที่จะเป็นตัวพลิกฟื้นชุมชนที่ล่มสลายให้กลับกลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและมีศักยภาพในการพัฒนาตามแนวคิด

Civil Society หรือ ประชาสังคม

แนวคิด "ประชาสังคม" ดังกล่าวถึงแม้ว่าจะค่อยๆก่อตัวขึ้นในสังคมไทย แต่ก็มีเหตุปัจจัยที่ช่วยหนุนเนื่องให้แนวคิดนี้พัฒนาต่อไปได้อย่างดี เนื่องจากในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา มีการก่อกำเนิดของชนชั้นกลางและขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา พัฒนาการของกระบวนการประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้ประชาชน สื่อมวลชน แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ อีกทั้งระบบการติดต่อสื่อสารโดยอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ช่วยทำให้เกิดการรวมตัวกันอย่างกว้างขวางและรวดเร็วโดยไม่จำเป็นต้องเห็นหน้าค่าตา รวมทั้งความรู้ประสิทธิภาพและความไม่โปร่งใสของหน่วยงานรัฐ เหล่านี้ล้วนเกื้อหนุนการเจริญเติบโตของแนวคิดนี้ทั้งสิ้น กล่าวโดยสรุปแนวคิดประชาสังคมค่อยๆก่อตัวขึ้นเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ภายในไม่เกิน 1 ทศวรรษที่ผ่านมา (ชูชัย ศุภวงศ์ , 2541 : 170 – 171) ปัจจุบันแนวคิดนี้ก็ถูกกล่าวถึงกันอย่างกว้างขวางและหนทางของการแปรจากแนวคิดมาสู่แนวทางปฏิบัติอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมก็คือ การนำแนวคิดดังกล่าวบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 โดยมีแผนปฏิบัติการเบื้องต้นคือการเสนอให้มีการ ก่อตั้ง "ประชาคมจังหวัด" ขึ้นนั่นเอง

คำว่า “**ประชาคมจังหวัด**” เริ่มปรากฏขึ้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ในความหมายว่า ความเป็นชุมชน หรือ การมีความผูกพันร่วมกันของประชาชนในจังหวัดโดยมีกลไกและกระบวนการในการรวมตัวของกลุ่มและองค์กรประเภทต่างๆของประชาชนในลักษณะพหุภาคีที่ตัวแทนชุมชน หน่วยงานราชการ นักวิชาการ องค์กรเอกชน และธุรกิจประกอบกันขึ้นมาเพื่อร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาจังหวัดอันจะก่อให้เกิดประโยชน์โดยรวมต่อประชาชนในจังหวัดนั้น (“ประชาคมจังหวัด พลังท้องถิ่นเพื่อสิ่งแวดล้อม” , ชาวสด 1 พ.ย. 41)

ประชาคมทับเที่ยง จังหวัดตรัง เป็นประชาคมระดับจังหวัดที่ได้ก่อตัวขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อปี 2542 จุดมุ่งหมายหลักของการก่อตั้งประชาคมก็คือ การสร้างเมืองทับเที่ยงให้กลายเป็นเมืองน่าอยู่ ข้อสงสัยที่อาจตามมาก็คือ เมืองทับเที่ยงในวันนี้ไม่น่าอยู่แล้วกระนั้นหรือเกิดอะไรขึ้นกับเมืองทับเที่ยง แน่นอนที่สุด มูลเหตุของการพัฒนายังคือการประสบกับปัญหา เมืองทับเที่ยงก็เช่นเดียวกัน เมืองทับเที่ยงในวันนี้เกิดปัญหาขึ้นมากมายและปัญหาเหล่านั้นก็กลายมาเป็นประเด็นของการถกเถียงพูดคุย คนในทับเที่ยงเริ่มเกิดความรู้สึกห่วงใยและต้องการแก้ไขปัญหามุมชน

คนกลุ่มแรกที่เริ่มออกมาแสดงความเป็นห่วงชุมชนและต้องการแก้ไขปัญหามุมชนก็คือกลุ่มชนชั้นกลางที่มีการศึกษา คนกลุ่มนี้เรียกได้ว่าเป็น “**กลุ่มแกนนำ**” ที่ต้องการให้ประเด็นปัญหาที่พูดคุยกันในกลุ่มขนาดเล็กกลายเป็นประเด็นปัญหาของส่วนรวม แต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือคนกลุ่มเล็กๆเพียงกลุ่มเดียวจะพลิกฟื้นชุมชนได้อย่างไร และทำอะไรจึงจะให้ประชาชนในทับเที่ยงมีความสนใจและต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการตระหนักถึงปัญหามุมชนและต้องการที่จะแก้ไขปัญหามุมชนร่วมกัน คำตอบก็คือ คนกลุ่มนี้ต้องพยายามทำให้คนในชุมชนทับเที่ยงตระหนักในปัญหาของชุมชน พร้อมทั้งเสนอแนะว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาคือการที่ประชาชนในชุมชนเข้ามารวมกลุ่มและเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดแก้ไขปัญหามุมชนร่วมกัน ด้วยเหตุนี้เอง “**เวทีตรังเคเสวนา**” จึงได้เกิดขึ้นในปี 2541 ด้วยความมุ่งหมายหลักคือ ต้องการจัดเป็นพื้นที่ที่คนกลุ่มต่างๆในเมืองทับเที่ยงจะได้มีโอกาสเข้าร่วมพบปะพูดคุยถึงปัญหาที่ตนเองประสบและคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

เวทีตรังเคเสวนาจัดขึ้นได้ไม่นานนักก็มีอันต้องเลิกล้มไป สิ่งที่น่าสงสัยก็คือ ทำไมเวทีตรังเคเสวนาจึงล้มไปได้ง่ายๆทั้งที่เวทีแห่งนี้เรียกได้ว่าเป็นเวทีแห่งการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนเป็นแห่งแรกในทับเที่ยง เกิดข้อผิดพลาดอะไรขึ้นกับเวทีแห่งการเรียนรู้ และที่น่าสนใจ

ไปกว่านั้นก็คือเวทีตรงเศวตนาที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลนครตรัง โดยการนำของนายกเทศมนตรีซึ่งเป็นนักการเมืองท้องถิ่นที่ทุกคนในเมืองทับเที่ยงเคารพนับถือ สิ่งนี้น่าจะเป็นหลักประกันในระดับหนึ่งว่าเวทีตรงเศวตนาจะดำเนินการไปได้โดยสะดวก แต่กระนั้นเวทีตรงเศวตนาก็ยังล้มไปในเวลาอันรวดเร็ว สาเหตุสำคัญประการหนึ่งซึ่งอาจทำให้เวทีตรงเศวตนาต้องล้มเลิกไปนั้นก็เพราะว่าเวทีตรงเศวตนาเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมาพูดคุยกัน โดยประเด็นที่พูดคุยกันส่วนใหญ่จะเป็นประเด็นที่เป็นปัญหา การเสวนาจึงประกอบด้วยฝ่ายที่ได้ผลประโยชน์กับฝ่ายที่เสียผลประโยชน์ จึงอาจเป็นเหตุนำไปสู่การบาดหมางและการทะเลาะเบาะแว้งกันได้

หลังจากที่เวทีตรงเศวตนาได้ล้มเลิกไปในปี 2541 ต่อมาในปี 2542 กลุ่มแกนนำกลุ่มเดียวกับที่ก่อตั้งเวทีตรงเศวตนาได้ก่อตั้ง “ประชาคมทับเที่ยง” ขึ้น ทำไมคนกลุ่มนี้จึงไม่ย่อท้อและตัดสินใจที่จะก่อตั้งประชาคมขึ้นทั้งๆที่เพิ่งกับประสบความล้มเหลวจากเวทีตรงเศวตนามาไม่นานนัก อย่างไรก็ตาม เหตุผลประการหนึ่งที่น่าจะเป็นเหตุให้กลุ่มผู้ริเริ่มก่อตั้งประชาคมขึ้นก็เป็นเพราะว่าในช่วงนั้นกระแสแนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคมกำลังถูกกล่าวถึงกันอย่างกว้างขวางถึงขั้นยกกระดับขึ้นเป็นนโยบาย โดยถูกบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ที่ได้จุดประกายแนวคิดเรื่องประชาสังคมโดยการให้ความสำคัญกับการจัดตั้งองค์กรชุมชน รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นภาคราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจ นักวิชาการ และ องค์กรประชาชนในท้องถิ่น โดยเรียกชื่อว่า “เวทีประชาคม” ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาไปสู่สังคมพลเมืองหรือประชาสังคม

ปัจจุบันประชาคมทับเที่ยงเรียกได้ว่าเป็นองค์กรประชาชนที่สามารถขยายเครือข่ายเชื่อมต่อกับองค์กรอื่นๆได้อย่างกว้างขวาง จากจุดเล็กๆของเวทีพูดคุยแสดงความคิดเห็นของคนเพียงบางกลุ่มจนพัฒนามาเป็นองค์กรประชาชนที่มีสมาชิกจำนวนมากจากบุคคลหลายๆฝ่ายในชุมชน มีทั้งคนที่มาจากการชักชวนของกลุ่มแกนนำและคนที่เข้ามาด้วยความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาเมืองทับเที่ยงให้กลายเป็นเมืองน่าอยู่ อีกทั้งยังมีผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆของประชาคมจนประชาคมทับเที่ยงสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม สิ่งที่เกิดขึ้นนี้มีใช้ปาฏิหาริย์ที่เกิดขึ้นได้อย่างง่าย ๆ ทุกขั้นตอน ทุกกระบวนการย่อมประสบกับปัญหาต่างๆมากมาย ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง” นี้ จึงมีความจำเป็น

อย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาพัฒนาการของประชาคมทับเที่ยงด้วย ระยะเวลา 2 ปี นับตั้งแต่ประชาคมเริ่มก่อตัวและเริ่มเติบโตขึ้นจนถึงปัจจุบันนี้ นับว่าเป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ถ้าเปรียบกับเด็กก็คงอยู่ในระยะ 3 เดือนแรกซึ่งเป็นระยะที่เด็กจำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่มากเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่สามารถชี้ขาดความเป็นความตายเลยก็ว่าได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะแรกของพัฒนาการ คือระยะของการก่อตัว ซึ่งจะเป็นระยะที่กลุ่มแกนนำเริ่มมีการพูดคุยเพื่อการแสวงหาสมาชิกผู้มีความสนใจที่จะพัฒนาชุมชนร่วมกันและแสวงหาพันธมิตรผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของประชาคม

การก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง จังหวัดตรังนี้มีลักษณะเฉพาะอันโดดเด่นที่น่าสนใจศึกษาอยู่หลายประการ กล่าวคือ

1. ประชาคมทับเที่ยงเกิดจากการรวมตัวของบุคคลหลายกลุ่ม ซึ่งบุคคลเหล่านั้นมีความตื่นตัวค่อนข้างสูง มีเจตคติที่ดี มีความห่วงใยชุมชน และสามารถผนึกกำลังกันอย่างเข้มแข็ง อันจะเห็นได้จากการที่กลุ่มแกนนำได้ร่วมกันจัดทำ "วิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552" ในวันที่ 30 - 31 กรกฎาคม - 1 สิงหาคม 2542 เพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการมองอนาคตโดยการวิเคราะห์จากสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อหาแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอีก 10 ปีข้างหน้า การประชุมในครั้งนี้ ผู้ที่เข้าร่วมประชุมเรียกได้ว่ามาจากทุกกลุ่มในชุมชนเลยก็ว่าได้ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มข้าราชการภูมิภาค, กลุ่มข้าราชการท้องถิ่น, กลุ่มนักวิชาการท้องถิ่น, กลุ่มเด็ก, กลุ่มอาชีพอิสระ, กลุ่มนักธุรกิจ, กลุ่มชุมชนเทศบาลเมืองตรัง และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

ผลที่ได้จากการกำหนด "วิสัยทัศน์ ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552" นี้ ได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลเมืองตรังให้นำมาใช้ปฏิบัติจริงเป็นแผนปฏิบัติการท้องถิ่นในระยะ 1 ปี คือ ปี 2542- 2543 ตามแผนดังกล่าว มีการจัดตั้งกลุ่มปฏิบัติการ 4 กลุ่ม คือ 1. "กลุ่มชุมชนเข้มแข็ง" เพื่อสร้างจิตสำนึกและสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนในเขตเทศบาล 2. "กลุ่มสุขภาพดี ชีวีเป็นสุข" เพื่อให้คำปรึกษาทางด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต 3. "กลุ่มศรีตรัง" เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปพื้นเมืองของจังหวัดตรัง และ 4. "กลุ่มวิสัยทัศน์ 2001" เพื่อการปรับปรุงสาธารณสมบัติในจังหวัดตรัง จะเห็นได้ว่าแผนปฏิบัติการดังกล่าวเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้มาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในเมืองทับเที่ยงอย่างแท้จริง และจากการประชุมวิสัยทัศน์นี้เองที่ทำให้ประชาคมทับเที่ยงเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางและมีผู้สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกมากขึ้น ดังนั้นสิ่งที่น่าสนใจก็คือ อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้

บุคคลต้องการที่จะเข้ามารวมกลุ่มหรือปัจจัยใดที่เกื้อหนุนต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง นอกจากนั้นแล้วการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มปฏิบัติการทั้งสี่กลุ่มก็กลายเป็นแผนงานหลักของประชาคมทับเที่ยง โดยสมาชิกของประชาคมทุกคนสามารถเลือกดำเนินการในกลุ่มใดก็ได้ตามความสนใจของตน

2. การก่อตัวของประชาคมโดยทั่วไปเกิดจากการรวมตัวกันของประชาชนในการร่วมกันคิดร่วมกันทำ ขอบข่ายของการทำงานจึงจำกัดอยู่ในภาคประชาชนเท่านั้น แต่สำหรับประชาคมทับเที่ยงเป็นการรวมตัวของคนหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มข้าราชการ กลุ่มนักการเมือง ผู้นำชุมชนท้องถิ่น กลุ่มนักวิชาการ และ NGOs เป็นต้น โดยกลุ่มจะมีการรวมตัวกันภายใต้การสนับสนุนหลักจากเทศบาลนครตรังโดยการนำของนายกเทศมนตรี เรียกได้ว่าเป็นการประสานความร่วมมือระหว่าง ราชการ / ประชาชน / นักการเมืองท้องถิ่น หรือเรียกว่า **"สามประสาน"** สิ่งนี้เองที่เป็นลักษณะเฉพาะของประชาคมทับเที่ยงที่มีความแตกต่างจากประชาคมอื่นๆ ดังนั้น สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ประชาคมที่ได้รับการสนับสนุนจากนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับยอมรับนับถือจากคนในชุมชน อีกทั้งยังมีอำนาจอย่างเป็นทางการนั้นมีข้อดี หรือ ข้อด้อยอย่างไร หรืออำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่การก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงหรือไม่

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าปัจจุบันประชาคมทับเที่ยงสามารถขยายเครือข่ายความร่วมมือไปได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และเครื่องมือสำคัญที่เชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆ ทั้งกลุ่มแกนนำ กลุ่มสมาชิก และกลุ่มพันธมิตรเข้าไว้ด้วยกันก็คือ **"การสื่อสาร"** นั่นเอง การสื่อสารเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเกิดขึ้นของประชาคมทับเที่ยงตั้งแต่ช่วงเริ่มก่อตัวจนถึงช่วงดำเนินกิจกรรม การสื่อสารเปรียบเสมือนหัวใจของการจัดการประชาคม กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มหรือองค์กรได้ผลอย่างเต็มที่ กล่าวคือ ทั้งบุคคลและกลุ่มสามารถแสดงความเป็นตัวของตัวเองผ่านการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมภายในชุมชน และผ่านการสื่อสารระหว่างบุคคลอันจะนำไปสู่จิตสำนึกเชิงสาธารณะและกระบวนการเรียนรู้ชุมชนร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและร่วมกันกำหนดแนวคิดในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาและกิจกรรมการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งการคิดหาวิธีการใช้สื่อชุมชนในการส่งเสริมริเริ่มกิจกรรมเพื่อการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน ประเด็นนี้ตรงกับแนวคิดของฮาเบอร์มาส (Habermas, 1984) นักคิดชาวเยอรมันที่กล่าวไว้ว่า "ปฏิบัติการทางการสื่อสารนั้นเป็นหัวใจของการสร้างพันธะทางสังคม (Social Bonds) ที่

จะมุ่งไปสู่การกระทำร่วมกันภายในกลุ่ม / ชุมชน (Collective Action) การสื่อสารจะเป็นเสมือนสายใยซึ่งถักทอสมาชิกของสังคมเข้าไว้ด้วยกัน การกระทำใดๆที่เป็นการสื่อสารก็คือ การยึดโยงคนที่มีความเข้าใจและทัศนะร่วมกัน เมื่อใดก็ตามที่สมาชิกของกลุ่ม/ชุมชนมีการรับรู้ร่วมกัน เมื่อนั้นเขาก็จะไม่ทำอะไรที่เป็นการแปลกแยกไปจากกลุ่มหรือชุมชนโดยยึดเอาผลประโยชน์และความสนใจส่วนตัวเป็นหลัก ทว่าสมาชิกของกลุ่มหรือชุมชนจะร่วมประสานการกระทำกับคนอื่นๆเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทั้งชุมชน แนวคิดดังกล่าวสามารถนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การสร้างชุมชนที่แตกสลายให้กลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและพัฒนาด้วยพลังกำลังของตนได้อีกครั้ง (กิตติ กันภัย. “การสื่อสารชุมชน : แนวคิดหลักเพื่อการพัฒนา” วารสารนิเทศศาสตร์ ปีที่ 18 ฉบับที่ 2)

สำหรับการสื่อสารที่ใช้ในการจัดการประชาคมทับเที่ยงนั้น สามารถแบ่งเป็นการสื่อสารในการจัดการคนและการสื่อสารในการจัดการกิจกรรม การจัดการคนก็คือ การสื่อสารระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ในประชาคมอันประกอบด้วย **กลุ่มแกนนำ กลุ่มสมาชิก และกลุ่มพันธมิตร** ผู้วิจัยจะศึกษาการสื่อสารระหว่างกลุ่มแกนนำกับกลุ่มสมาชิกในการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของประชาคม , การสื่อสารระหว่างกลุ่มแกนนำกับกลุ่มพันธมิตรในการแสวงหาองค์การหรือหน่วยงานผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของประชาคมทับเที่ยง และการสื่อสารในการจัดการกิจกรรม ซึ่งผู้วิจัยจะแบ่งประเภทกิจกรรมโดยอาศัยการประมวลจากกิจกรรมต่างๆที่ประชาคมทับเที่ยงจัดขึ้นแล้วนำมาแยกประเภทกิจกรรม จึงสามารถสรุปได้ว่าประเภทกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยงมี 3 ประเภท ประกอบไปด้วย **กิจกรรมเชิงรุก กิจกรรมสนับสนุน และกิจกรรมแก้ไขปัญหา** กิจกรรมเชิงรุก ได้แก่ กิจกรรมชี้ จักรยานเพื่อการศึกษาธรรมชาติการดูนกและวัฒนธรรมท้องถิ่น , กิจกรรมสนับสนุน ได้แก่ การจัดรายการวิทยุชุมชน และ กิจกรรมแก้ไขปัญหา ได้แก่ กิจกรรมอบรมทรัพยากรชุมชน

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษากลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้ในการจัดการ ทั้งการจัดการคนและการจัดการกิจกรรม กล่าวคือ จะวิเคราะห์ว่าเป้าหมายของการสื่อสารหรือประเภทของกิจกรรมคืออะไร ใครเป็นกลุ่มผู้ส่งสาร กำหนดเนื้อหาหรือสารอย่างไร และใช้ช่องทางการสื่อสารใดเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง
3. เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้ในการจัดการประชาคมทับเที่ยง

ปัญหานำการวิจัย

1. ประชาคมทับเที่ยงมีพัฒนาการอย่างไร
2. ปัจจัยใดบ้างที่เกื้อหนุนต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง
3. ประชาคมทับเที่ยงใช้กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการประชาคมอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

มุ่งศึกษาพัฒนาการและปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง รวมทั้งการจัดการประชาคมทับเที่ยง โดยมุ่งวิเคราะห์ภายใต้บริบทด้านการสื่อสาร

นิยามศัพท์

1. **พัฒนาการ** หมายถึง ระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงอันเริ่มต้นจากการตระหนักปัญหาที่เกิดขึ้นนำไปสู่ความพยายามในการแสวงหาทางออก ต่อด้วยการช่วยกันหาทางแก้ไขปัญหาโดยการลองผิดลองถูก เมื่อถูกต้องก็จะนำไปสู่การนำไปใช้ปฏิบัติจริง ในที่นี้จะแบ่งพัฒนาการของกลุ่มออกเป็น 4 ระยะเวลา คือ ระยะเวลาเสียงสะท้อนของพลเมือง ระยะเวลาพลังแห่งแรงบันดาลใจ ระยะเวลาจากเสวนาสู่ปฏิบัติการ และระยะแตกหน่อเติบโต
2. **เวทีตรังเคเสวนา** หมายถึง เวทีแห่งการเรียนรู้ร่วมกันแห่งแรกในจังหวัดตรัง เป็นเวทีที่มุ่งเน้นให้ประชาชนในจังหวัดตรังได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุยและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

3. **ประชาคมทับเที่ยง** หมายถึง การรวมตัวกันของประชาชนกลุ่มต่างๆในเมืองทับเที่ยง ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการ กลุ่มผู้นำชุมชน ฯลฯ ซึ่งมีเป้าหมายร่วมของการรวมตัว คือ การสร้างเมืองน่าอยู่
4. **การก่อตัว** หมายถึง ขั้นตอนแรกหรือเหตุเบื้องต้นอันนำไปสู่ความคิดที่จะประสานความร่วมมือกันในลักษณะประชาสังคม ขั้นการก่อตัวนี้เป็นขั้นตอนแรกสุดที่ใช้ในการศึกษาพัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง
5. **ปัจจัย** หมายถึง เหตุผลหรือเงื่อนไขที่มีส่วนสนับสนุนในการรวมตัวกันของคนในชุมชน
6. **ปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่ม** ในที่นี้จะประกอบด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย	<ul style="list-style-type: none"> - ความสัมพันธ์ส่วนตัว - ความพอใจในจุดมุ่งหมายของประชาคม - ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรม - ความต้องการมีเกียรติและเป็นที่ยอมรับ - ความต้องการผลประโยชน์จากกลุ่ม
ปัจจัยภายนอก ได้แก่	<ul style="list-style-type: none"> - การสนับสนุนจากผู้นำชุมชน - ความเกรงใจ - อำนาจบังคับ
7. **กลุ่มแกนนำ** หมายถึง กลุ่มชนชั้นกลางที่มีการศึกษาในเมืองทับเที่ยงซึ่งเป็นคนกลุ่มแรกที่สนใจปัญหาชุมชนและสะท้อนความคิดของตนสู่สาธารณะ คือ **หนังสือพิมพ์แม่น้ำ** และเป็นกลุ่มที่คิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาชุมชนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ กลุ่มแกนนำนี้เป็นกลุ่มคนที่ดำเนินการก่อตั้ง **เวทีตรังเคเสวนา** และพัฒนามาเป็น **ประชาคมทับเที่ยง** ในภายหลัง

8. **กลุ่มสมาชิก** หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สนใจและมีความต้องการเข้าร่วมดำเนินงานในประชาคมทับเที่ยง กลุ่มสมาชิกนี้อาจมาจากการชักชวนของกลุ่มแกนนำ และอาจมาจากความสนใจของตนเองจึงได้ตัดสินใจเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยง
9. **กลุ่มพันธมิตร** หมายถึง องค์กรหรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของประชาคมทับเที่ยง เช่น เทศบาลนครตรัง , กรมอนามัย , สถาบันเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม เป็นต้น
10. **ประชาชน** หมายถึง บุคคลทั่วไปที่อาศัยในจังหวัดตรัง ประชาชนนี้จะเป็นกลุ่มเป้าหมายในกิจกรรมเชิงรุกและกิจกรรมสนับสนุนของประชาคม ประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายมีทั้งแบบเจาะจง และ แบบไม่เจาะจง เช่น กิจกรรมที่จัดกรยานเพื่อศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มเป้าหมายคือ เด็กอายุไม่เกิน 12 – 18ปี ส่วนกลุ่มเป้าหมายที่ไม่เจาะจง เช่น กิจกรรมตลาดนัดสีเขียว กลุ่มเป้าหมายคือใครก็ได้ที่ต้องการซื้อสินค้า เป็นต้น
11. **กิจกรรมเชิงรุก** หมายถึง กิจกรรมในลักษณะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆและการสนับสนุนให้เกิดความคิดใหม่ๆ ตัวอย่างกิจกรรมเชิงรุก ได้แก่ กิจกรรมที่จัดกรยานเพื่อศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดขึ้นโดยกลุ่มศรีตรัง , กิจกรรมตลาดนัดสีเขียว จัดโดยกลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุข เป็นต้น
12. **กิจกรรมสนับสนุน** หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการประชาสัมพันธ์ประชาคมทับเที่ยงและให้รายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานของประชาคม เช่น การจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อกระจายข่าวสารการดำเนินงานและกิจกรรมของประชาคม
13. **กิจกรรมแก้ไขปัญหา** หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นในกรณีที่เกิดปัญหาขึ้นในเมืองทับเที่ยง
14. **การจัดการ** หมายถึง การดำเนินงานร่วมกันระหว่างกลุ่มแกนนำ กลุ่มสมาชิก และกลุ่มพันธมิตร และการร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆของประชาคมทับเที่ยง
15. **การสื่อสาร** หมายถึง กระบวนการถ่ายทอด หรือ การแลกเปลี่ยนข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยผ่านสื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่อมวลชน

16. **การสื่อสารในการจัดการ** หมายถึง การถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนข่าวสารของกลุ่มแกนนำไปยังกลุ่มสมาชิก และกลุ่มพันธมิตร เพื่อการแสวงหาความร่วมมือและการดำเนินกิจกรรม ทั้งกิจกรรมเชิงรุก กิจกรรมสนับสนุน และกิจกรรมแก้ไขปัญหา
17. **กลยุทธ์การสื่อสาร** หมายถึง การกำหนดสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร ประเภทของกิจกรรมหรือเป้าหมายของการสื่อสาร เนื้อหาสาร ช่องทางหรือวิธีการสื่อสาร และผู้รับสาร ให้เหมาะสมสอดคล้องกัน เพื่อนำไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้
18. **ประชาคม** หมายถึง การรวมกลุ่มของประชาชน ซึ่งลักษณะหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ หรืออาณาเขตหนึ่งๆ เช่น จังหวัด อำเภอ ตำบล สมาชิกทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่นั้นๆ
19. **ประชาสังคม** หมายถึง แนวคิดที่ประชาชนทั่วไปมีบทบาทสำคัญในเรื่องการจัดการที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของตน โดยอาศัยองค์กร กลไก กิจกรรมที่ประชาชนจัดขึ้น หรือส่วนของสังคมที่มีไม่ภาครัฐ และไม่ใช้ภาครัฐกิจ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาถึงการรวมกลุ่มของคนในระดับจังหวัดว่ามีลักษณะพัฒนาการอย่างไร และมีปัจจัยใดบ้างที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคม อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาให้เกิดการรวมกลุ่มกันของบุคคลในชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองในการแก้ไขปัญหาต่างๆในชุมชน อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการสร้างประชาคมในจังหวัดอื่นๆต่อไป
2. เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับประชาคมในการเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสมในการจัดการประชาคมที่เทียบเคียงต่อไปในอนาคต

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง” นี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง ปัจจัยเกื้อหนุนต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง และกลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง ประชาคมทับเที่ยงเป็นประชาคมที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กรประชาชนซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อการพัฒนาชุมชนของตน โดยการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ภายใต้ระบบการจัดการทั้งภายในและภายนอกที่มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย โดยใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือหลักในการจัดการเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือ การสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งชุมชนที่มีความเข้มแข็งจะมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อที่จะพึ่งพาตนเองโดยอาศัยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างมีคุณค่ามากที่สุด ด้วยความเชื่อพื้นฐานว่า ทุกคนในชุมชนสามารถร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง

แนวความคิดดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับกระแสการพัฒนาแนวใหม่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่มุ่งเน้นบุคคลและชุมชนเป็นสำคัญ กล่าวคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ โดยการปรับวิถีคิดใหม่ให้ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาท้องถิ่นในทุกระดับ ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง” จึงหวังจะเป็นอีกหนึ่งแรงในการสนับสนุนแนวคิดดังกล่าว ด้วยหวังจะเห็นภาพของการพัฒนาท้องถิ่นในทิศทางที่ถูกต้องและยั่งยืน แต่ก่อนที่จะนำไปสู่การพัฒนาตามแนวคิดประชาสังคมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องเข้าใจภาพรวมของการพัฒนาแนวใหม่ และบทบัญญัติในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นเบื้องต้นเสียก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานให้เข้าใจทิศทางการพัฒนาประเทศทั้งในปัจจุบันและที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต

ยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวใหม่

ลักษณะสำคัญของยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวใหม่ ประกอบด้วยลักษณะสำคัญดังนี้ (เกศินี จุฑาวิจิตร , 2542 : 32 - 35)

1. เป็นการพัฒนาที่มีลักษณะพึ่งตนเอง หมายความว่า ท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นจะต้องพึ่งพาความแข็งแกร่งและทรัพยากรของตนเองเป็นหลัก ไม่ว่าจะในด้านพลังงานของผู้คน ทรัพยากรธรรมชาติ หรือทรัพยากรทางวัฒนธรรม การพึ่งตนเองนี้มิใช่เรื่องของปัจเจกบุคคลแต่เป็นเรื่องของส่วนรวม ทั้งยังไม่ใช่เรื่องของการแยกตัวโดดเดี่ยวด้วยการปิดหมู่บ้านหรือปิดประเทศ แต่เป็นการสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ที่เสมอภาคกับโลกภายนอก ในทางปฏิบัติที่เป็นจริง การพึ่งตนเองจะมีความหมายอย่างที่สุดต่อการพัฒนาท้องถิ่นหรือพัฒนาชุมชนให้มีความก้าวหน้าและเข้มแข็ง

2. เป็นการพัฒนาที่เกิดมาจากเนื้อในของสังคมนั้น ๆ โดยก่อตัวมาจากระบบคุณค่าดั้งเดิมที่อยู่บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่นมิใช่สินค้าสำเร็จรูปที่จะนำไปใช้กับท้องถิ่นใด ๆ ก็ได้ รูปแบบของการพัฒนาจะต้องมีความหลากหลายและแปรผันตามลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

3. เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ นอกเหนือจากความต้องการด้านวัตถุแล้ว มนุษย์เรายังมีความต้องการด้านอื่น ๆ อีกมาก เช่น ความต้องการที่จะแสดงออกซึ่งความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ ความเสมอภาคเท่าเทียม ความต้องการที่จะทำความเข้าใจและควบคุมชะตากรรมชีวิตของตนเอง เป็นต้น

4. เป็นการพัฒนาที่มุ่งด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติยังคงอยู่อย่างยั่งยืนยาวนาน ทั้งนี้ต้องตระหนักถึงขีดจำกัดที่ระบบนิเวศวิทยาจะสามารถรองรับได้ รวมทั้งต้องเป็นการวางแผนที่เอื้อเพื่อต่อสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ในโลกด้วย

5. เป็นการพัฒนาที่มุ่งด้านการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง ทั้งในด้านความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจและความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยต้องส่งเสริมเงื่อนไขเพื่อการจัดการด้วยตัวเองและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะสำคัญทั้ง 5 ประการดังกล่าวนี้ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันโดยตลอด ทำให้มองเห็นว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาแบบนี้เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม มิใช่การพัฒนาแบบแยกส่วนดังเช่นในอดีต

ยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวใหม่ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) เริ่มต้นจากการเปิดโอกาสให้คนไทยทุกกลุ่ม ทุกสาขาอาชีพและทุกภูมิภาคของประเทศ ได้เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น

และกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่การเริ่มจัดทำแผน แทนการกำหนดแผนจากภาคราชการแต่เพียงฝ่ายเดียวอย่างแต่ก่อน ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเปิดศักราชกระบวนการวางแผนที่เน้นสร้างความร่วมมือร่วมใจกันผืนนี้กำลังอย่างสมานฉันท์ของคนในชาติ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้ปรับแนวคิดการพัฒนาจากเดิมที่เคยเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นหลักของการพัฒนาแต่เพียงอย่างเดียวมาเป็นการเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเพราะคนเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จของการพัฒนาในทุกเรื่อง

ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 มีดังนี้ (ธีระพล อรุณชกสิกร และคณะ, 2540 : 25 - 29)

- **การพัฒนาศักยภาพของคน** ประกอบด้วย การส่งเสริมให้ประเทศมีโครงสร้างของประชากรที่เหมาะสม และมีการกระจายตัวของประชากรที่สอดคล้องกับศักยภาพและโอกาสการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ของประเทศ การปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ด้านการพัฒนาจิตใจให้เกิดผลในทางปฏิบัติ การพัฒนาสติปัญญาและทักษะฝีมือแรงงานให้คนไทยทุกคนมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้นในกระบวนการผลิต และสามารถปรับตัวได้กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการพัฒนาสุขภาพและพละอนามัยที่มุ่งเสริมสร้างโอกาสให้คนไทยทุกคนมีสุขภาพดีถ้วนหน้า

- **การพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน** ประกอบด้วยแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ของชุมชน การสร้างโอกาสให้คน ครอบครัว และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนและสังคม การพัฒนาระบบความมั่นคงทางสังคมเพื่อสร้างหลักประกันด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง การเสริมสร้างจิตความสามารถในระบบอำนาจความยุติธรรมและความระบอบความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ประชาชน และการส่งเสริมให้วัฒนธรรมมีบทบาทในการพัฒนาคนและประเทศให้สมดุลและยั่งยืน

- **การเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาของภูมิภาคและชนบท** เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง ประกอบด้วยแนวทางการกระจายโอกาสและความเจริญด้วยการพัฒนา พื้นที่ในภูมิภาค การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และการกระจายการพัฒนาด้วยการเพิ่ม ศักยภาพขององค์กรชุมชน การสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน การสร้างโอกาสการพัฒนา เพื่อสร้างอาชีพและการมีงานทำ ด้วยการส่งเสริมบทบาทของภาครัฐกิจเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชน การกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจและบริการทางสังคม การแก้ไขปัญหาและรักษาสภาพแวดล้อมเมือง การบริหารจัดการงานพัฒนาในลักษณะพหุภาคี ทั้งในงานพัฒนาทั่วไปและในระดับพื้นที่

- **การพัฒนาประชาธิปไตย** เป็นการพัฒนาภาคีรัฐให้มีสมรรถนะและพันธกิจหลักในการเสริมสร้างศักยภาพและสมรรถนะของคน ทำให้คนในสังคมเป็นพันธมิตรกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ซึ่งประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างหลักนิติธรรมในการบริหารรัฐกิจ การจัดการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมด้วยสันติวิธี สนับสนุนให้ประชาชนทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของภาคีรัฐ เพิ่มพูนประสิทธิผลและประสิทธิภาพภาคีรัฐ ด้วยการปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบราชการ ตลอดจนการสร้างความต่อเนื่องในงานบริหารรัฐกิจ โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านนโยบายสาธารณะและการกำหนดระเบียบวาระแห่งชาติ

- **การบริหารจัดการ** เพื่อให้มีการนำแผนพัฒนาฯ ไปดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ประกอบด้วย แนวทางการแปลงแผนสู่การปฏิบัติด้วยการจัดระบบการจัดการในระดับพื้นที่ตามภารกิจของหน่วยงานทางราชการและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในสังคม การพัฒนากลไกของรัฐในการปฏิบัติงาน การเร่งรัดพัฒนาระบบกฎหมายให้เป็นไปในแนวทางของระบบกฎหมายมหาชน เพื่อเอื้ออำนวยต่อการจัดการให้มีกฎหมายรองรับแผนพัฒนาฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปรับบทบาทการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา การเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานกลางในการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ การพัฒนาสมรรถนะกลไกนอกภาคีรัฐ และการติดตามประเมินผลโดยมีการจัดทำดัชนีชี้วัดผลของการพัฒนาแบบองค์รวม

จะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาแนวใหม่ที่กล่าวมาข้างต้น มีแนวทางการพัฒนาในรูปแบบที่รัฐเปิดโอกาสประชาชนได้เข้ามา "มีส่วนร่วม" ในการพัฒนาทุกด้าน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่เกิดมาจากเนื้อในของสังคมหรือชุมชน สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนและสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่ม หรือองค์กรประชาชนขึ้นในทุกระดับตั้งแต่หมู่บ้าน จังหวัด ภาค และประเทศ เพื่อผลักดันให้ชุมชนหันตัวเข้าสู่เส้นทางแห่งความเป็น "ประชาสังคม"

แนวคิดเกี่ยวกับ "ประชาสังคม"

ประชาสังคม มาจากภาษาอังกฤษว่า Civil Society และมีผู้ใช้ภาษาไทยเทียบเคียงกันหลายคำ อาทิ "สังคมประชาธรรม" (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม) , "สังคมราษฎร์" (เสน่ห์ จามริก) , "วิถีประชา" (ชัยอนันต์ สมุทวณิช) , "อารยสังคม" (อนเนก เหล่าธรรมทัศน์) และ "สังคมเข้มแข็ง" (ธีรยุทธ บุญมี) เป็นต้น ทั้งนี้ นักคิดสำคัญ ๆ ของสังคมไทยได้อธิบายขยายความคำว่า "ประชาสังคม" ในบริบท

เงื่อนไข และการให้น้ำหนักที่แตกต่างกัน อันพอรวบรวมได้เบื้องต้นดังนี้ (อนุชาติ พวงสำลี , 2541 : 4 - 7)

ศ.นพ.ประเวศ วะสี ให้ความหมายของการเป็น "ชุมชนเข้มแข็ง" ว่า หมายถึง การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง และมีระบบการจัดการในกลุ่มทั้งยังกล่าวแสดงความเห็นไว้ในงานเขียน "สังคมสมานุภาพและวิชา" ว่า สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ภาครัฐ หรือ "รัฐาณภาพ" และภาคธุรกิจเอกชน หรือ "ชนาณภาพ" มีความเข้มแข็งและเชื่อมโยงกันอย่างมาก ทำให้สังคมขาดดุลยภาพและเกิดความล้มเหลวในการพัฒนาของฝ่ายประชาชนหรือภาคสังคม หรือ "สังคมสมานุภาพ" จึงจำเป็นที่จะต้องเกื้อหนุนภาคประชาชนให้มีความเข้มแข็ง สร้าง ดุลยภาพทางสังคมที่เรียกว่า "สังสมานุภาพ" โดยการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งที่ชุมชน (Community Strengthening) นำไปสู่คำขยายตามมา เช่น ชุมชนเข้มแข็ง ความเป็นชุมชน

โดยนัยข้างต้น ประชาสังคมที่เข้มแข็งเกิดจากการมีชุมชนที่เข้มแข็ง และแม้จะแยกภาคธุรกิจเอกชนจากประชาชน แต่ในกลยุทธ์การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนตามแนวคิดนี้ ต้องอาศัยความร่วมมือของภาคธุรกิจเอกชน เช่นเดียวกับต้องการความร่วมมือจากภาครัฐ ดังนั้นจึงเป็นแนวคิดที่มีได้กล่าวถึง "การปฏิเสธรัฐ" หรือ Civil Disobedience (ประเวศ วะสี , 2539)

อ.ธีรยุทธ บุญมี มองว่า สังคมที่เข้มแข็งจะเน้นที่ลักษณะที่กระจัดกระจาย (Diffuse) พลังทางสังคมที่มาจากทุกส่วน ทุกวิชาชีพ ทุกระดับรายได้ ทุกภูมิภาคของประเทศ (ธีรยุทธ บุญมี , 2536)

ดร.อเนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้ให้ความหมายของ "ประชาสังคม" โดยมีได้หมายถึง ความเป็นชุมชนของสังคมชนบทเท่านั้น แต่กินความรวมไปถึงคนชั้นกลางภาคเมืองที่ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันเป็นเครือญาติหรือเป็นแบบคู่หน้า (face to face relationship) แต่เป็นความผูกพัน (bond) ของผู้คนที่หลากหลายต่อกันบนพื้นฐานแห่งความร่วมมือ และการแสวงหาการมีส่วนร่วม และด้วยสำนึกที่มีต่อความเป็นพลเมืองหรือ Citizenship นั้นเอง (อเนก เหล่าธรรมทัศน์ , 2539)

ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช มองว่า ประชาสังคม หมายถึง ทุก ๆ ส่วนของสังคมโดยรวมถึง ภาครัฐ ภาคประชาชนด้วย กล่าวคือ ทุกฝ่ายเข้ามาเป็น partnership กัน โดยการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของ องค์กรต่าง ๆ โดยเอาตัวกิจกรรมเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ ต้องเน้นที่กระบวนการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาของทุกฝ่ายร่วมกันในระดับพื้นที่ (ย่อย ๆ) อาจจะเป็นพื้นที่จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน เป็นต้น(ชัยอนันต์ สมุทวณิช , 2539)

น.พ.ชูชัย ศุภวงศ์ ให้ความหมายของ "ประชาสังคม" ว่าหมายถึง การที่ผู้คนในสังคมเห็น วิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไข มีวัตถุประสงค์ร่วมกันซึ่งจะ นำไปสู่การก่อจิตสำนึก (Civic Consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร (Civic Group) ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรกัน ภายใต้ระบบการจัดการโดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Civic Network) (ชูชัย ศุภวงศ์ , 2539)

คุณไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม นักคิดนักพัฒนาอาวุโสอีกท่านหนึ่ง ซึ่งมีบทบาททางความคิดและ การเชื่อมโยงภาคีต่าง ๆ ของสังคมเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้ให้ความหมายของประชาสังคม ว่า หมายถึง สังคมที่ประชาชนทั่วไปต่างมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของ ประชาชน โดยอาศัยองค์กร กลไก กระบวนการ และกิจกรรมอันหลากหลายที่ประชาชนจัดขึ้น อีกทั้ง ยังเสนอความคิดว่าประชาสังคมนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ไม่ใช่ภาครัฐซึ่งดำเนินงานโดยอาศัยอำนาจ ตามกฎหมาย และก็ไม่ใช่ภาคธุรกิจซึ่งทำงานโดยมุ่งหวังผลกำไรเป็นสำคัญ

จากความหมายและแนวคิดเรื่องประชาสังคมของนักวิชาการไทยข้างต้น สรุปได้ว่า ประชา สังคม เป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกของประชาชนเพื่อการแก้ปัญหาชุมชน การสนับสนุนให้เกิด กลุ่มหรือองค์กรประชาชนขึ้นนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเมื่อปัจเจกบุคคลแยกตัวกันอยู่อย่างอิสระ การต่อรองกับภายนอก อย่างเช่น รัฐหรือกลุ่มอื่น ๆ ย่อมประสบความสำเร็จได้ยาก เพราะเพียงหนึ่ง เสียงของปัจเจกชนที่เป็นคนธรรมดาคนหนึ่งโดยปราศจากการช่วยเหลือจากผู้อื่น มักถูกละเลยและ เพิกเฉยอยู่เสมอ แต่การรวมตัวเป็นกลุ่มเป็นก้อนจะเป็นการประสานพลัง เกิดเป็นพลังวิฤณในการ ต่อรอง ดังนั้น เมื่อคนรวมตัวกัน เสียงหนึ่งที่ไร้พลังและกระจัดกระจายจะหลอมรวมกันเป็นเสียงเดียวที่

มีน้ำหนัก กลายเป็นพลังต่อรองสำคัญ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ , 2544 : 31) ยิ่งไปกว่านั้น การสนับสนุนให้เกิดประชาคมขึ้นในท้องถิ่นหรือชุมชนต่าง ๆ นับว่าเป็นแนวทางการพัฒนาที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะประชาคมจะทำให้คนในกลุ่มต่าง ๆ ได้มีช่องทางและโอกาสในการนำเสนอความคิดเห็น ปรึกษา แนวทางในการดำรงชีวิตของกลุ่มให้แก่สังคม รวมทั้งสามารถเสนอข้อเรียกร้องความต้องการ และปัญหาให้รัฐพิจารณาหาแนวทางแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นประชาคมยังทำให้ ชนทุกกลุ่มได้มีสำนึกแห่งความเป็นพลเมืองร่วมกัน ทำให้ชนทุกกลุ่มได้ตระหนักว่านอกจากจะต้องเป็นสมาชิกของกลุ่ม มีข้อเรียกร้องและความต้องการเฉพาะกลุ่ม เฉพาะส่วนตัวแล้ว ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น พวกเราจะต้องตระหนักว่า การเป็นสมาชิกของกลุ่มไม่สำคัญไปกว่าการเป็นพลเมือง ผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่งไปกว่าผลประโยชน์เฉพาะงานเฉพาะกลุ่ม คือ ผลประโยชน์ของส่วนร่วมที่เมื่อใช้สายตาของพลเมืองไปมอง (อเนก เหล่าธรรมทัศน์ , มติชน 25 ส.ค. 42)

จากแนวคิดเรื่อง ประชาสังคม อันจะนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็งดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำมากำหนดเป็นแนวคิด และทฤษฎีที่จะใช้ในการศึกษาวิจัยในหัวข้อ "การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง" ได้ 5 แนวคิดหลักด้วยกัน คือ

- 1.แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
- 2.แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มและ องค์การประชาชน
- 3.แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่ม
- 4.แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการชุมชน
- 5.แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสาร

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

แนวทางการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดประชาสังคมให้ความสำคัญกับประชาชนในการดูแลและพัฒนาท้องถิ่นของตน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ปัญหา และวางระบบจัดการภายในชุมชนของตนเอง ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญประการแรกที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคม ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างชุมชนให้เข้มแข็งต่อไป

ความหมายของ "การมีส่วนร่วม" ของประชาชนนั้น นักวิชาการแต่ละท่านได้ให้คำนิยามไว้แตกต่างกัน ดังนี้

ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 : 2) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลหรือครอบครัวเข้าร่วมรับผิดชอบการจัดการใช้ทรัพยากรและสวัสดิการที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมในฐานะสมาชิกของสังคม เป็นการพัฒนาตนเองและส่วนรวม ด้วยกระบวนการเหล่านี้จะช่วยให้ชุมชนเป็นผู้พัฒนาตนเองได้แทนการเป็นผู้รับประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียว

ชื่นกมล ทิพยกุล (2542 : 17) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของคนในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม ในการมีส่วนร่วมของประชาชนได้มีการพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเอง

เฮย์ (Hay อังใน สุจินต์ ดาววีระกุล , 2527 : 15) ได้ให้คำนิยามการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมว่า "เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ ในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อกลุ่มคนและระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม ซึ่งเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมของกลุ่มนั้น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นการหรือไม่เป็นทางการก็ได้"

เบชิน (Bhasin ,1978 : 69) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาจะต้องยึดหลักที่จะให้ประชาชนตระหนักถึงสภาพที่เป็นอยู่ สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เจ้าหน้าที่ของทางราชการหรืออื่น ๆ จะต้องยึดหลักให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของเขาและกระทำการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของเขา ซึ่งจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงของประชาชนเองมิใช่อิทธิพลจากภายนอก

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (อังใน ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ , 2527 : 6) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาไว้ดังนี้ การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม

ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกัน

เดวิส (Davis ,1972 : 136) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

จากคำนิยามดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง โดยรัฐสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้คิด เป็นผู้ตัดสินใจ เท่ากับเป็นการพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนในการพัฒนาตนเอง และให้ประชาชนในชุมชนร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งเป้าหมายไว้ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วย การรวมตัวของกลุ่มคนในชุมชนและมีหลักการหรือรูปแบบในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างสมัครใจ

แต่คำถามที่น่าสนใจ คือ "ทำอย่างไรจึงจะให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วม" โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในประชาคมซึ่งบุคคลสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในบทบาทที่แตกต่างกัน ทั้งบทบาทของแกนนำ บทบาทของสมาชิก และบทบาทของพันธมิตร การที่จะทำให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมนั้นประกอบด้วยเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการ ดังที่ นิรันดร์ จงวุฒิวาศย์ ได้กล่าวไว้คือ

- 1.ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to Participation)
- 2.ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to Participation)
- 3.ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willingness to Participation)

นอกจากนั้นแล้วการกำหนดเนื้อหาหรือ ประเด็นที่จะให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมก็เป็นวิธีการสำคัญในการสนับสนุนให้บุคคลตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมเช่นกัน กล่าวคือ บุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมถ้าเป็นเรื่องที่พวกเขาให้ความสนใจ หรือเป็นประเด็นที่เป็นประโยชน์ หรืออาจเป็นประเด็นที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่พวกเขา ตรงกับที่นิรันดร์ จงวุฒิวาศย์ ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ คือ

1.ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคลที่บังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลของส่วนรวม

2.ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้พุ่งสู่การรวมกลุ่มวางแผนและลงมือกระทำการร่วมกัน

3.การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญประการแรกของการก่อตัวของประชาคม เพราะเมื่อบุคคลที่มีเป้าหมายและมีความต้องการตรงกันมารวมตัวกันก็จะก่อให้เกิดความสามัคคี ร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบด้วยกันอย่างสมัครใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ บทสรุปนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของ ดร.อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2525 : 166) ซึ่งได้กล่าวถึงแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาไว้ดังนี้

"ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความหมายอย่างมหาศาล เพราะแสดงถึงการยอมรับในความรู้ความสามารถและศักดิ์ศรีของคน คือประชาชนนั่นเอง การพัฒนาชุมชนเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถและศักดิ์ศรีของคนดังกล่าว เชื่อว่าคนคิดได้ด้วยตนเอง ปรับเปลี่ยนความคิดได้ ตัดสินใจได้และกระทำการอันเป็นคุณประโยชน์ได้ถ้าเขามีโอกาส ดังนั้น การพัฒนาชุมชนนอกจากจะเห็นค่าของคนแล้วยังเตือนคนให้เห็นค่าของตัวเองด้วย"

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในเรื่องขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นก็ต้องขึ้นอยู่กับบทบาทของบุคคลด้วย เช่น บุคคลที่เป็นกลุ่มแกนนำ ขั้นตอนในการมีส่วนร่วมก็จะมุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการวางแผนงาน กลุ่มสมาชิก ขั้นตอนการมีส่วนร่วมก็จะอยู่ที่การปฏิบัติงานตามแผนงานที่ถูกกำหนดขึ้น ส่วนกลุ่มพันธมิตร ขั้นตอนการมีส่วนร่วมก็จะเป็นการสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานของกลุ่ม เช่น ปัจจัยด้านทรัพยากร หรือปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น สำหรับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมนี้ ไพรต์นีย์ เดชะรินทร์ (2527 : 74) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของการพัฒนาที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตลอดจนความต้องการของชุมชน

2. ร่วมคิดหา สร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน

3. ร่วมวางแผน นโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อขจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน

4. ร่วมการตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน พัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย

8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น คล้ายคลึงกับแนวคิดของ เจมส์ คี ปีนทอง (2527 : 10) ที่ได้สรุปไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับบทบาทของแต่ละบุคคลเป็นหลัก เพราะคนที่มีบทบาทหน้าที่ต่างกันย่อมมีขั้นตอนของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันด้วย

นอกจากขั้นตอนของการมีส่วนร่วมแล้ว รูปแบบของการมีส่วนร่วมก็เป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาเช่นกัน เพราะในการเข้ามามีส่วนร่วมของบุคคลนั้น แต่ละคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในรูปแบบต่างๆมากมาย รูปแบบของการมีส่วนร่วมของบุคคลก็ต้องขึ้นอยู่กับบทบาทของบุคคลนั้นเช่นกัน เช่น แกนนำก็มักจะมีรูปแบบการมีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำความคิด สมาชิก ก็มักจะมีส่วนร่วมในการประชุมและมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน ส่วนพันธมิตรก็อาจจะมีส่วนร่วมในการออกเงินและมีส่วนร่วมในการออกวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

จากการศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดย วรรณิการ์ ชมดี (2524 : บทคัดย่อ) พบว่า "ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในแบบต่าง ๆ คือ การร่วมประชุม การร่วมออกแรง การร่วมออกเงิน การร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ การร่วมเป็นผู้นำ การร่วมเป็นคณะกรรมการ การร่วมเป็นผู้ชักชวน และการร่วมเป็นผู้ริเริ่ม โดยมีส่วนร่วมในการประชุมมากที่สุด รองลงมา คือ ร่วมออกแรง และร่วมเป็นผู้ชักชวน

กองวิจัยและประเมินผลกรมการพัฒนาชุมชน ได้ศึกษาการดำเนินงานพัฒนาชุมชนที่ดำเนินงานมาแล้ว 5 ปี เขตพัฒนาตำบลตะเคียนเลื่อน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า "การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการสังคมนั้น ประชาชนเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นมากที่สุด รองลงมา คือ สละแรงงาน สละเงิน และสละทรัพย์สิน ตามลำดับ (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย , 2518 : 23)

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของบุคคล สามารถสรุปประมวลรูปแบบการมีส่วนร่วมได้ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากร
4. การมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
5. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
6. การมีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหา
7. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
8. การมีส่วนร่วมในการประชุม
9. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม
10. การมีส่วนร่วมในการออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านปัญหา
11. การมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการหรือบริหารงาน
12. การมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิก
13. การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ชักชวนหรือประชาสัมพันธ์
14. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกิจกรรมที่วางไว้

15. การมีส่วนร่วมในการลงทุนหรือบริจาคเงิน / ทรัพย์สิน
16. การมีส่วนร่วมในการออกแรง หรือสละแรงงาน
17. การมีส่วนร่วมในการออกวัสดุอุปกรณ์
18. การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา ติดตาม ประเมินผล

การศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอน และรูปแบบของการมีส่วนร่วมของบุคคลจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาใช้วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของบุคคลแต่ละฝ่ายในประชาคมทับเที่ยงทั้งฝ่ายที่เป็นกลุ่มแกนนำ กลุ่มสมาชิก และกลุ่มพันธมิตร เนื่องจากเห็นว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลนั้นเป็นปัจจัยสำคัญประการแรกของการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงนั่นเอง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มและองค์กรประชาชน

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะเป็นการมีส่วนร่วมในฐานะปัจเจกบุคคล แต่เมื่อคนหลายคนมารวมตัวกันก็จะกลายเป็นกลุ่มหรือองค์กรที่ใหญ่ขึ้น มรรควิธีสำคัญในการพัฒนาศักยภาพและพลังของประชาชน คือ การรวมกลุ่มและจัดตั้งเป็นองค์กรประชาชน เนื่องจากกลุ่มสามารถเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และทัศนคติของคนได้ด้วยการร่วมกันค้นหาปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตัดสินใจ และ คำนึงคิณแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน (จิรพรรณ กาญจนจิตรรา , 2528 : 82)

การปฏิบัติงานในระบบกลุ่ม คือ การนำบุคคลในชุมชนเข้ามารวมกลุ่ม อันมีผลก่อให้เกิดพลังความสามารถของกลุ่มมีอิทธิพลเหนือบุคคล ถ้าหากกลุ่มมีความเข้มแข็งก็จะสามารถทำให้เกิดพลังในการต่อรองเพื่อสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน

ความหมายของ "กลุ่ม"

ในแง่สังคมวิทยา การที่บุคคลอยู่รวม ๆ กันหาเรียกว่ากลุ่มเสมอไปไม่ เช่น ผู้คนจำนวนมากมายืนรอรถเมล์อยู่ที่ป้ายรถ กลุ่มคนมารวมกันอยู่ที่แม่น้ำเพื่อรอเรือข้ามฟาก คนที่รอซื้อตั๋วเข้าดูภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ เป็นต้น มีผู้ให้คำจำกัดความของคำว่า "กลุ่ม" แตกต่างกันไปดังนี้

Dlbert W. Stewart ให้ความหมายว่า กลุ่ม หมายถึง หมู่ของบุคคลสองคนหรือมากกว่ามารวมกัน โดยมีความสนใจและปฏิภิริยาร่วมกัน ทั้งนี้หมายความว่า ความสนใจตลอดจนความพึงพอใจร่วมกันเป็นสิ่งที่ผูกพันของกลุ่ม บางกรณีบุคคลมารวมกันเป็นกลุ่มเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมอันเป็นเป้าหมายร่วมกัน

เฟรดมาร์ส และ อาร์โนลด์ (Feldmars and Arnold อ้างใน บุญเกิด มาอ่อน , 2537 : 8) ให้คำนิยามไว้ว่า "กลุ่ม" หมายถึง คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มารวมตัวกัน โดยมีลักษณะสำคัญคือ มีปฏิสัมพันธ์กัน , รับรู้ว่าคุณเองมีความสนใจและเป้าหมายร่วมกันมารวมกันเพื่อความสำเร็จของกิจกรรมในการทำงาน

ทิตยา สุวรรณชฎ (2517 : 17) กล่าวถึงกลุ่มในลักษณะที่เรียกว่า "กลุ่มสังคม" ว่าหมายถึง กลุ่มบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปได้มีปฏิภิริยาโต้ตอบในทางสังคมซึ่งกันและกัน (Social Interaction) พฤติกรรมทางสังคมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการกระตุ้นหรือเร้าใจให้อีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการตอบสนองอีกฝ่ายหนึ่งได้ การแสดงปฏิภิริยาโต้ตอบกันในกลุ่มนี้อาจมีได้ทั้งลักษณะติดต่อทางตรงหรือทางอ้อม สมาชิกของกลุ่มแต่ละคนจะต้องมีสิทธิ (Right) และความรับผิดชอบในหน้าที่ จะสามารถแยกผู้ที่เป็นสมาชิกออกจากผู้ที่มีได้เป็นสมาชิก และสามารถใช้เป็นแนวทางให้สมาชิกของกลุ่มคาดหวังทำที่ บทบาทของสมาชิกแต่ละคนได้ ตลอดจนอาจจะทำให้เกิดมีการบังคับโดยตรง หรือทางอ้อม ที่จะให้สมาชิกแต่ละคนยอมรับและประพฤติตนตามสิทธิและหน้าที่ของตนอีกด้วย

จากคำนิยามดังกล่าวข้างต้นอาจสรุปได้ว่า "กลุ่ม" คือ การรวมตัวของบุคคลซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กัน มีความสนใจร่วมกัน หรือการแสดงออกร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอย่างสมัครใจ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และร่วมกันหาทางออกในการแก้ไขปัญหาให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

นอกจากนั้นแล้ว คำนิยามข้างต้นยังทำให้เราทราบถึงลักษณะของกลุ่มว่าต้องประกอบด้วยคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมตัวกัน ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ดังที่ อุทัย บุญประเสริฐ (2529 : 15 - 17) กล่าวถึงลักษณะการรวมตัวกันเป็นกลุ่มว่ามีมูลเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ

1. ธรรมชาติของมนุษย์

มนุษย์นั้นโดยธรรมชาติเป็นสัตว์สังคม (Social animal) ไม่อาจอยู่โดดเดี่ยวได้ จะแสวงหาการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นเหล่าอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการทางธรรมชาติในด้าน การอยู่รอด ความมั่นคงปลอดภัย และความต้องการทางจิตใจเป็นสำคัญ

2. การรวมกลุ่มเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนสามารถหรือมีความกล้าที่จะทำการสิ่งหนึ่งที่บุคคลคนเดียวไม่สามารถทำได้ ถ้าใช้กลุ่มจะได้ผลดีกว่า มีประสิทธิผลหรือประสิทธิภาพสูงกว่า

งานวิจัยนี้สนใจศึกษาการรวมกลุ่มของประชาคมทับเที่ยง ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของคนในชุมชนจนเกิดเป็นองค์กรประชาชนที่เข้มแข็ง พัฒนา บุญยรัตนพันธุ์ (2517 : 150) ได้ให้ความหมายของ "องค์กรประชาชน" ว่าหมายถึง กระบวนการรวมกลุ่มกิจกรรมรูปแบบหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นการรวมกลุ่มกิจกรรมภายในชุมชนหรือกลุ่มกิจกรรมระหว่างชุมชนให้มีการประสานความร่วมมือกัน โดยมีโครงสร้างในการจัดการร่วมกัน ถ้ายังมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ก็จะเป็นการเพิ่มพลังความสามารถในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการที่กลุ่ม ๆ เดี่ยวไม่สามารถทำได้ ซึ่งจะทำให้องค์กรประชาชนมีความเข้มแข็งขึ้น อย่างไรก็ตาม การที่องค์กรประชาชนจะมีการพัฒนาจนมั่นคง และสามารถพึ่งตนเองได้นั้น ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการประสบกับสถานการณ์ปัญหาหรือความกดดันร่วมกันจนทำให้บุคคลที่เข้ามารวมตัวกันเกิดสำนึกร่วมกัน มีความศรัทธาในการมารวมตัวกันและเห็นผลประโยชน์ในการรวมตัวกัน หรืออาจเกิดจากความสัมพันธ์อันเครือญาติภายในองค์กรประชาชนที่มีต่อกัน โดยมีพื้นฐานทางวัฒนธรรม ศาสนา ประเพณีอันเดียวกัน (กองบรรณาธิการ "เครือข่าย : จุดหักเหแห่งการรวมตัว" , 2534)

ดิเรก เต็งจรรย์ (2525 : 153 - 154) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการมีองค์กรประชาชนว่า การจัดตั้งองค์กรประชาชนถือเป็นการยอมรับว่าประชาชนมีศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ มีคุณค่าเท่าเทียมกัน ตลอดจนยอมรับในสิทธิ และความรู้ความสามารถของเขา

- การจัดตั้งองค์กรประชาชนถือว่าการตอบสนองระบอบประชาธิปไตยโดยกระจายอำนาจไปสู่ประชาชน
- การจัดตั้งองค์กรประชาชนถือว่าเป็นกระบวนการสร้างผู้นำหรือตัวแทนที่แท้จริงของชาวบ้าน
- การจัดตั้งองค์กรประชาชนถือว่าการใช้ทรัพยากรสังคมที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

-การจัดตั้งองค์กรประชาชนถือว่าเป็นสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองที่ต้องตอบแทนแก่สังคมและช่วยสนับสนุนให้รัฐใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ถ้ามองการพัฒนาในระยะยาว ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามากยิ่งขึ้นในแง่ของการตัดสินใจและดำเนินการ เพราะประชาชนเป็นผู้พบกับปัญหาเอง ย่อมจะรู้ปัญหาความต้องการของตนเองและหน่วยงานภายนอกที่ให้การสนับสนุนย่อมต้องมีการถอนตัวออกไป ดังนั้น การจัดตั้งองค์กรประชาชนจะมีส่วนช่วยทำให้ชุมชนมีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง

เมื่อมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กรประชาชนแล้ว ก็จะเกิดมีปฏิสัมพันธ์และเกิดการเรียนรู้ ทำให้กลุ่มมีการเปลี่ยนแปลง ทักแมน (Tuckman อ้างใน ฉลอง ภิรมย์รัตน์, 2522 : 60) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของกลุ่มในการปฏิบัติงาน (task groups) และกลุ่มพัฒนา (growth groups) ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการในกลุ่ม 4 ขั้น คือ

1. **ขั้นจัดตั้ง (Forming Stage)** เป็นการเริ่มก่อตัวของกลุ่ม กำหนดจุดมุ่งหมาย กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับ และผู้นำกลุ่ม
2. **ขั้นขัดแย้ง (Storming Stage)** เป็นขั้นแสวงหาทิศทางและเป็นภาวะหัวเลี้ยวหัวต่อของสมาชิก
3. **ขั้นยินยอม (Norming Stage)** เป็นขั้นริเริ่มพัฒนาสร้างกลุ่ม สร้างปทัสถาน ข้อตกลงร่วมกันของสมาชิก
4. **ขั้นดำเนินการ (Performance Stage)** เป็นขั้นแสดงผลของกลุ่ม มีผลงานตอบสนองตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

วินิจ เกตุขำ (2522) แบ่งการพัฒนากลุ่มออกเป็น 4 ระยะเช่นกัน ทั้งยังอธิบายเพิ่มเติมดังนี้

1. **ระยะก่อตั้ง** เป็นระยะที่คนเพิ่งมาพบกันหรือเพิ่งมารวมตัวกัน แต่ละคนต่างก็มีความรู้สึกว่าเป็นศูนย์กลางหรือเป็นคนสำคัญ สภาพของกลุ่มยังรวมกันไม่ติด ยังไม่มีหัวหน้าหรือผู้นำเกิดขึ้น ทุกคนยังสงวนท่าที แต่คาดว่าคนจะเป็นหัวหน้าหรือผู้นำได้จะต้องเก่งกว่าตนเอง ทุกคนพยายามที่จะแสดงให้คนอื่นรู้จักและยอมรับ บางทีอาจเรียกว่า "ระยะที่มีการแข่งขันและศูนย์กลางอยู่ที่ตนเอง" (Individually Center or Competitive phase)

2. **ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ** เป็นระยะที่แต่ละคนยังไม่ยอมตกลงกันได้ คอยจับผิดและคอยโต้แย้งโต้เถียงกัน ความรู้สึกของสมาชิกจะเกิดความคับข้องใจหรือขัดแย้ง เพราะไม่รู้ว่ากลุ่มจะเอาอย่างไรดี ถ้ายังไม่มีผู้นำต่างก็พยายามจะเป็นผู้นำ ถ้าได้ผู้นำหรือมีผู้นำแล้วก็มักจะดำเนินเป็นปฏิบัติหรือคอยจับผิดผู้นำ ซึ่งงานจะยังไม่สำเร็จลงได้เลย จะต้องใช้เวลามารวมกลุ่มกันต่ออีกบางที่อาจเรียกว่า "ระยะแห่งความขัดแย้งหรือความคับข้องใจ" (Conflict and Frustration phase)
3. **ระยะยินยอม** เป็นระยะที่สมาชิกเริ่มแก้ไขข้อบกพร่องในทางลบของตนเอง เพราะได้เรียนอะไรจากกลุ่มมากขึ้น เช่น คนพูดมากก็พูดน้อยลง ใช้อารมณ์มากก็ลดลง ยินยอมรับผิดชอบและหาทางแก้ไข อาจเป็นเพราะได้ข้อคิดจากสมาชิกหลาย ๆ คน จำนวนด้วยเหตุผล ได้แนวคิดหรือบรรทัดฐานที่เป็นกลาง ๆ ของกลุ่มมากขึ้น ซึ่งเสมือนค้นพบปทัสถาน (Norm) ของกลุ่มขึ้นแล้ว ทุกคนพยายามปฏิบัติตามมากขึ้น บางที่อาจเรียกว่า "ระยะที่กลุ่มมีความสามัคคีกลมเกลียว" (Group hamony phase)
4. **ระยะปฏิบัติการ** เป็นระยะที่สมาชิกร่วมมือประสานงานกันเป็นอย่างดี สามารถดำเนินการไปตามเป้าหมายของกลุ่ม มีผลงานของกลุ่มออกมา สมาชิกจะยึดพลังของกลุ่ม เป้าหมายของกลุ่มเป็นสำคัญ อดทนต่อความขัดแย้งมากขึ้น ซึ่งช่วยให้พัฒนาตนเองไปด้วย บางที่เรียกว่า "ระยะที่มีผลงานและยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลาง" (Group - centred / productive phase)

จะเห็นได้ว่าพัฒนาการของกลุ่มตามแนวคิดของ วินิจ เกตุขำ มีลักษณะเหมือนกับแนวคิดของ Tuckman และสามารถเทียบเคียงกันได้ กล่าวคือ พัฒนาการของกลุ่มมี 4 ระยะ เริ่มจากการ จัดตั้ง เป็นระยะแรกที่คนเพิ่งมารวมตัวกัน จนมาถึงระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ คือ ระยะที่กลุ่มพยายาม แสวงหาทิศทางจนอาจเกิดความขัดแย้ง เนื่องจากไม่รู้ว่ากลุ่มจะดำเนินไปอย่างไร จากนั้นก็นำมาสู่ขั้นยินยอม คือ ขั้นที่สมาชิกเริ่มปรับตัวเข้าหากันและพยายามสร้างปทัสถานของกลุ่ม จนในที่สุดก็มาถึงขั้นสุดท้ายคือ ขั้นดำเนินการ ซึ่งเป็นขั้นที่กลุ่มจะร่วมกันสร้างผลงานเพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายที่กลุ่มได้กำหนดไว้

นอกจากนั้นแล้ว พัฒน์ บุญรัตนพันธุ์ (2516 : 240 - 250) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนการรวมกลุ่มมี 3 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นการรวมกลุ่ม** ที่มีความต้องการร่วมกัน มีปัญหาาร่วมกัน

2. **ขั้นการเคลื่อนไหวของกลุ่ม** ในขั้นนี้จะมีการประชุม พบปะกัน กำหนดเป้าหมายร่วมกัน มีการกำหนดกฎ ระเบียบ ดำเนินงานร่วมกัน
3. **ขั้นการเจริญเติบโตของกลุ่ม** เป็นการรวมกลุ่ม (เล็ก ๆ) หลาย ๆ กลุ่ม การเลือกตัวแทนมาสร้างแกนนำร่วมของกลุ่ม สร้างกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนความรู้ สร้างพลังร่วมจนไปถึงการสร้างพลังต่อรองได้

จะเห็นได้ว่าขั้นตอนของการรวมกลุ่มของ พัฒน์ บุญรัตนพันธุ์ มีลักษณะบางประการที่แตกต่างกับแนวความคิดของ Tuckman และ วินิจ เกตุขำ กล่าวคือขั้นตอนแรกของการรวมกลุ่มของพัฒน์ บุญรัตนพันธุ์ นั้น เกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีปัญหาหรือความต้องการร่วมกันแล้วจึงนำมาสู่ขั้นการเคลื่อนไหวของกลุ่ม คือ การกำหนดเป้าหมายและวางกฎระเบียบการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่ม ในขณะที่ขั้นจัดตั้งของ Tuckman และ วินิจ เกตุขำ นั้น เริ่มจากการกำหนดจุดมุ่งหมายของกลุ่ม แล้วจึงนำมาสู่การแสวงหาทิศทางเพื่อสร้างปทัสถานและข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มในขั้นขัดแย้งและขั้นยินยอม จนมาถึงขั้นสุดท้ายที่แนวคิดทั้งสามมีลักษณะตรงกัน คือ ขั้นการดำเนินงานของกลุ่ม คือ กลุ่มจะดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างพลังต่อรองและสร้างผลงานตามจุดมุ่งหมายที่กลุ่มกำหนดไว้

นอกจากขั้นตอนของการจัดตั้งกลุ่มแล้ว จุมพล หนีมพานิช (2529 : 4-8) ก็ได้นำเสนอเกี่ยวกับขั้นตอนในการพัฒนากลุ่มที่ได้จัดตั้งขึ้นมาแล้วว่าประกอบไปด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Orientation)
2. ขั้นการแก้ปัญหาภายใน (Internal Problem Solving)
3. ขั้นเจริญก้าวหน้าและประสพผล (Growth and Productivity)
4. ขั้นการควบคุมและประเมินผล (Control and Evaluation)

นอกจากนั้นแล้ว ประภาเพ็ญ สุวรรณ อ่างใน วรภัทร์ สังข์น้อย ได้กล่าวถึงขั้นตอนการตัดสินใจและคำถามที่จะต้องตอบให้ได้ก่อนการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความคิดของ Janis (1968) ไว้ว่าประกอบไปด้วย

1. ขั้นประเมินสิ่งท้าทาย
เป็นขั้นที่ต้องตอบคำถามให้ได้ว่าจะเกิดสิ่งร้ายแรงขึ้นหรือไม่หากไม่เปลี่ยนแปลง
2. ขั้นแสวงหาทางเลือก

เป็นขั้นที่ต้องตอบคำถามให้ได้ว่าทางเลือกนี้เป็นวิธีการที่จะสามารถจัดการกับสิ่งที่ทำทลายได้หรือไม่ แสวงหาทางเลือกเพียงพอแล้วหรือไม่

3. ขั้นชี้แจงน้ำหนักทางเลือก

เป็นขั้นที่ต้องตอบคำถามให้ได้ว่าทางเลือกใดดีที่สุด ทางเลือกที่ดีที่สุดนี้สามารถตอบสนองความต้องการได้หรือไม่ ขั้นนี้เป็นขั้นที่บุคคลจะสนใจทางเลือกต่างๆ ตลอดจนแสวงหาคำแนะนำจากผู้อื่นที่เคยมีความรู้เกี่ยวกับวิธีหลีกเลี่ยงความสูญเสีย บุคคลจะสนใจข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องมากขึ้น

4. ขั้นพิจารณาการผูกมัด

เป็นขั้นที่ต้องตอบคำถามให้ได้ว่าสามารถปฏิบัติตามทางเลือกที่ดีที่สุดได้หรือไม่ สามารถยอมให้ผู้อื่นรับรู้ได้หรือไม่

5. ขั้นยืนยันแม้ไม่ได้รับการตอบสนองทางลบ

เป็นขั้นที่ต้องตอบคำถามให้ได้ว่าเป็นความเสี่ยงที่ร้ายแรงหรือไม่หากไม่เปลี่ยนแปลง

การจัดตั้งกลุ่มและการพัฒนาองค์กรประชาชนเริ่มต้นขึ้นจากการตระหนักรู้ในสิ่งที่ชุมชนประสบอยู่ คนในชุมชนจึงร่วมมือกันวางแผนและจัดการกับปัญหาหรือความต้องการของชุมชน โดยการสร้างกิจกรรมจนเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน ก่อตัวขึ้นเป็นประชาคมในท้องถิ่น เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน โดยมุ่งสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชนของตน การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องของพัฒนาการของประชาคมที่บ่งชี้ในแต่ละขั้นตอนว่ามีลักษณะอย่างไร จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบขั้นตอนในการศึกษาพัฒนาการของประชาคมที่บ่งชี้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นก่อตัว เป็นระยะที่คนเพิ่งมาพบกันหรือเพิ่งมารวมตัวกัน
2. ขั้นขัดแย้ง เป็นขั้นแสวงหาทิศทาง และเป็นภาวะหัวเลี้ยวหัวต่อของสมาชิก
3. ขั้นยินยอม เป็นขั้นการกำหนดเป้าหมาย และข้อตกลงร่วมกันในกลุ่ม
4. ขั้นดำเนินการ เป็นขั้นที่วางแผนดำเนินกิจกรรมกลุ่ม และมีผลงานตอบสนองตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

ดังนั้น จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา และแนวคิดเรื่องกลุ่มและองค์กรประชาชน จะนำมาใช้เป็นกรอบในการตอบคำถามที่ว่าประชาคม ทับเที่ยงมีพัฒนาการอย่างไร

ปัญหาการวิจัยที่ 1 : ประชาคมทับเที่ยงมีพัฒนาการอย่างไร

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่ม

การที่บุคคลจะเข้ามารวมตัวกันเป็นกลุ่ม และพัฒนาเป็นองค์กรประชาชนเพื่อร่วมมือกัน พัฒนาชุมชนของตนนั้น สิ่งสำคัญที่เราควรพิจารณา คือ ปัจจัยใดที่มีผลทำให้บุคคลตัดสินใจเข้ามา รวมกลุ่มกัน ในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่มของประชาคมทับเที่ยงนั้น จากการสังเกตเบื้องต้น พบว่ามีปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ ซึ่งแบ่งออกเป็นปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ดังนี้

ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย

1. ความสัมพันธ์ส่วนตัว

มาร์วิน อี ชอร์ (Marvin E. Shaw อ้างใน หลุย จัปาเทศ , 2532 : 48) ได้เน้นว่าสาเหตุที่คน เข้าร่วมกลุ่มนั้นมีอยู่ด้วยกัน 5 ประการสำคัญ โดยประการแรก คือ ความน่าสนใจอันเกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัว (Interpersonal Attraction) Shaw ได้เน้นถึงกลุ่มคนที่รวมกันว่ามีส่วนสร้างความ ใกล้ชิดสนิทสนมกัน การติดต่อกันบ่อย ๆ จนกระทั่งเกิดผลแห่งการมีปฏิกริยาร่วมกันในการปฏิบัติแก่ กัน เกิดความรักชอบกันเป็นส่วนตัวอันเกิดจากความเหมือนกันในทัศนคติ รูปร่าง ความสามารถ ฯลฯ การมีลักษณะท่าทาง และบุคลิกที่น่าศรัทธาก็เป็นได้

นอกจากนั้นแล้ว หลอง ภิรมย์รัตน์ : 2521 ยังได้กล่าวไว้ว่าการรวมกลุ่มกันนั้น อาจมีสาเหตุ จูงใจประการใดประการหนึ่งจาก 5 ประการ และประการแรกก็คือ บุคคลเข้ามารวมกลุ่มเพราะ ความชอบพอเป็นส่วนตัวกับสมาชิก หรือที่เรียกว่า ถูกเพื่อนชักจูงไป

จากรายงานการวิจัยของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ในการวิจัย โครงการ สารคดี ตำบลขัวมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ (2519 : 66-90) วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้บุคคลเป็น สมาชิกของกลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ได้ถูกอิทธิพลจากเพื่อนบ้านจูงใจให้สมัครเข้าเป็นสมาชิก กลุ่ม โดยสมาชิกส่วนใหญ่ยอมรับว่าเมื่อเพื่อนบ้านสมัครเข้าเป็นสมาชิกแล้ว ตนเองก็ต้องสมัครเป็น สมาชิกด้วย

2. ความพอใจในจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

Marvin E. Shaw กล่าวว่า การมีเป้าหมายของกลุ่มที่น่าสนใจ หรือเป้าหมายเดียวกันในคน อาชีพเดียวกัน มีความสนใจเหมือนกัน แม้คนต่างอาชีพกันแต่หากมีงานอดิเรกที่มีเป้าหมายตรงกันก็คบ กันและรวมกลุ่มกันได้ เป้าหมายของกลุ่มที่ทำให้คนรวมกันหรือเข้ากลุ่มกันก็เพราะเขามีความชอบใน เป้าหมายของกลุ่มที่วางไว้เหมือนกันนั่นเอง

ฉลอง ภิมย์รัตน์ : 2521 ได้ศึกษาว่าการรวมกลุ่มกันอาจมีสาเหตุจูงใจมาจากความชอบพอใจใน จุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น หรือจุดมุ่งหมายตอบสนองอุดมการณ์ของตนจึงต้องเข้าไปร่วมกลุ่มกับเขา

3. ความพอใจในกิจกรรมกลุ่ม

ฉลอง ภิมย์รัตน์ : 2521 กล่าวว่า สาเหตุที่บุคคลเข้าร่วมในกลุ่มเพราะพอใจในกิจกรรม ของกลุ่ม ซึ่งให้ทั้งความสนุกสนาน หรือให้ความพึงพอใจอย่างที่ตนต้องการ ในบางครั้งแม้ว่าตนเองจะ ไม่สนใจต่อจุดมุ่งหมายของกลุ่ม แต่ก็พอใจที่จะได้ทำกิจกรรมของกลุ่ม

Marvin E. Shaw ก็ให้ความเห็นสนับสนุนว่าความพอใจในกิจกรรมกลุ่มก็เป็นสาเหตุสำคัญ ของการเข้าร่วมกลุ่มเช่นกัน กล่าวคือ "การที่คนเราเข้าร่วมกลุ่ม กิจกรรมของกลุ่มมีความสำคัญ ไม่น้อยกิจกรรมของสมาชิกกลุ่ม หรือผู้เข้าไปร่วมกลุ่มกับกิจกรรมที่กลุ่มจัดนั้น สอดคล้องพ้องกับความ สนใจของผู้เข้าร่วม ความสนใจในกิจกรรมในที่นี้มิจำเป็นว่าผู้เข้ากลุ่มจะต้องมีความสามารถ แต่เขามี ความสนใจในกิจกรรมนั้น"

4. ความต้องการมีเกียรติ และเป็นที่ยอมรับ

จากรายงานการวิจัยของกรมการพัฒนาชุมชน ศึกษาปัจจัยที่บุคคลในตำบลวังม่วง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มกัน พบว่า สมาชิกเกือบทั้งหมดเห็นว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งให้เห็นว่า เกียรติยศนั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลยอมรับสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะค่านิยมของสังคมชนบทไทยที่ยังนิยมยกย่องข้าราชการ จึงเป็นเหตุจูงใจให้บุคคลสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม

5. ความต้องการผลประโยชน์จากกลุ่ม

Marvin E. Shaw ศึกษาเรื่องกลุ่มและพบว่า สมาชิกบางคนเข้าร่วมกลุ่มเพื่อหวังผลประโยชน์บางประการที่มีใช้เป็นที่หมายของการรวมกลุ่ม การเข้าสมาคมที่มีชื่อเสียงเพราะจะได้มีโอกาสสนิทสนมกับผู้ใหญ่อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน้าที่การงานหรือธุรกิจที่ประกอบอยู่เพราะคนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันก็อยากให้อีกกลุ่มได้บรรลุถึงเป้าหมายเหมือนกัน แต่หากเป้าหมายส่วนตัวของคนในกลุ่มยังไม่บรรลุ การเห็นอกเห็นใจกันก็จะเกิดขึ้น การช่วยเหลือส่วนตัวมักจะเกิดขึ้น

นอกจากนั้นแล้ว การวิจัยของกรมการพัฒนาชุมชน ในโครงการสารภี ตำบลวังม่วง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลประโยชน์ที่เป็นรายได้ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นเหตุให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมเช่นกัน กล่าวคือ ความคาดหวังรายได้ที่เพิ่มขึ้นเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จูงใจให้บุคคลยอมรับสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม โดยสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดคาดหวังว่าตนเองจะมีรายได้เพิ่มขึ้นเมื่อเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม

ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยที่บุคคล เช่น ผู้นำชุมชน , นักการเมืองท้องถิ่น มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการเข้าร่วมกลุ่ม ประกอบด้วย

1. ความศรัทธา

รีดเดอร์ (Reeder , 1983 : 39-53) กล่าวว่า "บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติเมื่อเขาารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุนที่ดี และมีความเชื่อถือผู้ให้การสนับสนุนจึงตัดสินใจกระทำกิจกรรมนั้น"

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (อ้างในทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ , 2527 : 183) เสนอว่า แรงจูงใจเกิดการรวมกลุ่มกัน คือ ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ต่าง ๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์วิหาร

2. ความเกรงใจ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ กล่าวว่า "ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศตำแหน่งทำให้ประชาชนเกิดแรงจูงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรง ผู้น้อยก็ช่วยแรง"

3. อำนาจบังคับ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ กล่าวว่า อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้บุคคลถูกบีบบังคับก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลเข้าร่วมกลุ่มในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่นกัน

นอกจากนั้นแล้วปัจจัยที่มีอิทธิพลให้บุคคลมาเข้าร่วมก็อาจจะมีสาเหตุมาจากแรงจูงใจหรือแรงผลักดันบางประการ ดังที่ เอ.เอช. มาสโลว์ (A.H.Maslow) ได้จำแนกความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ชั้น (Maslow's Hierachy of Needs) เรียงลำดับตามความต้องการขั้นพื้นฐาน คือ

1. **ความต้องการด้านสรีระ (Physiological)** คือ การที่มนุษย์จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพราะต้องการอาหาร น้ำ การสืบพันธุ์ การสร้างสภาวะสมดุลให้เกิดขึ้นกับสิ่งรอบข้างความต้องการนี้ก่อน จึงจะสนใจในความต้องการขั้นสูงขึ้นไป

2. **ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety needs)** มนุษย์ต้องการโลกซึ่งมีระเบียบ ทุกสิ่งดำเนินไปตามระบบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทันทีทันใดโดยมิได้คาดฝัน เหตุการณ์ซึ่งคุกคามก่ออันตรายเป็นสิ่งที่มีมนุษย์หลีกเลี่ยง

3. **ความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันและเป็นที่รัก (Belongingness and love needs)** เป็นความต้องการที่เกิดขึ้น หลังจากที่มนุษย์ได้เข้าร่วมสังคมกับมนุษย์คนอื่น ๆ มนุษย์ต้องการเป็นที่รักของครอบครัว ของญาติ และของมิตรสหาย ต้องการมีความรู้สึกว่าคุณเป็นสมาชิกคนหนึ่งใน องค์การหรือสถาบันที่ตนสังกัดอยู่

4. **ความต้องการที่จะเปลี่ยนเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (Esteem needs)** มนุษย์ชอบที่จะมีความเคารพในตนเอง ให้เกียรติตนเอง และในขณะเดียวกันเข้าต้องการได้รับเกียรติและ

ความยกย่องในตัวเขาจากบุคคลอื่นด้วย มนุษย์ต้องการสถานภาพและต้องการให้คนอื่นตระหนักในความสำคัญของเขา

5.ความต้องการสัมฤทธิ์ผลในอุดมคติที่ตนเองตั้งไว้ (Self-actualization) มนุษย์แม้เมื่อมีความประสงค์ในความต้องการทั้งหลายแล้ว ยังมีความปรารถนาที่จะเป็นอย่างที่ตนเองได้ใฝ่ฝันไว้

บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลอื่น ๆ นั้นมักเป็น **"ผู้นำ"**

พัตน์ บุญรัตนพันธ์ (2517 : 130) กล่าวว่าผู้นำชุมชนโดยทั่วไปอาจจำแนกได้กว้าง ๆ 2 ประเภท คือ

1. **ผู้นำแบบเป็นทางการ** ได้แก่ ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ (Authority) โดยได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งจากทางราชการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล กรรมการหมู่บ้านและตำบล ตลอดจนข้าราชการประเภทต่าง ๆ รวมไปถึง เจ้าหน้าที่ อบต. ด้วย ผู้นำประเภทนี้มีตำแหน่งหน้าที่ที่ถาวรอยู่ และประชาชนก็ตระหนักในฐานะของผู้นำ เพราะมีการเลือกตั้ง แต่งตั้ง และประกาศเป็นทางการให้ทราบ ด้วยเหตุนี้ ตำแหน่งและความรับผิดชอบของผู้นำอย่างเป็นทางการ จึงเป็นที่ทราบกันของสาธารณชนทั่วไป
2. **ผู้นำทางธรรมชาติหรือแบบไม่เป็นทางการ (Local Leader or Opinion Leader)** ได้แก่ ผู้ที่มีอิทธิพลมีความสามารถ ความรู้ทันสมัย และรู้สถานการณ์ของหมู่บ้าน ไม่ได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่ใด ๆ จากทางราชการ ชาวบ้านก็ไม่ได้ตระหนักในความเป็นผู้นำ แต่ก็ยอมรับนับถือว่าเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังของความสำเร็จในการทำงานของหมู่บ้าน ประชาชนเดือดร้อนมีปัญหาก็จะอาศัยบุคคลนี้เป็นที่พึ่งพิงได้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2515) ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. ผู้นำท้องถิ่นเป็นสื่อความคิดสองทาง (Two - way Communication)
2. เป็นผู้ชักนำประชาชนเข้าร่วมโครงการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุและด้านพัฒนาคน
3. นำความรู้ ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ

ชูศักดิ์ ชูช่วย (2533) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้นำชุมชนว่า "ผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลสำคัญกลุ่มหนึ่งที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เพราะผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับประชาชน จึงสามารถเข้าใจสภาพชุมชนได้อย่างแท้จริง มีบทบาทหน้าที่พัฒนาชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนนั้นก็เพื่อพัฒนาคุณภาพของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนในด้านการศึกษา เศรษฐกิจและอาชีพ การสาธารณสุข สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครองให้มีคุณภาพสูงขึ้น"

ทวี ทิมขำ (2528) กล่าวว่า "ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้ที่มีบุคลิกภาพเด่น ประกอบกับความสามารถเป็นพิเศษในกลุ่มคนหรือในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งในกลุ่มแต่ละกลุ่มย่อมประกอบด้วยบุคคลที่มีบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ หรือทักษะแตกต่างกันไป ในขณะที่ทุกคนมีความผูกพันซึ่งกันและกัน ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม จะต้องยอมรับนับถือความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุนี้ จึงผลักดันให้สมาชิกของกลุ่มบางคนกลายเป็นผู้นำและบางคนก็กลายเป็นผู้ตาม ส่วนประกอบที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผู้นำย่อมมาจากลักษณะพิเศษประจำตัว เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม ความโอบอ้อมอารี และความเสียสละ

พทยา สายหู (2510) กล่าวว่า "ผู้นำชุมชน คือ ผู้ที่ก่อให้เกิดมีการกระทำขึ้นในหมู่ผู้ตาม ผู้นำเป็นผู้ริเริ่มความคิด แล้วถ่ายทอดความคิดนั้นให้ผู้ตามรับไปปฏิบัติเป็นการกระทำ"

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็นปัจจัยที่ผู้วิจัยคาดว่ามีส่วนต่อการรวมกลุ่มของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมกลุ่มของบุคคลในประชาคมทับเที่ยง ซึ่งเป็นการรวมตัวของบุคคลหลายกลุ่มทั้งนักวิชาการ , นักการเมืองท้องถิ่น , ผู้นำชุมชน , ข้าราชการ เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาว่าปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมของบุคคลเนื่องจากปัจจัยดังกล่าวจะนำไปสู่การตอบคำถามวิจัยข้อที่ 2 ดังนี้

ปัญหานำการวิจัยข้อที่ 2 : ปัจจัยใดบ้างที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการในชุมชน

ในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเรื่องการสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง ซึ่งเป็นประชาคมในระดับจังหวัดที่เกิดจากการรวมตัวกันของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในเมืองทับเที่ยง เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมสร้างเมืองน่าอยู่ และเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการจัดการประชาคมทับเที่ยงก็คือ "การสื่อสาร" นั่นเอง

การจัดการที่ดีนี้ ต้องดีทั้งองค์กร ระบบ และประสิทธิภาพของคนซึ่งการสื่อสารจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการ (Windahl และคณะ , 1992 อ้างใน กิตติ กันภัย "การสื่อสารชุมชน : แนวคิดหลักเพื่อการพัฒนา" วารสารนิเทศศาสตร์ ปีที่ 18 ฉบับที่ 2) การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยงนี้ ประกอบไปด้วย การจัดการคน และจัดการกิจกรรม ซึ่งการจัดการดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ กล่าวคือ การสื่อสารในการจัดการภายใต้สถานการณ์ปกติ และสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง ในสถานการณ์ปกตินั้นใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกับการสื่อสารบนพื้นที่สาธารณะ ส่วนในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งจะใช้การสื่อสารเพื่อแก้ไขปัญหา และการเจรจาต่อรอง

การสื่อสารในสถานการณ์ปกติ

การสื่อสารที่จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างและขยายเครือข่ายของประชาคมทับเที่ยงนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการติดต่อสื่อสารที่เน้นการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้เสนอความคิดเห็นอย่างเต็มที่ หรือที่เรียกว่า "กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม" ซึ่งรู้จักกันในนาม "กระบวนทัศน์ทางเลือกของการสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม" (The Alternative Paradigm of Communication for Social Change) (ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล , 2543 : 20) โดยมุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลงและแสวงหาแนวทางที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน สังคม ประเทศ หรือ ระดับโลกต่อไป

ประเด็นสำคัญของกระบวนทัศน์แบบทางเลือกในการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่

1. กระบวนการสนทนาโต้ตอบกัน (dialectic process) ของสมาชิกในสังคมบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน (equal basis) เพื่อค้นหาแนวทางการเปลี่ยนแปลงสังคม

2. การระดมสมองของสมาชิกในสังคม (brainstorming) ซึ่งการสนทนาโต้ตอบกันในลักษณะดังกล่าวเป็นเสมือนการเปิดโอกาสให้สมาชิกในสังคมได้หันหน้าเข้าหากัน พูดคุย เจรรจกกัน เพื่อทำความเข้าใจกับข้อมูลข่าวสารเบื้องต้น หลักการ และแนวทางที่หลากหลาย สำหรับการตัดสินใจร่วมกันเกี่ยวกับสังคมของตน
3. เป็นการฝึกสมาชิกในสังคมเกี่ยวกับกระบวนการร่วมกันคิด ร่วมรับฟัง และเคารพในความคิดของผู้อื่น ตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตน
4. เป็นการร่วมวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางสังคมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน
5. เป็นกระบวนการร่วมกันค้นหาแนวทางตัดสินใจร่วมกันบนพื้นฐานของข้อมูลที่สมบูรณ์

กระบวนการดังกล่าวก็คือ กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (participatory communication process) ของสมาชิกในสังคมอันจะนำไปสู่การเกิดสำนึกเชิงสาธารณะ (public conscientization) และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (learning process) ระหว่างสมาชิกในสังคม เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคม

อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นแนวทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้นั้น ประกอบด้วยปรัชญาและแนวคิดด้านประชาธิปไตยทางการสื่อสาร (democratic communication) กล่าวคือ กระบวนการสนทนาโต้ตอบกันระหว่างสมาชิกในสังคมจำเป็นต้องดำเนินไปโดยคำนึงถึงความเท่าเทียมกันของบุคคล สิทธิ และเสียงของบุคคลในการแสดงความคิดเห็น (right to communicate) โอกาสในการรับรู้ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง (accessibility to information) การมีจิตสำนึกในเชิงประโยชน์ของสาธารณะเหนือประโยชน์ส่วนตัว การตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตน การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการปฏิบัติตามแนวทางที่ได้รับการเห็นชอบจากสมาชิกส่วนใหญ่ เป็นต้น โดยเชื่อกันว่า ปรัชญาการสื่อสารเชิงประชาธิปไตยดังกล่าวจะนำไปสู่การเพิ่ม "พลัง" (empowerment) ให้กับสมาชิกในสังคม กระตุ้นให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นเจ้าของกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ได้ร่วมกันกำหนด ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเอาใจใส่ดูแลและตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ปาริชาติ สถาปัตตานนท์ สโรบล , 2543 : 21-22)

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นจะสำเร็จได้ก็ต่อมาจากความรู้สึกภายในของสมาชิกที่มีความต้องการจะรวมกลุ่มเพื่อร่วมมือกันพัฒนาชุมชนของตน และคณะ (1985) ได้

อธิบายเรื่องความจำเป็นของการรวมกลุ่มในหนังสือชื่อ "Habits of the heart" โดยเขาได้ให้เหตุผลว่า ก็เพราะความสุข (Satisfaction) นั้นเอง การสอดประสาน (Involvement) / บูรณาการ การกระทำร่วมกัน (Integration) จึงเป็นสิ่งจำเป็น กล่าวให้สั้นเข้าก็คือความสุขนั้นเกิดจากการที่เราได้กระทำให้กับชีวิตของผู้อื่นที่เราจำเป็นต้อง "Care" ความรู้สึกนี้เองที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการกระทำในกิจวัตรประจำวันที่ถักทอสายใยความสัมพันธ์ของคนในชุมชน / สังคม

การสื่อสารในการจัดการในสถานการณ์ปกตินั้น นอกจากจะอาศัยแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมแล้ว ยังต้องเกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่อง "พื้นที่สาธารณะ" (public sphere) อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนงานของประชาคมที่บ่งชี้ที่มีจุดหมายหลักในการมุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการร่วมมือกันพัฒนาชุมชนของตนเองผ่านการจัดกิจกรรม อันได้แก่ การเปิดเวทีสาธารณะให้ประชาชนทั่วไปมีโอกาสพบปะพูดคุยและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนร่วมกัน เป็นต้น

กาญจนา แก้วเทพ (2543 : 171 - 173) กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะตามทัศนะของฮาเบอร์มาส (Habermas) ไว้ดังนี้ ความหมายของคำว่า "พื้นที่สาธารณะ" ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ คำว่า "พื้นที่" และคำว่า "สาธารณะ" ความหมายของคำ 2 คำนี้ก็เหมือนคำทั้งหลาย กล่าวคือ ถูกนิยามและถูกช่วงชิงคำนิยามไปมาอยู่ตลอดช่วงยุคสมัยประวัติศาสตร์ที่คนแต่ละกลุ่มได้มีอำนาจในการให้คำนิยาม แต่หากเราหยุดภาพที่เคลื่อนไหวของคำนิยามทั้งสองเอาไว้ที่จุด ๆ หนึ่ง เราก็อาจจะตรวจสอบดูความหมายของคำทั้งสองได้ ดังนี้

คำว่า "พื้นที่" นั้นประกอบด้วยลักษณะที่เป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรม **ในแง่รูปธรรม** "พื้นที่" หมายถึง อาณาบริเวณแห่งใดแห่งหนึ่ง (area) ที่มีการแบ่งกันเขตเอาไว้อย่างแน่นอน (boundary) เช่น พื้นที่ในโรงงาน พื้นที่ในบ้าน เป็นต้น นอกจากความหมายรูปธรรมดังกล่าวแล้ว "พื้นที่" ยังมีความหมายทางสังคม - การเมือง - วัฒนธรรม ที่มีลักษณะเป็น "**นามธรรม**" เช่น หมายถึง เวที (ทางนามธรรม) ทางสังคมที่มีการช่วงชิงอำนาจ ตัวอย่างเช่น พื้นที่ทางวัฒนธรรมในสื่อสารมวลชน เมื่อเราพบว่าในละครโทรทัศน์จำนวนมากได้มีการนำเอาเรื่องราวที่มีคนไทยเชื้อสายจีนมาเป็นตัวเอง นำเอาค่านิยมแบบคนจีนมาเชิดชู เราก็อาจกล่าวได้ว่า ปัจจุบันนี้คนไทยเชื้อสายจีนได้เข้ามาช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมไปแล้วระดับหนึ่ง เช่นเดียวกับเมื่อรายการโทรทัศน์ประเภท News & Talk Show ต้องเชิญผู้นำชาวบ้าน ตัวแทนชาวเขา ฯลฯ มาเล่าประสบการณ์ทำงานของเศรษฐกิจแบบ พลเพียง

และพึ่งตนเอง ในขณะที่เศรษฐกิจแบบฟองสบู่ที่เกยยึดพื้นที่สาธารณะอยู่ต้องถอยร่นตกเวทีไป นี้ก็หมายความว่า ความรู้และภูมิปัญญาจากคนระดับรากหญ้า (gross - root) ได้เข้ามามีที่ทางในเวทีสาธารณะของสังคมแล้วระดับหนึ่ง

สำหรับคำว่า "สาธารณะ" นั้น ในความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไปคือ คำว่า "ส่วนรวม" (public) ซึ่งมักจะถูกนิยามให้เปรียบเทียบกับคู่ที่ตรงกันข้ามคือ "ส่วนตัว" (private) สำหรับความหมายของคำว่า "สาธารณะ" นี้อาจจะขยายออกไปถึงเรื่องผลประโยชน์ของส่วนรวมสำหรับคนหมู่มากหลากหลายกลุ่มที่อาจจะสอดคล้องหรือขัดแย้งกับผลประโยชน์ส่วนตัว (ปัจเจกหรือเฉพาะกลุ่ม) คำว่า "สาธารณะ" ก็มีนัยได้ 2 นัย เช่นเดียวกับคำว่า "พื้นที่" กล่าวคือ สามารถแสดงออกใน ลักษณะรูปธรรม เช่น สวนสาธารณะ คือ สวนของส่วนรวม และความหมายในเชิงนามธรรม เช่น ผู้นำชุมชนที่ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยไม่คำนึงถึงความสุขส่วนตัวเลย เป็นต้น

สำหรับคำนิยามเรื่อง "พื้นที่สาธารณะ" ตามทัศนะของ Habermas นั้น เขาได้นิยามว่า แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ "ความรู้สึกเป็นส่วนรวม" (sense of public) แนวคิดนี้มีได้มีลักษณะเลื่อนลอยเป็นนามธรรม หากทว่า เป็นการปฏิบัติการทางสังคมที่ฝังตัวอยู่ในวัฒนธรรมของแต่ละยุคสมัย (cultural embedded social practice)

พัฒนาการของ "พื้นที่สาธารณะ"

ในหนังสือชื่อ The Structural Transformation of the Public Sphere (1989) Habermas ได้สืบค้นพัฒนาการของการปฏิบัติการทางสังคมที่ฝังตัวอยู่ในวัฒนธรรมของแต่ละยุคสมัยของสิ่งที่เรียกว่า "พื้นที่สาธารณะ" โดยเริ่มตั้งแต่ยุคสมัยศตวรรษที่ 17 ในสังคมยุโรปที่ยังคงเป็นสังคมศักดินาพร้อม ๆ กับที่ชนชั้นกระฎุมพีเริ่มแตกหน่อขึ้นมา ในยุคศักดินานั้นมีแต่สถาบันกษัตริย์ และสถาบันศาสนาเท่านั้นที่จะมีอิทธิพลในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะในทางการเมือง (public sphere society) หมายความว่า มีแต่ชนชั้นกษัตริย์ ขุนนางชั้นสูง และพระเท่านั้นที่มีอำนาจในการตัดสินใจในกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะ เช่น การออกกฎหมาย การถืออำนาจครอบครองที่ดิน การผูกขาดความรู้และอำนาจผูกขาดการโฆษณาเผยแพร่ความรู้แก่สาธารณะ เป็นต้น และเพื่อที่จะรักษาอิทธิพลในพื้นที่สาธารณะทางการเมืองของตน รัฐ (กษัตริย์ขุนนางชั้นสูง และพระ) ยังกำหนดอำนาจที่จะใช้ความ

รุนแรงปราบปรามคนกลุ่มอื่นที่รุกกล้าเข้ามาในพื้นที่สาธารณะดังกล่าว ตัวอย่างเช่น หากมีผู้เขียนหนังสือคัดค้านคำสั่งสอนทางศาสนา พระก็สามารถจับกุมเข้าคุกได้ เป็นต้น (ในกรณีของสังคมไทยก็เช่น การห้ามเผยแพร่หนังสือทฤษฎีศาสตร์ของพระสุริยานุวัตร ในรัชสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นต้น)

ในระหว่างช่วงปลายศตวรรษที่ 17 ต่อกับ ศตวรรษที่ 18 เริ่มปรากฏการสร้าง "พื้นที่สาธารณะ" ของคนกลุ่มใหม่ในสังคม ใน **มิตินของผู้กระทำ** กลุ่มคนที่เข้าร่วมในพื้นที่สาธารณะจะได้แก่พวกชนชั้นกลาง (พ่อค้า ช่างฝีมือ) ขุนนาง ปัญญาชน (แต่เป็นผู้ชายเกือบทั้งหมด) ที่มานัดพบปะกันตามร้านกาแฟ โรงเหล้า salon (คล้าย ๆ ห้องรับแขกในบ้านผู้มีฐานะ) **มิติตานที่** เป็นที่น่าสังเกตว่าพื้นที่เหล่านี้เป็นเขตที่ค่อนข้างปลอดภัยจากอำนาจของกษัตริย์และศาสนาเนื่องจากสังกัดอยู่ในภาคประชาสังคม (civil society) ในแง่ **มิตินการกระทำ** กิจกรรมที่กลุ่มบุคคลดังกล่าวจะกระทำ คือ การนัดพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพูดคุยถกเถียงกันอย่างมีอิสระและใช้เหตุผลในเรื่องกฎหมาย การเมือง การปกครองต่าง ๆ ของรัฐ การโต้แย้งกันนี้จะเป็นไปบนหลักความเสมอภาคเท่าเทียม โดยมี **บทบาทสื่อมวลชน** ประเภทหนังสือพิมพ์เป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ เรื่องที่พูดคุยกันจะเป็นประเด็นของผลประโยชน์ร่วมกันที่สมาชิกแต่ละคนได้รับข่าวสารมาจากหนังสือพิมพ์ หรือเป็นการมาอ่านหนังสือพิมพ์ด้วยกัน (ปัจจุบันนี้ บรรยากาศในประเทศไทยที่พอเทียบเคียงให้เห็นพื้นที่สาธารณะดังกล่าว ได้ก็เช่น สภากาแฟในจังหวัดตรัง)

ส่วนในศตวรรษที่ 19 ระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมกำลังขยายตัวอย่างสุดขีด ในด้านหนึ่งระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมได้ผลิตสิ่งของเครื่องใช้ออกมามากมาย แต่ในอีกด้านหนึ่ง ระบบทุนนิยมก็ได้สร้างความเสื่อมโทรมให้แก่ชีวิตคนงานในเมืองเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นสถานที่อยู่อาศัยที่แออัด สภาพแวดล้อมที่เป็นมลพิษในโรงงาน การขาดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของสังคมเมืองยุคใหม่ก็คือ การสูญหายไปของ "ความมีชีวิตชีวา / การมีชีวิตกลุ่ม" ของผู้คน เนื่องจากลักษณะของคนที่อยู่อาศัยในเขตเมืองนั้น บรรดาสายสัมพันธ์ทางสังคมแบบเดิม ๆ (social bond) เช่น สายสัมพันธ์กับวัด สายสัมพันธ์กับเครือญาติ / เพื่อนบ้าน / ชุมชนจะถูกตัดขาดหายไป คนที่อยู่ในเมืองจะมีสายสัมพันธ์แบบแคบ ๆ สายเดียวที่หลงเหลืออยู่คือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว (Family life) ลักษณะดังกล่าวทำให้ชีวิตของคนในเมืองมีลักษณะที่โดดเดี่ยวมาก นักสังคมวิทยาจึงเรียกสภาพของคนจำนวนมากที่มารวมกันในเมืองว่า "Lonely crowd" ด้วยเหตุนี้ แนวคิดเรื่อง "พื้นที่สาธารณะ" จึงถูกนำมาใช้เพื่อสร้างสรรค์ความมีชีวิตชีวาในเมือง รูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้อาจเป็น

การเป็นอาสาสมัครด้านสังคมสงเคราะห์ของสถาบันศาสนา การรวมตัวเป็นชมรมสมาคมต่าง ๆ (เช่น มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง ชมรม จ.ศ. 100 ฯลฯ) จนกระทั่งอาจจะมีการรื้อฟื้นถอยไปจนกระทั่งถึงการปลุกเสกเอา "พื้นที่รูปธรรม" จริง ๆ ที่เป็นศูนย์กลาง / ศูนย์รวมชีวิตของเมืองมาสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่ ตัวอย่างเช่น การสร้างลานบ้านลานเมืองในบริเวณเสาชิงช้าเพื่อเปิดให้มีการทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆร่วมกัน หรือการรื้อฟื้นชุมชนสามแพร่งหรือบางลำพู เป็นต้น

พัฒนาการของแนวคิดเรื่อง "พื้นที่สาธารณะ" ยังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดยั้งในอนาคต โดยเฉพาะขบวนการใหม่ ๆ ที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงสังคม (New Social Movement) ได้เลือกที่จะมาต่อสู้ในปริภูมิพลของประชาสังคม (civil society) โดยไม่วางน้ำหนักไว้ที่การใช้อำนาจทางการเมืองของรัฐเป็นตัวแก้ปัญหา หากทว่าให้ความสนใจกับเครือข่ายองค์กรภาคประชาชน ในการนี้เราจึงพบพื้นที่สาธารณะที่ขบวนการใหม่ของการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงสังคมนำมาใช้ เช่น ขบวนการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมก็จัดค่ายกิจกรรมดูแลสำหรับเด็ก กลุ่มฟื้นฟูสุขภาพองค์กรรวมแนวใหม่ กลุ่มพิทักษ์สิทธิเด็ก กลุ่มชีวิต ฯลฯ ก็อาจไปจัดนิทรรศการตามศูนย์การค้าหรือตามสวนสาธารณะ เป็นต้น

จากพัฒนาการแนวคิดแนวปฏิบัติเรื่อง "พื้นที่สาธารณะ" ที่ได้กล่าวมานั้นได้ให้แนวทางในการวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ของปริภูมิพล รวมทั้งหน้าที่ของพื้นที่สาธารณะไว้พอสมควร คำถามต่อไปก็คือว่า "พื้นที่สาธารณะนั้นเป็นของใคร" คำตอบก็คือ ต้องดูว่าพื้นที่สาธารณะนั้นอยู่ในบริบทใด ถ้าเป็นบริบทของประชาคม พื้นที่สาธารณะก็จะเป็นบริบทของชุมชน ทุกคนในประชาคมจึงอยู่ในฐานะของ "พลเมือง" (citizen) กล่าวคือพลเมืองมีสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็น อธิบายจุดยืน และความเข้าใจ ออกเสียงในฐานะเสียงหนึ่งของประชาคมนั้นเพื่อให้ได้ผลลัพธ์สุดท้ายออกมาเป็นประโยชน์ของส่วนรวม (public good)

เส้นทางเดินต่อไปสำหรับอนาคต

ปัจจุบันนี้ประเทศต่าง ๆ ในโลกล้วนได้มีประสบการณ์ในการนำเอาระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (representation democracy) มาใช้นับเป็นเวลา 3 ศตวรรษมาแล้ว และต่างก็ให้เห็นแล้วว่าระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนนั้นมีไช้ระบบที่สามารถทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมหรือตอบสนองผลประโยชน์ของคนทุกกลุ่มได้ ซึ่งก็หมายความว่าในระบบสังคมจำเป็นต้องมีระบบการเมือง 2 ระบบควบคู่กันไป แบบ Two in one คือ ระบบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน และระบบ

ประชาธิปไตยแบบทางตรง ที่อาจจะมีรูปแบบไม่เป็นทางการ เช่น การชุมนุมประท้วง เดินขบวนกัน ไปอย่างเคียงไหล่

เอ ทอฟเลอร์ (A.Toffler) นักอนาคตวิทยาได้นำเสนอว่า ระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน นั้นเกิดขึ้นเนื่องจากข้อจำกัดเรื่องระยะทาง / พื้นที่ / เวลา ที่ไม่เปิดโอกาสให้ปริมาณคนจำนวนมาก ๆ เข้ามาแสดงความคิดเห็นและลงคะแนนเสียงในเวลาเดียวกันได้ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีโดยเฉพาะด้านคอมพิวเตอร์ได้ปลดปล่อยข้อจำกัดด้านระยะทางและเวลา ลงไปได้อย่างมากแล้ว ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่า ในอนาคตสำหรับ "ประเด็นสาธารณะ" (public issues) ที่มีผลกระทบต่อคนจำนวนมาก เช่น การสร้างเขื่อน การสร้างโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ การกู้เงิน จาก IMF ฯลฯ น่าจะเปิดโอกาสให้มีการใช้ **ประชาธิปไตยแบบโดยตรง** ได้ (direct democracy) และ สัดส่วนของประชาธิปไตยโดยตรงนี้น่าจะเพิ่มมากขึ้นและเข้าแทนที่ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ให้มากขึ้น

แต่การที่จะดำเนินการให้ระบอบประชาธิปไตยแบบโดยตรงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น นอกเหนือจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่สามารถเอื้ออำนวยให้มีการลงคะแนนออกเสียงได้โดยตรง แล้ว การที่ต้องมี "พื้นที่สาธารณะ" เพื่อให้มีเวทีสำหรับการนำเสนอข้อมูล (Speech act แบบ constatives) การอภิปรายโต้แย้งกันอันเป็นเงื่อนไขสำคัญก่อนที่จะใช้สิทธิออกเสียงเป็นขั้นตอนที่เป็น หัวใจของระบอบประชาธิปไตย (practical rationality) ซึ่งผู้ใช้สิทธิออกเสียงนั้นต้องเป็น "พลเมือง" เท่านั้น

ดังนั้นในแนวปฏิบัติเรื่องพื้นที่สาธารณะนั้น ภาคประชาชนต้องดำเนินการโดยยึดหลักการที่สำคัญ ดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ , 2543 : 215)

- พื้นที่สาธารณะไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตาม (ร้านกาแฟ รายการโทรทัศน์ กลุ่มสมาคม ชมรม ฯลฯ) ต้องเป็นสถาบันที่เป็นอิสระทั้งจากรัฐและระบบตลาด

- มีพื้นที่สาธารณะของกลุ่มสังคมที่หลากหลายที่ล้วนสนใจผลประโยชน์ร่วมกันของสังคม มากกว่าจะมุ่งหน้าแต่ปกป้องผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม และกลุ่มเหล่านี้ควรมีเครือข่ายการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ

- เป็นพื้นที่ที่พิจารณาสมาชิกผู้เข้าร่วมในฐานะ "พลเมือง" ผู้สนใจและเข้าร่วมในความเป็นไปของสังคมส่วนรวมมากกว่าเป็น "ผู้บริโภค" ที่มีหน้าที่เพียงแต่เกาะเวทิตูความเป็นไปของบ้านเมือง

สำหรับปัจจัยที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะในสังคมยุคใหม่จะมีลักษณะดังนี้

1. การริเริ่มในปริมณฑลของประชาสังคม (civil society)

การสร้างสรรคพื้นที่สาธารณะจะสอดแทรกเป็นยาคำในการสถาปนาประชาสังคมให้เกิดขึ้นในทุก ๆ ขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนของการสร้างสำนึกร่วม กำหนดวัตถุประสงค์ร่วม การจัดตั้งรวมกลุ่ม การสร้างความสัมพันธ์แบบเสมอภาคอย่างหุ้นส่วน ตลอดจนการอภิปรายพูดคุยกัน เพื่อแสวงหาบทบาททางแก้ปัญหาร่วมกัน ทั้งนี้ แนวคิดเรื่อง "ประชาสังคม" และ "พื้นที่สาธารณะ" จึงต่างอนุเคราะห์ซึ่งกันและกัน

2. การทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชน

เราคงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าในสังคมยุคใหม่นี้ นอกเหนือจากสื่อประเภทอื่น ๆ ของสังคม เช่น สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่อพื้นบ้านแล้ว ประเภทของสื่อที่มีอิทธิพลอย่างแพร่หลายและมหาศาลต่อผู้คนในสังคมก็คือสื่อมวลชนนั่นเอง โดยเฉพาะศักยภาพของสื่อมวลชนที่สามารถกระตุ้นความสนใจของผู้คนทั่วไปให้เข้ามาสนใจประเด็นสาธารณะ ด้วยเหตุนี้ การสร้างประเด็นสาธารณะในสังคมปัจจุบันจึงไม่อาจมองข้ามบทบาทของสื่อมวลชนได้

3. การสร้างจิตสำนึกใหม่ให้แก่ประชาชน

Habermas วิเคราะห์ว่า ในปัจจุบันได้เกิดอุดมการณ์ที่เรียกว่า "Ideology of Intimacy" ซึ่งหมายความว่า รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่พึงปรารถนาต้องเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ใกล้ชิด เช่น บุคคลภายในครอบครัวเท่านั้น ดังนั้น คนสมัยใหม่จึงขาดความสนใจความทุกข์ร้อนของคนอื่น ๆ ที่ไกลตัวออกไปและแถมยังเกิดความรู้สึกหวาดกลัวไม่ไว้วางใจคนแปลกหน้าด้วยซ้ำไป Habermas จึงเสนอว่า communication action จำเป็นต้องมีการกิจในการสร้างจิตสำนึกใหม่ ความรู้สึกใหม่ให้แก่ประชาชน กล่าวคือ ต้องล้มล้างทัศนคติเดิม ๆ ที่ว่า "ธุระไม่ใช่" เมื่อเห็นปัญหาร่วมของสังคมและต้องสร้าง ethic of compassion ซึ่งเป็นความเข้าใจถึงอารมณ์ความรู้สึกถึงความต้องการของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล และรู้จักคิดถึงใจเขาใจเรา

4. การสร้าง public dialogue ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ

ในแง่อุดมคติ Habermas เสนอว่า จำเป็นต้องมีพื้นที่สาธารณะที่มีคุณสมบัติครบครัน ดังเช่นในอดีตที่จะเปิดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล มีการพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ และ Habermas ก่อนข้างจะยืนยันว่าบรรยากาศของพื้นที่สาธารณะนั้นน่าจะต้องเป็นการสื่อสารแบบเผชิญหน้าคือ face - to - face communication

อย่างไรก็ตาม ในสังคมปัจจุบันนี้ การมาพบปะกันอย่างเผชิญหน้าอาจจะทำได้ลำบากแล้ว ดังนั้น จึงเกิดแนวคิดใหม่ที่จะสร้างพื้นที่สาธารณะโดยการประสานรูปแบบการใช้สื่อทุกชนิดรวมทั้งสื่อมวลชนด้วย ประเด็นสำคัญจึงไม่อยู่ที่ว่าจะใช้รูปแบบการสื่อสารแบบไหนและจะใช้สื่ออะไร แต่ขอให้รูปแบบการสื่อสารทุกประเภทและสื่อทุกชนิดร่วมกันสร้างสรรค์รูปแบบการสื่อสารที่เรียกว่า public dialogue กล่าวคือ การมีหลักประกันว่าจะมีเวทีสำหรับให้คนทุกกลุ่มมี ช่องทางแสดงความคิดเห็นเพื่อมีส่วนร่วมในการถกเถียงเรื่องผลประโยชน์ของสังคมร่วมกัน

การสื่อสารในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง

ในการดำเนินงานของกลุ่มนั้น เนื่องจากต้องอาศัยการร่วมมือจากคนหมู่มาก ต่างคนก็ต่างความคิด ดังนั้น ในบางครั้งการดำเนินงานกลุ่มก็อาจจะเกิดความขัดแย้งขึ้นได้ จากเอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2533 : 269 - 278) กล่าวถึงเรื่องของความขัดแย้งไว้ ดังนี้

ความขัดแย้ง หมายถึง สภาวะที่มีอุปสรรคขัดขวางทำให้บุคคลสองฝ่ายไม่สามารถเกิดการผสมผสาน บรรลุเป้าหมายทางความคิด ความรู้สึก หรือการกระทำของตนได้ (นิรันดร์ แสงสวัสดิ์ , 2528 : 87)

โดยทั่วไปแล้ว สาเหตุสำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดความขัดแย้งกันนั้นมักมีที่มาจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความขัดแย้งที่มีที่มาจากบุคคล 2 ฝ่าย เกิดความต้องการ ความอยากได้ในสิ่งเดียวกัน การได้มาในสิ่งที่ตนต้องการ จึงทำให้เกิดการแข่งขัน การต่อสู้ การช่วงชิง ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นวัตถุ สิ่งของหรือมีลักษณะเป็นนามธรรม ได้แก่ ชื่อเสียง เกียรติยศ ก็ตาม

2. ความขัดแย้งที่มีสาเหตุมาจากความแตกต่างด้านความคิดเห็น ทักษคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความแตกต่างกันของบุคคลตามคุณลักษณะดังกล่าว ทำให้บุคคลมองประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในสังคมแตกต่างกันออกไปตามการรับรู้และประสบการณ์ของตน และเชื่อว่าสิ่งที่ตนคิดตนทำนั้น ถูกต้องเหมาะสมดีกว่าคนอื่น ๆ ความคิดในลักษณะนี้จึงเป็นที่มาของความขัดแย้งระหว่างกัน
3. ความขัดแย้งที่มีสาเหตุมาจากความเกลียดชัง ความเกลียดชังเป็นความรู้สึกเชิงลบที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ของบุคคล ถ้าเป็นพฤติกรรมที่อยู่ในใจ ก็เป็นลักษณะความไม่พอใจ ความเกลียดชังขะแยง ความไม่ไว้ใจ อยากทำลาย หรือคิดในแง่ร้าย อยากให้สิ่งที่เกลียดชังนั้นได้รับความเสียหาย ถ้าเป็นพฤติกรรมแสดงออกก็จะแสดงออกในลักษณะการต่อต้าน การคัดค้าน การหลีกเลี่ยง หรือทำลายไม่ให้ความร่วมมือ

อัลเลน ซี. ฟิลเลย์ (Alan C. Filley, 1975 : 9 - 11) ได้สรุปสถานการณ์ที่อาจเป็นชนวนให้เกิดความขัดแย้งไว้ในหนังสือ Interpersonal Conflict Resolution ไว้ที่น่าสนใจดังนี้

1. ความคลุมเครือของบทบาทหน้าที่ (ambiguous jurisdictions) ความไม่ชัดเจนของบทบาทหน้าที่ของบุคคลแต่ละคนเป็นประเด็นหนึ่งที่น่านำมาสู่ความขัดแย้ง
2. ผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกัน (conflict of interest) คนแต่ละคนมีความสนใจและต้องการในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวต่างกันออกไป ถ้าต่างได้รับตอบสนองในสิ่งที่ตนสนใจและต้องการ ปัญหาก็ไม่เกิดขึ้น แต่เมื่อไรตนไม่สามารถทำหรือได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนชอบ ในสิ่งที่ตนต้องการ อันเนื่องมาจากความต้องการของตนขัดแย้งกับผู้ที่อยู่ด้วยกันแล้ว ความไม่พอใจและความขัดแย้งมักจะเกิดขึ้น
3. อุปสรรคทางการสื่อสาร (communication barriers) คนที่มีการสื่อสารระหว่างกันและกันน้อย หรือไม่มีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน เนื่องมาจากถูกจำกัดหรือแยกจากกันด้วยเวลาหรือหน้าที่ก็มักเกิดข้อขัดแย้งระหว่างกันได้ง่าย ทั้งนี้เพราะการขาดการปฏิสัมพันธ์กันและกันทำให้เกิดทัศนคติต่อกันในเชิงลบ

4. ความขัดแย้งเกิดขึ้นเนื่องจากความจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น (dependence of one party) ความขัดแย้งมักทวีมากขึ้นหรือเกิดได้ง่ายขึ้นเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่เป็นอิสระ ต้องขึ้นอยู่กับคนอื่นด้วยความจำเป็น จึงเป็นสาเหตุให้เกิดความรู้สึกอึดอัด ไม่สบายใจ และไม่พอใจเมื่อคนที่ตนพึ่งพาอาศัยนั้นไม่สนองความต้องการของตน
5. การแบ่งแยกหน่วยงานในองค์กร (differentiation in organization) ยิ่งองค์กรมีการแบ่งแยกหน่วยงานย่อย ๆ ลงไปเป็นจำนวนมากเท่าไร ความขัดแย้งก็มักเกิดมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการแบ่งย่อยลงไปมักเป็นปัญหาด้านความคลุมเคลือของบทบาทหน้าที่ในด้านการสื่อสารระหว่างกันและกัน อีกทั้งเป็นปัญหาด้านสายงาน การบังคับบัญชา ฯลฯ เกิดความแตกแยกแบ่งพวกพ้องตามหน่วยงาน

สาเหตุของความขัดแย้งดังกล่าว คล้ายคลึงกับที่ ชูเกียรติ แก้วปัดดา (2536 : 21) ได้ศึกษาไว้ในพฤติกรรมกรแก้ไขความขัดแย้งของผู้บริหาร ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู อาจารย์ โรงเรียนมัธยมศึกษา และได้สรุปความขัดแย้งว่าเกิดจากสาเหตุใหญ่ ๆ 4 ประการ คือ

1. ลักษณะส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็นเป้าหมาย ค่านิยม ผลประโยชน์ บุคลิกภาพ
2. จำนวนทรัพยากรที่มีจำกัดต้องมีการจัดสรรปันส่วนกันอย่างจำกัดและไม่เพียงพอ
3. ลักษณะโครงสร้างองค์กร ในการกำหนดขอบเขต อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ การมอบหมายงาน สายงานการบังคับบัญชา
4. การรับรู้ในข่าวสารที่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากการสื่อสารถูกบิดเบือน การแปลความหมายที่แตกต่างกัน หรือขาดความชัดเจน

จากการศึกษาถึงผลของพฤติกรรมความขัดแย้งชี้ให้เห็นว่า ภายใต้การสื่อสารที่มีเงื่อนไขของความขัดแย้ง การสื่อสารจะกลายเป็นเครื่องมือที่ใช้ป้องกันตัว ใช้บังคับ และมีการควบคุมพฤติกรรมระหว่างกันอย่างสูง การแก้ปัญหาด้วยวิธีการสื่อสารจึงจำเป็นต้องอาศัยทักษะในการสื่อสารระหว่างบุคคล โดยอาจทำในลักษณะการปรึกษาหารือ และการไกล่เกลี่ยโดยสื่อกลาง ซึ่งแต่ละวิธีมีลักษณะเฉพาะดังนี้ (อิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์, 2526 : 176)

1. **การปรึกษาหารือ** วิธีนี้เป็นวิธีทั้งสองฝ่ายเผชิญปัญหาาร่วมกันและร่วมกันแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องผ่านสื่อกลาง เพื่อหาข้อตกลงที่เป็นที่พอใจและยอมรับของทั้งสองฝ่าย โดยทำความเข้าใจกันด้วยเหตุผล ปราศจากความรู้สึกและอารมณ์เข้าไปเกี่ยวข้อง
2. **การไกล่เกลี่ย** ตกลงโดยผ่านสื่อกลาง วิธีนี้เป็นวิธีที่ต้องอาศัยทักษะความสามารถของสื่อกลางที่ทั้งสองฝ่ายให้ความไว้วางใจในการเจรจาไกล่เกลี่ย ตัวกลางจะต้องมีความสามารถในการควบคุมสถานการณ์การสื่อสารไม่ให้มีการโต้แย้งกันด้วยอารมณ์ ขณะเดียวกันก็ต้องพยายามประนีประนอมคู่ขัดแย้งให้หันเหไปตามแนวทางที่ต้องการ โดยไม่ให้ทั้งสองฝ่ายเข้าใจว่าเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติ เป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อบุคคลรู้สึกว่าความขัดแย้งนั้นไม่เกิดประโยชน์ แนวทางที่เหมาะสมก็คือการพยายามลดหรือขจัดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันนั้นให้หมดไป โดยอาศัยหลักการ เหตุผล และแก้ไขอย่างมีขั้นตอน

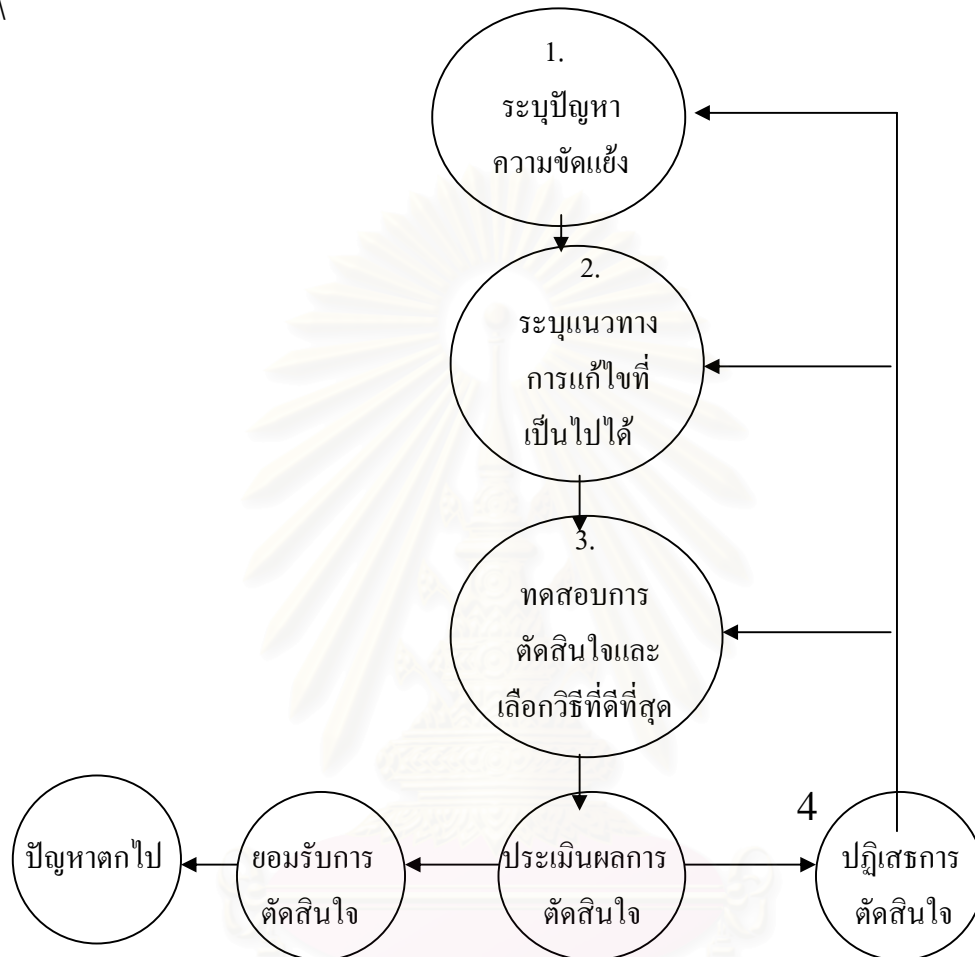
วิธีการคลี่คลายปัญหา (problem solving resolution)

1. **การระบุปัญหาความขัดแย้ง** ขั้นตอนแรกที่สำคัญอย่างยิ่งของความพยายามในการแก้ไข ความขัดแย้งคือต้องบอกให้ได้ก่อนว่าอะไรคือปัญหาที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกัน โดยการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความขัดแย้งมาให้มากที่สุด โดยทั้งสองจะต้องจริงใจที่จะพูดในสิ่งที่ตนคิดและยอมรับฟังในสิ่งที่อีกฝ่ายหนึ่งให้ความเห็น
2. **ระบุแนวทางการแก้ไขที่เป็นไปได้** ความขัดแย้งหรือปัญหาทุกอย่างนั้นย่อมมีแนวทางแก้ไข มีทางออกที่ดีที่เหมาะสมเสมอ บางครั้งทางออกก็อาจมีได้หลายวิธี ในขั้นนี้จึงควรมีการไต่ตรองหาวิธีการที่จะช่วยแก้ไขปัญหา โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ และผลที่อาจเกิดขึ้นจากการแก้ไขปัญหานั้น ๆ ไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
3. **ทดสอบการตัดสินใจและตัดสินใจเลือกวิธีที่ดีที่สุด** การทดสอบในขั้นนี้ก็คือการตัดสินใจเลือกแนวทางที่คิดไว้หลายแนวทางนั้นมาแนวทางหนึ่ง โดยประเมินหาวิธีที่ดีกว่าหรือดีที่สุดที่สามารถประสานความต้องการของทั้งสองฝ่ายได้มากที่สุดมาใช้แก้ไขปัญหา

4. การประเมินผลการตัดสินใจ เมื่อได้ตัดสินใจเลือกแนวทางใดและดำเนินการไปตามนั้นแล้ว ก็จำเป็นต้องมีการประเมินว่าแนวทางที่ได้ใช้นั้นแก้ไขความขัดแย้งได้หรือไม่ สามารถสนองความต้องการของทั้งสองฝ่ายได้หรือไม่ ความขัดแย้งลดน้อยลงไปหรือไม่ ความขัดแย้งลดน้อยลงไปหรือไม่ ถ้าแนวทางนั้นใช้ไม่ได้ ขั้นตอนต่อไปคือการแสวงหาแนวทางเลือกใหม่และทดสอบโดยนำวิธีการอื่นมาใช้ต่อไป ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหายังเป็นระบบจึงต้องกลับไปศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์อีกครั้ง เพื่อระบุปัญหาให้ชัดเจนต่อไป ลักษณะการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังที่เสนอมามีลักษณะดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิแสดงการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง

ที่มา : *Communicology : An Introduction to the study of Communication*. New York : Harper&Row , 1978

วิธีการจัดการในการขจัดปัญหาคความขัดแย้งที่เสนอต่างเป็นความพยายามร่วมกันของคู่ขัดแย้งในการลดปัญหาหรือแก้ไขสถานการณ์ความคับข้องใจอย่างเป็นระบบ โดยใช้การสื่อสารเป็นตัวกลางเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่าย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเรื่องของการเจรจาต่อรองก็นับเป็นวิถีทางที่ดีในการขจัดความขัดแย้งให้หมดไป

กลยุทธ์การเจรจาต่อรองจะมีทั้งหมด 4 กลยุทธ์ด้วยกัน (Judith Dwyer , 1999 :84 อ้างใน เวทีนี้ สตะเวทิน , 2542 : 40)

1. **ยุทธวิธีแบบชนะ – ชนะ** การแก้ปัญหาความขัดแย้งวิธีนี้ คือ การที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็ได้ ตามจุดประสงค์ที่ตนเองต้องการ โดยวิธีร่วมมือกันแก้ปัญหาและพยายามหาวิธีการที่จะสามารถช่วยให้ ทั้งสองฝ่ายได้บรรลุผลสำเร็จตามความต้องการ ซึ่งการแก้ปัญหาแบบนี้ ผลสำเร็จได้แก่ ทั้งสอง ฝ่ายไม่มีฝ่ายใดแพ้ ฝ่ายใดชนะ ดังนั้น การพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลและการรับฟังกันจะช่วยให้ กลยุทธ์แบบชนะ – ชนะ บรรลุผลสำเร็จมากขึ้น

2. **ยุทธวิธีแบบ ชนะ – แพ้** การเจรจาแบบนี้ คือ การที่ต่างฝ่ายต่างจะเอาชนะกันและมักยุติ ลงที่ฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายชนะ อีกฝ่ายเป็นฝ่ายแพ้ ซึ่งผู้ที่ใช้วิธีการเจรจาแบบนี้มักแสดงความเป็นอำนาจ เหนือกว่าอีกฝ่ายในการเจรจา

3. **ยุทธวิธีแบบ แพ้ – ชนะ** การเจรจาแบบนี้ฝ่ายหนึ่งอาจจะได้ ฝ่ายหนึ่งอาจจะเสีย เช่นเดียวกันกับแบบ ชนะ – แพ้ แต่ในกรณีนี้คือ ฝ่ายหนึ่งจะแสดงท่าทีในการถอนตัวจากการเจรจาทำ ให้อีกฝ่ายหนึ่งได้ผลประโยชน์ไป

ทิสนา แจมมณี (2522 : 142) ได้ให้ความเห็นว่าการเจรจาชนะ – แพ้ หรือ แพ้ – ชนะ จะมี ส่วนคืออยู่ตรงที่ว่าฝ่ายชนะจะได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่ตามที่ตนมุ่งหวังเอาไว้และการตัดสินใจ เป็นไปได้อย่างเด็ดขาด ไม่ยี่ดื้อ โดยเฉพาะหากคู่กรณียอมรับในความเป็น “ผู้แพ้” ของตน อย่างไรก็ตาม ผลมักปรากฏว่า ในกรณีแพ้ – ชนะ นี้ “ผู้แพ้” มักจะไม่ค่อยยอมรับในความเป็นผู้แพ้ของตน และการแก้ปัญหาแบบนี้มักจะก่อให้เกิดความไม่พอใจ ชิงชัง หรือในบางกรณีก็ถึงกับเคียดแค้น อาฆาต พยาบาท และ “แก้แค้น” กันในโอกาสต่อไปด้วย ซึ่งส่วนนี้ก็นับว่าเป็นข้อเสียของการแก้ปัญหาวิธีนี้

4. **ยุทธวิธีแบบ แพ้ – แพ้** การแก้ปัญหาความขัดแย้งวิธีนี้ คือ การที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็ไม่ได้ ตามที่ตนต้องการ หรือแต่ละฝ่ายก็ได้ส่วนที่ตนเองต้องการกันข้างละนิด การแก้ปัญหาแบบนี้มักจะใช้ วิธีอ้อมๆกันหรือไม่ก็อาจหาคนกลางช่วยตัดสินให้

การแก้ปัญหาที่มักจะใช้หรือใช้กันบ่อยๆ คือ แบบแพ้-ชนะ และ แบบแพ้-แพ้ แต่จากผลของการทดลองและวิจัยค้นคว้าในยุคใหม่ทางพฤติกรรมศาสตร์ให้ความเห็นและยืนยันว่า "แบบ ชนะ - ชนะ เป็นการเจรจาที่น่าจะได้ผลและสร้างความพึงพอใจให้กับทั้งสองฝ่ายมากที่สุด การเจรจาแบบนี้จึงเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดในการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆในสังคม"

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสาร

การศึกษาเรื่อง “การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง” นี้ เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างความสัมพันธ์และประสานความร่วมมือระหว่างกลุ่มแกนนำ กลุ่มสมาชิก กลุ่มพันธมิตร รวมทั้งกลุ่มประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในกิจกรรมของประชาคม ก็คือ “การสื่อสาร” นั่นเอง

เมื่อการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการจัดการประชาคมทับเที่ยง ดังนั้น การเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารของประชาคมทับเที่ยง จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรศึกษาเพื่อความเข้าใจในระบบการเชื่อมโยงเครือข่ายของประชาคมอย่างถ่องแท้ กลยุทธ์การสื่อสาร หมายถึง การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร ประเภทของกิจกรรมหรือเป้าหมายของการสื่อสาร เนื้อหาสาร ช่องทางหรือวิธีการสื่อสาร และผู้รับสาร ให้เหมาะสมและสอดคล้องกัน เพื่อนำไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ การสื่อสารนับเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเชื่อมโยงเครือข่ายของประชาคมทับเที่ยง ดังนั้น การเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพก็นับว่าเป็นส่วนสำคัญในการสร้างประชาคมทับเที่ยงให้กลายเป็นประชาคมที่เข้มแข็งด้วยความเชื่อที่ว่า การสื่อสารเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำหน้าที่เป็น “ฟันเฟือง” ในการขับเคลื่อนสู่ความเป็นประชาสังคม (ปารีชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล , 2543 : 24) และกลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยงที่ผู้วิจัยมุ่งเน้นจะวิเคราะห์ คือ องค์ประกอบของการสื่อสาร อันประกอบไปด้วย ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร ซึ่งแตกต่างกันไปตามสถานการณ์แวดล้อมหรือตามบริบท เพื่อที่จะดูว่าในแต่ละสถานการณ์ใช้กลยุทธ์การสื่อสารอย่างไร

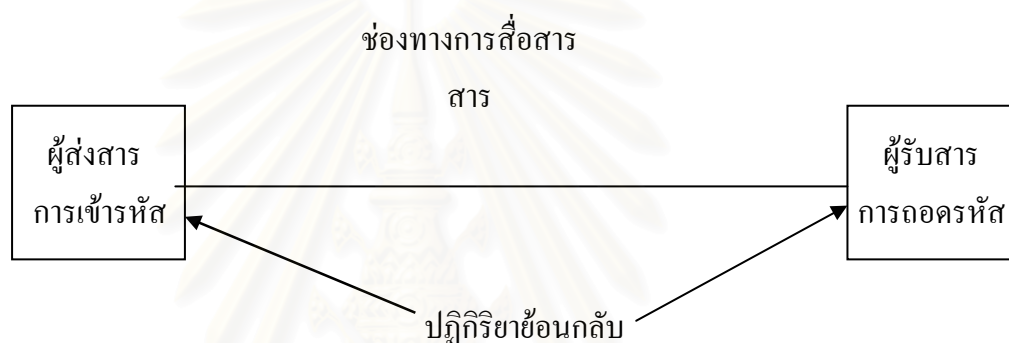
องค์ประกอบของการสื่อสาร

เบอร์โล (Berlo , 1960 : 40) อธิบายว่าการสื่อสารจะประสบประสิทธิผลหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพขององค์ประกอบต่าง ๆ และได้แสดงปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพขององค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบไว้ในแบบจำลองกระบวนการสื่อสารซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามของ S M C R model นั้นเอง

<u>ผู้ส่งสาร</u> ประกอบด้วย	<u>สาร</u> ประกอบด้วย	<u>ช่องทางการสื่อสาร</u> ประกอบด้วย	<u>ผู้รับสาร</u> ประกอบด้วย
ทักษะในการสื่อสาร (Comm. Skill)	รหัส (Code)	การเห็น (Seeing)	ทักษะในการสื่อสาร (Comm. Skill)
ทัศนคติ (Attitudes)	สัญลักษณ์ (Symbol)	การได้ยิน (Hearing)	ทัศนคติ (Attitudes)
ความรู้ (Knowledge)	สัญญาณ (Signal)	การสัมผัส (Touching)	ความรู้ (Knowledge)
ระบบสังคมและ วัฒนธรรม (Social & Cultural System)	เนื้อหาของสาร (Content) การนำเสนอสาร (Treatment)	การลิ้มรส (Testing) การดม (Smelling)	ระบบสังคมและ วัฒนธรรม (Social & Cultural System)

เกศินี จุฑาวิจิตร (2542 : 13) กล่าวว่า จุดเด่นของแบบจำลองของเบอร์โลว์นีอยู่ที่การแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อกับองค์ประกอบ ซึ่งมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการสื่อสารทั้งกระบวนการ

นอกจากนี้แล้ว โรเจอร์ส (Eereet M. Rogers, 1973 : 43) ได้กล่าวถึงกระบวนการสื่อสารว่า หมายถึง กระบวนการที่ความคิดหรือข่าวสารถูกส่งจากแหล่งสาร (Source) ไปยังผู้รับสาร (Reciever) ด้วยเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่างของผู้รับสาร

แบบจำลองของโรเจอร์สนี้ แสดงให้เห็นว่า กระบวนการสื่อสารจะเสร็จสมบูรณ์เมื่อเนื้อสารที่ส่งเป็นรหัสไปสู่ผู้รับนั้น ได้ถูกถอดออกและผู้รับได้รู้เนื้อหาสารที่ส่งไปนั้น แต่การที่จะตรงตามที่ผู้ส่งสารต้องการหรือไม่ก็แล้วแต่ประสบการณ์เดิมของผู้รับสาร (Field of Experience) ในกระบวนการสื่อสารยังต้องมีปฏิกริยาย้อนกลับ (Feedback) ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อข่าวสารของผู้ส่งสาร เพราะสามารถนำมาพิจารณาว่าการสื่อสารบรรลุผลสำเร็จหรือไม่

ประชาคมทบทึงมีองค์ประกอบของการสื่อสารอย่างครบถ้วนทั้งผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร องค์ประกอบทั้ง 4 ประการข้างต้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสื่อสารในการจัดการประชาคมทบทึง เนื่องจากองค์ประกอบดังกล่าวเป็นตัวกำหนดความสำเร็จของการสื่อสารในประชาคม ดังนั้น การทำความเข้าใจปัจจัยที่เกี่ยวข้อกับองค์ประกอบทั้ง 4 อย่างถ่องแท้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางแผนจัดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ บุญศรี ปราบณศักดิ์ (2534 : 43-51) อธิบายถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อกับองค์ประกอบของการสื่อสารตามแบบจำลองของเบอร์โลว์นี ดังนี้

ผู้ส่งสาร (Source)

ผู้ส่งสารหรือแหล่งสารอาจจะเป็นคนหรือหลายคนที่ร่วมงานกันในองค์กรที่พูด เขียน หรือแสดงปฏิกิริยาท่าทางใ้บุคคลอื่นหรือองค์กรอื่นทราบ อรรถรรณ ปิรันธน์โอวาท (2542 : 119-133) กล่าวถึงความสำคัญของผู้ส่งสารไว้ว่า "ผู้ส่งสารมีอิทธิพลอย่างมากในการที่จะสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ข่าวสารด้วยคุณลักษณะของผู้ส่งสารเอง"

คุณลักษณะสำคัญของผู้ส่งสาร

เมื่อคนเราทำการสื่อสาร ปัจจัยในตัวเราหลายอย่างมีผลต่อสารที่เราส่งออกไปหรือ การแปลความสารที่เรารับกลับมา ดังนี้

1. ทักษะในการสื่อสาร ได้แก่ ความชำนาญชำนาญในการสื่อสาร เมื่อเราสื่อสารด้วยวิธีใด เราต้องมีทักษะในการสื่อสารด้วยวิธีนั้น เช่น การพูด เราต้องมีทักษะในการเปล่งเสียงได้ชัดถ้อยชัดคำ จัดประโยคได้ถูก ใช้คำที่แสดงความหมายได้ตรง จึงจะทำให้พูดออกไปได้ตรงกับที่ตนเองต้องการ และผู้ฟังมีโอกาสได้ยินตามที่เรต้องการ ทักษะในการส่งสาร เช่น การเขียน การวาด การแสดงสีหน้า การท่าทาง หรือใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น ภาษามือของคนใบ้ เป็นต้น

2. ทศนคติ คือ ท่าทีหรือความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งทัศนคติของผู้ส่งสารแบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ

2.1 ทัศนคติต่อตนเอง การที่ผู้ส่งสารจะประสบความสำเร็จในการสื่อสารได้นั้น จำเป็นต้องมีความมั่นใจในตนเอง

2.2 ทัศนคติต่อเรื่องราวที่จะสื่อสาร ผู้ส่งสารจะต้องมีความเชื่อหรือเลื่อมใสในเรื่องที่ตนทำการสื่อสาร เพื่อให้การสื่อสารประสบความสำเร็จ

2.3 ทัศนคติต่อผู้รับสาร ถือได้ว่ามีความสำคัญมากต่อพฤติกรรมการสื่อสารของผู้ส่งสาร เพราะถ้าผู้ส่งสารมีความรู้สึกที่ดีต่อผู้รับสารก็จะทำให้อยากสื่อสารด้วย และพยายามเลือกคำพูดที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความพอใจ

3. ความรู้ (Knowledge) ความรู้ของผู้ส่งสารก็มีผลต่อการสื่อสาร เพราะสามารถทำให้การสื่อสารมีประสิทธิผลหรือไม่มีก็ได้ ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการสื่อสารประกอบด้วย

3.1 ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่สื่อสาร คนเราข่อมสื่อสารเรื่องที่เรามีความรู้ได้ดีได้ดีกว่าเรื่องที่เราไม่รู้หรือรู้เพียงเล็กน้อย การมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่สื่อสารมากเพียงพอ เราก็จะส่งเนื้อหาที่ถูกต้องและครบถ้วน

3.2 ความรู้เกี่ยวกับคู่สื่อสารของตน การมีความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่เราจะสื่อสารด้วยจะช่วยให้เราสามารถสื่อสารได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น นักพูดในที่ชุมชนทั้งหลายต้องวิเคราะห์ผู้ฟังของตนว่าเป็นใคร จำนวนเท่าใด เพศ วัย การศึกษา อาชีพ เชื้อชาติ ศาสนา ความสนใจ เป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อจัดเรื่องราวและวิธีการพูดของตนให้เหมาะสมกับผู้ฟัง

4. สถานภาพทางสังคม (Social status) สถานภาพทางสังคมของบุคคลมีผลต่อการสื่อสาร ในการสื่อสารบุคคลจะพิจารณาสถานภาพทางสังคมของตนกับผู้ที่ต้องสื่อสารด้วย ซึ่งจะมีผลต่อท่าทีการแสดงออก และการใช้ถ้อยคำภาษาต่างกัน

5. พื้นฐานทางวัฒนธรรม หมายถึง แบบวิถีชีวิตของคนในสังคมทั้งด้านความเป็นอยู่ อาหาร การกิน การแต่งกาย การหาความบันเทิง ศิลปดนตรี ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม อาชีพ และการสื่อสาร วัฒนธรรมจะหล่อหลอมแบบของการรับรู้และการตีความไว้ บุคคลต่างวัฒนธรรมจะมีภาษาหรือการปฏิบัติเพื่อสื่อความหมายในสิ่งเดียวกันแตกต่างกันออกไป

นอกจากปัจจัยเกี่ยวกับผู้ส่งสารที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท(2542 :119-122) ยังกล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ส่งสารนั้นคือ

ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร จากการวิจัยด้านความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารซึ่งได้พัฒนาโดยเบอร์โล และคณะ (Berlo , 1966) วิเคราะห์ออกมาได้ข้อสรุปว่ามีปัจจัย 3 ประการที่ ผู้รับสารมักใช้ในการตัดสินใจความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร ได้แก่

- ปัจจัยที่สร้างความอบอุ่นใจ (Safety Factor)** ผู้ส่งสารที่จะมีคุณสมบัติด้านนี้ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้
 - ใจดี (Kind)
 - เข้ากับคนอื่นได้ง่าย (Congenial)
 - มีความเป็นเพื่อน (Friendly)
 - ไม่ขัดคอใคร (Agreeable)

- น่ารัก (Pleasant)
- สุภาพ (Gentle)
- ไม่เห็นแก่ตัว (Unselfish)
- ยุติธรรม (Just)
- รู้จักให้อภัย (Forgiving)
- เอื้อเฟื้อ (Hospitable)
- ร่าเริง (Cheerful)
- มีศีลธรรม (Ethical)
- อคทน (Patient)
- สงบเยือกเย็น (Calm)

2. ปัจจัยที่เป็นคุณสมบัติของผู้ส่งสาร (Qualification Factor) ส่วนใหญ่ปัจจัยนี้จะเน้นความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ของผู้ส่งสาร คุณสมบัติเหล่านี้ อาทิเช่น

- มีประสบการณ์ด้านใดด้านหนึ่ง (Experienced)
- ได้รับการฝึกฝน (Trained)
- มีความชำนาญ (Skilled)
- มีอำนาจในหน้าที่ (Authoritative)
- มีความสามารถ (Able)
- มีไหวพริบ (Intelligent)

3. ปัจจัยด้านพลวัตของผู้ส่งสาร (Dynamism Factor) ปัจจัยนี้คือ ปัจจัยที่แสดงความคล่องแคล่ว กระตือรือร้น ความไม่เฉื่อยชาของผู้ส่งสาร ลักษณะเหล่านี้ได้แก่

- เป็นฝ่ายรุก (Aggressive)
- รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathic)
- ตรงไปตรงมา (Frank)
- กล้า (Bold)
- กระตือรือร้น (Active)
- รวดเร็ว (Fast)
- คล่องแคล่ว (Energetic)

จากปัจจัยทั้ง 3 ประการนี้ หากผู้รับสารพิจารณาว่าผู้ส่งสารมีคุณลักษณะดังกล่าวแล้ว ก็กล่าวได้ว่า ผู้ส่งสารมีความสามารถในการโน้มน้าวใจได้ เชื่อกันว่าเรื่องที่ผู้ส่งสารพูดมีความสำคัญน้อยกว่าบุคลิกภาพของตัวผู้ส่งสารเอง เพราะจะเป็นพลังสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสารได้มากกว่า หรืออีกนัยหนึ่งถ้าผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดไม่น่าเชื่อถือแล้ว ไม่ว่าเรื่องที่พูดเป็นอะไรก็ย่อมจะไม่น่าเชื่อถือไปด้วย(อรวรรณ ปีลันธนโิอาวาท, 2542 : 122)

สาร (Message)

การสื่อสารจะราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด สารที่ใช้ก็มีส่วนเป็นตัวกำหนดที่สำคัญไม่น้อยทีเดียว ข้อมูลนับเป็นแก่นสารสำคัญในกระบวนการโน้มน้าวใจบุคคลให้มาเข้าร่วม ซึ่งเป็นเป้าหมายหรือจุดประสงค์ในการสื่อสาร เพื่อให้ผู้รับสารได้รับอิทธิพลจากเนื้อหาของสารที่ส่ง ซึ่งประสิทธิผลของสารมักจะขึ้นอยู่กับลักษณะการรื้ออารมณ์ที่ใช้ (Type of Appeal) รูปแบบการนำเสนอ (Presentation Style) ชนิดของสารที่ต้องการสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ พึงประสงค์ รวมถึงปัจจัยทางด้านผู้ส่งสาร ซึ่งมีอิทธิพลในการกำหนดเนื้อหาสารเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

หลักเกณฑ์ที่จะวิเคราะห์สาร (Message) ที่ถูกนำเสนอออกไปจะให้ความสำคัญเรื่อง ดังต่อไปนี้

1. ความถี่ (Frequency) ความถี่ในการนำเสนอ จะมีผลอย่างมากต่อการเรียนรู้ และการโน้มน้าวต่าง ๆ แม้ว่าเนื้อหาจะไม่น่าสนใจ ความถี่ในการนำเสนอจะต้องมีในปริมาณที่เหมาะสม มิเช่นนั้นจะเกิดผลในทางตรงข้ามหากมีการนำเสนอถี่มากจนเกินไป เนื้อหาที่ถูกเสนอซ้ำ ๆ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงก็อาจไม่ได้ผล และทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย และสามารถนำไปสู่ผลกระทบแบบย้อนกลับ ไม่เป็นไปดังที่ผู้ส่งสารต้องการ (Boomerang Effect) ซึ่งผลกระทบย้อนกลับดังกล่าว จุมพล รอดคำดี (อ้างในวินาที ศรีสุข, 2539 : 18) อธิบายไว้ว่า หมายถึงผลที่เกิดจากการดำเนินงานหรือข้อเสนอบางอย่างที่เมื่อถูกนำมาใช้แล้ว ผลที่ได้รับจะไม่ใช่ว่าผลอย่างแท้จริงตามที่ผู้ดำเนินงานเสนอเอาไว้ แต่กลับมามีผลกระทบ หรือสร้างความเสียหายแก่ความคิดดั้งเดิมของผู้ส่งสารเอง ดังนั้น การนำเสนอควรจะมีหลากหลายควบคู่ไปกับความถี่ และควรนำเสนอในช่วงเวลาที่มีผู้รับสารให้ความสนใจ การนำเสนอในเวลาที่ไม่เหมาะสม อาจไม่เกิดประโยชน์ ดังนั้นการเลือกเวลาในการนำเสนอก็เป็นสิ่งที่สำคัญ

โรเจอร์ส (Rogers, 1971 อ้างในวัณพนีย์ ศิริสุข, 2539 : 20) ให้ความเห็นว่า การส่งสารซ้ำหลาย ๆ ครั้งจะทำให้สารนั้นถูกยอมรับโดยผู้รับสารมากขึ้น และทำให้ผู้รับสารจำเนื้อหาสารได้ดีขึ้น และมีประสิทธิภาพในการจูงใจมากขึ้น

คอตเลอร์ และ โรแบร์โต (Kotler and Roberto, 1989 อ้างในวัณพนีย์ ศิริสุข, 2539 : 20) ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการจดจำสารของผู้รับสารว่า ต้องประกอบด้วย ตัวสนับสนุนให้สารน่าจดจำ คือ การนำเสนอสารซ้ำ ๆ กัน จะเป็นตัวช่วยให้สารเป็นที่จดจำได้มาก โดยใช้ความถี่ (Frequency) ซึ่งหมายถึงอัตราความบ่อยครั้งที่ กลุ่มเป้าหมายได้ รับสาร และการย้ำเตือนเป็นระยะ ๆ เพื่อผู้รับสารจะได้ไม่ลืมสารนั้น ๆ ตลอดจนความต่อเนื่องในการให้ ข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ

2. รูปแบบ (Style) การนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้อารมณ์ขัน การใช้เพลงประกอบ หรือมีรูปแบบที่เข้าใจง่าย จะทำให้ผู้ชมเกิดความสนใจ ซึ่งไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้รับสาร สิ่งสำคัญก็คือ พยายามทำให้รูปแบบและเนื้อหาเกี่ยวข้อง เป็นประโยชน์กับตัวผู้รับสารในทางใดทางหนึ่ง เข้าใจง่าย ก็จะทำให้ผู้รับสารให้ความสนใจ

3. ลักษณะเนื้อหาที่ใช้กระตุ้นความสนใจ (Content Appeals) ลักษณะการนำเสนอเพื่อการชักจูง หรือโน้มน้าวใจด้วยวิธีการนำเสนอเนื้อหาด้านเดียว (One sided argument) เหมาะสำหรับเนื้อหาที่มีข้อสรุปตายตัว และการนำเสนอเนื้อหาสองด้าน (Two sided argument) เป็นการนำเสนอเนื้อหาที่มีการโต้แย้งทางความคิดเกิดขึ้น เหมาะสำหรับผู้รับสารที่มีการศึกษาหรือขี้สงสัย เกรงว่าจะเป็นข้อมูลเพื่อการโฆษณาชวนเชื่อ

ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel)

สื่อเป็นช่องทางในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารจากผู้ส่งสาร ไปยังผู้รับสาร การที่จะให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นจะต้องเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในการสื่อสาร การเลือกใช้สื่อหรือช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพของการสื่อสาร

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2543 : 51-53) กล่าวว่า มีนักวิชาการไทยได้รวบรวมคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ที่ครอบคลุมองค์ประกอบย่อยของการสื่อสารทั้ง 4 ลักษณะ คือ S M C R ว่าควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ระดับความยาก - ง่ายของสื่อ ต้องเหมาะสมกับระดับความสามารถในการรับสารของ ชาวบ้าน โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ ต้องคำนึงถึงความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ของชาวบ้าน
2. ประเภทของเนื้อหาของสื่อ ต้องเป็นเรื่องที่เน้นหนักลงไปในปัญหาเร่งด่วนหรือปัญหาในชีวิตประจำวัน ของคนในสังคมนั้น ๆ
3. กลุ่มเป้าหมาย สื่อแต่ละชนิดควรจัดทำขึ้นสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ
4. วิธีการนำเสนอ สื่อควรนำเสนอสิ่งที่เป็นปัญหาหรือสภาพที่ก่อให้เกิดปัญหา แล้วเสนอแนะหรือกระตุ้นให้ผู้รับสารช่วยกันคิดแก้ไขปัญหาดังกล่าว
5. ความเกี่ยวข้องของเนื้อหา เนื้อหาของสื่อควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์และชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน
6. บทบาทของสื่อ สื่อจะต้องมีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ และมีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
7. ความน่าสนใจ สื่อต้องมีลักษณะง่าย ๆ แต่น่าสนใจและดึงดูดความสนใจโดยอาศัยภาพและเสียงเป็นตัวดึงดูดความสนใจ
8. ความเกี่ยวข้องกับผู้รับสาร สื่อควรมีส่วนช่วยที่จะให้ผู้รับสารสามารถประเมินตนเองได้ด้วยตัวอย่างเช่น หลังจากที่น่าเสนอปัญหาและสาเหตุของปัญหาแล้วอาจจะมีส่วนของเนื้อหาที่ ตั้งคำถามว่า ผู้รับสารเป็นส่วนใดของสาเหตุปัญหา เป็นต้น

จากคุณลักษณะสำคัญขององค์ประกอบของการสื่อสารที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดกลยุทธ์การสื่อสารในชุมชนนั้น องค์ประกอบของการสื่อสารมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ดังนั้น เราจึงต้องพิถีพิถันในการเลือกใช้องค์ประกอบทั้ง 4 อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทของแต่ละชุมชน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อที่จะส่งข่าวสารไปยังชุมชน เพราะสื่อจะมีผลต่อการยอมรับความคิดใหม่ ๆ ของคนในชุมชนนั้น โรเจอร์ส และ เมย์เนน (Rogers and Meynen , 1969 : 234) กล่าวว่า "สื่อบุคคลเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับ

นวัตรม เช่นเดียวกับ ลาซาร์เฟล และ เมนเซล (Lazarsfeld and Menzel , 1986 : 97) ที่กล่าวว่า "การสื่อสารระหว่างบุคคลมีบทบาทสำคัญ เพราะเป็นการสื่อสารที่มีความเป็นกันเองและเป็นส่วนตัว ก่อให้เกิดความคุ้นเคย ซึ่งจะช่วยให้เกิดการยอมรับความคิดได้ง่ายขึ้น การพูดคุยอย่างเห็นหน้าค่าตาในแง่จิตวิทยาแล้วทำให้ผู้รับสารมีความรู้สึกว่าได้รับรางวัลอย่างทันที อย่างน้อยที่สุดก็คือ ในด้านการแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อผู้พูด นอกจากนั้นแล้วการสื่อสารระหว่างบุคคลยังเปิดโอกาสให้ผู้ส่งสารสามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาที่ใช้ในการสนทนาได้เวลาอันรวดเร็ว หากว่าเนื้อหาที่สนทนากันอยู่นั้นได้รับการต่อต้านจากคู่สนทนา"

จากทฤษฎีความสัมพันธ์ของ เดอ เฟลอร์ (De Fleur , 1970 : 124 - 129 อ้างใน เกศินี จุฑาวิจิตร , 2542 : 110) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มมีอิทธิพลต่อการสื่อสาร เดอ เฟลอร์ พบว่า ความสัมพันธ์แบบเครือญาติมีบทบาทต่อการตัดสินใจว่าจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมชนบทที่มีความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและเพื่อนบ้านอย่างแน่นแฟ้น

นอกจากนั้นแล้วจากรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมาก็มีข้อสรุปสอดคล้องกันคือ รูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคลในลักษณะเห็นหน้าค่าตาหรือเผชิญหน้าเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) มีบทบาทสำคัญต่อการโน้มน้าวใจและชักจูงใจ เพราะเมื่อ ผู้รับสารเกิดความไม่แน่ใจก็สามารถที่จะซักถามหรือขอคำยืนยันจากแหล่งสารได้ทันทีในระยะเวลาอันรวดเร็ว (เกศินี จุฑาวิจิตร , 2542 : 110) สรุปได้ว่า สื่อบุคคลมีลักษณะที่เอื้อต่อการชักจูงและโน้มน้าวใจ ดังนี้

1. การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ดำเนินไปอย่างง่าย ๆ ไม่มีกฎเกณฑ์บังคับ คู่สื่อสารมีความใกล้ชิดกัน ซึ่งกระบวนการกลุ่มสามารถที่จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และ พฤติกรรมของบุคคลได้
2. การสื่อสารแบบเห็นหน้าค่าตาหรือเผชิญหน้าเป็นการสื่อสารที่เปิดโอกาสให้มีการซักถามได้ทันที ทั้งยังสามารถยืดหยุ่นการนำเสนอเนื้อหาได้ หากผู้ส่งสาร ได้รับการต่อต้านจากผู้ฟังก็อาจเปลี่ยนหัวข้อสนทนาได้
3. ผู้รับสารบางคนมีแนวโน้มที่จะเชื่อถือและยอมรับความคิดเห็นหรือทฤษฎีของสื่อบุคคลที่เขารู้จักคุ้นเคย และนับถือมากกว่าบุคคลที่เขาไม่รู้จักคุ้นเคย

สรุปได้ว่าสื่อบุคคลมีบทบาทสำคัญในการโน้มน้าวและชักจูงใจ ปัจจัยที่ทำให้สื่อบุคคลที่เป็นผู้ส่งสารเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสารเป้าหมายได้แก่ปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. **ความน่าเชื่อถือ (Credibility)** ความน่าเชื่อถือในที่นี้ คือ ระดับของความรู้สึกที่ผู้รับสารรู้สึกว่าคุณส่งสารเป็นที่น่าสนใจ (Trustworthy) และมีความสามารถ (Competent) ถ้าผู้รับสาร เป้าหมายมีความรู้สึกว่าคุณพัฒนาหรือผู้นำความคิดเห็นมีความน่าเชื่อถือ ผู้รับสารก็จะมีความโน้มที่จะยอมรับสารจากพวกเขาเหล่านั้น (Middlebrook , 1974 : 161-164)

ในเรื่องความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพูดถึงเรื่องความเป็น "ผู้นำทางความคิด" (opinion leaders) โรเจอร์ส (Rogers , 1983 : 281) กล่าวว่า ผู้นำทางความคิด คือ ปัจเจกบุคคลที่เป็นผู้นำในการมีอิทธิพลในความคิดเห็นของบุคคลอื่น ๆ พฤติกรรมของผู้นำทางความคิดมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจรับเอาความคิดใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในสังคม ผู้นำทางความคิดนี้แตกต่างจากผู้นำ (Leaders) ตามความเข้าใจทั่วไป คือ มิได้เป็นผู้นำหรือมีการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ แต่เป็นผู้นำโดยธรรมชาติ เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไปใน ชุมชน ผู้นำความคิดเห็นจึงไม่ได้มีอิทธิพลโดยตำแหน่ง การที่ชาวบ้านเชื่อฟังหรือคล้อยตาม เห็นด้วยนั้นเพราะความชื่นชม ศรัทธาในตัวผู้นำและผลงานที่ผ่านมา สอดคล้องกับที่ Berelson Lazarsfeld and Mc Phee (1954) ยังกล่าวไว้ อีกว่า ผู้ส่งสารที่มีคุณลักษณะเป็นผู้นำความคิดเห็นนั้นจะได้รับความเชื่อถือจากผู้รับสาร แม้ผู้ส่งสารจะไม่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่า ผู้รับสารแต่อย่างใด

นอกจากนั้นแล้ว โรเจอร์ส (Rogers , 1971 : 205-209) ได้กล่าวถึงลักษณะที่ทำให้ผู้นำความคิดเห็นแตกต่างจากบุคคลอื่น ทั้งในระบบสังคมแบบทันสมัยและสังคมประเพณีดั้งเดิมไว้ ดังนี้

1. ผู้นำความคิดมีการศึกษาแบบเป็นทางการสูงกว่าผู้ตาม
2. ผู้นำความคิดมีที่ทำมาหากินมากกว่าผู้ตาม
3. ผู้นำความคิดมีสถานภาพสังคมสูงกว่าผู้ตาม
4. ผู้นำความคิดตระหนักในบทบาทของคนอื่นมากกว่าผู้ตาม
5. ผู้นำความคิดมีความรู้หนังสือมากกว่าผู้ตาม
6. ผู้นำความคิดมีความทันสมัยด้านกิจกรรมมากกว่าผู้ตาม
7. ผู้นำความคิดมีการใช้สื่อมวลชนมากกว่าผู้ตาม
8. ผู้นำความคิดมีความรู้ด้านการเมืองมากกว่าผู้ตาม

ผู้นำความคิดเป็นสื่อบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ด้วยเป็นบุคคลที่สามารถมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลอื่น ๆ ตามที่บุคคลนั้นต้องการ โดยอาศัยวิธีที่ไม่เป็นทางการและสามารถมีอิทธิพลเช่นนี้ได้ค่อนข้างบ่อย (เสถียร เขยประทับ , 2528 : 177)

ผู้นำความคิดเห็นในเรื่องหนึ่งหรือกิจกรรมหนึ่งอาจไม่ใช่ผู้นำความคิดเห็นในอีกเรื่องหนึ่งหรืออีกกิจกรรมหนึ่ง ผู้นำความคิดเห็นจะเป็นเสมือนช่องทางการเผยแพร่กระจายข่าวสารและสร้างเครือข่ายการสื่อสารในสังคม ซึ่งจะแพร่กระจายและข่าวสารผสมผสานความคิดเห็นเป็น ส่วนตัวไปยังสมาชิกในกลุ่มนั้น (พัชนี เขยจรยา , เมตตา วิวัฒนานุกูล และ ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ , 2538 : 191)

ผู้นำความคิดเห็นในท้องถิ่น ได้แก่ พระ ครู แพทย์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ บุคคลเหล่านี้เป็น "ปราชญ์ชาวบ้าน" ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของชุมชนในท้องถิ่นและในสังคมไทย (เกศินี จุฑาวิจิตร , 2542 : 114)

จากการศึกษาของอารอนสันและโกลเดน (Aronson and Golden , 1962 : 135 - 136 อ้างใน เกศินี จุฑาวิจิตร , 2542 : 111) พบว่า บุคคลที่ได้รับความเชื่อถือจะต้องเป็นผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะด้านโดยเป็นความชำนาญที่มาจากประสบการณ์ มากกว่าการศึกษาหรือสถานะทางสังคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเป็นผู้มีไหวพริบ ความซื่อสัตย์ ความจริงใจ และความใจกว้าง เช่นเดียวกับ กรรมการ โอมูเน (2526 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษากรณีโครงการสหบาลข้าวหมู่บ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์" พบว่า ความสามารถของพระสงฆ์ในการโน้มน้าวใจชาวบ้านไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น อาจจะมีได้มาจากทักษะการสื่อสารของผู้ส่งสารเท่าใดนัก หากอยู่ที่ชาวบ้านได้ประเมินคุณสมบัติบางประการของพระสงฆ์ที่ท่านเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง เช่น คุณสมบัติด้านความ เสียสละ ความเมตตา ความซื่อสัตย์ และความน่าไว้วางใจ เป็นต้น

เวทินี สตะเวทิน (2542) ศึกษาเรื่อง "การสื่อสารในการจัดการประชาคมบางลำพู" พบว่าการแสวงหาแนวร่วมหรือเครือข่ายความร่วมมือของคนในย่านบางลำพูนั้นต้องใช้ "ตัวเชื่อม" ซึ่งเป็นผู้ที่เป็นที่รู้จักหรือเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ซึ่งในกรณีนี้ได้แก่ ราษฎรอาวุโส และกรรมการชุมชน ซึ่งเป็นเสมือนผู้นำทางความคิดของชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกระตุ้นความสนใจของคนในย่าน

และเขาก็สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้กับคนในย่านได้ดีกว่า แคนนารีเริ่มหรือบางกอกฟอรัม ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก

คาสติโล (Castillo , 1979) ได้สรุปผลงานของผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับช่องทางการติดต่อสื่อสาร (Channel) และแหล่งความรู้ทางการเกษตรได้รับ พบว่าแหล่งข่าวที่เป็นตัวบุคคลมีความสำคัญที่สุด ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเพื่อนบ้าน และญาติ

2. **ความดึงดูดใจ (Attractiveness)** ผู้ส่งสารที่มีความดึงดูดใจย่อมกระตุ้นให้ผู้รับสารเกิดความสนใจหรือพึงพอใจในการได้พบเห็นพูดคุย เช่นเดียวกับการโฆษณาสินค้าที่นิยมนำดาราดารา ภาพยนตร์ ศิลปินเพลง หรือนักกีฬาที่มีชื่อเสียงมาเป็นผู้โฆษณาสินค้า ทั้งที่บุคคลนั้นอาจไม่ใช่ผู้ที่มีความน่าเชื่อถือหรือเป็นผู้เชี่ยวชาญในตัวสินค้านั้นโดยเฉพาะ แต่เป็นเพียงผู้ที่มีบุคลิกภาพน่าดึงดูดใจ ซึ่งก็ทำให้ผู้รับสารเกิดความสนใจคล้อยตามข่าวสารได้
3. **ความคล้ายคลึง (Similarity)** สื่อบุคคลหรือผู้ส่งสารมีความคล้ายคลึงกับผู้รับสารเป้าหมายในด้านต่าง ๆ เช่น อายุ เพศ เชื้อชาติ ภาษา การแต่งกาย สถานภาพทางเศรษฐกิจและ สังคม ฯลฯ จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและความคิดเห็นของผู้รับสาร เพราะความคล้ายคลึงนี้เองจะทำให้เกิดความรู้สึกเข้ากัน เห็นอกเห็นใจกัน ชอบพอ ไว้วางใจกัน

ในเรื่องลักษณะที่เหมือนหรือต่างกันของผู้ส่งสารและผู้รับสารนี้ โรเจอร์ส (Rogers , 1983 : 287) ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพมากกว่าเมื่อผู้ส่งสารและผู้รับสารมี คุณลักษณะที่เหมือนกัน (Homophily) เมื่อปัจเจกบุคคลทั้งสองมีความหมาย ความเชื่อ และภาษาที่เหมือนกันก็จะทำให้การสื่อสารระหว่างบุคคลทั้งสองเกิดประสิทธิภาพในที่สุด ปัจเจกชนจะมีความรู้สึกสบายใจที่ได้ติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมีลักษณะคล้ายคลึงกับตนมากกว่าการพูดคุยกับบุคคลที่แตกต่าง (Heterophily) กับเรามาก เพราะจะต้องใช้ความพยายามอย่างมากที่จะทำการสื่อสารนั้นให้เกิดประสิทธิภาพ การสื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคลที่มีความแตกต่าง อาจทำให้เกิดการรับรู้ที่ไม่สอดคล้องกันได้ เนื่องจากปัจเจกบุคคลได้รับข่าวสารที่ไม่ตรงกับความเชื่อที่ตนมีอยู่ ทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกอึดอัดใจได้ ส่วนลักษณะที่เหมือนกันของผู้ส่งสารกับผู้รับสารจะสร้างเสริมซึ่งกันและกัน คือ ยิ่งมีการสื่อสารระหว่างบุคคลมากขึ้น ก็ยิ่งทำให้เขามีลักษณะที่เหมือนกันมากขึ้น และยิ่งทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย ปัจเจกบุคคลใดที่มีลักษณะไม่เหมือนกันและพยายามที่จะสื่อสารกับบุคคลที่

แตกต่างไปจากพวกเขา ก็มักต้องเผชิญกับความขงใจและเกิดการสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ความแตกต่างในเรื่องความชำนาญด้านเทคนิค สถานภาพทางสังคม ความเชื่อ และภาษา ก็นำไปสู่การเกิดความหมายที่ผิดพลาด เกิดการบิดเบือนของข้อมูล และไม่ได้รับความสนใจจากผู้รับสารอีกด้วย

ชัยวัฒน์ ธิรพันธุ์ (2542 : 137) กล่าวไว้ใน "สำนักพลเมือง : ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาสังคม" ว่า "ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในกลุ่มจะเกิดขึ้นได้เมื่อสมาชิกภายในกลุ่มได้กระทำการสื่อสาร" การสื่อสารในกลุ่มเกิดจากความต้องการของสมาชิกคนใดคนหนึ่งภายในกลุ่มที่จะทราบถึงความคิด ความเชื่อของสมาชิกคนอื่น ๆ อันจะเป็นผลให้สมาชิกผู้นั้นสามารถเปลี่ยนความคิด ความเชื่อของตน และขณะเดียวกันก็พยายามเปลี่ยนความคิด ความเชื่อของสมาชิกคนอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับตนด้วยลักษณะที่กล่าวนี้เรียกว่า "กระบวนการ กลุ่ม"

ธอมัส อี แฮร์ริส (Thomas E. Harris , 1993 อ้างใน เวทีนี้ สตะเวทิน , 2542 : 48 - 49) ได้อธิบายถึงบทบาทของบุคคลต่าง ๆ ในการทำงานกลุ่ม ซึ่งแบ่งได้เป็น 5 ประเภท คือ

1. **ผู้ประสานงาน (Liaisons)** ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานกับบุคคลต่าง ๆ ภายในกลุ่ม โดยจะเป็นผู้รับความคิดเห็น ผลงานจากสมาชิกในกลุ่ม และจะนำไปแจกจ่ายหรือมอบหมายให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นได้ทำต่อ ดังนั้นผู้ประสานงานจึงเป็นผู้ที่รู้ข้อมูลต่าง ๆ ภายในกลุ่มเป็นอย่างดี และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ภายในกลุ่มได้ ผู้ประสานงานจึงเป็นที่คาดหวังว่าจะต้องเป็นบุคคลที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. **ผู้ควบคุมการไหลของข่าวสาร (Gatekeeper)** เป็นผู้ควบคุมการไหลของข่าวสารจากภายนอกเข้ามาเผยแพร่ภายในกลุ่มได้หรือไม่ และมีหน้าที่สำคัญมากเช่นเดียวกัน เพราะถ้าผู้ควบคุมการไหลของข่าวสารไม่เปิดโอกาสให้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเข้ามาในกลุ่ม ก็จะทำให้ขาดข้อมูลในส่วนนั้นไป

3. **ผู้นำความคิดเห็น (Opinion leader / Star)** จะเป็นผู้ที่เป็นจุดรวมของการสื่อสารภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม และมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความคิดก้าวไกล เป็นที่ยอมรับนับถือ และมีอิทธิพลเหนือสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

4. **ผู้ที่ติดต่อกับบุคคลภายนอก (Cosmopolite)** คือ ผู้ที่มีการติดต่อหรือมีสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก หรือสภาพแวดล้อมภายนอกสูง ซึ่งจะมีบทบาทในการหาข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ให้กับกลุ่ม และนำข้อมูลข่าวสารของกลุ่มที่ต้องการเผยแพร่ไปเผยแพร่ให้กับคนภายนอก

5. **ผู้ที่แยกตัวเอง (Isolate)** คือ ผู้ที่มีแนวโน้มที่จะไม่ติดต่อกับสมาชิกอื่น ๆ ในกลุ่มและไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม ซึ่งสาเหตุของการไม่เข้าร่วมกลุ่มคือ การไม่เข้าร่วมในการตัดสินใจบางอย่างเพราะคิดว่าตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือคิดว่างานบางอย่างควรเป็นไปอย่างอิสระ ไม่ควรมีหน้าที่เฉพาะเจาะจง ผลจากการที่บุคคลในกลุ่มบางคนแยกตัวออกมาจะทำให้ การไหลของข้อมูลข่าวสารขาดช่วงไป และการขาดข้อมูลนี้เองทำให้เป็นการยากที่จะดูแลและปรับปรุงกลุ่มการสื่อสารหรือร่วมกันทำกิจกรรมภายในกลุ่ม

นอกจากบทบาทของบุคคลในกลุ่มตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว Monge อ้างใน Sven Windahl (1992 : 77) ได้แบ่งบทบาทของบุคคลในกลุ่มไว้ดังนี้

1. **Membership role** คือ กลุ่มบุคคลเป็นสมาชิกในกลุ่มและพวกของเครือข่าย
2. **Liaison role** คือ ปัจเจกบุคคลที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง นักวิชาการท่านหนึ่ง (Hellweg , 1997) ได้กล่าวว่า Liaison role นั้นทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างกลุ่มต่างๆ โดยไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใดเลย ทำหน้าที่เช่นเดียวกับคนส่งข่าวสาร และมักจะ เป็นแหล่งเริ่มต้นของข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญเพราะเป็นผู้ควบคุมการไหลของข่าวสารภายในเครือข่าย
3. **Star role** คือ ปัจเจกบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับคนอื่นๆเป็นจำนวนมาก
4. **Isolate role** คือ ปัจเจกบุคคลที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่นๆน้อยมากและจะไม่เผยแพร่ต่อ
5. **Boundary - Spanning role** คือ ปัจเจกบุคคลที่ติดต่อระหว่างกลุ่มตัวเองกับกลุ่มภายนอกสังคมเพื่อนำสิ่งต่างๆภายในกลุ่มของตนเผยแพร่ออกไปสู่ภายนอกสังคม ซึ่งเป็นลักษณะการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของกลุ่มเพื่อให้สังคมภายนอกได้รับรู้

ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อที่ใช้ในการจัดการชุมนุมนั้น นอกจากจะใช้สื่อบุคคลแล้วสื่ออีกประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญไม่แพ้กันเลย นั่นก็คือการใช้ "สื่อเฉพาะกิจ" สื่อเฉพาะกิจนี้จะใช้ในการดำเนินกิจกรรมของประชาคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจกรรมเชิงรุก และกิจกรรมสนับสนุนซึ่งต้อง

ใช้สื่อเฉพาะกิจในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของประชาคมไปยังกลุ่มเป้าหมาย ทั้งที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ และที่เป็นประชาชนทั่วไป

สื่อเฉพาะกิจ หมายถึง สื่อที่ถูกผลิตขึ้นมาโดยมีเนื้อหาสาระที่เฉพาะเจาะจงและมีเป้าหมายหลักอยู่ที่ผู้รับสารเฉพาะกลุ่ม (ปรมะ สตะเวทิน , 2532 : 99)

รูปแบบของสื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ จุลสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ ใบปลิว จดหมายข่าว คู่มือ วิทยทัศน์ เทป นิทรรศการ เป็นต้น นอกจากนี้สื่อดังกล่าวแล้ว ก็อาจมีสื่ออื่น ๆ อีก เช่น หอกระจายข่าว ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนเกือบทุกแห่ง

สื่อเฉพาะกิจสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทกว้าง ๆ ดังนี้ (เกษินี จุฑาวิจิตร , 2542 : 159-166)

1. สื่อสิ่งพิมพ์ (Printed Media) สื่อสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจที่สามารถนำไปใช้เพื่อการพัฒนาได้เป็นอย่างดีควรมีลักษณะสำคัญ กล่าวคือ จะต้องตอบสนองวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอย่างชัดเจน เช่น ต้องการให้ความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของบุหรี่ ต้องการโน้มน้าวจิตใจให้กลุ่มเป้าหมายอุทิศคิดเรื่องการประหยัดน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้เนื้อหาหรือสารจะมีความชัดเจนแล้ว รูปแบบก็ต้องมีความน่าสนใจด้วย เช่น การใช้สี การจัดหน้า ขนาดตัวอักษร การใช้ภาพที่ สื่อความหมาย ฯลฯ และที่สำคัญที่สุด คือ การแจกจ่ายไปยังกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ จะต้อง แจกจ่ายให้ทั่วถึงและตรงกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ สื่อสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

1.1 ใบปลิว หรือ แผ่นปลิว (Leaflets) เอกสารที่ไข้แจกเป็นใบ ๆ

1.2 แผ่นพับ (Folders) มีลักษณะคล้ายใบปลิว อาจพับสอง พับสาม หรือพับสี่ ตามแต่จะออกแบบ ไม่เย็บกลางเล่ม

1.3 หนังสือเผยแพร่เล่มเล็ก (Pamphlets) เป็นหนังสือเล่มเล็ก ๆ คล้ายแผ่นพับ มักเย็บกลางเล่ม มีจำนวนหน้ามากกว่าแผ่นพับ แต่มักไม่เกิน 10 หน้า

1.4 เอกสารแนะนำประกอบ (Brochures) เป็นหนังสือคู่มือปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เช่น วิธีการปฏิบัติตนในระหว่างกาให้ันมบุตร หรือเรื่องราวเกี่ยวกับนโยบาย และกิจกรรมของหน่วยงาน หรือ โครงการรณรงค์ต่าง ๆ

- 1.5 **แผ่นโฆษณา (Poster)** เป็นแผ่นแข็งขาวย่อ ๆ ไม่มีรายละเอียดมากนัก เพื่อกระตุ้นให้คนสนใจเตือนความทรงจำให้เข้าประชุม หรือไปร่วมรายการกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีลักษณะที่เมื่อคนผ่านไปผ่านมาก็สามารถอ่านข้อความทั้งหมดเข้าใจได้ในทันที
 - 1.6 **คู่มือสื่อมวลชน (Press Kit)** เป็นแฟ้มขนาดกะทัดรัดเพื่อใส่ข่าวสารหรือข้อมูลพื้นฐานด้านความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการรณรงค์ให้สื่อมวลชนได้นำไปพิมพ์หรือเผยแพร่ต่อไปยังกลุ่มเป้าหมายและประชาชนทั่วไป
 - 1.7 **หนังสือฉบับพิเศษ (Newspaper Supplement)** เป็นวิธีการที่หน่วยงานจัดขอหน้าพิเศษของหนังสือพิมพ์ อาจเป็น 1-2 หน้า หรือทั้งเล่ม หรือเป็นใบแทรก เป็นฉบับพิเศษ เพื่อ เผยแพร่กิจกรรมการรณรงค์ หรือ การระดมขอความร่วมมือจากประชาชนทั่วไป
 - 1.8 **จดหมายข่าว (Newsletter)** เป็นเอกสารที่เสนอข่าวสั้น ๆ มีวาระการผลิตอย่างสม่ำเสมอ
 - 1.9 **จดหมาย (Letter)** จดหมายถึงผู้รับจัดเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่จำหน่ายถึงบุคคลต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของเราโดยตรง แม้จะ "สื่อ" กับชาวบ้านได้ค่อนข้างยาก เพราะชาวบ้านไม่ค่อยชอบอ่านหนังสือสักเท่าใดนัก ทั้ง ๆ ที่ส่วนใหญ่แล้วพอจะอ่านหนังสือออก แต่สื่อดังกล่าวนี้ก็มีจุดเด่นตรงที่เข้าถึงตัวผู้รับสารได้โดยตรง เมื่อผู้รับสารได้รับแล้วก็จะเกิดความรู้สึกที่ดี มีความรู้สึกเป็นส่วนตัว สามารถเปิดอ่านเมื่อไร ที่ไหนก็ได้ จดหมายนี้ควรจะมีเนื้อหาเพียงสั้น ๆ ที่สื่อความหมายได้อย่างชัดเจนและตรงประเด็น
 - 1.10 **ภาพพลิก** เป็นสื่อที่จัดทำเป็นภาพขนาดใหญ่มีข้อความประกอบ ใช้บอกเล่าเรื่องราวหรือสารที่ต้องการนำเสนอ กลุ่มเป้าหมายสามารถพลิกอ่านเรื่องราวด้วยตนเองได้ หรือใช้เป็นสื่อประกอบการอบรม ภาพพลิกที่น่าสนใจอาจนำเสนอด้วยภาพวาดหรือข้อมูล และมีการดำเนินเรื่องแบบละคร
2. **สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Media)** สื่ออิเล็กทรอนิกส์เฉพาะกิจ คือ สื่อเฉพาะกิจที่ผลิตออกมาในรูปแบบแสงและเสียง เช่น สปอตวิทยุ สปอตโทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง วีดิทัศน์ ภาพยนตร์ สไลด์ เป็นต้น

3. **สื่อกิจกรรม** ได้แก่ การจัดแสดงนิทรรศการ การจัดประกวด การจัดขบวนแห่ การจัดรถ เคลื่อนที่ (Mobile Unit) การจัดสนทนากลุ่ม การจัดรายการพิเศษทางวิทยุ หรือ โทรทัศน์ เป็นต้น ลักษณะที่สำคัญของการใช้สื่อกิจกรรมเป็นสื่อเฉพาะกิจเพื่อการพัฒนา ได้แก่ การเลือกกิจกรรมที่กลุ่มเป้าหมายสนใจ โดยเน้นให้กลุ่มเป้าหมายและผู้สนใจที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับทั้งสาระตามวัตถุประสงค์และความบันเทิงไปพร้อมกัน รูปแบบสำคัญของกิจกรรม ได้แก่
- 3.1 **การจัดวันและสัปดาห์พิเศษ (Special Days and Weeks)** โดยการเลือกกำหนดเอา วันสำคัญ โดยเฉพาะเจาะจงขึ้นมาเองแล้วถือเอาวันหรือสัปดาห์ช่วงนั้นเป็นระยะเวลา จัดกิจกรรมของตน
- 3.2 **การจัดการแสดงและนิทรรศการ (Displays and exhibitions)** เป็นการจัดแสดงผลงาน ความก้าวหน้าของ โครงการ หรืออาจจะเป็นการจัดแสดงเพื่อให้ความรู้ ความ เข้าใจแก่กลุ่มเป้าหมาย การจัดกิจกรรมการแสดงและนิทรรศการที่ดีจะต้องมีความสนใจ และเร้าใจให้ผู้ชมหรือกลุ่มเป้าหมายเกิดความต้องการที่จะได้เข้ามาสัมผัส ได้พบได้เห็น ได้มีส่วนร่วมด้วยตนเอง
- 3.3 **การพบปะและการประชุม (Meetings and Conferences)** เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลหลายฝ่ายได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เช่น การจัดประชุมทางวิชาการ การสัมมนาระหว่างผู้บริหาร การประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้ เกี่ยวข้องในระดับปฏิบัติการ การจัดอบรมให้ความรู้เฉพาะด้านแก่กลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ได้รับทราบปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน ได้มีโอกาสสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกันระหว่างทีมงาน
- 3.4 **การจัดประกวด (Contest)** เป็นการเชิญชวนให้กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้มีโอกาสส่งผลงานเข้าร่วม อันจะเป็นการกระตุ้นให้พวกเขาเกิดความตระหนักในปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น การจัดประกวดเรื่องสั้นวันเอดส์โลก เป็นต้น
- 3.5 **การจัดขบวนแห่ (Parades and Pageants)** การจัดกิจกรรมนี้ ส่วนใหญ่แล้วเป็นการจัดร่วมกับกิจกรรมการแสดงและนิทรรศการ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มสีสันและบรรยากาศที่เร้าใจให้เข้าร่วมงาน การจัดขบวนแห่ที่น่าสนใจเป็นการกระตุ้นเตือนให้กลุ่มเป้าหมายและชุมชนเกิดการตื่นตัว

กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเหล่านี้ จะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มเป้าหมายด้วย เช่น ถ้ากลุ่มเป้าหมายเป็นชาวบ้านในชนบท สิ่งที่จะต้องระลึกลึงประการหนึ่ง คือ ช่วงเวลาของการจัดกิจกรรม ถ้าเป็นตอนเย็นหรือค่ำควรจะเริ่มและสิ้นสุดลงในเวลาใดจึงจะไม่รบกวนเวลาอาหารเย็นและเวลาชมรายการโทรทัศน์ ซึ่งการที่เราจะตอบคำถามเหล่านี้ได้นั้นคงจะต้องอาศัยการสังเกตการณ์ในชุมชนสักระยะหนึ่ง

ช่องทางการสื่อสารอีกทางหนึ่งที่ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร คือ "สื่อมวลชน" (Mass Communication) เป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสาร ซึ่งอาจมีมากกว่า 1 คน ส่งข่าวสารไปยังผู้รับสารที่มีเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาศัยอยู่ในสถานที่ต่าง ๆ ห่างไกลกัน ได้อย่าง รวดเร็ว ภายในระยะเวลาเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน โดยผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

โรเจอร์ส และ สเวนนิ่ง (Rogers and Svenning, 1969 : 125 - 126) ได้กล่าว เปรียบเทียบคุณสมบัติของการสื่อสารของสื่อบุคคลและการสื่อสารมวลชนไว้ดังนี้

คุณสมบัติในการสื่อสาร	สื่อบุคคล	สื่อมวลชน
1. ลักษณะของการสื่อสาร	การสื่อสารสองทาง	การสื่อสารทางเดียว
2. ความรวดเร็วในการส่งสาร ไปยังคนจำนวนมาก	ช้า	เร็ว
3. ความถูกต้องของสารเมื่อ ส่งไปยังคนจำนวนมาก	ต่ำ	สูง
4. ความสามารถในการเลือกผู้รับสาร	สูง	ต่ำ
5. ความสามารถในการจัดการเลือกของผู้รับสาร	สูง	ต่ำ
6. การสื่อสารกลับของผู้รับสาร	สูง	ต่ำ
7. ผล	เปลี่ยนทัศนคติ	เพิ่มพูนความรู้

การเปรียบเทียบคุณสมบัติในการสื่อสารดังกล่าวนี้ ทำให้เห็นภาพชัดว่าสื่อบุคคลและสื่อมวลชนต่างก็มีข้อเด่น ข้อด้อยในตัวเอง ถ้ามีการใช้สื่อมวลชนกับสื่อบุคคลร่วมกัน ก็น่าจะ

ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะจะเป็นการแก้ไขจุดอ่อนหรือข้อจำกัดตามธรรมชาติของแต่ละสื่อ ทั้งยังแก้ไขแก้ไขปัญหาด้านการอ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่ได้ และการไม่มีเครื่องรับวิทยุและโทรทัศน์ เป็นต้น (เกศินี จุฑาวิจิตร ,2540 : 85)

ผู้รับสาร (Receiver)

ผู้รับสารถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในกระบวนการสื่อสาร ดังคำกล่าวที่ว่า **"the receiver is the most important link in the communication process"** (Berlo 1960 : 52) เนื่องจากผู้รับสารเป็นตัวตัดสินถึงความสำเร็จหรือไม่สำเร็จในการสื่อสารของผู้ส่งสาร การจะทำโครงการสื่อสารใด ๆ ก็ตาม ผู้ส่งสารต้องคำนึงถึงผู้รับสารตลอดเวลาทั้งก่อนการสื่อสาร ขณะที่ทำการสื่อสาร และหลังการสื่อสาร โดยการวิเคราะห์ผู้รับสารก็คือการพิจารณาผู้รับสารก่อนทำการสื่อสารจริง ๆ เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้รับสารอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดนั่นเอง (ปรมะ สตะเวทิน , 2540 : 120)

ความพึงพอใจในการติดต่อสื่อสารจะไม่เกิดขึ้นถ้าหากไม่ได้พิจารณาถึงปัจจัยผู้รับสารหรือคุณสมบัติของผู้รับสารในฐานะที่เป็นผู้รับการติดต่อสื่อสารโดยตรง ซึ่งตรงกับที่ กริช สืบสนธิ์ (2525) กล่าวไว้ว่า เมื่อใดก็ตามที่ผู้ส่งสารมีความพึงพอใจในการติดต่อสื่อสารของตนเอง จงเตือนตนไว้เสมอว่า อาจประสบความล้มเหลวได้ ความพึงพอใจในการติดต่อสื่อสารของตนเองมักจะ ตัดสินจากการที่ตนได้ติดต่อสื่อสารไปตามรสนิยม ความรู้สึก ทศนคติ และตัดสินด้วยตนเองว่าได้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจ การที่จะบอกว่าการสื่อสารที่ส่งไปนั้นเป็นที่น่าพึงพอใจเพียงใดน่าจะกำหนดโดยผู้รับสาร ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลแต่ละคนมีภูมิหลังส่วนตัวที่แตกต่างกัน จึงมีจุดในการพิจารณาและตีความแตกต่างออกไปในขณะที่มีการส่งและรับสาร

การวิเคราะห์ผู้รับสารมีประโยชน์ 2 ประการ ได้แก่

1. เพื่อทราบว่าเป็นผู้รับสารเป้าหมาย (target audience or intended receivers) และผู้รับสารเหล่านี้มีลักษณะอย่างไร มีความต้องการอะไร มีความสนใจอะไร มีความรู้ขนาดไหน มีทัศนคติและค่านิยมอย่างไร จะตีความหมายของสารอย่างไร และจะมีพฤติกรรมตอบสนอง (response) ต่อสารอย่างไร
2. เมื่อทราบว่าเป็นผู้รับสารเป้าหมายเป็นใครแล้ว จะได้วางแผนล่วงหน้าเพื่อเตรียมปรับการสื่อสารให้เหมาะสมกับผู้รับสารเป้าหมายก่อนลงมือทำการสื่อสาร

การวิเคราะห์ผู้รับสารเป้าหมายทำได้ 2 แนวทาง คือ 1) การวิเคราะห์ลักษณะทางประชากรศาสตร์ (Demographics) และ 2) การวิเคราะห์ลักษณะทางจิตวิทยา (Psychographics)

1. การวิเคราะห์ลักษณะทางประชากรศาสตร์ (Demographics) เป็นการวิเคราะห์เชิงวัตถุวิสัย (objective) ที่มุ่งจำแนกผู้รับสารออกเป็นกลุ่ม ๆ ตาม ลักษณะทางประชากร เช่น จำแนกตามอายุ เพศ สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ การศึกษา และศาสนา และศาสนา (ปรมะ สตะเวทิน , 2540 : 112-118)

1.1 อายุ (Age) อายุ หรือ วัย เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนมีความแตกต่างในเรื่องความคิดและพฤติกรรม บุคคลที่มีอายุมากจะมีพฤติกรรมตอบสนองต่อการติดต่อสื่อสารต่างจากบุคคลที่มีอายุน้อย และบุคคลที่มีอายุน้อยจะมีพฤติกรรมตอบสนองต่อการติดต่อสื่อสารเปลี่ยนไปเมื่อตนมีอายุมากขึ้น (Myers and Myers , 1982 : 5)

1.2 เพศ (Sex) ความแตกต่างทางเพศทำให้บุคคลมีพฤติกรรมในการติดต่อสื่อสารที่ ต่างต่าง กัน กล่าวคือ เพศหญิงมีแนวโน้มและมีความต้องการที่จะส่งและรับข่าวสารมากกว่า เพศชาย ในขณะที่เพศชายไม่ได้มีความต้องการที่จะส่งและรับข่าวสารเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่มีความต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นจากการรับและส่งข่าวนั้นด้วย (Goldhaber and Yates 1980 อ้าง ใน กมลทิพย์ ม้าคนอง)

การวิจัยทางจิตวิทยาหลายเรื่องได้แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงกับผู้ชายมีความแตกต่างกันอย่างมาก ในเรื่องความคิด ค่านิยม ทศนคติ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมและสังคมกำหนดบทบาทและกิจกรรมของคนสองเพศไว้แตกต่างกัน ผู้หญิงมักจะเป็นคนที่มีจิตใจอ่อนไหว ห่วงจิตจิตของคนได้ดีกว่าผู้ชาย ในขณะที่ผู้ชายมีเหตุผลมากกว่าผู้หญิงและจดจำข่าวสารได้มากกว่า (ปรมะ สตะเวทิน , 2526)

1.3 การศึกษา (Education) มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารของผู้รับสารเป็นอย่างมาก ซึ่งอาจจะพบได้ตั้งแต่ การแปลความ การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ การศึกษาเป็นสิ่งที่ทำให้พฤติกรรมในการรับสารแตกต่างกันไป ผู้ส่งสารจึงควรตระหนักและระมัดระวังว่าในการให้

ข่าวสารนั้น ผู้รับสารมีการศึกษาอยู่ในระดับใด เพื่อจะได้เสนอข่าวสาร คำแนะนำ และบริการโดยเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมกับผู้รับสาร

1.4 สถานทางสังคมและเศรษฐกิจ (Social - Economic Status) หมายความว่ารวมทั้งภูมิหลังของครอบครัว เชื้อชาติ และชาติพันธุ์ อาชีพ รายได้และความเป็นอยู่ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน กล่าวสรุปได้ว่า สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมนั้นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้รับสาร

1.5 ศาสนา (Religion) การนับถือศาสนา เป็นลักษณะอีกประการหนึ่งของผู้รับสารที่มีอิทธิพลต่อตัว ผู้รับสารเองทั้งในด้านทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรม ศาสนามีส่วนเกี่ยวข้องกับคนและกิจกรรมในชีวิตของคนตั้งแต่เกิดจนตาย ในระยะเริ่มต้น เด็กได้รับอิทธิพลของศาสนา สูตรและการประพฤติในพิธีกรรมต่าง ๆ และในที่สุดก็ได้รับอิทธิพลโดยตรงของศาสนาในโอกาสต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตของคนจะพบว่า คนที่นับถือศาสนาต่างกันจะมีความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป

2. การวิเคราะห์ลักษณะทางจิตวิทยา (Psychographics) เป็นการวิเคราะห์เชิงอัตวิสัย (subjective) เช่น ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติของผู้รับสารแต่ละคน (Axon & Stine , 1993 : 71-74) ดังนี้

2.1 ค่านิยม (Values) ค่านิยม คือ เกณฑ์ที่ประชาชนยึดถือในการจัดระบบชีวิต โดยประชาชนมองว่าเกณฑ์เหล่านี้มีความสำคัญต่อพวกเขา ผู้รับสารจะตอบสนองในเชิงบวกต่อ ผู้ส่งสารและสารที่ไม่ขัดแย้งหรือด่างเกินค่านิยมที่พวกเขายึดถือ ดังนั้นผู้ส่งสารที่ประสงค์จะสื่อสารกับผู้รับสารควรทำความเข้าใจถึงค่านิยมและผลกระทบที่ค่านิยมเหล่านี้จะมีต่อกระบวนการสื่อสารของตน

2.2 ความเชื่อ (Beliefs) ความเชื่อ คือ สิ่งที่ประชาชนยอมรับว่าเป็นจริงโดยไม่จำเป็นต้องมีการพิสูจน์ความถูกต้องมายืนยันตราบใดที่บุคคลยังคงเชื่อในสิ่งนั้น ความเชื่อจะอยู่บน พื้นฐานการรับรู้ของบุคคล ความเชื่อแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ความเชื่อที่สร้างสมมา (Established beliefs) เป็นความเชื่อที่ฝังรากลึกอยู่ในจิตใจคน เปลี่ยนแปลงได้ยาก 2) ความเชื่อที่เพิ่งเริ่มก่อตัวขึ้น (Tentative beliefs) คือ ความเชื่อที่บุคคลไม่ได้ยึดถืออย่างเคร่งครัดและสามารถเกิดใหม่ได้เรื่อย ๆ

ความเชื่อแบบนี้เกิดในขั้นตอนแรก ๆ ก่อนที่จะกลายเป็นสิ่งที่บุคคล เชื่อมั่นในจิตใจต่อไป และเป็นสิ่ง que เปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าความเชื่อที่สร้างสมมา

2.3 ทศนคติ (Attitudes)

ทัศนคติ คือ ความโน้มเอียงที่บุคคลมีในเชิงบวกหรือลบต่อบุคคลอื่น สถานที่สิ่งของและแนวคิดต่าง ๆ ผู้ส่งสารควรพยายามค้นหาว่าผู้รับสารมีทัศนคติต่อสารที่ต้องการนำเสนอไปในทิศทางใด และทัศนคติเช่นนั้นรุนแรงมากน้อยเพียงใด เพื่อช่วยกำหนดกลยุทธ์และวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมเช่นเดียวกับผู้ส่งสาร ซึ่งปัจจัยทางด้านทัศนคตินี้แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ

- **ทัศนคติต่อตนเอง** ในการเป็นผู้รับสารนั้น ถ้าผู้รับสารมีความเชื่อมั่นในตนเอง โอกาสที่จะเข้าใจสารของผู้ส่งสารก็จะมีมาก
- **ทัศนคติต่อสาร** ก็เป็นปัจจัยในการเพิ่มหรือลดประสิทธิภาพของการสื่อสาร
- **ทัศนคติต่อผู้ส่งสาร** หากผู้รับสารมีความเชื่อมั่นหรือประทับใจในตัวผู้ส่งสารแล้ว โอกาสที่การสื่อสารจะประสบความสำเร็จก็มีมาก

องค์ประกอบของการสื่อสารทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลที่แสดงออกมา ตัวอย่างเช่น ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารจะเป็นตัวกำหนดปฏิกิริยาของผู้รับสารที่มีต่อผู้ส่งสาร นอกจากความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารแล้ว ความรู้สึกของผู้รับสารที่มีต่อผู้ส่งสารและบุคลิกภาพของคู่สื่อสารทั้งสองฝ่ายก็เป็นตัวกำหนดปฏิกิริยาตอบสนองต่อเนื้อหาข่าวสารที่ส่งมา ดังนั้น การที่มนุษย์มีปฏิกิริยาต่อข่าวสารเรื่องเดียวกันต่างก็ต่างกันก็เพราะคนเรามีอารมณ์ มีความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างกันนั่นเอง(ชนวดี บุญลือ , 2531 : 486)

บุครินทร์ หนุณภักดี (2534) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนในการติดต่อสื่อสารกับพนักงานเทศบาลเมือง นนทบุรี ปทุมธานี และ สมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่าประชาชนเพศชายและเพศหญิงมีความพึงพอใจต่อการให้ข่าวสารต่าง ๆ ของพนักงานเทศบาลเมืองแตกต่างกัน ประชาชนที่มีช่วงอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้ข่าวสารต่าง ๆ ของพนักงาน เทศบาลเมืองแตกต่างกัน

ในการจัดการประชาคมทับเที่ยงนั้น การดำเนินการจะต้องประกอบไปด้วย การแสวงหาสมาชิกเพื่อเข้าร่วมในประชาคม การแสวงหากลุ่มพันธมิตรผู้ให้การสนับสนุน การดำเนินกิจกรรมเชิงรุก กิจกรรมสนับสนุน และกิจกรรมแก้ไขปัญหา ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่

จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ดังนั้นแต่ละสถานการณ์จึงใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่แตกต่างกัน การศึกษาเรื่องกลยุทธ์การสื่อสารจะพิจารณาจากการใช้องค์ประกอบของการสื่อสารที่เหมาะสม และ สอดคล้องกัน แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารจึงนำมาสู่ปัญหาการวิจัยที่ 3 ดังนี้

ปัญหานำการวิจัยที่ 3 : ประชาคมทับเที่ยงมีกลยุทธ์การสื่อสารในการจัดประชาคม อย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง “การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย
2. การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. **กลุ่มแกนนำ** คือ กลุ่มชนชั้นกลางที่มีการศึกษาในเมืองทับเที่ยงประมาณ 4-5 คน ซึ่งเป็นคนกลุ่มแรกที่สนใจปัญหาชุมชนและคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาชุมชนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ

2. **กลุ่มสมาชิก** คือ คณะผู้ดำเนินกิจกรรมในกลุ่มปฏิบัติการทั้ง 4 กลุ่มของประชาคมทับเที่ยง ซึ่งแต่ละกลุ่มมีสมาชิกหลักๆประมาณ 4-5 คน กลุ่มปฏิบัติการทั้ง 4 กลุ่ม อันประกอบด้วย

- กลุ่ม vision 2001
- กลุ่มชุมชนเข้มแข็ง
- กลุ่มสุขภาพดี ชีวีเป็นสุข
- กลุ่มศรีตรัง

3. **กลุ่มพันธมิตร** คือ องค์กรที่ให้การสนับสนุน ซึ่งจะคัดเลือกจากองค์กรหลักที่เข้ามาร่วมสนับสนุน การดำเนินกิจกรรมในกลุ่มปฏิบัติการทั้ง 4 กลุ่ม องค์กรหลักที่ให้การสนับสนุนประชาคมในปัจจุบันมี ประมาณ 2-3 องค์กร ได้แก่

- เทศบาลนครตรัง
- สถาบันเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาประชาสังคม (Civicnet)
- กรมอนามัย

การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า และใช้คำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถเล่าเรื่องได้อย่างเต็มที่ตามประเด็นที่ผู้วิจัยตั้งไว้ และยืดหยุ่นประเด็นคำถาม ตามสถานการณ์ในการสัมภาษณ์

2. แบบบันทึกภาคสนามของผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยใช้ในการบันทึกข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ พูดคุย กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตลอดระยะเวลาในการวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์โดยมีอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ตรวจสอบแนวทางการสัมภาษณ์ เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของคำถามและนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบก่อนนำไป ใช้ เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงให้ประเด็นคำถามตรงตามความต้องการมากที่สุด แล้วจึงลงมือสัมภาษณ์ตามประเด็น คำถามที่ต้องการตลอดกระบวนการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงปรากฏการณ์ของการก่อตัวพัฒนาการและการจัด กิจกรรมต่าง ๆ ของประชาคมทับเที่ยง ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเป็นการเก็บข้อมูลจาก ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประชาคม โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การริเริ่มลงมือเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่ม ผู้วิจัยได้สร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นด้วยการแนะนำตัวโดยเปิดเผย (Overt Role) เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายโดยใช้ภาษาถิ่น พร้อมกับขอความร่วมมือให้กลุ่มเป้าหมายเปิดเผยข้อมูลที่เป็นจริงและเห็นประโยชน์ของการวิจัย ทำให้ได้รับข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยจะเข้าไปเป็นการสมาชิกคนหนึ่งของทีมทำงานในประชาคมทับเที่ยง และจะเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ประชาคมมาจัดขึ้น เพื่อเก็บข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการศึกษา การเข้าร่วมในที่ทีมงานทำงานและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม จะทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสในการวิเคราะห์ระบบการทำงานและเครือข่ายการทำงานของกลุ่มแกนนำประชาคมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. การสัมภาษณ์ (Interview) โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและใช้หลายวิธีผสมผสานกัน ได้แก่ การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ และการสัมภาษณ์แบบมีจุดสนใจ เฉพาะการสัมภาษณ์จะเป็นไปในลักษณะเครือข่าย คือให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แนะนำบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

ทั้งนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์จะอยู่ในประเด็นที่ต้องการศึกษาเพื่อตอบปัญหาการวิจัยดังนี้

1. พัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง

- 1.1 สภาพชุมชนก่อนที่จะมีการก่อตั้งของประชาคมทับเที่ยง
- 1.2 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนก่อนที่จะมีการก่อตั้งของประชาคมทับเที่ยง
- 1.3 จุดเริ่มต้นของการจัดตั้งเวทีตรังเคเสวนาในปี 2541
- 1.4 สาเหตุความล้มเหลวของเวทีตรังเคเสวนา
- 1.5 จุดเริ่มต้นของการก่อตั้งของประชาคมทับเที่ยงในปี 2542
- 1.6 การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรวมกลุ่มระหว่างกลุ่มแกนนำกับกลุ่มสมาชิก
- 1.7 การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและการเจรจาขอความสนับสนุนจากกลุ่มพันธมิตร
- 1.8 ลักษณะการดำเนินกิจกรรมต่างๆของประชาคม ทั้งกิจกรรมเชิงรุก กิจกรรมสนับสนุน และกิจกรรมแก้ไข้ปัญหา

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง

- 2.1 เหตุผลที่กลุ่มแกนนำตัดสินใจก่อตั้งประชาคมทับเที่ยง
- 2.2 กลุ่มแกนนำทำอย่างไรให้บุคคลเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มและตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของประชาคมทับเที่ยง
- 2.3 กลุ่มแกนนำทำอย่างไรให้หน่วยงานหรือองค์กรเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มและตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของประชาคมทับเที่ยง
- 2.4 เหตุผลที่บุคคลแต่ละคนตัดสินใจเข้าร่วมการดำเนินงานของประชาคมทับเที่ยง
- 2.5 เหตุผลที่องค์กรหรือหน่วยงานภายนอก เช่น เทศบาลนครตรัง กรมอนามัย ฯลฯ ตัดสินใจให้การสนับสนุนการดำเนินงานของประชาคมทับเที่ยง

3. กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการภายในและภายนอกประชาคมทับเที่ยง

- 3.1 การสื่อสารระหว่างกลุ่มแกนนำและกลุ่มสมาชิกในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของประชาคมทับเที่ยง
- 3.2 การสื่อสารระหว่างกลุ่มแกนนำและกลุ่มพันธมิตรในการให้การสนับสนุนประชาคมทับเที่ยง
- 3.3 การสื่อสารระหว่างกลุ่มแกนนำและกลุ่มสมาชิกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือความเข้าใจที่ไม่ตรงกันในเป้าหมายหรือแนวทางการดำเนินงานของประชาคมหลังจากตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของประชาคมทับเที่ยง
- 3.4 การสื่อสารระหว่างกลุ่มแกนนำและกลุ่มพันธมิตรในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือความเข้าใจที่ไม่ตรงกันในเป้าหมายหรือแนวทางการดำเนินงานของประชาคมหลังจากตัดสินใจสนับสนุนการดำเนินงานของประชาคมทับเที่ยง
- 3.5 การสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้ริเริ่มและกลุ่มสมาชิกในการกำหนดบรรทัดฐานและแนวทางการดำเนินงานของประชาคมทับเที่ยง
- 3.6 การสื่อสารระหว่างกลุ่มใดมีความสำคัญที่สุดในการสร้างประชาคมทับเที่ยงให้กลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง
- 3.7 การสื่อสารระหว่างสมาชิกในแต่ละกลุ่มปฏิบัติการในการดำเนินกิจกรรมเชิงรุกของประชาคมทับเที่ยง
- 3.8 การสื่อสารในการดำเนินกิจกรรมเชิงรุกของประชาคมทับเที่ยงไปยังประชาชน
- 3.9 การสื่อสารระหว่างสมาชิกในแต่ละกลุ่มปฏิบัติการในการดำเนินกิจกรรมสนับสนุนของประชาคมทับเที่ยง

- 3.10 การสื่อสารในการดำเนินกิจกรรมสนับสนุนของประชาคมทับเที่ยงไปยังประชาชน
- 3.11 การสื่อสารระหว่างสมาชิกในแต่ละกลุ่มปฏิบัติการในการดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหาของประชาคมทับเที่ยง
- 3.12 การสื่อสารในการดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหาของประชาคมทับเที่ยงไปยังประชาชน
- 3.13 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการสื่อสารและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการแสวงหาแหล่งข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน คือ กลุ่มแกนนำ กลุ่มสมาชิกทั้ง 4 กลุ่มในประชาคมทับเที่ยง และกลุ่มพันธมิตรที่เกี่ยวข้อง โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ ติความ เปรียบเทียบ เพื่อ จัดหาคุณสมบัติร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษา

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย โดยเก็บข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกต ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน แล้วนำมาหาประเด็นหลักและข้อสรุปรวม จากนั้นทำการจำแนกข้อมูลตามประเด็นต่าง ๆ แล้วนำข้อมูลมาทำการเปรียบเทียบกันและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาเพื่อตอบปัญหานำการวิจัย

การนำเสนอข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง “การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง” นี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่อนำเสนอข้อมูลตอบปัญหาการวิจัยในแต่ละข้อ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความหมาย มุมมอง และแนวคิดของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อกระบวนการก่อตัวและการดำเนินงานของประชาคมทับเที่ยง

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง" นี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยในงานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. วิเคราะห์พัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง
1. วิเคราะห์ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง
1. วิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง

โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informants)จำนวน 30 คนซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแกนนำ จำนวน 5 คน กลุ่มสมาชิก จำนวน 20 คน และกลุ่มพันธมิตร จำนวน 5 คน

- ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ
0. สภาพของชุมชนและสภาพของประชาคมทับเที่ยง
 0. ผลการวิจัย

สภาพของชุมชน

ทับเที่ยงในอดีต

จากการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มเป้าหมายและการศึกษาข้อมูลจากเอกสารพบว่า **ตำบลทับเที่ยง** เป็นศูนย์กลางการค้าขายของจังหวัดตรังมาตั้งแต่อดีต อันจะดูได้จากลักษณะประชากรส่วนใหญ่ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในทับเที่ยงตั้งแต่ระยะแรกๆ จะพบว่าเป็นกลุ่มพ่อค้าที่อพยพมาจากเมืองจีน พอมายู่ได้สักราวชั่วคนที่สามก็กลมกลืนวิถีชีวิตเป็นคนไทย โดยเข้ามาประกอบอาชีพธุรกิจพาณิชย์ มุ่งมั่นในการสร้างและขยายบทบาทฐานะทางเศรษฐกิจ กลุ่มพ่อค้าเหล่านั้นจึงเป็นกลุ่มคนที่สร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ในทับเที่ยงคือวัฒนธรรมทางด้านการค้าขาย

ตำบลทับเที่ยงนอกจากจะมีความโดดเด่นในเรื่องของการค้าขายแล้ว ก็ยังเป็นศูนย์กลางของความเจริญและความทันสมัยมาตั้งแต่ครั้งอดีตเช่นกัน เนื่องจากตำบลทับเที่ยงมีเส้นทางที่สามารถเชื่อมต่อกับท่าเทียบเรือกันตัง ซึ่งเป็นท่าเรือรับส่งสินค้าเข้าออกไปมาระหว่างประเทศที่ขึ้นชื่อลือชาว่ามั่งคั่งที่สุดในแถบถิ่นทะเลใต้ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพริกไทย นอแรด งาช้าง และสินค้าจากเปอร์เซีย เช่น หลุ่ม โดก ขัน ถาด ภาชนะหล่อกลึงจากทองแดงเหลืองและทองแดง บรรดาสินค้าใหม่ๆเหล่านี้เมื่อมาถึงท่าเรือกันตังก็จะถูกส่งต่อมายังกลุ่มพ่อค้าในตำบลทับเที่ยง ก่อนที่จะซื้อขายแลกเปลี่ยนหรือกระจายไปสู่พื้นที่อื่นๆในจังหวัดตรงต่อไป เมืองทับเที่ยงจึงเป็นแหล่งรวมของสินค้าใหม่ๆที่ทันสมัยและดึงดูดใจให้ชาวต่างแดนอื่นๆต้องแวะเวียนเข้ามา เยี่ยมเยือนอย่างไม่รู้หน่าย

ในด้านระบบคิดและทัศนคติของชาวทับเที่ยงที่มีต่อการเมืองการปกครองนั้น ด้วยความที่คนทับเที่ยงเป็นคนค้าคนขายอยู่แล้ว จึงกล้าที่จะพูดและแสดงออกเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนอย่างเต็มที่ ประกอบกับการที่บรรดาพ่อค้าชาวจีนที่ประกอบอาชีพค้าขายและทำสวนยางพาราจนมีฐานะมั่งคั่งในทับเที่ยงเห็นความสำคัญของการศึกษา จึงมักส่งบุตรหลานให้ไปเรียนหนังสือที่ป็นังหรือหาดใหญ่ ทำให้พวกเขาและลูกหลานที่อ่านหนังสือออกและเขียนหนังสือได้มีโอกาสรับรู้เรื่องราวข่าวสารใหม่ๆโดยเฉพาะเรื่องราวทางการเมือง และชอบที่จะแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นทางด้านการเมืองการปกครองกันอยู่เสมอ

ในด้านสภาพชีวิตของผู้คนนั้น เนื่องจากตำบลทับเที่ยงเป็นพื้นที่ของการค้าขายจึงทำให้ผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตอื่นๆในจังหวัดตรงมักเรียกชาวทับเที่ยงว่า "พวกตลาดทับเที่ยง" หรือ "พวกคนในเมือง" และเรียกตำบลทับเที่ยงว่า "ตลาดทับเที่ยง" ตลาดทับเที่ยงแต่เดิมมีพื้นที่ไม่กว้างนัก สภาพความสัมพันธ์ของผู้คนในตลาดทับเที่ยงเองนั้นถือว่ามีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก อันจะเห็นตัวอย่างได้จากประเพณีงานศพซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวทับเที่ยง กล่าวคือเมื่อสมาชิกในครอบครัวใดถึงแก่กรรม เจ้าภาพหรือญาติผู้ตายจะไม่มีนิยามออกบัตรเชิญ แต่จะพิมพ์เป็นแผ่นประกาศโดยระบุชื่อผู้ตาย สาเหตุการตาย สถานที่ตั้งศพ วันจัดงาน วันฌาปนกิจ และรายชื่อเจ้าภาพพร้อมด้วยญาติทุกคนปิดประกาศไว้ในที่ชุมชน เช่น ร้านอาหาร และจะส่งไปประกาศตามสถานีวิทยุท้องถิ่น ผู้อ่านหรือผู้ฟังข่าวก็จะไปร่วมงานถือว่าเป็นการเชิญแล้ว จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเมืองทับเที่ยงเป็นเมืองขนาดเล็กที่ผู้คนมีความใกล้ชิดกันมากจนไม่จำเป็นต้องส่งบัตรเชิญไปร่วมงานศพเป็นรายบุคคลเหมือนที่อื่นๆ เพียงแต่ใช้ป้ายประกาศไปปิดไว้

คนในทับเที่ยงก็ไปร่วมงานกันอย่างมากมาย ดังที่แกนนำของประชาคมทับเที่ยงท่านหนึ่งได้เล่าให้ฟังว่า

"คนในตลาดทับเที่ยงเมื่อ 30 - 40 ปีก่อนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก ครอบครัwmันไม่เยอะ ใครมีอะไรก็รู้ข่าวคราวกันหมด เช่น ถ้ามีงานศพที่ไหน ไม่ต้องแจกการ์ดเลย แค่พิมพ์เป็นแผ่นใหญ่ๆเอาไปติดไว้ที่ตลาดทุกคนก็รู้กันหมดแล้ว"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค. 44)

ผู้คนในตลาดทับเที่ยงก็ยังอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติ รักสงบ ถ้าเกิดกรณีพิพาทใดๆขึ้นก็จะเป็นที่โจษจันกันนับสิบปี แสดงให้เห็นว่าชาวทับเที่ยงอยู่กันอย่างสงบไม่ค่อยพบเจอกับเหตุการณ์เลวร้าย

"คนในทับเที่ยงเขาอยู่แบบสงบ อยู่แบบเย็น ที่เขาเรียกว่าอยู่เย็นเป็นสุข เขาไม่ค่อยมีเรื่องมีราว กรณีต่างๆไม่ค่อยมี สมัยก่อนมีอยู่คดีหนึ่ง คดีของ โกลีที่ถูกหวงดเลียนยิงตาย รบกันเรื่องรถสายโพธิ์ทอง - หาดใหญ่ คดีเดียวเขาพูดกันนับสิบปี แสดงว่าคดีไม่ค่อยจะมี พอเกิดคดีชกคดีมันก็เลยกลายเป็นเรื่องอีกที่กครึกโครม สะเทือนขวัญมาก แสดงว่าเขาไม่อยู่กับเหตุการณ์เลวร้ายเลย"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค. 44)

นอกจากนั้นแล้วแกนนำประชาคมทับเที่ยงยังยกตัวอย่างให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผู้คนในตลาดทับเที่ยงเพิ่มเติมอีกว่าผู้คนที่นี้อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

"อย่างเช่นถ้ามีงานอะไรสักงาน คนเต็ม ตัวอย่างมีงานศพคนแก่ตายสักคน ก็ไปกันเต็มงานฟรีๆเลยนะ เขาช่วยกัน และงานศพสมัยก่อนก็ไม่ต้องจ้างอย่างสมัยนี้"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค. 44)

ส่วนการปฏิสัมพันธ์พบปะของผู้คนในทับเที่ยงนั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าวิถีชีวิตของคนในทับเที่ยงมีความผูกพันกับการค้าขายมาตั้งแต่อดีต ดังนั้น สถานที่ที่ผู้คนในทับเที่ยงจะมา

พบเจอกันอยู่เสมอก็คือพื้นที่ **"ตลาด"** นั่นเอง ตลาดจะเป็นเหมือนชุมทาง โดยเฉพาะสำหรับเหล่าแม่บ้านที่ต้องออกมาซื้อหาข้าวของเครื่องใช้เป็นประจำทุกวันให้ได้มีโอกาสที่จะได้มาพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนข่าวสารกัน

"เช่นว่าบ้านพี่มีงาน ผู้ใหญ่สักคนในบ้านที่เสีย คนในตลาดเขารู้สึกเหมือนงานของเขาด้วย มาพูดกันในตลาด เออ! คนนั้นเสียแล้วนะ ตลาดเป็นเหมือนชุมทาง คนข้างนอกที่มาตลาดก็รู้ เราคิดประกาศอีกเล็กน้อยเขาก็มาดูกันเต็ม และอยู่เฝ้ากันจนเสร็จงาน"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค. 44)

ชุมทางสำหรับการพบปะพูดคุยของผู้คนในทับเที่ยง นอกจากตลาดแล้ว ภาพการพูดคุยเสวนากันในร้านกาแฟยามเช้าก็จะเป็นบรรยากาศที่คึกคักและคุ้นเคยกันดีจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของสังคมชาวทับเที่ยง โดยเฉพาะสังคมของชายหนุ่ม ทั้งหนุ่มน้อยและหนุ่มใหญ่ที่ออกจากบ้านแต่เช้าตรู่เพื่อมายังจุดหมายปลายทางคือร้านกาแฟเจ้าโปรดของตน เป้าหมายหลัก มิใช่เพียงการออกมาดื่มน้ำชากาแฟเท่านั้น แต่ต้องการออกมาพบปะพูดคุยใน **"สภากาแฟ"** กันมากกว่า

บรรยากาศของสภากาแฟในเมืองทับเที่ยงเป็นบรรยากาศที่คึกคักมาก โดยเฉพาะร้านกาแฟยามเช้าที่มีลักษณะเฉพาะคือจะมีอาหารเช้าที่เรียกว่า **"ต้มชำ"** ซึ่งเป็นบรรดาขนมเกือบสิบชนิดที่กินควบคู่ไปกับการดื่มน้ำชากาแฟ ได้แก่ ซาลาเปา ขนมจีบไส้ต่างๆ ปาท่องโก๋ หมูย่าง ฯลฯ ใส่น้ำจิ้มเล็กน้อยซึ่งจะนำมาตั้งเรียงรายอยู่เต็มโต๊ะจนใครเห็นก็ตกใจ แต่จริงๆแล้วไม่จำเป็นต้องกินให้หมดก็ได้ เพราะธรรมเนียมปฏิบัติของร้านน้ำชากาแฟที่นี่ก็คือกินแค่ไหนก็คิดเงินแค่นั้น ลักษณะของร้านกาแฟจะมีโต๊ะซึ่งเป็นโต๊ะสี่เหลี่ยมหรือวงกลมที่ทำด้วยหินอ่อนหรือไม้ ที่ตั้งของร้านกาแฟส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ริมถนน ถนนแต่ละสายในเมืองทับเที่ยงจะมีร้านน้ำชากาแฟตั้งอยู่ประมาณ 1 - 2 ร้าน และยิ่งถ้าเป็นถนนสายย่านการค้าก็อาจจะมีร้านกาแฟตั้งอยู่ถึง 3 - 4 ร้าน แต่ละร้านมีโต๊ะประมาณ 7 - 20 โต๊ะ แต่ละโต๊ะจะมีคนนั่งอย่างน้อย 4 คน ร้านกาแฟส่วนใหญ่จะเริ่มขายตั้งแต่หกโมงเช้าถึงประมาณสิบโมงก็ขายหมด คนที่มักจะมาพบปะพูดคุยในร้านกาแฟตอนเช้ามักจะเป็นกลุ่มผู้ใหญ่วัยทำงาน การพูดคุยในสภากาแฟส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนที่รู้จัก มักคุ้นกัน ส่วนประเด็นการเสวนามีทั้งประเด็นเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และประเด็นทั่วไปเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน บรรยากาศของสภากาแฟดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง

"รูปแบบการสื่อสารในสภากาแฟของประชาชนในจังหวัดตรัง" ของ ชื่นกมล ทิพยกุล (2542) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะการสื่อสารในสภากาแฟของคนในเมืองทับเที่ยงไว้ว่า "การเสวนาส่วนใหญ่จะเป็นการเสวนาในโต๊ะเดียวกัน มักจะเป็นการเสวนาเฉพาะคนรู้จักสนิทสนมและมีความใกล้ชิดกันสูง โดยผู้เข้าร่วมวงเสวนาจะเป็นบรรดาพรรคพวกขาประจำและคนสนิทสนมมาเพื่อเสวนากัน มักนั่งเสวนาในโต๊ะเดียวกัน โดยจะผลัดเปลี่ยนกันเปิดประเด็น ส่วนรูปแบบการเสวนาในโต๊ะเดียวกัน มีลักษณะเด่นเหมือนกันทุกโต๊ะ คือ เป็นลักษณะของการสื่อสารแบบเผชิญหน้า โดยบุคคลที่ร่วมเสวนาแต่ละบุคคลจะสื่อสารโต้ตอบกันตลอดเวลามองเห็นหน้ากันหมดทุกคน และมีการผลัดกันพูด ผลัดกันรับฟัง ผลัดกันโต้แย้งในระหว่างการเสวนา และการสื่อสารด้วย อวัจนภาษา เช่น บางครั้งพูดเสียงดัง บางครั้งพูดเสียงเบา ขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของประเด็นที่มีการเสวนาในขณะนั้น" ส่วนการเสวนาระหว่างโต๊ะจะเห็นได้น้อย ส่วนใหญ่จะปรากฏในร้านเล็กๆที่ทุกคนรู้จักกันหมดและบางครั้งมีความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ ดังนั้น เป้าหมายหลักของการมาสภากาแฟก็คือการมาพบปะพูดคุยกันนั่นเอง

"ชุมชนนี้คนเขาชอบนั่งเสวนาตามร้านน้ำชา - กาแฟ กินกาแฟกันตอนเช้า แล้วก็คุยกันสารพัดเรื่อง เรียกสภากาแฟนั่นแหละ ก็ชอบสังคม ชอบการพูดคุย แลกเปลี่ยนกัน ไม่มีการสรุป ก็ว่ากันไปเรื่อยๆ แต่บางคนเขาจะคิด คิดความเป็นสภากาแฟเลย ถ้าไม่มาก็จะเหงา ก็มาคุยแลกเปลี่ยนกัน แต่ประเด็นมันจะไม่ชัด ประเด็นธรรมชาติ เป็นเวทีธรรมชาติ...เป้าหมายคือได้สังคมกัน ได้คุ้นเคยกันได้มาเจอกัน ก็แค่นั้น"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 27 พ.ย. 44)

ดังนั้น จากผลการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่าลักษณะความสัมพันธ์ของคนในทับเที่ยงเมื่อ 30 - 40 ปีที่แล้วเป็นไปในรูปแบบของความเอื้ออาทร ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากขณะนั้นสังคมยังเป็นสังคมขนาดเล็ก ทุกคนรู้จักกัน คุ้นเคยกันฉันทิสนิยมมิตรสหาย อีกทั้ง สังคมมีพื้นที่สาธารณะสำหรับการพบปะพูดคุยกัน คือ ตลาดและร้านกาแฟ การพบปะกันเป็นประจำประกอบกับพื้นฐานความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสนิทสนมจึงเท่ากับเป็นการกระชับความสัมพันธ์ที่มีอยู่เดิมให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น

ทับเที่ยงในปัจจุบัน

ทับเที่ยงในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากผลกระทบของกระแสเศรษฐกิจและระบบการค้าเสรีที่ขยายตัวมากขึ้น ส่งผลให้เมืองที่มีทุนเดิมในเรื่องของการค้าขายอยู่แล้วสามารถรับกระแสนี้ได้ไว บวกกับการเป็นเมืองศูนย์กลางของความเจริญและความทันสมัยก็ยิ่งทำให้เมืองทับเที่ยงกลายเป็นเมืองที่น่าลงทุนแข่งขันทางการค้า พ่อค้าในทับเที่ยงที่เคยค้าขายเพื่อพออยู่รอดก็กลับเปลี่ยนแปลงวิถีคิด โดยมองว่าความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจจะเป็นตัวชี้วัดศักยภาพของตนจึงผันตัวเองเป็นนักลงทุนอย่างสมบูรณ์แบบ โดยเฉพาะการลงทุนสร้างบ้านจัดสรรและโรงแรม

"กระแสการลงทุนสูงในปี 2531 มีการกว้านซื้อที่ดินสร้างบ้านจัดสรรเต็มไปหมด ตอนนั้นชีวิตคนตรึงกลายเป็นวัฒนธรรมของการบริโภคอย่างชัดเจนผิดจากหน้ามือเป็นหลังมือเลยกับปี 2520 2510 หรือ 2500 จนเรียกว่าแทบจะจำคราบของความเป็นทับเที่ยงไม่ได้เลย"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค. 44)

ยังมีการลงทุนสูงขึ้นไปเท่าไรก็ยังมีการแข่งขันทางการค้ามากขึ้นเท่านั้น

"คนในทับเที่ยงที่เคยมีความเป็นพี่เป็นน้องก็กลายเป็นนักลงทุนไปเลย ก็คนในทับเที่ยงเองนั่นแหละที่ไปลงทุนทั้งหมด คุณพิทักษ์ก็คนทับเที่ยง คุณสุรินทร์ก็คนทับเที่ยง พวกนี้สร้างโรงแรมห้าดาว ลิบดาวขึ้นมา"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค. 44)

ภาพของเมืองทับเที่ยงในปัจจุบัน ถึงแม้จะยังคงดำรงภาพของการเป็นเมืองศูนย์กลางการค้าและเมืองศูนย์กลางความเจริญ ความทันสมัย แต่ความเจริญนั้นมิใช่ความเจริญอันมาจากการเป็นเมืองขนถ่ายสินค้าเข้าดังเช่นในอดีต แต่เปลี่ยนเป็นความเจริญอันเกิดขึ้นจากการแข่งขันทางการค้าและการลงทุน

ในด้านระบบคิดและทัศนคติของชาวทับเที่ยงที่มีต่อการเมืองการปกครองนั้น คนในทับเที่ยงส่วนใหญ่จะได้รับการถ่ายทอดความคิดเรื่องการสนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษาเล่า

เรียนมาจากในอดีต จนปัจจุบันคนในทับเที่ยงส่วนใหญ่เรียกได้ว่าเป็นคนชั้นกลาง ที่มี การศึกษา ชอบที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารความรู้ ความคิด หรือที่เรียกว่า**"เป็นมนุษย์ข้อมูลข่าวสาร และชอบที่จะบริโภคข้อมูลข่าวสาร"** (กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 27 พ.ย. 44) การเปิดรับข่าวสารอยู่เสมอทำให้คนทับเที่ยงมีหัวคิดก้าวหน้า กล้าแสดงความคิดเห็นทั้งในเรื่องการเมืองการปกครอง และเรื่องอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กล้าที่จะปกป้องและรวมกลุ่มกัน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนอย่างเต็มที่ อันจะเห็นได้จากที่ทับเที่ยงมีการรวมกลุ่มองค์กรธุรกิจอยู่ หลายกลุ่ม เช่น กลุ่มสมาคมพ่อค้า กลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่น และกลุ่มสหกรณ์ เป็นต้น

ส่วนด้านสภาพชีวิตของผู้คนนั้น สืบเนื่องจากที่ระยะหลังๆในเมืองทับเที่ยงมีการลงทุน ทางด้านที่อยู่อาศัยมากจึงทำให้มีคนข้างนอกเข้ามาอยู่ในทับเที่ยงมากยิ่งขึ้น ขนาดของเมือง ทับเที่ยงก็ขยายใหญ่กว้างขวางขึ้น

"เราดูง่าย ๆ เมืองทับเที่ยงมันยกระดับจากเมืองเล็กๆ แต่ตอนหลังมันรวมเอาพวก ควนชั้น ควนขุน สวนจันทร์ โดคงย เอาอะไรต่อมอะไรเข้ามาเมืองก็ขยาย ใหญ่ขึ้น พวกนี้ปัจจุบันกลายเป็นพวกทับเที่ยงไปด้วยแล้ว"

(กลุ่มแกนนำ- สัมภาษณ์ 23 ธ.ค. 44)

เมื่อเมืองขยายใหญ่ขึ้นสภาพความสัมพันธ์ของผู้คนในทับเที่ยงก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่เข้ามาอยู่ใหม่เป็นคนแปลกหน้า ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างคน ดังเดิมกับคนใหม่จึงค่อนข้างห่างเหิน ไม่รู้จักกันดังเช่นในอดีต

"ตอนแรกคนที่ขายผักเห็นคนไปซื้อผักก็ให้ 1 แกรม 1 คือขายให้ตัวเองพออยู่ได้เท่านั้น ในฐานะของความเป็นคนรู้จัก แต่ในระยะที่ผ่านมากลุ่มคนซื้อ ลูกหลานคนซื้อ หรือ ผู้บริโภคกับผู้ขายที่เป็นพี่เป็นน้อง รู้จักหน้าค่าตากันก็เริ่มห่างๆออกไป ไม่รู้ใครที่มาซื้อของในตลาด แม่ค้าก็ต้องขายไปตามสภาพ การตีค่าสินค้าก็ กลายเป็นตีค่าบนพื้นฐานของตัวสินค้าไม่ใช่ตีราคาตามความรู้สึกแบบพี่น้อง"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค. 44)

เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ของผู้คนในทับเที่ยงมีความห่างเหินก็คือ ทุกคนต่างตั้งหน้าทำมาหากินเพื่อสร้างฐานะและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ

**"วิถีชีวิตดั้งเดิมก็เปลี่ยนไป ต่างคนต่างมีเวลาน้อยลงในการปฏิสัมพันธ์กันเพราะ
มันต้องเอาเวลาส่วนใหญ่ไปทำงาน"**

(แกนนำริเริ่ม - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค. 44)

เมื่อวิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไป ทุกคนต่างก็ต้องเร่งรีบในการทำมาหากิน การปฏิสัมพันธ์ของผู้คนก็ลดน้อยลง ตลาด ซึ่งเคยเป็นชุมทางของการพบปะพูดคุยก็ลดบทบาทลง คงเหลือไว้แต่การพบปะพูดคุยกันใน สภากาแฟ ยามเช้าเท่านั้นที่ยังคงเป็นที่นิยมในสังคมชาวทับเที่ยง แต่ประเด็นการพูดคุยในสภากาแฟสมัยปัจจุบันกับสมัยก่อนก็มีความแตกต่างกัน กล่าวคือแต่ก่อนการพูดคุยจะไม่มีประเด็นอะไร คุยกันด้วยประเด็นธรรมชาติ แต่ปัจจุบันการพูดคุยใน สภากาแฟส่วนใหญ่จะเป็นการพูดคุยกันด้วยประเด็นของเหตุบ้านการเมือง สภากาแฟเป็นกลายเป็นแหล่งรวมของการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดมากกว่าการได้ออกมาเพียงเพื่อพบเจอหรือเพียงเพื่อสังคมนกันเท่านั้น

สภาพของประชาคมทับเที่ยง

ประชาคมทับเที่ยง จังหวัดตรัง ก่อตัวขึ้นอย่างเป็นทางการในปี 2542 โดยกลุ่มคนกลุ่มเล็กๆ กลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นกลุ่มคนชั้นกลางที่มีการศึกษาและมีความคิดก้าวหน้าเป็นกลุ่มแกนนำ ในการก่อตั้ง เนื่องจากกลุ่มคนดังกล่าวเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในทางลบที่เกิดขึ้นกับเมืองทับเที่ยงและชีวิตของผู้คนชาวทับเที่ยง จึงทำให้เกิดความคิดที่จะแสวงหาความร่วมมือจากทุกฝ่ายในเมืองทับเที่ยงเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมอันจะนำไปสู่เป้าหมายร่วมก็คือ "การสร้างเมืองทับเที่ยงให้กลายเป็นเมืองน่าอยู่" และการแสวงหาความร่วมมือดังกล่าวก็เป็นไปได้ด้วยดีเนื่องจากการดำเนินงานของกลุ่มแกนนำได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลนครตรังตลอดมา

ผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของประชาคมทับเที่ยงเป็นกลุ่มคนที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นกลุ่มข้าราชการและนักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มอาชีพอิสระ กลุ่มเด็ก และกลุ่มชุมชนในเขตเทศบาลนครตรัง กลุ่มคนเหล่านี้รวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรม 4 ด้าน คือ

1. กิจกรรมเกี่ยวกับสาธารณสุขและการรักษาสุขภาพ รวมตัวกันโดยใช้ชื่อว่า "กลุ่มสุขภาพดี
ชีวิตเป็นสุข"
2. กิจกรรมเกี่ยวกับเด็กและการรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมตัวกันโดยใช้ชื่อว่า
" กลุ่มศรีตรัง"
3. กิจกรรมเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน รวมตัวกันโดย
ใช้ชื่อว่า "กลุ่มชุมชนเข้มแข็ง"
4. กิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขสมบัติในทับเที่ยงรวมตัวกันโดย
ใช้ชื่อว่า "กลุ่ม Vision 2001"

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันกลุ่มทั้งสี่กลุ่มของประชาคมทับเที่ยงทำกิจกรรมต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย ทั้งยังสามารถขยายผลกิจกรรมในแต่ละกลุ่มออกไปสู่ภายนอกอย่างกว้างขวางทั่วทั้งจังหวัดตรังไม่จำกัดอยู่เพียงในเมืองทับเที่ยงเท่านั้น และการดำเนินกิจกรรมต่างๆของประชาคมทับเที่ยงก็ยังคงได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลนครตรังเสมอมา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ตามปัญหาในการวิจัย 3 ข้อ คือ

1. พัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง
2. ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง
3. กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง

ปัญหานำการวิจัยข้อที่ 1 : พัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ว่าการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มคนที่หลากหลาย ดังนี้

2. กลุ่มข้าราชการและนักการเมืองท้องถิ่น เป็นกลุ่มของนักการเมืองท้องถิ่นและข้าราชการในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คือเทศบาลนครตรัง กลุ่มนี้มี **นายชาติ กางอิม** นายกเทศมนตรีเทศบาลนครตรัง, **นางระรวย เซาว์เสฏฐกุล** หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาลนคร

ตรัง, **นางสมณฑา วาทิสุนทร** ข้าราชการเทศบาลนครตรัง, **นายศรุต จำปา** พนักงานเทศบาลนครตรังที่สนใจงานเพื่อสาธารณะ, **นางจรรยา ถาวร** พนักงานเทศบาลนครตรังและผู้นำชุมชน, **นายชัยพร จันทร์หอม** ข้าราชการสาธารณสุข นักคิด นักเขียนอิสระ รวมทั้ง นักเคลื่อนไหวงานเพื่อสาธารณะ และ **นายธานีนท์ เดชธราดล** ข้าราชการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดตรัง (ชกส.ตรัง) และเป็นผู้ที่สนใจงานเพื่อสาธารณะ เป็นตัวตั้งตัวตีของกลุ่ม

0. **กลุ่มนักวิชาการ** เป็นกลุ่มของปราชญ์ หรือ ครู - อาจารย์ในท้องถิ่น กลุ่มนี้มี **อาจารย์สมเจตนา มุณีโมไย** ข้าราชการครูเกษียณอายุ ปราชญ์ท้องถิ่น นักคิด และ นักเขียนอิสระ, **อาจารย์สุนทรี สังข์อยู่** หัวหน้าหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตรัง และครูผู้มีประสบการณ์ในการเคลื่อนไหว กิจกรรมสำหรับเยาวชน และ **อาจารย์วิโรจน์ ศรีวราพันธ์** ข้าราชการครูผู้มีประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวกิจกรรมสำหรับเยาวชน เป็นตัวตั้งตัวตีของกลุ่ม
0. **กลุ่มนักธุรกิจ** เป็นกลุ่มของนักธุรกิจในที่ดำเนินกิจการในเมืองทับเที่ยง กลุ่มนี้มี **นายพิทยา ชุณห่อรรถกิจ** ผู้ประกอบการธุรกิจกระเบื้องเซรามิกที่สนใจทำงานเพื่อสังคม, **นายชเนศ แซ่จั่ว** ผู้ประกอบการธุรกิจก่อสร้างที่สนใจทำงานเพื่อสังคม, **นางสาวไฝแก้ว ไกรพิทยากร** ผู้ประกอบการธุรกิจสมุนไพรเพื่อสุขภาพที่อยากลองทำงานเพื่อสังคม
0. **กลุ่มองค์กรสาธารณะ** เป็นองค์กรที่มุ่งบำเพ็ญประโยชน์ในเมืองทับเที่ยง กลุ่มนี้มี **นายพิทยา ชุณห่อรรถกิจ** และ **นายชเนศ แซ่จั่ว** สมาชิกสโมสรโรตารี และ สโมสร ไลออนตรังเป็นตัวตั้งตัวตีของกลุ่ม
0. **กลุ่มนักคิด นักเขียน** กลุ่มนี้มี **นายธีรทัต ศรีไตรรัตน์** นักเคลื่อนไหวงานสาธารณะและทำหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น, **นายประภาส โรจนพิทักษ์** นักเคลื่อนไหวงานสาธารณะผู้มีประสบการณ์การทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์ เป็นตัวตั้งตัวตีของกลุ่ม
6. **กลุ่มคนในชุมชนเขตเทศบาลนครตรัง** กลุ่มนี้มี **นางประนอม เดชธราดล** ผู้พิพากษาศาลสมทบและแม่บ้านผู้ใส่ใจในสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว, **นางสาวนิศากร เวศกิจกุล** ผู้พิพากษาศาลสมทบซึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาโทและสนใจทำกิจกรรมเพื่อชุมชน, **นางลักขมิ์ เสียมไทม** นักเคลื่อนไหวกิจกรรมเพื่อสังคมด้านผู้สูงอายุและกรรมการ ชุมชน, **นายปัญญา จันทร์เพชร** พนักงานรัฐวิสาหกิจการประจําตรังผู้สนใจกิจกรรมชุมชนและเป็นสมาชิกของกลุ่ม สหภาพแรงงานตรัง, **นายรามิน เจริญผล** ผู้มีความรู้ความสามารถด้านการแพทย์แผนไทยและการนวดเพื่อสุขภาพ, **นายประจวบ กฤษณะพันธ์** และ **นางสุขจิต**

กฤษณะพันธุ์ ข้าราชการเกษียณอายุที่มีความมุ่งมั่นจะทำสิ่งดีๆให้สังคม7. **กลุ่มอาชีพอิสระ** กลุ่มนี้มี **นายเสริญ อินทร์** ผู้ประกอบการเลี้ยงกุ้งผู้มี ประสบการณ์และอุดมการณ์ในการทำงานเพื่อสังคม, **นายวิจิต ภาสสุภร** ผู้ประกอบการสัตว์น้ำผู้มีประสบการณ์และอุดมการณ์ในการทำงานเพื่อสังคม และ **นางสาวจันทิมา คັນสุข** ผู้ดำเนินรายการวิทยุในท้องถิ่น เป็นตัวตั้งตัวตีของกลุ่ม

8. **กลุ่มนักวิชาการจากภายนอก** คือ **อาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์** และ **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล** จากสถาบันเรียนรู้และการพัฒนาประชาสังคม (Civicnet) เป็นตัวตั้งตัวตีของกลุ่ม

ถ้าจะกล่าวถึงพัฒนาการของประชาคมทับเที่ยงตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งได้เป็น 4 ระยะ คือ

ระยะเสียงสะท้อนของพลเมือง คำว่า "พลเมือง" ในที่นี้ หมายถึง คนที่มีจิตสำนึกที่จะรุกและเรียกร้องให้สังคมดีขึ้น เสียงสะท้อนของพลเมืองจึงหมายถึง การสะท้อนความคิดและความรู้สึกของคนที่มีต่อสังคม ระยะนี้เป็นระยะที่คนในทับเที่ยงพยายามส่งเสียงบอกกล่าวถึงความจำเป็นของเมืองและปัญหาในชีวิตของคนผ่านสภากาแฟและหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

ระยะพลังแห่งแรงบันดาลใจ คำว่า "แรงบันดาลใจ" ในที่นี้หมายถึง สภาพการณ์หรือบริบทภายนอกที่มีอิทธิพลกระตุ้นจิตใจให้กลุ่มคนในทับเที่ยงลุกขึ้นทำอะไรดีๆเพื่อสังคม ระยะนี้เป็นระยะที่สังคมกำลังตื่นตัวกับ **รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน** ประกอบกับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ **แนวคิดประชาสังคม** ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ในการพัฒนาสังคม ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการรวมตัวเพื่อพูดคุยกันถึงวิธีการจัดการกับปัญหา

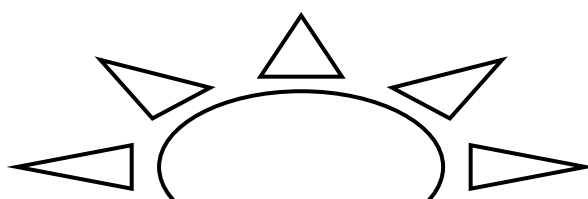
ระยะจากเสวนาสู่ปฏิบัติการ ระยะนี้เป็นระยะของการปรับเปลี่ยนจากการนำเสนอความคิดผ่านหนังสือพิมพ์มาเป็นการพูดคุยแบบตัวต่อตัวผ่านเวทีสาธารณะ คือ **"เวทีตรังเคเสวนา"** และการปรับเปลี่ยนจากเวทีตรังเคเสวนาซึ่งเป็นเวทีของการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาสู่การแสวงหาความร่วมมือเพื่อลงมือปฏิบัติ โดยการรวมตัวกันจัดประชุม "วิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552" และประกาศพันธกิจร่วมกันในนามของ "ประชาคมทับเที่ยง"

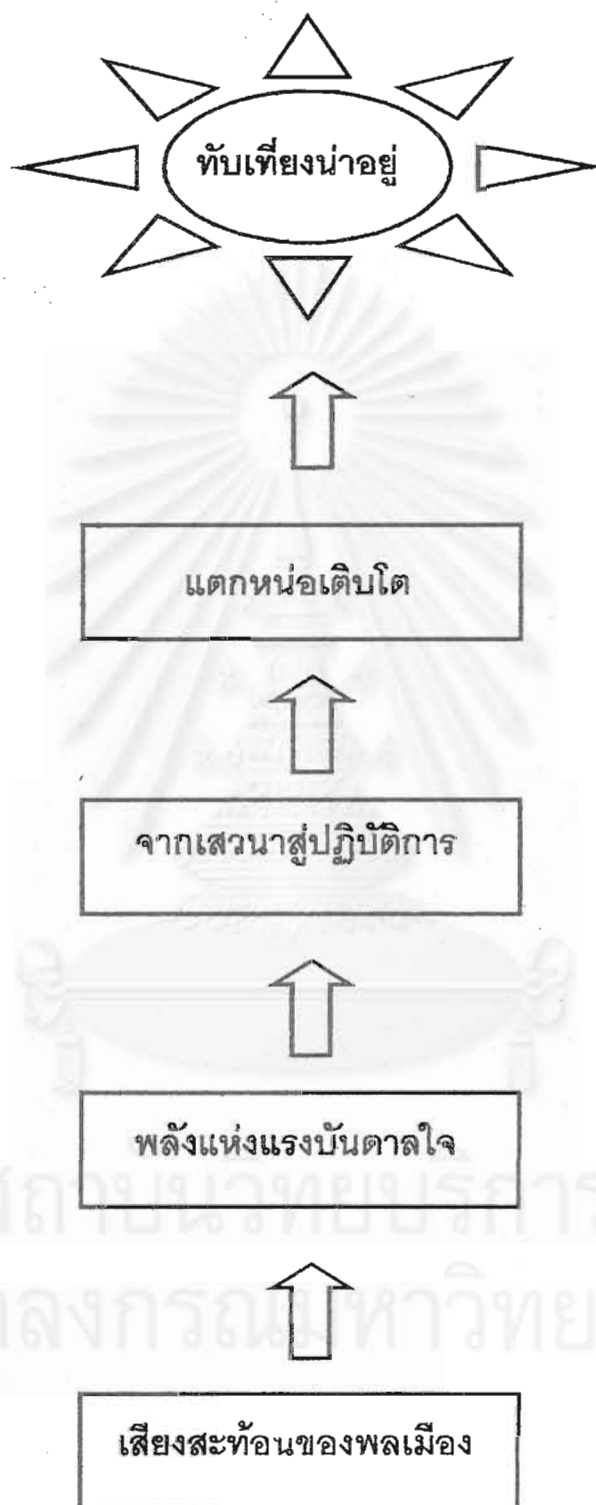
ระยะแตกหน่อเติบโต หมายถึง การขยายผลหลังจากประสบความสำเร็จจากการแสวงหาความร่วมมือ ระยะนี้เป็นระยะที่กลุ่มปฏิบัติการทั้งสี่กลุ่มของประชาคมทပ်เที่ยงลงมือดำเนิน กิจกรรมตามแผนงานที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ และขยายผลของกิจกรรมครอบคลุมทั้งจังหวัดจริง ไม่จำกัดอยู่เพียงในตำบลทပ်เที่ยงเท่านั้น

ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอรูปแบบพัฒนาการของประชาคมทပ်เที่ยงเป็นแบบจำลอง ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบจำลองที่ 1 : พัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง

ระยะเสียงสะท้อนของพลเมือง	ระยะพลังแห่งแรงบันดาลใจ	ระยะจากเสวนาสู่ปฏิบัติการ	ระยะแตกหน่อเติบโต
<ul style="list-style-type: none"> ● มีการพูดคุยถึงปัญหาท้องถิ่นผ่านสภากาแฟ ● มีการก่อตั้ง "หนังสือพิมพ์แม่น้ำ" โดยคุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ และเหล่านักเขียนอิสระ 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีการพูดถึงรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนกันอย่างกว้างขวาง ● มีการแพร่กระจายของแนวคิดใหม่ในการพัฒนาคือ "แนวคิดประชาสังคม" ● กลุ่มหนังสือพิมพ์แม่น้ำเกิดแรงบันดาลใจในการรวมกลุ่มขององค์กรประชาชน 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีการจัดตั้ง "เวทีตรังเคเสวนา" โดยกลุ่มผู้ผลิตหนังสือพิมพ์แม่น้ำ + กลุ่มผู้อ่าน + กลุ่มเพื่อน+ เทศบาล ● ผลตอบรับจากเวทีตรังเคฯ คือ ไม่มีคำตอบให้สาธารณะ + การจุดประกายจากภายนอก ● การเตรียมการประชุม "วิสัยทัศน์ทับเที่ยงทับเที่ยงเมืองน่าอยู่" ● การจัดประชุม "วิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552" และประกาศพันธกิจร่วมกันในนามของ "ประชาคมทับเที่ยง" 	<ul style="list-style-type: none"> ● กลุ่มปฏิบัติการทั้งสิ้นกลุ่มของประชาคมทับเที่ยง <ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุข - กลุ่มศรีตรัง - กลุ่มชุมชนเข้มแข็ง - กลุ่ม Vision 2001 ลงมือดำเนินกิจกรรมตามแผนงานที่วางไว้

แบบจำลองที่ 2 พัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระยะเลียงสะท้อนของพลเมือง

ผลการศึกษาพบว่า มูลเหตุเบื้องต้นอันนำไปสู่การก่อตัวของประชาคมทักท้วงนั้น เกิดจากการที่ผู้คนในทักท้วงเริ่มรู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นกับเมืองทักท้วง โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดผลในทางลบ เช่น สภาพแวดล้อมของเมืองเสื่อมโทรมลง น้ำในแม่น้ำลำคลองที่เคยใสกลับขุ่นมัว ข้าวของต่างๆในตลาดมีราคาแพง หรือการทำมาหากินฝืดเคือง เป็นต้น ประเด็นปัญหาทั้งปัญหาส่วนตัวและส่วนรวมกลายเป็นประเด็นหลักในการพูดคุยของผู้คน ภาพการพูดคุยในสภากาแฟด้วยบรรยากาศที่ยิ้มแย้มดังในอดีต กลับกลายเป็นบรรยากาศที่เคร่งเครียด เสียงที่เคยพูดคุยกันถึงเรื่องความสุข ความสบาย กลับกลายเป็นเสียงพร่ำบ่นถึงความทุกข์และปัญหาในการดำรงชีวิตของตน **คุณพวงรัตน์ จูห้อง** ทายาทร้านกาแฟ **"โกโรม"** ที่เปิดบริการมานานกว่า 40 ปี เล่าให้ฟังถึงบรรยากาศของสภากาแฟสมัยก่อนไว้ดังนี้

"แต่ก่อนคนที่มีชอบมากินกาแฟกันตอนเช้า มากันตั้งแต่ตีห้ากว่าจะกลับก็ตีหก ตีเจ็ด ส่วนใหญ่ที่มาก็จะเป็นคนแถวนี้ เขาจะรู้จักกันหมด มาพูดคุยกันสารพัดเรื่อง ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการเมือง พอดูโทรทัศน์มา อ่านหนังสือพิมพ์มา ก็เอาคุยกันสนุกสนาน เรียกว่าเป็นคอกการเมืองกันทั้งนั้น อีกเรื่องที่เขาชอบคุยกันก็เรื่องวัวชน คนที่นี่เขาชอบกีฬาวัวชน"

คุณพวงรัตน์ ยังเล่าเปรียบเทียบให้ฟังถึงบรรยากาศสภากาแฟในสมัยนี้ว่า

"เดี๋ยวนี้คนน้อยกว่าแต่ก่อนมาก ส่วนใหญ่มานั่งเดี่ยวเดี่ยวก็นั่งกลับบ้าน ซื้อกลับไปกินที่บ้านก็เยอะ บรรยากาศมันผิดกันเลยนะ เดี่ยวนี้คนชอบพูดเรื่องปัญหาโดยเฉพาะปัญหาเศรษฐกิจ และการทำมาหากินฝืดเคือง"

(คุณพวงรัตน์ จูห้อง - สัมภาษณ์ 7 มี.ค.45)

ในขณะที่นั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเสียงพร่ำบ่นของผู้คนดังระงมไปทั่วทุกวงสภากาแฟเลยทีเดียว และหนึ่งในนั้นก็คือ วงสภากาแฟของกลุ่มคนกลุ่มเล็กๆกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นกลุ่มของนักคิด นักเขียน และนักกิจกรรมที่มองเห็นปัญหาและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเมืองทักท้วงมาโดยตลอด และมีความต้องการที่จะถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกของตนสู่สาธารณะ คนกลุ่มนี้จึงได้ร่วมกันทำหนังสือพิมพ์

ชั้นฉบับหนึ่ง ด้วยคิดว่าจะใช้สื่อหนังสือพิมพ์เป็นปากเป็นเสียงในการสะท้อนปัญหาสังคม โดยใช้ชื่อหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ว่า **"หนังสือพิมพ์แม่น้ำ"**

หนังสือพิมพ์แม่น้ำ เริ่มดำเนินการผลิตขึ้นเป็นครั้งแรกในเดือนกุมภาพันธ์ 2539 โดยมี คุณ ชีรทัต ศรีไตรรัตน์ หรือ คุณจ้อย เป็นบรรณาธิการผลิตหนังสือพิมพ์รายปักษ์ฉบับนี้ คุณจ้อยเล่าถึงประสบการณ์ในอดีตที่เคยทำงานด้านสื่อสารมวลชนมาก่อนว่า

"คือที่เดิมทีก็สนใจในเรื่องงานสังคมมานาน และที่ก็มีความสนใจในเรื่องงานเขียนเพราะเป็นคนทีอ่านหนังสือมาก ที่เลยเลือกทำหนังสือพิมพ์เพราะเห็นว่าหนังสือพิมพ์เป็นพื้นที่สาธารณะที่เราทำอะไรได้มาก ที่เป็นคนบุกเบิกหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นขึ้นในจังหวัดตรังในปี 2528 ชื่อ เริ่มแรกชื่อ "หนังสือพิมพ์แนวทาง" ต่อมาก็ทำ "หนังสือพิมพ์พารา" แล้วจึงมาถึง "หนังสือพิมพ์แม่น้ำ" ในปี 2539 พอที่ทำก็มีหนังสือพิมพ์เกิดขึ้นมามากเลย ทั้งข่าวเสรี, รักร์ตรังและหนังสือพิมพ์อื่นๆอีก 4 - 5ฉบับ"

(คุณชีรทัต ศรีไตรรัตน์ - สัมภาษณ์ 16 เม.ย.45)

เมื่อถามถึงความแตกต่างระหว่างหนังสือพิมพ์ของคุณชีรทัตและหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นๆก็ได้รับความว่า

"ฉบับอื่นๆเขาจะทำไม่เหมือนเรา อย่างของพี่จะไม่เน้นการทำแบบธุรกิจ แต่เป้าหมายของการผลิตจะมุ่งเน้นที่นำเสนอความคิดในแนวการเปลี่ยนแปลงสังคม ไม่เหมือนหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นที่เป็นเพียงการรายงานข่าวธรรมดา และเน้นทำแบบธุรกิจโดยการลดต้นทุนการผลิตและพยายามหาโฆษณา เขาก็เลยอยู่ได้"

(คุณชีรทัต ศรีไตรรัตน์ - สัมภาษณ์ 16 เม.ย.45)

ส่วนสาเหตุสำคัญที่ทำให้หนังสือพิมพ์ของคุณชีรทัตดำเนินการได้ไม่นานก็ต้องล้มเลิกไปทุกครั้งก็เนื่องจากปัญหาในด้านงบประมาณและการบริหารจัดการ กล่าวคือ

"หนังสือพิมพ์มันไม่เคยอยู่ได้สักที ครั้งนี้เราผลิตพันฉบับ ขายได้ 200-300 ฉบับ ทะลุเป้าทุกทีนะยอดขาย มีคนอ่านมาก แต่หนังสือพิมพ์ก็อยู่ไม่ได้ เพราะการทำหนังสือพิมพ์ต้นทุนต่อเล่มมาก ยิ่งขายมากก็ยิ่งขาดทุนมาก ต้นทุนการผลิตต่อเล่มประมาณ 11 บาท แต่หนังสือพิมพ์เราขาย 7 บาท อย่างน้อยขายได้ 300 เล่มได้สองพันกว่าบาทเราก็อยู่ไม่ได้ ที่มันอยู่ได้เพราะโฆษณา แต่พอเศรษฐกิจตกต่ำเราก็เลยไม่มีงบ อีกอย่างทำไปสักพักมันจะรู้สึกอ่อนล้าเพราะเรานั่นตัววิถีคิดของสังคมมากเกินไป แต่เราไม่ได้เน้นเรื่องการจัดการ เราไม่มีคนมาช่วยการจัดการเลย รูปเล่มเราก็ทำเอง เราอ่อนเรื่องการจัดการมาก"

(คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ - สัมภาษณ์ 16 เม.ย.45)

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าข้อดีของการมีประสบการณ์ในการทำหนังสือพิมพ์มาหลายฉบับของคุณธีรทัตนี้เอง ที่เป็นผลให้คุณธีรทัตได้รู้จักกลุ่มคนที่เป็นนักคิด นักเขียน และสามารถเชื่อมโยงกลุ่มคนเหล่านั้นให้มาเข้าร่วมกับตนได้มาก คนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนหัวก้าวหน้าในสังคมที่มักเปิดรับข่าวสารจากภายนอกและมีความสามารถในการแพร่กระจายความคิดใหม่ๆเข้ามาในสังคมได้ดี และการแพร่กระจายความคิดใหม่ๆให้สังคมที่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนที่สุดก็คงจะปรากฏในหนังสือพิมพ์ฉบับล่าสุดคือหนังสือพิมพ์แม่น้ำนั่นเอง เนื่องจากหนังสือพิมพ์เกิดในช่วงที่ประเทศเริ่มประสบกับภาวะวิกฤตและกำลังต้องการแสวงหาแนวทางใหม่ๆในการแก้ปัญหาสังคม

คุณธีรทัต เริ่มเล่าให้ฟังถึงรายละเอียดของหนังสือพิมพ์แม่น้ำโดยเริ่มต้นจากที่มาของชื่อหนังสือพิมพ์นั้น "แม่น้ำ" ดังนี้

"ชื่อ "แม่น้ำ" ที่ได้แรงบันดาลใจมาจากหนังสือ "วิถีเต่า" ที่ได้อ่านตอนเด็กๆและเกิดความประทับใจ เขาบอกไว้ว่า "แม่น้ำได้ชื่อว่ายิ่งใหญ่กว่าภูเขาและท้องฟ้าเพราะอยู่ในที่ต่ำ" มันหมายถึง ความอ่อนน้อมถ่อมตนที่ยิ่งใหญ่"

(คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ - สัมภาษณ์ 2 ก.พ.45)

คุณธีรทัตยังกล่าวถึงลักษณะเอกลักษณ์ของหนังสือพิมพ์แม่น้ำที่แตกต่างจากหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นๆที่มีอยู่ในขณะนั้นไว้ค่อนข้างน่าสนใจว่า

**"หนังสือพิมพ์แม่น้ำมีลักษณะพิเศษอยู่ที่เราจะเสนอข่าวสารในเชิง วิเคราะห์
เจาะลึก โดยมุ่งเน้นข่าวที่สามารถนำมาทำเป็นสื่อบroadcast โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวที่
กำลังเป็นประเด็นร้อนของสังคมและเราจะเป็ปากเป็นเสียงให้คนทุกข์ยาก"**

(คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ - สัมภาษณ์ 25 ก.พ.45)

จากบทสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่าเป้าหมายของการก่อตั้งหนังสือพิมพ์แม่น้ำคือความต้องการให้
หนังสือพิมพ์ฉบับนี้เป็นสื่อของชุมชนที่สามารถสะท้อนปัญหาและความทุกข์ยากของ ผู้คนใน
สังคมจริง ส่วนบทความที่จะลงมาตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์แม่น้ำส่วนใหญ่คุณจ้อยจะเชิญเหล่านักคิด
นักเขียนที่เคยทำหนังสือพิมพ์ร่วมกันมาก่อนหรือคนอื่นๆที่รู้จักกันมาช่วยเขียน ด้วยความเป็นคน
คุ้นเคยกันบวกกับความตั้งใจที่จะสะท้อนความคิดของตนสู่สาธารณะ ทำให้ทุกคนให้ความร่วมมือ
เขียนบทความมาตีพิมพ์อยู่เสมอแม้จะไม่มีค่าตอบแทนใดๆก็ตาม

**"พวกบทความก็เชิญนักคิด นักเขียนที่รู้จักกันมาช่วยเขียนลงหนังสือพิมพ์ ทั้ง วิ
ราว วัฒนกิจ, เสริญ อินทร์ชัย, ชัยพร จันท์หอม, ชนะ เสียงหลาย, เจริญ
ศรณารายณ์, อ.เปลื้อง คงแก้ว, อ.สมเจตนา มุณีโมนัย ส่วนสปอนเซอร์ที่
สนับสนุนก็จะเป็นห้างร้านที่เป็นเพื่อนกับพี่ เช่น ร้าน Old time , AIA , โรง
พยาบาลวัฒนแพทย์, ร้านไก่-หนุ่ย, ร้านรัชฎาการไฟฟ้า**

(คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ - สัมภาษณ์ 25 ก.พ.45)

จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์พบว่ารายละเอียดในหนังสือพิมพ์แม่น้ำสามารถ
แบ่งเป็นคอลัมภ์ต่างๆดังนี้

0. คอลัมภ์การเมืองวิเคราะห์

เป็นคอลัมภ์ที่จะบอกเล่าข่าวคราวเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น เช่น ประเด็น **"ชวน"** **เอาใคร?**
ร่วมลงเลือกตั้ง สส.ตรัง เขต 1

0. คอลัมภ์จับกระแส

เป็นคอลัมภ์ที่จะมุ่งเน้นการวิเคราะห์ข่าวหรือเหตุการณ์ที่กำลังอยู่ในความสนใจของชาวตรัง
เช่น สถานการณ์การเลือกตั้ง สท.ตรัง ที่ว่า **สันบลลังค์ "ชาติ" เกิดได้แต่ห้ามโต**

4. คอลัมภ์ักคัมแม่ฟ้า

เป็นคอลัมภ์ักที่มุ่งเน้นการบอกเล่าข่าวสารทั่วไปที่เกิดขึ้นในจังหวัดตรัง เช่น "ขอเชียร์หน่อย....นายแพทย์จอร์จศักดิ์ เถรว่อง นายแพทย์หนุ่มแห่งโรงพยาบาลตรังและโรงพยาบาลราชดำเนิน ได้รับคำชมจากคนไข้เยอะถึงความเป็นคนมีธรรมาสัย เอาใจใส่ต่อคนไข้"

0. คอลัมภ์ักจดหมายจากท่านถึงเรา

เป็นการตอบจดหมายที่ผู้อ่านส่งมาถึงคณะผู้จัดทำ

0. คอลัมภ์ักอนุรักษัทรพยากรธรรมชาติ

เป็นคอลัมภ์ักที่มุ่งเน้นการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษัทรพยากรธรรมชาติ ได้แก่ประเด็นที่ว่า "มาตรการแม่ฟ้าตรัง ; ธรรมชาติแห่งยุคสมัยบ้านเงินตราล่าธรรมชาติ"

0. คอลัมภ์ักบ้านนี้เมืองเรา

เป็นคอลัมภ์ักที่มุ่งเน้นการนำเสนอบทความที่สนับสนุนการรวมตัวกันขององค์กรประชาชน เพื่อการจัดการดูแลชุมชนของตน เช่น "ถึงเวลาที่ชุมชนต้องมีองค์กรชุมชนเพื่อระวังสิ่งแวดล้อม" หรือ "เร่งฟื้นฟูปัญหาท้องถิ่นก่อนชุมชนจะย่อยสลาย"

0. คอลัมภ์ักปัญหาชุมชน

เป็นคอลัมภ์ักที่มุ่งเน้นการนำเสนอปัญหาที่พบในจังหวัดตรัง เช่น ปัญหาโรคเอดส์, ปัญหา ยาบ้า, ปัญหาลัทธิบริโภคนิยม ฯลฯ

0. คอลัมภ์ักภูมิปัญญาเมืองใต้

เป็นคอลัมภ์ักที่มุ่งเน้นการนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดตรัง เช่น แตรวงเมืองตรัง, ลีเกป่า ลีเกฮูลู, กาหลอเมืองตรัง ศิลปินพื้นเมืองที่กำลังจะสาบสูญ, หินลับมีด ; ภูมิปัญญาบรรพชนริมฝั่งแม่ฟ้าตรัง เป็นต้น

อาจารย์สมเจตนา มุณีโมไนย นักเขียนมือเอกคนหนึ่งของหนังสือพิมพ์แม่ฟ้ากล่าวถึงลักษณะผลงานที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์แม่ฟ้าว่าส่วนใหญ่จะเขียนในเชิงวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ดังนี้

**"บทความในหนังสือพิมพ์แม่น้ำจะเป็นแนวสะท้อนปัญหาสังคม การเรียกร้องให้
สังคมดีขึ้น เช่น เรื่องการพัฒนาจังหวัดที่มุ่งเน้นภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมจน
ทำให้ล้มคุณค่าของชุมชน และ คุณค่าของ "คน" รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ก็
เปลี่ยนจากคำว่าให้ "คุณค่า" ไปสู่ให้ "มูลค่า"อย่างเต็มรูปแบบ "**

(อ.สมเจตนา มุณีโมไนย - สัมภาษณ์ 4 มี.ค.45)

ดังนั้น จากการศึกษาพบว่าในระยะแรกนี้เป็นระยะที่ผู้คนเริ่มวิตกกังวลและร่ำรอนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในเมืองทับเที่ยงและปัญหาที่เกิดขึ้นกับการดำเนินชีวิตของผู้คนผ่านช่องทางการสื่อสารที่เป็นวิถีชีวิตของคนทับเที่ยง คือ สภากาแฟ และมีการสร้างช่องทางใหม่ของกลุ่มคนที่ สนใจปัญหาและต้องการที่จะสะท้อนความคิดและความรู้สึกของตนออกสู่สาธารณะ คือ หนังสือพิมพ์แม่น้ำ นั่นเอง

ระยะพลังแห่งแรงบันดาลใจ

ประเด็นที่ถูกกล่าวถึงและถูกวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางมากในขณะนั้น นอกเหนือจากประเด็นปัญหาและความเปลี่ยนแปลงในทางลบที่เกิดขึ้นกับเมืองทับเที่ยงและวิถีชีวิตของผู้คนในทับเที่ยงแล้ว ประเด็นร้อนของสังคมในช่วงปี 2539 คือเรื่องของการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่กลุ่มผู้ผลิตหนังสือพิมพ์แม่น้ำให้ความสนใจและต้องการติดตามข่าวเพื่อนำมาเผยแพร่ หนังสือพิมพ์แม่น้ำเกาะติดข่าวสารดังกล่าวได้อย่างละเอียด ทันเหตุการณ์เนื่องจากนักเขียนคนหนึ่งซึ่งช่วยเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์อยู่เสมอ คือ **อาจารย์เปลื้อง คงแก้ว** เป็นแกนนำสำคัญของกลุ่มสมัชชาตรัง ซึ่งเป็นกลุ่มที่เดินหน้าเรียกร้องให้ประชาชนในจังหวัดตรังเห็นความสำคัญของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครอง ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นผลให้ นักเขียนคนอื่นๆสนใจและไปเข้าร่วมกับกลุ่มสมัชชาตรังในการจัดเวทีชาวบ้านเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนและนำข้อมูลทั้งหมดมาเสนอในหนังสือพิมพ์แม่น้ำ

คุณชัยพร จันทร์หอม หนึ่งในคณะผู้ผลิตหนังสือพิมพ์แม่น้ำที่ได้เข้าไปร่วมในเวทีสร้างการเรียนรู้ให้กับชาวบ้านกล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของตนเองไว้ว่า

**"ช่วงนั้นมันเป็นช่วงของการรณรงค์รัฐธรรมนูญฉบับธงเขียว หรือ
รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนพอดี หนังสือพิมพ์แม่น้ำก็มีบทบาทเข้าไปมีส่วนร่วม
ร่วมในการให้ข้อมูล และเขียนบทความสนับสนุนในเรื่องการจัดเวที พี่เอง สนใจก็
ไปร่วมด้วย พอพี่ไปทำเวที ข้อมูลเวทีก็จะออกไปในหนังสือพิมพ์แม่น้ำ"**

(คุณชัยพร จันทร์หอม - สัมภาษณ์ 10 ธ.ค.44)

ตัวอย่างข้อมูลจากการจัดเวทีสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับประชาชนเรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่ได้ถ่ายทอดในหนังสือพิมพ์แม่น้ำ ได้แก่ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับ **"ที่มา ความสำคัญ และจุดเน้นของรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา"** หรือในประเด็นวิเคราะห์ว่า **"ประชาชนจะได้อะไรจากการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่"** และ ประเด็นที่เกี่ยวข้อง **"การรายงานผลที่เกิดจากการกำหนดแนวทางในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเขตพื้นที่ต่างๆในจังหวัดศรีฯ"** ซึ่งแบ่งเป็น 3 แนวทาง คือ

0. การถ่ายทอดข้อมูลจากการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยจะจัดเวทีทั้งในระดับอำเภอและเวทีระดับจังหวัด
0. การถ่ายทอดข้อมูลจากกล่องรับฟังความคิดเห็นจากทั่วทุกหมู่บ้านในจังหวัดศรีฯ
0. การถ่ายทอดข้อมูลจากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการยกย่องรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน

ผลจากการเข้าร่วมในครั้งนี้ทำให้คณะผู้ผลิตหนังสือพิมพ์แม่น้ำ ซึ่งได้แก่ คุณธีรศักดิ์ ศรีไตรรัตน์ คุณชัยพร จันทร์หอม คุณธานีห์ เดชชราดล ได้รับรางวัลจากสมาชิกรัฐสภาจังหวัดศรีฯ รัฐธรรมนูญจังหวัดศรีฯ (สสร.จ.ศรีฯ) ในฐานะบุคคลที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ส่วนหนังสือพิมพ์แม่น้ำก็ได้รับรางวัลในฐานะที่เป็นสื่อสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย นอกจากนั้นแล้วการเข้าร่วมกระบวนการดังกล่าวยังเป็นการจุดประกายความคิดให้กับคณะผู้ผลิตหนังสือพิมพ์แม่น้ำว่าการจัดการกับเมืองไม่ใช่เพียงการนั่งพูด นั่งบ่น แต่เราต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วย ดังนั้น รายละเอียดเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนในระยะหลังๆจึงไม่เพียงแต่จะเป็นการรายงานผลการดำเนินงานเท่านั้นแต่จะมุ่งเน้นการปลุกกระแสให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกันรับผล เช่น การนำเสนอในประเด็นที่ว่า **"ศรีฯใหม่ บน วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน"** ซึ่งจะเป็นประเด็นที่กล่าวถึงปัญหาของบ้านเมืองในเวลาที่ผ่านมาและถึง

เวลาแล้วที่ต้องอาศัยการแก้ปัญหาด้วยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยเริ่มจากการระดมความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตรัง

ในขณะที่กระแสการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญกำลังได้รับความสนใจอยู่นั้น ก็เป็นช่วงเดียวกันกับที่สังคมเริ่มมีการกล่าวถึง "แนวคิดประชาสังคม" ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่สนับสนุนให้เกิดการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาสังคม ด้วยความคิดพื้นฐานที่สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่แล้ว บวกกับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกระแสประชาสังคมทำให้กลุ่มผู้ผลิตหนังสือพิมพ์แม่น้ำสนใจแนวคิดดังกล่าวเป็นอย่างมากยิ่งถึงแม้ว่ากลุ่มจะยังไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวคิดดังกล่าวก็ตาม

**"ตอนนั้นทุกคนที่ร่วมกันทำหนังสือพิมพ์แม่น้ำก็สนใจแนวคิดนี้ แต่เรายังไม่รู้แน่
ว่าแนวคิดนี้คืออะไร จุดยืนของเราตอนนี้คือเราอยากทำหนังสือพิมพ์เพื่อสังคม"**

(คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ - สัมภาษณ์ 11 ก.พ.45)

จนกระทั่งวันหนึ่งนับเป็นโอกาสอันดีที่นักเขียนคนหนึ่งในหนังสือพิมพ์แม่น้ำ คือ คุณชนะเสียงหลาย ได้พบกับอาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ ประธานสถาบันเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม (Civinet) ในขณะที่อาจารย์เดินทางลงมาเยี่ยมชมเทศกาลแข่งเรือใบที่บ้านอันดามันที่จังหวัดตรัง เมื่อได้พูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับแนวคิดประชาสังคมกับอาจารย์ ทำให้คุณชนะเกิดความประทับใจและกลับมาเล่าให้คณะผู้ผลิตหนังสือพิมพ์แม่น้ำฟัง ทั้งยังได้เขียนบทความถ่ายทอดความคิดของอาจารย์ชัยวัฒน์ลงในหนังสือพิมพ์แม่น้ำในหัวข้อที่ว่า **"คิดอย่างสร้างสรรค์กับอาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ แห่งบางกอกฟอรัม"** โดยจะนำเสนอเกี่ยวกับการทำงานของ บางกอกฟอรัมซึ่งเป็นเวทีความคิดของกลุ่มคนที่หลากหลาย และมีสื่อมวลชนทำหน้าที่กระจายข่าวสาร สื่อกับวงกว้างได้ทั่วประเทศและอาจารย์ชัยวัฒน์ก็ให้ความสำคัญกับบทบาทของ สื่อมวลชนมาก เพราะเป็นการกระตุ้นให้คนวงนอกได้รับรู้และเข้าร่วมสู่ขบวนการอย่างต่อเนื่องและยังนำเสนอเกี่ยวกับวิธีการที่บางกอกฟอรัมใช้ในการดึงคนให้มาเข้าร่วม นั่นคือการตั้งคำถามที่ท้าทายและเป็นประเด็นที่แหลมคมว่า **"ทำอะไรให้กรุงเทพฯ น่าอยู่"** และ **"แต่ละคนจะมีส่วนร่วมที่เป็นจริงในทางปฏิบัติได้อย่างไร"** การนำเสนอประเด็นนี้ทำให้

หลายคนถูกคิดขึ้นมาว่าสิ่งสำคัญที่คนเมืองใหญ่ขาดอยู่ในตอนนี้ก็คือมิติด้านจิตวิญญาณ ความเป็นวิถีชีวิตชุมชนที่ขาดหายไป ทำให้ผู้คนโหยหาและต้องการฟื้นฟูให้กลับคืนมา พอสิ่งที่บางกอกพอเริ่มทำอยู่ไปตรงกับใจของคนหนุ่มมากก็เกิดความร่วมมือไม่ร่วมมือขึ้นมาช่วยกันหาทางเลือก...ทางออกเมื่อแนวคิดประชาสังคมปรากฏขึ้นในหนังสือพิมพ์แม่น้ำคนภายนอกในวงกว้างก็เริ่มสนใจแนวคิดนี้รวมทั้งกลุ่มผู้ผลิตหนังสือพิมพ์แม่น้ำทุกคนก็มีความสนใจเป็นทุนเดิมอยู่แล้วเช่นกัน กลุ่มจึงเห็นพ้องต้องกันว่าจะเชิญอาจารย์ชัยวัฒน์มาบรรยายเรื่อง "แนวคิดประชาสังคม" ในวาระที่หนังสือพิมพ์แม่น้ำครบรอบครึ่งปี โดยได้จัดการบรรยายในวันที่ 17 สิงหาคม 2539 ณ โรงแรมตรงพลาซ่า จ. ตริ่ง การประชุมในครั้งนั้นปรากฏว่ามีผู้สนใจเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก

"ตอนนั้นมันครบรอบครึ่งปีหนังสือพิมพ์แม่น้ำ เราก็เชิญอาจารย์ ชัยวัฒน์มาอภิปราย ไม่ได้ทำกระบวนการอะไร ขายบัตรใบละ 100 พิมพ์400-500 ใบ ขายหมด อาจารย์ชัยวัฒน์มาปาฐกถาเรื่องแนวคิดประชาสังคม"

(อ.สมเจตนา มณีโมไนย-สัมภาษณ์ 27 พ.ย.44)

ผลจากการประชุมทำให้แนวคิดดังกล่าวแพร่กระจายออกไปในวงกว้างและหลายๆคนก็ได้จุดประกายความคิดใหม่โดยเริ่มเชื่อมั่นว่าการรวมตัวของกลุ่มคนที่หลากหลายตามแนวคิดประชาสังคมอาจเป็นหนทางอันนำไปสู่การแก้ปัญหาสังคมได้

ดังนั้น เนื้อหาข่าวสารของหนังสือพิมพ์แม่น้ำในขณะนี้จึงมีข่าวที่เป็นประเด็นร้อนของสังคมอยู่ 2 ประเด็น คือประเด็นการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนซึ่งมีความหมายลึกๆที่ซ่อนอยู่คือการสนับสนุนให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของในการพัฒนาและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับและสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมืองหรือ เรื่องวิถีชีวิตชุมชน และประเด็นที่สองคือประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดประชาสังคมตั้งแต่เรื่องของความหมาย ความสำคัญ และการดำเนินการที่ค่อยๆชัดเจนเป็นรูปธรรมขึ้น เช่น การนำเสนอประเด็นที่ว่า **"ถึงเวลาแล้ว...ต้องกระทำการเพื่อเมืองตรง"** ซึ่งเป็นการเริ่มปลุกกระแสให้คนตรงเห็นถึงปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในยุคที่อำนาจพึ่งทุน ทุนพึ่งอำนาจ แล้วชาวบ้านจะพึ่งใคร ดังนั้น ทางออกก็คือการรวมตัวกันในลักษณะประชาสังคมเพื่อร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผนกระทำการอะไรสักอย่าง จนมาถึงการนำเสนอแนวทางการดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมดังเช่นในประเด็น **"ประชาสังคม (Civic Society) สายสร้อยร้อยใจคนและสายโซ่ผูกคอดึง"** ที่ กล่าวถึงลักษณะการรวมตัวของกลุ่มคนที่

หลากหลายในการร่วมมือกันแก้ปัญหาชุมชนตาม แนวคิดประชาสังคม โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ ปัญหาและความต้องการของชุมชน แล้วให้ผู้คนจากทุกภาคส่วนในชุมชนร่วมกันระดม ความคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในลักษณะเครือข่าย วิเคราะห์ความเป็นไปได้ว่าเรื่องใดปัจเจกชน แก้ไขได้ ชุมชนแก้ไขได้ อำนาจรัฐท้องถิ่น - อำนาจรัฐส่วนกลางแก้ไขได้ หรือต้องรวมกันหลายๆ ฝ่ายเป็นพหุภาคีจึงสามารถแก้ไขได้ (รวมทั้งการพัฒนาด้วย)

ระยะจากเสวนาสู่ปฏิบัติการ

กลุ่มผู้ผลิตหนังสือพิมพ์แม่น้ำก็ยังคงผลิตหนังสือพิมพ์ออกมาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ กุมภาพันธ์ปี 2539 จนกระทั่งปี 2540 เป็นช่วงที่ประเทศประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจนเป็นผลให้เดือรื้อกันทุกหย่อมหญ้า รวมทั้งเหล่าห้างร้านที่เป็นสปอนเซอร์ผู้ให้การสนับสนุนหนังสือพิมพ์แม่น้ำมาโดยตลอดก็ประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้สปอนเซอร์เหล่านั้นค่อยๆ ถอนตัวออกไป หนังสือพิมพ์แม่น้ำจึงไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ จนกระทั่งเดือนธันวาคม 2542 เป็นการผลิตครั้งสุดท้าย ก่อนที่หนังสือพิมพ์เพื่อประชาชนฉบับนี้จะหยุดดำเนินการไปในที่สุด

ถึงแม้ว่าหนังสือพิมพ์แม่น้ำจะหยุดดำเนินการไปแล้ว แต่คณะผู้ผลิตหนังสือพิมพ์หลายคนก็ยังคงอยากทำงานในเชิงสร้างสรรค์สังคม ประกอบกับกระแสเรียกร้องจากกลุ่มผู้อ่านหรือแฟนๆ ของหนังสือพิมพ์แม่น้ำที่คิดใจในบทวิเคราะห์เจาะลึกและสำนวนของเหล่านักเขียนอิสระ จึงทำให้กลุ่มผู้ผลิตต้องคิดหาหนทางกันต่อไป ในที่สุดกลุ่มก็ถกกันถึงช่องทางการสื่อสารที่เป็นวิถีชีวิตของคนทับเที่ยง คือ การที่คนชอบพูดคุยกันในสภากาแฟ ยังมีสื่อหนังสือพิมพ์ที่กระจายข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองภาคประชาชนและทางออกของการแก้วิกฤตสังคมตามแนวทางประชาสังคมออกมา บรรยากาศการพูดคุยในสภากาแฟก็เข้มข้นขึ้นกว่าเดิมมาก ดังนั้นกลุ่มผู้ผลิตหนังสือพิมพ์จึงเกิดความคิดว่าจะจัดให้มีเวทีพบปะและพูดคุยกันในลักษณะเดียวกับที่พูดคุยกันในสภากาแฟ โดยการเปิดให้เป็นเวทีสาธารณะที่ใครๆ ก็สามารถเข้าร่วมได้อย่างเสรี และใช้ชื่อว่า "เวทีตรงเคเสวนา" โดยมีกลุ่มผู้ผลิตหนังสือพิมพ์แม่น้ำเป็น "กลุ่มแกนนำ" ในการจัดเวทีเสวนา

อาจารย์สมเจตนา ที่ปรึกษาอาวุโสของกลุ่มแกนนำกล่าวถึงที่มาที่ไปของเวทีตรงเคเสวนาไว้
ดังนี้

"พอหยุดพักหนังสือพิมพ์ เราก็คุยกันว่าจะทำอย่างไรต่อ ชาวบ้านก็เรียกร้องว่า หนังสือนี้มันดี อย่างน้อยก็ได้พูดคุยกัน ก็เลยตั้งกลุ่มคนที่ผลิตหนังสือ นักเขียน คนจัดการหนังสือ และกลุ่มผู้บริโภคหรือคนอ่านหนังสือมาคุยกัน ใหนๆก็ไม่มีสื่อ หนังสือพิมพ์แล้ว เรามาคุยกันตัวต่อตัวดีกว่า คุยกันเรื่องอะไรก็ได้ คุยกันเหมือน สภากาแฟนั่นแหละ แล้วผมก็ช่วยตั้งชื่อให้ว่า เวทีตรังเคเสวนา"

(อ.สมเจตนา มณีโมไนย-สัมภาษณ์ 27 พ.ย.44)

ลักษณะของเวทีตรังเคเสวนาจะมีลักษณะเหมือน "พื้นที่สาธารณะ" ตามแนวคิดของ Habermas ที่กล่าวว่า พื้นที่สาธารณะนั้นภาคประชาชนจะเป็นผู้ดำเนินการโดยยึดหลักการสำคัญคือ เป็นพื้นที่ของกลุ่มที่หลากหลายซึ่งสนใจผลประโยชน์ร่วมกันของสังคมและกลุ่มควรมีเครือข่ายการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้นต้องเป็นพื้นที่ที่อิสระทั้งจากรัฐและระบบตลาด ทุกคนที่เข้าร่วมมีสิทธิ เสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็น อธิบายความคิดและจุดยืนของตน

การจัดเวทีตรังเคเสวนาจะจัดทุกเดือน เดือนละหนึ่งครั้ง ในเวลาบ่ายโมงถึงสี่โมงเย็น ลักษณะของการนั่งพูดคุยร่วมกัน จะจัดโต๊ะรูปตัวยูเพื่อให้เห็นหน้าของผู้สนทนาทุกคนและมีกลุ่มแกนนำเป็นผู้กำหนดประเด็นการเสวนาและเป็นพิธีกรเปิดการประชุม ตัวอย่างเช่น พิธีกรจะเป็นผู้เปิดประเด็นว่าวันนี้เวทีของเราจะพูดคุยกันเรื่องทำไมเมืองตรังของแพงหลังจากนั้นผู้เข้าร่วมคนใดต้องการจะเสนอความคิดของตนก็พูดออกมาได้เลย แล้วเวทีก็จะดำเนินไปโดยอาศัยการพูดโต้ตอบกัน ตลอดเวลา

ส่วนวิธีการที่กลุ่มใช้ในการกระจายข่าวสารการเปิดเวทีเสวนาคือการบอกต่อกันแบบปากต่อปาก โดยเริ่มจากกลุ่มเพื่อนฝูงหรือคนที่รู้จักกัน

"ส่วนใหญ่ก็อาศัยแบบปากต่อปากช่วยกันว่า เออ! วันนี้ อาทิตย์นี้มีการคุยกันเรื่อง นี้ ถ้าใครสนใจก็มา ชักชวนเพื่อน ชักชวนคนรู้จักกันมา"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 30 ม.ค.44)

หนึ่งในบุคคลที่รับทราบข่าวสารการรวมตัวของเวทีตรงเคเสวนาก็คือ คุณชาติ กางอิม นายกเทศมนตรีเทศบาลนครตรัง ซึ่งได้รับข่าวสารดังกล่าวมาจาก คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ แกนนำคนสำคัญของกลุ่ม ซึ่งเป็นบุคคลที่ท่านมีความสนิทสนมคุ้นเคยเป็นการส่วนตัวอยู่แล้ว

"คุณธีรทัต (กลุ่มแกนนำ) เองก็รู้จักเขามาแล้ว เราดูพฤติกรรมแล้วเห็นว่าเขาเข้ามาตรงนี้ได้เข้ามาทำอะไร แต่เขาเข้ามาทำงานเพื่อบ้านเพื่อเมือง เป็นคนที่ทำงานเพื่อสังคมจริงๆเราเลยให้การสนับสนุน"

(คุณชาติ กางอิม - สัมภาษณ์ 4 มี.ค.45)

ด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัวประกอบกับความน่าสนใจของกิจกรรมทำให้คุณชาติยินดีที่จะให้การสนับสนุนกิจกรรมการจัดเวทีตรงเคเสวนาเป็นอย่างดี โดยจะสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินงานเพื่อใช้จ่ายเป็นค่าอาหาร ค่าสถานที่ และค่าวัสดุอุปกรณ์ และมอบหมายให้ คุณระรวย เขาวนัเสฏฐกุล หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาลนครตรัง และ คุณสุมณฑา วาทิสุนทร ข้าราชการเทศบาล เป็นผู้ประสานงานกับกลุ่มแกนนำและอำนวยความสะดวกในการจัดเวทีตรงเคเสวนาด้วย

"ในตัวคุณธีรทัตเอง ท่านนายกชาลิก์ศรีธาอยู่แล้ว เป็นคนที่รู้จักกันมาก่อนอยู่แล้ว ท่านเคยบอกว่าอย่ารำคาญคนกลุ่มนี้นะ เพราะว่ากลุ่มนี้เขามาทำงานให้เราเป็นคนมาเสนอแนวคิดในการพัฒนา ท่านว่าให้เราช่วยเหลือเขาเท่าที่เราจะทำได้"

(คุณระรวย เขาวนัเสฏฐกุล - สัมภาษณ์ 24 ธ.ค.44)

นอกจากนั้นแล้วความสำคัญของการมีคนในระบบเป็นเครือข่ายก็คือสามารถอำนวยความสะดวกในสิ่งที่ภาคประชาชนไม่สามารถจัดการเองได้ทั้งหมด

"เราจะช่วยหมด เวลาจัดเวทีเราก็จะจัดการเรื่องอาหาร สถานที่ การเบิกจ่ายกับเทศบาล ถ้าทำคนเดียวไม่ไหวก็จะอาศัยคนอื่นแบบปากต่อปาก ขอช่วยส่วนตัว"

(คุณสุมณฑา วาทิสุนทร - สัมภาษณ์ 4 ก.พ.45)

ด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างแกนนำกับนายกเทศมนตรีนี้เอง ทำให้เทศบาลนครตรัง กลายเป็น "พันธมิตร" หลักผู้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดเวทีตรังเคเสวนา และผู้บริหารของเทศบาลก็ให้ความสำคัญกับกิจกรรมนี้โดยนำไปบรรจุไว้ในแผนงานด้านการ เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและจัดสรรงบประมาณสนับสนุนไว้จำนวน 5 หมื่น บาท โดย คุณธีรทัต (กลุ่มแกนนำ) จะเป็นผู้เขียนแผนขึ้นไปให้เทศบาลว่าต้องการใช้จ่ายอะไรบ้าง ส่วนการเบิกจ่ายเงินนั้นเทศบาลจะดำเนินการเองทั้งหมด

"พอเขียนโครงการให้พี่รวย (คุณระรวย เขาวน่เสฏฐกุล) แล้ว ปรากฏว่าเทศบาลมี งบอยู่ห้าหมื่น เป็นงบสำหรับการพัฒนาสังคมของ เทศบาล แต่เราไม่ได้ไป แตะต้องอะไร เขาจัดการให้เราเอง เช่น เขาจะเสี้ยก้าน้ำชา กาแฟ ค่าข้าว เขาจะ จ่าย เราแค่บอกว่าเราต้องการอะไร"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค.44)

เมื่อเทศบาลให้การสนับสนุน กลุ่มแกนนำจึงส่งแผ่นประชาสัมพันธ์ไปให้กลุ่มคนใน ชุมชนเขตเทศบาลเข้าร่วมในเวทีตรังเคด้วย เพราะเทศบาลทำงานกับคนในชุมชนเขตเทศบาลทั้ง 26 ชุมชนอยู่แล้วจึงสามารถติดต่อประสานงานกันได้ง่าย เรียกว่าเป็นการใช้ช่องทางเครือข่ายของรัฐในการทำงาน กลุ่มแกนนำอธิบายถึงเอกสารที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์เวทีตรังเคไว้ว่า

"พี่ทำเอกสารเป็นแผ่นๆ เป็นเอกสารที่ไม่ต้องเขียนมาก พี่เขียนแค่ หัวข้อและ เขียนว่าขอเชิญร่วมเวทีเสวนา แล้วอาศัยมือของเทศบาลส่งไปตามชุมชน คือเรา เขียนโดยไม่ได้คิดว่าใครจะมาเข้าบ้าง ใครจะมาก็ได้ ไม่มาก็ได้ แต่พวกเราก็เข้าไป พี่พบเพื่อนก็บอกให้เข้าไปร่วม ก็บอกกล่าวต่อๆกันไป"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค.44)

เมื่อทุกอย่างเตรียมการพร้อมแล้ว เวทีตรังเคเสวนาจึงเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในเดือนมกราคม 2541 โดยมีเป้าหมายของการจัดเวทีคือการจัดเป็นพื้นที่สาธารณะให้ผู้คนในทับเที่ยงได้เข้าร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในประเด็นต่างๆ

จากการศึกษาพบว่าผู้ที่มาเข้าร่วมในเวทีตรงเคเสวนาในช่วงแรกประกอบไปด้วย

1. กลุ่มแกนนำเวทีตรงเคฯ
2. กลุ่มเพื่อนและคนรู้จักกับกลุ่มแกนนำ
0. กลุ่มคนในชุมชนเขตเทศบาล
0. กลุ่มข้าราชการเทศบาลและนักการเมืองท้องถิ่น
0. กลุ่มผู้สนใจทั่วไป

ลักษณะของเวทีตรงเคเสวนาจะเป็นเวทีการพูดคุยที่ค่อนข้างเป็นกันเอง เนื่องจากผู้ที่มาเข้าร่วมส่วนใหญ่จะเป็นเพื่อนฝูงหรือคนรู้จักกันมาก่อน หลังจากพิธีกรเปิดประเด็นแล้วใครต้องการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นดังกล่าวก็พูดขึ้นมา ใครเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างไรก็สามารถแสดงความคิดเห็นต่อได้ ลักษณะการพูดคุยดังกล่าวเป็นการฝึกให้คนที่มาเข้าร่วมรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักการคิดวิเคราะห์ และกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นของตน จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมในเวทีตรงเคเสวนา ช่วงแรกจะมีประมาณ 10-20 คน ในช่วงครึ่งหรือสองครึ่งแรกผู้เข้าร่วมจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น แต่พอครั้งที่สามเป็นต้นมาจำนวนผู้เข้าร่วมจะคงที่ ในแต่ละครั้งจะมีผู้เข้าร่วมประมาณ 20 คน

ประเด็นที่พูดคุยกันในเวทีตรงเคฯจะเลือกประเด็นที่คนสนใจในขณะนั้น โดยเฉพาะประเด็นวิกฤตเศรษฐกิจและสังคมซึ่งเป็นประเด็นร้อนที่กำลังถูกกล่าวถึงอย่างหนาหู โดยกลุ่ม แกนนำจะร่วมกันกำหนดประเด็นของการเสวนาและพยายามเอาปัญหามาตั้งเป็นหัวข้อในลักษณะหักมุม ฟังแล้ว น่าสนใจ

"การจัดในช่วงแรกที่จะเลือกประเด็นที่คนสนใจ โดยเฉพาะประเด็นวิกฤตทางสังคม ขณะนั้นประเทศกำลังจะเจ๊ง กำลังจะลงถึงเหว คนตกใจ สับสนในเรื่องวิกฤตประเทศ ที่ก็เลยกำหนดประเด็นบนสถานการณ์ที่คนสนใจและตั้งประเด็นแบบหักมุม เช่น เราจะอยู่อย่างไรท่ามกลางภาวะวิกฤตชาติ"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 11 ก.พ.45)

หรือในบางครั้งก็อาจใช้ปัญหาที่คนในทับเที่ยงกำลังประสบอยู่มากำหนดเป็นประเด็นในการเสวนา

**"ประเด็นของการพูดคุยของกลุ่มตรงนี้จะเริ่มเอาประเด็นสาธารณะที่คนในทับ
เที่ยงประสบอยู่ เช่น เรื่องของแพง"**

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค.44)

จุดเด่นของเวทีตรงเคอยู่ทีถักขณะการพูดคุยทีเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นได้
อย่างเสรีและอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียม ทุกคนจะต้องรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คุณ
ชาติ กางอ้อม นายกเทศมนตรีเทศบาลนครตรงเล่าให้ฟังถึงบรรยากาศการพูดคุยในเวทีตรงเคเสวนาไว้
ดังนี้

**"ก็มีโอกาสเข้าร่วมในเวทีตรงเคเสวนาอยู่หลายครั้ง ในเวทีทีจะมีการนำเอา
บรรยากาศของเมืองมาเล่า เช่นว่ากระทังสุรินทร์มีทีมาอย่างไร ถนนราชดำเนิน
ถนนรัชฎาเป็นมาอย่างไร ทีคุยกันได้ทีทุกเรื่อง บางครั้งทีจะมาสอบถามว่าจะพัฒนา
ด้านใดบ้าง ใครมีแนวทางอย่างไรทีเสนอมา ในการใช้ความคิดตรงนี้ทีทุกความคิดมี
ความหมาย ไม่มีการตัดทีง ทุกคนสามารถเสนอความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ไม่มี
ใครคิด"**

(กลุ่มพันธมิตร - สัมภาษณ์ 4 มี.ค.45)

เวทีตรงเคเสวนาจัดมาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกเดือน โดยจะสลับสับเปลี่ยนสถานที่ในการ
เสวนาไปเรื่อยๆเพื่อไม่ให้ผู้ทีมาเข้าร่วมเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย เช่น จัดทีสวนสาธารณะบ้าง จัดที
โรงเรียนเทศบาลบ้าง จัดทีห้องประชุมของเทศบาลบ้าง เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าระยะนี้ เป็นระยะที
กลุ่มแกนนำมีการปรับเปลี่ยนตัวเองอย่างเห็นได้ชัด ทั้งการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและปรับเปลี่ยน
กระบวนการ จากเดิมทีใช้สื่อหนังสือพิมพ์เป็นช่องทางในการปรับทีทุกข์บ่นถึงปัญหาเปลี่ยนมาเป็นการ
เปิดเวทีเสวนาทีมุ่งให้คนมาร่วมตัวกัน

สิ่งทีกลุ่มแกนนำต้องคำนึงถึงอีกประการหนึ่งในการจัดเวทีตรงเคฯ ก็คือ เรื่องของการ
แสวงหาข่าวสารทีทันสมัยและองค์ความรู้ใหม่ทีอาจจะต้องนำมาใช้เป็นข้อมูลในการเสวนา
จากการศึกษาพบว่าการทีกลุ่มแกนนำมีโอกาสดัมผัสกับสังคมภายนอกโดยการเข้าร่วมประชุมอยู่
บ่อยครั้ง ทำให้เกิดความรู้และความคิดใหม่ๆทีจะนำมาเผยแพร่ในเวทีตรงเคฯ และหนึ่งในการประชุม
ทีเรียกได้ว่าสร้างความคิดเข้มขันในจิตใจของกลุ่มแกนนำเป็นอย่างไร คือ การประชุมเรื่อง **"ประชาคม
กอบบ้านกุ่มเมือง"** ซึ่งจัดขันในเดือนพฤษภาคม 2541 ณ โรงแรมตรง กรุงเทพฯ กลุ่มแกนนำทีได้เข้า

ร่วมในครั้งนั้น คือ คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ กับ คุณชนะ เสียงหลาย ทั้งสองแสดงความคิดเห็นใน
ทำนองเดียวกันว่า

**"การประชุมในครั้งนั้นทำให้เราเชื่อมั่นในพลังของประชาชน เรายังก็ทำกิจกรรม
ทางสังคมอยู่แล้ว จึงประกาศเจตนารมย์ร่วมในการกอบกู้บ้านเมืองกับเขาที่เสา
ชิงช้า"**

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค. 44)

หลังจากที่ได้ประกาศเจตนารมย์ร่วมแล้ว กลุ่มแกนนำต้องการขยายความคิดดังกล่าวให้คน
ที่มาเข้าร่วมในเวทีตรงเคด้วยจึงตัดสินใจเชิญวิทยากรจากการประชุม คือ อาจารย์ ขวัญสรวง
อติโพธิ และ รศ.ดร.อนุชาติ พวงสำลี มาเป็นวิทยากรบรรยายในเวทีตรงเคเสวนา และใช้หัวข้อการ
ประชุมในครั้งนั้นว่า **"ประชาสังคมกับการกอบกู้วิกฤตการณ์"** ซึ่งจัดขึ้นในเดือนมิถุนายน 2541 และ
ขยายกลุ่มผู้เข้าร่วมเสวนา จากเดิมที่มีเพียงกลุ่มคนในเขตเมืองทับเที่ยงเป็นการประสานกับกลุ่มคนใน
เขตเขา เขตนา และเขตเลให้เข้าร่วมด้วย เนื่องจากกลุ่มแกนนำเห็นว่าประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็น
ที่เกี่ยวข้องกับคนทุกคนในสังคม ประกอบกับขณะนั้นเป็นช่วงที่ประเทศกำลังประสบกับวิกฤต
เศรษฐกิจ ทุกคนกำลังต้องการทางออกของชีวิต

**" ช่วงนั้นประเทศอยู่ในช่วงภาวะวิกฤต ก็เลยเชิญ อ.ขวัญสรวง กับ ดร.อนุชาติ
มาพูดเรื่องทางรอดของสังคม และสรุปได้ว่ากระบวนการประชาสังคมจะเป็นทาง
รอดของสังคมได้ทางหนึ่ง เป็นเรื่องใหญ่เป็นเรื่องของบ้านเมือง ที่รู้ว่าคนเขากำลัง
สนใจ เพราะตอนที่พี่หยุดทำหนังสือพิมพ์ในปี 40 กระแสวิกฤตมันมาก ไปที่ไหน
ก็มีแต่คนพูดถึงวิกฤตเศรษฐกิจปี40 ลือก็ระโคมข่าวประเทศเรากำลังจะลงเหว
บ้างอะไรบ้างจนน่ากลัว คนตกใจและสนใจ มันก็เป็นโอกาสในการชวนเขามาฟัง
เรื่องของวิกฤตเศรษฐกิจและทางรอดของสังคม กลายเป็นว่า เวทีตรงเคเสวนาตอน
นั้นเป็นที่รู้จักของคนทั้งจังหวัดเลย"**

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค.44)

การประชุมในครั้งนั้นทำให้แนวคิดประชาสังคมได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะที่จะเป็นแนวทางใหม่ในการแก้วิกฤตสังคม และทุกคนก็มีความเชื่อมั่นว่าการรวมตัวกันของภาคพลเมืองแม้เพียงกลุ่มเล็กๆแต่ก็มีพลังสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้

"การประชุมครั้งนั้นทำให้เรามีความเชื่อมั่นว่าการเปลี่ยนแปลงมักจะเกิดจากคนเพียงไม่กี่คนในสังคมหรือแม้แต่คนเดียวก็สามารถเปลี่ยนโลกได้"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค.44)

นอกจากนั้นความคิดดังกล่าวยังทำให้ผู้เข้าร่วมประชุม โดยเฉพาะแกนนำเวทีตรงเคฯเกิดความฮึกเหิมอยากจะทำจริง ในขณะที่ก็เป็นจังหวะเดียวกับที่เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ทางลบถึงผลลัพธ์ของเวทีตรงเคฯเข้ามาหลายกระแส โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระแสที่ว่า **เวทีนี้ไม่มีคำตอบให้สาธารณะ** ถึงแม้ว่าทุกคนจะเข้าใจว่าเวทีตรงเคฯเป็นเวทีของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนข่าวสาร แต่เมื่อมีการพูดถึงประเด็นที่เป็นปัญหา หลายคนที่มาเข้าร่วมจึงคาดหวังว่าจะได้คำตอบ

"ตรงเคฯมันเป็นเวทีของการเรียนรู้เฉยๆ แต่เชื่อกันว่าจากเวทีของการเรียนรู้เฉยๆนี้เอง มันก็เกิดปัญหากับเราเหมือนกันเพราะมันเป็นเวทีที่เขาคาดหวัง"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค.44)

"เวทีตรงเคฯเป็นเวทีของการพูดคุยอย่างเดียว เรารู้สึกว่ามันไม่มีข้อสรุป ไม่มีคนให้คำตอบ เช่น เคยเชิญเหมือนกัน เชิญพาณิชย์จังหวัดในประเด็นของแพง ถ้าฝ่ายถนนก็เชิญโยธาไป ผู้รับผิดชอบก็รู้สึกว่าเขาเป็นจำเลย เขาเลยไม่ไป เขากลับถูกถามว่าทำไมของเมืองตรงแพงกว่าพัทลุง แพงกว่าทุ่งสง เขากลับถูกถามเลยไม่ไป พอไม่ไปเวทีนี้เลยสรุปว่าเราไม่มีคำตอบให้สาธารณะ"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 1 ก.พ.45)

นอกจากนั้นแล้ว ผลสะท้อนจากชาวบ้านหลายคนที่ยังยืนยันว่าเวทีนี้ได้แต่พูดเรื่องใหญ่ๆไกลตัวและพูดกันอย่างเดียวแต่ไม่ลงมือทำอะไรเลย

"ชาวบ้านบอกว่าเราพูดถึงปัญหาใกล้ตัว พูดปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหากฎหมาย 11 ฉบับ กฎหมายต่างด้าว ชาวบ้านว่า "ไอ้พวกนี้หมาเห่าตีนช้าง" (สำนวนมโนราห์ หมายถึง ดี แต่พูดเรื่องใหญ่ๆไกลตัว) พูดไกลถึงโลก แต่ตัวมันเองก็ไม่มีอะไรทำเป็นขึ้นเป็นอัน พูดแล้วก็แล้วกันไปทุกเรื่อง"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 27 พ.ย.44)

จากกระแสวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าว ประกอบกับความเชื่อมั่นในการดำเนินงานตาม แนวคิด ประชาสังคม ทำให้กลุ่มแกนนำเริ่มมีความคิดว่าจะถึงเวลาที่จะต้องปรับเปลี่ยนเวทีของการพูดคุยให้ เป็นเวทีของการแสวงหาความร่วมมือเพื่อการปฏิบัติอย่างจริงจังเสียที

"ยุทธศาสตร์ประชาสังคมที่เห็นเป็นโอกาสว่าอย่างน้อยๆสิ่งที่เราคุยกันมาทั้งหมด เป็นเวทีเสวนาที่ไม่มีอะไรเป็นการปฏิบัติกรเลย แน่แน่นอนที่สุดที่หลังคนคงไม่มา เพราะเขาเบื่อ มันเหมือนการบ่นกันหลายๆก็เลยว่าจะนำไปสู่การปฏิบัติกรดีกว่า"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค.44)

ความคิดนี้ยิ่งชัดเจนขึ้นเมื่อแกนนำเวทีตรงเคเสวนา คือ คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ และ คุณชัย พร จันทร์หอม ได้รับเชิญให้ไปเข้าร่วมการประชุมเรื่อง "ยุทธศาสตร์ประชาสังคม" ซึ่งจัดขึ้นโดย สถาบันเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม (Civicnet) ที่จังหวัดชลบุรี การประชุมในครั้งนี้มีการพูดคุยกัน ถึงการวางยุทธศาสตร์ประชาสังคมในประเทศไทย กลุ่มแกนนำซึ่งมีความคิดว่าจะก่อตั้งประชาคมอยู่ แล้วจึงได้ปรึกษาหารือกับอาจารย์ชัยวัฒน์เกี่ยวกับแนวทางการสร้าง ประชาสังคมในจังหวัดจริง โดยเฉพาะประเด็นที่ว่าเราจะทำอย่างไรให้คนมีกิจกรรมร่วมกันได้ ผลจากการหารือก็คือการตกลงใจที่จะสร้างประชาสังคมให้เกิดขึ้น อาจารย์ชัยวัฒน์จึงเสนอว่าการแสวงหาความร่วมมือจากทุกฝ่าย จำเป็นต้องมีประเด็นร่วมที่ทุกฝ่ายเกี่ยวข้องและสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกันได้ อาจารย์เสนอให้ลอง พิจารณา "ประเด็นเมืองน่าอยู่" เป็นประเด็นร่วม เนื่องจากเป็นประเด็นทุกฝ่ายรู้สึกเกี่ยวข้องไม่ว่าจะมาจากภาคส่วนใดก็ตาม และยังเป็นประเด็นที่ Civicnet เคยลองใช้ในการแสวงหาความร่วมมือและ ประสบความสำเร็จมาแล้ว

เมื่อคิดดังนั้นแล้ว แผนการปรับเปลี่ยนก็ได้เริ่มต้นขึ้นทันที ในวันที่ 17 - 18 มกราคม 2542 กลุ่มแกนนำเชิญอาจารย์ชัยวัฒน์มาบรรยายและขายความคิดเรื่องการสร้างประชาคมโดยการจัดทำวิสัยทัศน์และชูประเด็นเมืองน่าอยู่เป็นประเด็นร่วม การประชุมครั้งนี้นอกจากกลุ่มแกนนำแล้วก็ยังเชิญพันธมิตรหลักคือเทศบาล และสมาชิกที่แกนนำเห็นว่าสนใจเข้าร่วมอย่างจริงจังมาตั้งแต่เวทีครั้งแรกรวมทั้งสิ้นประมาณ 16 คนเข้าร่วมด้วย ผลจากการประชุมคือเสียงตอบรับที่ดีจากผู้เข้าร่วมทุกคนว่าแนวคิดประชาสังคมจะเป็นแนวทางใหม่ในการพัฒนาเมืองทับเที่ยงให้น่าอยู่

คุณวิจิต ภาสสุกร หนึ่งในผู้ที่เข้าร่วมมาตั้งแต่เวทีครั้งแรกกล่าวสนับสนุนการประสานความร่วมมือในรูปแบบประชาสังคมไว้ดังนี้

"แนวคิดประชาสังคมไม่ใช่แนวคิดที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งแต่เป็นหนทางแสวงหาความร่วมมือแบบหนึ่ง คนที่มาเข้าร่วมตรงนี้ได้ใจต้องมาก่อน เพราะเราคุยกันด้วยใจ แต่ละคนไม่ได้คิดจะไปปล้นใคร คิดแต่เรื่องดีๆ อยากทำให้สังคมดีขึ้น"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 30 ม.ค.45)

นอกจากกลุ่มแกนนำและกลุ่มผู้ที่สนใจแล้ว ตัวแทนจากเทศบาลก็มาเข้าร่วมการประชุมด้วยเช่นกัน เมื่อเสนอความคิดเรื่องการประชุมวิสัยทัศน์เพื่อสร้างเมืองให้น่าอยู่ กลุ่มพันธมิตรคือเทศบาลก็เห็นด้วย แต่ก็ยังเฉยๆอยู่ไม่มีทีท่าอะไรมากนัก เนื่องจากเทศบาลเองก็ยังนึกภาพไม่ออกว่าการสร้างวิสัยทัศน์คืออะไร ทำอย่างไร และจะนำไปสร้างเมืองให้น่าอยู่ได้อย่างไร จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์การประท้วงที่สวนสาธารณะสระกระพังสุรินทร์ เนื่องจากเทศบาลมีแผนจะสร้างสระกระพังสุรินทร์ใหม่ แต่นักการเมืองฝ่ายค้านก็ออกมาบอกว่าเทศบาลจะถมสระกระพังสุรินทร์ คนในทับเที่ยงหลายคนได้ยื่นค้านั้นจึงเกิดความไม่พอใจ จัดตั้งกันเป็นกลุ่มคนรักกระพังสุรินทร์ และมีการประชุมอย่างไม่ให้ลมสระ แม้เทศบาลจะออกมาบอกว่าไม่ได้ถมสระ เพียงแค่จะปรับปรุงเท่านั้นแต่ก็ไม่มีใครเข็ญค้ำกันไปค้ำกันมาจนเหตุการณ์เริ่มบานปลาย นายเทศมนตรีจึงเรียกกลุ่มแกนนำเข้าไปหารือว่าจะแก้ไขอย่างไรดี เนื่องจากเห็นว่าคนกลุ่มนี้คลุกคลีอยู่กับการทำงานในภาคประชาชนมาโดยตลอด กลุ่มแกนนำจึงเสนอให้มีการเปิดเวทีสาธารณะเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกับฝ่ายที่ต่อต้าน โดยวางแผนว่าในการจัดเวทีสาธารณะให้เปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ต่อต้านได้พูด ได้แสดงความรู้สึกและถ่ายทอดสิ่งที่เขาได้รับรู้มาให้หมด เพราะถ้าเทศบาลไปอธิบายหรือไปขัดขวางไม่ให้เขาพูด ก็เหมือนน้ำที่กำลังไหล

เชียวแล้วเอาเรือเข้าไปขวาง พูดยังไงกลุ่มผู้ต่อต้านคงไม่เชื่อ เมื่อเทศบาลปล่อยให้กลุ่มผู้ต่อต้านพุด และรับฟังปัญหาทั้งหมดแล้ว สุดท้ายฝ่ายเทศบาลก็อธิบายให้เข้าใจว่าไม่ได้ถ่มสวะอย่างที่กลุ่มผู้ต่อต้านกำลังเข้าใจ เพียงแต่จะปรับปรุงขอบสระให้ดูสวยงาม และจัดระเบียบการค้าขายสินค้าภายในสวนสาธารณะให้เรียบร้อยเท่านั้น พร้อมกับแสดงแผนผังการปรับปรุงให้กลุ่มผู้ต่อต้านดู จนในที่สุดเหตุการณ์ก็ คลี่คลายไปในทางที่ดี จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้กลุ่มแกนนำมีความน่าเชื่อถือขึ้นมากในสายตาของเทศบาล เมื่อกลุ่มแกนนำเสนอเรื่องการทำเมืองน่าอยู่จึงได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี

"ที่เสนอท่านนายกเทศมนตรีไปว่าถ้าทำเมืองน่าอยู่มันจะไม่มี ความ ชัดแย้ง มันมีแต่เรื่องของการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความดีความงามทั้งนั้น ท่านก็บอกว่าทำสิ ท่านจะสนับสนุนเต็มที่เลย"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 24 ธ.ค.44)

เหตุการณ์ดังกล่าวน่าจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงเกิดขึ้นด้วยความสงบ ไม่มีการใช้ความรุนแรง เนื่องจากกลุ่มแกนนำประชาคมใช้เหตุการณ์นี้เป็น บทเรียน ชี้ให้เห็นว่าการใช้ความรุนแรง เช่นการประท้วงจะนำไปสู่ความแตกแยก และความรุนแรง ในขณะที่ การเปิดพื้นที่ให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมกันจะให้ผลดี ให้ผลเชิงสร้างสรรค์ และนำไปสู่ทางออกของ ปัญหาซึ่งทุกฝ่ายต่างก็พอใจ

นอกจากนั้นแล้วกลุ่มพันธมิตรอีกท่านหนึ่งยังกล่าวถึงความสำคัญของการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมว่าสามารถแก้ไขข้อจำกัดของรัฐได้ ดังนี้

"ที่เห็นว่าการพัฒนาเดี๋ยวนี้เพียงภาครัฐ ราชการอย่างเดียวมันไม่ประสบความสำเร็จ โครงการตั้งก็โครงการต้องล้มเลิกเพราะไม่ผ่านการพิจารณาจากประชาชน ดังนั้น ถ้าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การพัฒนาจะไปได้ดี เพราะประชาชนจะเข้าถึงพื้นที่มากกว่า เทศบาลเรามีพนักงานเพียง 100 กว่าคน เราไม่สามารถจะรู้ความต้องการของประชาชนทั้งหมดได้"

(กลุ่มพันธมิตร - สัมภาษณ์ 24 ธ.ค.44)

จากนั้นกลุ่มแกนนำก็เอาความคิดของการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในลักษณะ
 ประชาสังคมโดยมีเป้าหมายของความร่วมมือคือการสร้างเมืองน่าอยู่เข้าไปขยายต่อในเวที
 ตรังเคเสวนา ปรากฏว่าคนส่วนใหญ่ที่มาเข้าร่วมเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งเพราะทุกคนเมื่อกับการพูดคุย
 เพียงอย่างเดียวมานานแล้ว เมื่อมีข้อเสนอว่าจะให้ร่วมมือกันลงมือทำอะไรอย่างจริงจังทุกคนจึงพอใจ
 มาก ส่วนประเด็นเมืองน่าอยู่ก็เป็นประเด็นร่วมที่ทุกคนเห็นด้วย แต่ปัญหาก็คือทุกคนมีภาพเมืองน่าอยู่
 ในใจที่แตกต่างกัน เช่น บางคนก็บอกว่าเมืองจะน่าอยู่ได้ก็ต้องมีการปลูกต้นไม้ให้เต็มเมือง บางคน
 บอกว่าเมืองน่าอยู่ต้องเป็นภาพเด็กขี่จักรยาน ไม่มีรถที่ก่อให้เกิดมลภาวะ บางคนก็บอกว่าเมืองจะน่าอยู่
 ได้เราจะต้องร่วมกันคิดว่าจะทำอะไรให้ขยายได้ เป็นต้น เมื่อมี ข้อเสนอที่อยากจะเห็นภาพ
 ของเมืองน่าอยู่ที่แตกต่างกันมากมาย ผลสรุปก็คือ ภาพของเมือง น่าอยู่จะออกมาอย่างไรก็ขอให้
 เกิดขึ้นจากเวทีการประชุม "วิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552" ที่อาจารย์ชัยวัฒน์จะลงมาดำเนินการ
 ให้ ในเวลานี้ทุกคนที่มาเข้าร่วมเกิดความสนใจมากขึ้นเป็นพิเศษเพราะทุกคนกระหายใคร่รู้ว่าการ
 ประชุมวิสัยทัศน์คืออะไร และการประชุมวิสัยทัศน์จะนำไปสู่การกำหนดเป็นประเด็นเพื่อสร้างเมืองน่า
 อยู่ได้อย่างไร

เมื่อทุกฝ่ายเห็นชอบร่วมกันแล้วจึงมีมติตกลงกันว่าอีก 6 เดือนข้างหน้า (วันที่ 11 - 12 - 13
 มิถุนายน ต่อมาเดือนเป็นวันที่ 30 - 31 กรกฎาคม - 1 สิงหาคม) จะมีการจัดประชุม
 "วิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552" โดยตั้งสโลแกนไว้ว่า "หนึ่งความคิดของคุณจะอบอุ่นไปทั่ว
 เมือง" และมุ่งการชูประเด็น "เมืองน่าอยู่" เป็นเข็มมุ่ง

ผลจากการศึกษาพบว่าการประชุมวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552 นี้ มีความสำคัญอย่างยิ่ง
 เพราะเป็นการเกิดขึ้นของประชาคมทับเที่ยงอย่างเป็นทางการ ดังที่อาจารย์สมเจตนา มุณีโมไนย แกน
 นำท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

**"อาจารย์ชัยวัฒน์กับอาจารย์ปาริชาติลงมาทำวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมือง น่าอยู่
 นั้นแหละ ประชาคมมันเริ่มกำเนิดอย่างเป็นทางการจากตรงนั้น"**

(อ.สมเจตนา มุณีโมไนย-สัมภาษณ์ 27 พ.ย.44)

ระยะ 6 เดือนของการเตรียมความพร้อมเป็นช่วงเวลาที่กลุ่มแกนนำต้องทำงานอย่างหนักเพื่อ
 ร่วมกันวางแผนอย่างรัดกุมและรอบคอบมากที่สุด เพราะการประชุมในครั้งนี้เป็นการประชุมที่หวังผล

ในเชิงความร่วมมือ หรือการชักชวนให้มาร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อสร้างเมือง ทับเที่ยงให้กลายเป็นเมืองนำอยู่ เพื่อให้การประชุมสมบูรณแบบและผู้ที่มาเข้าร่วมประชุมพร้อมที่จะประกาศเจตนารมณ์ในการพัฒนาร่วมกันอย่างเป็นทางการและสมัครใจ จากการศึกษาพบว่ากลุ่มแกนนำต้องใช้อยุทธวิธีในการเตรียมความพร้อมเพื่อจัดประชุมวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองนำอยู่ 2552 ซึ่งประกอบด้วย

0. การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย
0. การชูประเด็นเรื่องเมืองนำอยู่
0. การประชุมเตรียมความพร้อมของทีมงานอย่างสม่ำเสมอ
0. การดำเนินงานภาคสนาม

การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่จะเชิญมาเข้าร่วมประชุมเป็นประเด็นแรกที่กลุ่มแกนนำต้องพิจารณา เนื่องจากการประชุมวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองนำอยู่ในครั้งนี้เป็นการประชุมใหญ่ที่เป็นทางการมากและได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมไว้ถึง 50 - 60 คน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่1 นักการเมืองและข้าราชการท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาใน เทศบาล ประมาณ 20 คน เป็นส่วนที่ไม่มีปัญหาเพราะการประชุมครั้งนี้ได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหารของเทศบาลอยู่แล้ว ส่วนที่2 เป็นส่วนใหญ่คือภาคประชาชน ประมาณ 40 คน และส่วนที่3 คือกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิอีกประมาณ 10 คน แต่ตอนนี้กลุ่มเป้าหมายที่มีอยู่เดิม คือคนที่เข้าร่วมมาตั้งแต่เวทีครั้งแรกมีจำนวนไม่มากนักจึงจำเป็นต้องมีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพิ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นภาค ประชาชน

ผลการศึกษาพบว่า การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายใหม่ที่จะเชิญมาเข้าร่วมประชุมวิสัยทัศน์ฯ จะมุ่งเน้นกลุ่มหรือองค์กรสาธารณะต่างๆที่มีอยู่ในทับเที่ยง คุณธีรศักดิ์ทำให้ฟังถึงที่มาของ ความคิดดังกล่าวว่า

"ประชาสังคมตอนนั้นก็ยังมีแค่ด้านอยู่เหมือนกัน แต่ว่ามาทบทวนดู ตอนนี้อยู่ใน ส่วนของชุมชนเรามีประมาณ 8-9 คน แต่ด้วยความบังเอิญที่ได้คุยกับโกฮั่ว (คุณ กิตติ พิทยาพิศาล) คหบดีหนุ่มแห่งตลาดทับเที่ยง แก่จุดประกายความคิดว่าน่าจะ มีองค์กรสาธารณะอื่นๆเข้าร่วม หรือไม่ แกว่านี่ถ้าจัดประชุมน่าจะให้

**พวกหอการค้าไปบ้าง พวกสมาคมจีนบ้าง แก้วพวกนี้มีคุณสมบัติพิเศษอยู่
อย่างหนึ่งก็คือ พวกนี้ชอบงานด้านการกุศลอยู่แล้ว"**

(คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค.44)

ด้วยความคิดดังกล่าวนี้เองทำให้องค์กรสาธารณกุศลในเมืองทับเที่ยงกลายเป็น
กลุ่มเป้าหมายใหม่ของการประชุมในครั้งนี้ อันได้แก่ สมาคมจีนต่างๆทั้งจีนไหหลำ จีนฮกเกี้ยน จีน
แคะ, ชมรมท่ากลาง, สโมสรโรตารี, สโมสรไลออน, พุทธสมาคม เป็นต้น เมื่อรวมกับกลุ่ม
เป้าหมายเดิมที่มีอยู่ทำให้ได้จำนวนของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก คุณชัยพร จันทร์
หอม แกนนนำอีกคนหนึ่งยังกล่าวถึงเรื่องของการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายไว้อีกว่า

**"การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย จากเวทีตรังเขเสวนาราก็เห็นคนทำงานภาคสังคม ถ้ามอง
ในเชิงทฤษฎีของประชาสังคมก็ต้องบอกว่าเห็นพลเมือง เห็นคนที่มีจิตสำนึก
สาธารณะ กลุ่มเป้าหมายที่สองคือองค์กรท้องถิ่น เพราะวิสัยทัศน์เป็น
กระบวนการที่จะให้รัฐท้องถิ่นกับภาคพลเมืองมาจับมือกันทำงาน หลักการตรงนี้ก็
ต้องหาคนที่ผู้นำความคิดในภาคท้องถิ่น อาจเป็นนักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำ
ท้องถิ่นในชุมชน และอาสาสมัครมาเคาะกัน นี่คือวิธีการกำหนดตัว ก็ถือว่าเป็น
การกำหนดแบบมีการ program"**

(คุณชัยพร จันทร์หอม - สัมภาษณ์ 10 ธ.ค.44)

สรุปได้ว่า กลุ่มคนที่จะเข้าร่วมในการประชุมวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552 มาจากกลุ่ม
หรือองค์กรที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นข้าราชการและนักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มนักวิชาการ กลุ่ม
องค์กรสาธารณะ กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มคนในชุมชนเขตเทศบาลนครตรัง และกลุ่มอาชีพอิสระ

การชูประเด็นเรื่องเมืองน่าอยู่

จากการศึกษาพบว่า การจัดประชุมวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552 นี้มีเป้าหมายคือการ
กำหนดอนาคตของเมืองทับเที่ยงในอีก 10 ปีข้างหน้า โดยการชูประเด็นเรื่อง "เมืองน่าอยู่" เป็น
ประเด็นร่วม เนื่องจากเป็นประเด็นเชิงสร้างสรรค์ที่ทุกฝ่ายเกี่ยวข้องและสามารถเข้าร่วมได้ และ
เนื่องจากการประชุมเพื่อการแสวงหาความร่วมมือ ดังนั้นการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายจึงต้องมี

การอธิบายและการทำความเข้าใจถึงที่มาที่ไปและผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประชุมให้ชัดเจน
 กลยุทธ์การสื่อสารที่กลุ่มแกนนำใช้ในการกระจายข่าวไปยังกลุ่มเป้าหมายคือการใช้สื่อ
 บุคคลไปอธิบายเป็นรายบุคคลและรายองค์กร โดยอธิบายให้เห็นถึงสิ่งดีงามที่จะทำร่วมกันในอนาคต
 อันใกล้นี้ แล้วจึงส่งจดหมายเชิญเข้าร่วมไปให้ในภายหลัง คุณธีรทัตกล่าวถึงกลยุทธ์การสื่อสารในการ
 ชักชวนกลุ่มเป้าหมายไว้ดังนี้

**"ที่ว่าสื่อบุคคลสำคัญที่สุดเลย ใช้คนต่อคนไปอธิบาย อธิบายให้เขาเห็นถึงความดี
 งามที่จะทำร่วมกันในเดือนสิงหา เดือนกันยา แล้วคนเนี่ยถ้าสื่อสารกันในเรื่องความ
 ดี ความงาม ถ้าเขาเห็นคุณค่าเขาไม่ปล่อยหรอก แต่ถ้าสื่อในเรื่องของปัญหาเนี่ย
 เขาจะปวดหัวและถอยหนีหมด"**

(คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค.44)

หลังจากชักชวนและทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายจนเขาตกลงจะเข้าร่วมแล้วจึงส่ง
 จดหมายเชิญที่เขียนอย่างสละสลวยไปให้ในภายหลัง

**"เราสื่อสารแบบคนต่อคนมาก่อนแล้ว พอเขาตกลงปลงใจแล้วก็เอาหนังสือไปให้
 เขาทีหลังมันจะมีพลังมากกว่า หนังสือมันมีเอกลักษณ์อยู่ที่มันมีเสน่ห์ พอเรา
 เขียนส่งไปให้ เขารู้สึกภูมิใจเมื่อได้รับ เขาอยากเข้าอยู่แล้ว เขารู้มาแล้วครั้งหนึ่ง
 เป็นการให้คุณค่าทางวาจาก่อน พอได้หนังสือยืนยันเขาก็อยากอยู่ตลอดเลย"**

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค.44)

กลุ่มแกนนำยังย้ำถึงอิทธิพลของการสื่อสารในเรื่องสร้างสรรค์ไว้อีกว่า

**"การสื่อสารในเรื่องดี ๆ มันมีพลังมาก เนื้อหาของความดีงาม ถ้าสื่อกันให้ดี ๆ มันจะ
 แยกเป็นลูกกระพรวนเลย"**

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค.44)

นอกจากนั้นแล้ว ประเด็นเรื่องเมืองน่าอยู่ยังสอดคล้องกับนโยบายขององค์การอนามัยโลก
 (W.H.O.) ซึ่งได้รณรงค์เผยแพร่แนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่มาตั้งแต่ พ.ศ.2537 กรุงเทพมหานครก็รับ

แนวคิดดังกล่าวมาดำเนินการเป็นโครงการนำร่อง 3 เขต และที่ครอบคลุมทั้ง 50 เขตทั่วกรุงเทพฯ ต่อมากระทรวงสาธารณสุขได้รับแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนาสุขภาพในเขตเมืองและชุมชนต่างๆ โดยในปี 2540 ได้ทำเป็นโครงการนำร่อง 4 พื้นที่เทศบาล คือ เทศบาลนครราชสีมา เทศบาลนครยะลา เทศบาลเมืองพะเยา และเทศบาลเมืองพนัสนิคม จนกระทั่งปี 2542 แผนงานดังกล่าวก็ยังดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังขยายผลมาสู่เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดต่างๆทั่วประเทศ ในขณะที่กรมอนามัยกำลังจะลงมาทำกระบวนการเมืองนำอยู่ในเขตภาคใต้ ซึ่งมีพื้นที่ในการดำเนินการคือจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น อ.ชัยวัฒน์ก็เสนอไปว่าให้เปลี่ยนจากนครศรีมาตรงได้หรือไม่ เพราะที่ตรงมันมีคนที่จะทำอยู่แล้ว ปรากฏว่ากรมอนามัยก็เลยเบนเข็มมาที่ตรงแทน ตัวแทนจากกรมอนามัย เข้าคุยกับเทศบาลและเข้าคุยกับกลุ่มแกนนำที่จะทำวิสัยทัศน์ฯ 2-3 ครั้ง กลุ่มแกนนำก็เลยจัดเวทีให้พูดคุยกันอย่างเป็นทางการ ผลปรากฏว่าทางภาคประชาชนก็มีกลุ่มคนที่ต้องการจะทำ ทางภาคราชการคือเทศบาลก็เต็มใจจะสนับสนุนทุกด้าน และ กรมอนามัยเองก็ตกลงว่าจะสนับสนุนงบประมาณเพื่อเขาจะได้ผลการวิจัยของเขาไปด้วย เมื่อทุกฝ่ายตกลงกันก็เลยกลายเป็นพันธกิจร่วมว่ากันจะต้องจัดวิสัยทัศน์ทับเทียบเมืองนำอยู่ขึ้นให้ได้

"กรมอนามัยเขาสันับสนุนในเชิงวิชาการ เขามาทำงานวิจัยเรื่องทิศทางเมืองนำอยู่ตามแนวทางประชาสังคม อ.ชัยวัฒน์แนะนำให้ลงมาตรง บอกว่าไปเถอะเขากำลังจะทำวิสัยทัศน์เมืองนำอยู่ พอเขาลงมาก็พบกับเรา การมาของเขาเท่ากับมากระตุ้นเรา มาส่งเสริมในการจัดวิสัยทัศน์ เขามาสันับสนุนเราตั้งหลายหมื่นเหมือนกัน นั่นแหละ 1.เขาได้งานวิจัยไป 2.เขาทำให้เรามีกำลังที่จะขับเคลื่อนเรื่องนี้ต่อไป มันเกิดพลังแรงบวก"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค.44)

การประชุมอย่างสม่ำเสมอ

กระบวนการเตรียมการประชุมที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ในระยะเวลา 6 เดือนนี้กลุ่มแกนนำและทีมงานต้องมีการจัดประชุมเพื่อสรุปผลการเตรียมงานอย่างสม่ำเสมอ จากการศึกษาพบว่ากลุ่มแกนนำได้จัดประชุมอย่างต่อเนื่องทั้งการประชุมที่เป็นทางการและการประชุมที่ไม่เป็นทางการ จากการศึกษาเอกสารบันทึกการประชุมที่กลุ่มแกนนำประชาคมทับเที่ยงได้ จัดบันทึกการประชุม

ในแต่ละครั้งพบว่าการประชุมเตรียมการแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ ตามประเภทของกลุ่มเป้าหมายที่จะเชิญเข้าร่วมประชุมและลักษณะการจัดประชุม กล่าวคือ

รูปแบบที่ 1 ถ้าผู้เข้าร่วมประชุมเป็นกลุ่มองค์กรทั้งราชการและเอกชนหรือกลุ่มองค์กรสาธารณะที่ได้คัดเลือกไว้แล้ว การจัดประชุมจะมี ลักษณะเป็นทางการ ส่วนมีเนื้อหาของการประชุมได้แก่ ทัศนคติที่มีต่อความร่วมมือในลักษณะพหุภาคี เป็นต้น เป้าหมายของการจัดประชุมอย่างเป็นทางการนี้ก็มี 2 ประการ คือ 1. เพื่อเป็นการประเมินเบื้องต้นว่ากลุ่มเป้าหมายที่คัดเลือกไว้จะเข้าร่วมประชุมมากน้อยขนาดไหน คุ่ว่ากลุ่มหรือองค์กรใดไม่เข้าร่วมบ้างเพื่อจะได้หาวิธีการใหม่ในการเชิญชวนให้มาเข้าร่วมในครั้งต่อไป เช่น การที่แกนนำไปเชิญด้วยตนเองแทนการส่งจดหมายเชิญ เป็นต้น และ 2. เพื่อเป็นการอุ้มนเครื่องให้กลุ่มเป้าหมายมีความต้องการอย่างแรงกล้าที่อยากเห็นวิสัยทัศน์ที่เทียบหน้าอยู่ โดยกลุ่มแกนนำอาจใช้วิธีการให้ผู้เข้าร่วมประชุมทดลองคิดว่าจะทำอะไรให้เทียบหน้าอยู่ และบอกว่าถ้าอยากรู้คำตอบจริงๆก็ต้องเข้าร่วมในการประชุมวิสัยทัศน์ที่เทียบหน้าอยู่ เป็นต้น

รูปแบบที่ 2 ผู้เข้าร่วมประชุมจะเป็นกลุ่มแกนนำและกลุ่มคนที่อาสาจะมาเป็นคณะทำงาน การจัดประชุมจะมี ลักษณะไม่เป็นทางการ ส่วนมีเนื้อหาของการประชุมส่วนใหญ่ก็จะเป็นการประชุมเตรียมการและวางแผนงานอย่างรัดกุมที่สุด เช่น การประชุมเพื่อแบ่งงานและหน้าที่ความรับผิดชอบ ผลจากการประชุมคือคณะทำงานจะแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ 7 ฝ่าย คือ

0. คณะที่ปรึกษา

มีหน้าที่ให้ความสะดวกและแก้ไขอุปสรรคซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการประชุม

0. คณะกรรมการดำเนินการ

มีหน้าที่ดำเนินการประสานงานด้านต่างๆ

0. คณะกรรมการจัดการประชุม

มีหน้าที่จัดการประชุม ประสานงานกับคณะกรรมการดำเนินการ

0. คณะกรรมการฝ่ายเอกสารและการเงิน

มีหน้าที่จัดเตรียมเอกสาร สิ่งพิมพ์ ตลอดจนการเบิกจ่ายให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย โปร่งใส

0. คณะกรรมการฝ่ายต้อนรับ ประชาสัมพันธ์

มีหน้าที่ต้อนรับและให้ความสะดวกแก่ผู้เข้าร่วมประชุม - สังเกตการ - วิทยากร

7. คณะกรรมการฝ่ายยานพาหนะ

มีหน้าที่จัดยานพาหนะรับส่งวิทยากรและผู้เข้าร่วมประชุม ตลอดจนผู้สังเกตการณ์

0. คณะกรรมการติดตามประเมินผล

มีหน้าที่ติดตามการดำเนินงาน วิเคราะห์ประเมินผลการจัดทำวิสัยทัศน์ห้าปีแห่งเมือง น่านอยู่ 2552

การประชุมเตรียมความพร้อมและทำความเข้าใจร่วมกันอย่างต่อเนื่องนี้ นอกจากจะเป็นการประเมินความก้าวหน้าของการเตรียมการแล้ว ยังเป็นโอกาสให้ผู้ที่เข้าร่วมประชุม วิสัยทัศน์ฯ มีโอกาสพบปะพูดคุย อีกทั้งยังเป็นการประเมินความรู้สึกร่วมว่าทุกคนมีความตื่นตัวที่จะทำงานร่วมกัน มากน้อยแค่ไหน ดังจะเห็นได้จากข้อสังเกตที่กลุ่มแกนนำได้บันทึกไว้หลังจากการประชุมเตรียมความพร้อมครั้งสุดท้ายในวันที่ 20 กรกฎาคม 2542 ดังนี้

0. การประชุมครั้งนี้ทุกฝ่ายได้แสดงถึงความร่วมมือที่ใจอย่างเต็มความสามารถ โดยเฉพาะองค์กรท้องถิ่นเริ่มตื่นตัวและตระหนักในคุณค่าของวิสัยทัศน์ห้าปีแห่งเมือง น่านอยู่ 2552 ที่จะเกิดขึ้น
0. ในขณะทำงานภาคประชาชนได้แสดงถึงความเร้าร้อนในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องหลังเกิดวิสัยทัศน์และแผนปฏิบัติการ (ซึ่งยังไม่เกิดขึ้น)
0. แต่ละคน แต่ละองค์กรมีที่มาที่หลากหลาย มีภารกิจของแต่ละองค์กรต่างกัน แต่มีเป้าหมายร่วมกันคือการก่อเกิดวิสัยทัศน์ห้าปีแห่งเมืองน่านอยู่ 2552 ทำให้เกิด พันธสัญญาทางใจอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะความรู้สึกได้ถึงความเอื้ออาทรตลอดการประชุม

การดำเนินงานภาคสนาม

ยุทธวิธีอย่างหนึ่งที่กลุ่มแกนนำใช้ในการเตรียมความพร้อมก่อนการทำวิสัยทัศน์ห้าปีแห่งเมือง น่านอยู่ 2552 คือ การนำเครื่องมือวิจัยไปใช้ในการดำเนินงานภาคสนามโดยการทำแบบ สอบถาม เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนกับผู้ปกครองในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อเมือง 2 ด้าน คือ สิ่งที่น่าประทับใจ และสิ่งที่อยากแก้ไขในเมืองตรัง โดยให้นักเรียนและกลุ่มเด็กออกไปแจกแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่ตลาดนัดเทศบาลนครตรัง

แบบสอบถามทั้งหมด 700 ชุด ประชาชนให้ความร่วมมือตอบกลับมาถึง 500 ชุด **คุณนิศากร เวชกิจกุล** หนึ่งในคณะทำงานการจัดประชุมวิสัยทัศน์ฯ ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท เป็นเจ้าของความคิดในการออกแบบสอบถามเพื่อสำรวจทัศนคติของประชาชนกล่าวถึงเนื้อหาของแบบสอบถามไว้ดังนี้

"ตอนนั้นลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นคำถามปลายเปิดมาก คือ เราจะถาม 2 ประเด็น คือ ความประทับใจในเมืองตรังและสิ่งที่ยากให้แก้ไขในเมืองตรัง ผลที่ออกมาก็หลากหลายเพราะกลุ่มเป้าหมายค่อนข้างอิสระ เราไม่รู้ว่าเขาเป็นใคร ทำอะไร ชายหรือหญิง ช่วงนั้นพอดีมีงานตลาดนัดเทศบาล เราก็ประสานให้เด็กในโรงเรียนมาทำ กิจกรรม มาช่วยแจกแบบสอบถาม ให้เขาเขียนแล้วเดี๋ยวกลับมาเลย"

(คุณนิศากร - เวชกิจกุล สัมภาษณ์ 4 มี.ค.45)

การดำเนินงานภาคสนามเท่ากับเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรมเมืองน่าอยู่ให้แพร่หลายในวงกว้างและทำให้ประเด็นเมืองน่าอยู่กลายเป็นประเด็นใหม่ที่ทุกคนในสังคมจับตามอง

หลังจากการเตรียมการต่างๆพร้อมสรรพแล้ว เวลาแห่งการรอคอยของทุกคนก็มาถึง แกนนำท่านหนึ่งกล่าวถึงบรรยากาศในตอนนั้นว่า

"ตอนนั้นพี่บอกอาจารย์ชัยวัฒน์ให้ลงมาได้เลย ทุกคนป้อ (ภาษาถิ่นใต้ หมายถึงพร้อมที่จะลงมือทำ) เต็มที่แล้วว่าอยากจะทำ"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค.44)

วันที่ 30 - 31 กรกฎาคม - 1 สิงหาคม 2542 จึงมีการจัดประชุม "วิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552" ขึ้นอย่างเป็นทางการ ณ โรงแรมตรังพลาซ่า จังหวัดตรัง โดยมีวิทยากรดำเนินการประชุมคือ อาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ และ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล ส่วนผู้เข้าร่วมประชุมก็เป็นไปตามที่คาดหมายไว้ กล่าวคือ บุคคล กลุ่ม หรือองค์กรต่างๆที่ คัดเลือกไว้ต่างก็มาเข้าร่วมประชุมอย่างพร้อมเพรียงเรียกได้ว่าเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์เต็ม จากที่เชิญไป 70คน ขาดไปเพียง 2-3 คนเท่านั้น และกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 30-60 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่

สามารถเห็นความเป็นไปของเมืองทับเที่ยงในอดีตและเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเมืองทับเที่ยงได้อย่างชัดเจน

ข้อมูลจากเอกสารพบว่ากลุ่มคนที่มาเข้าร่วมในการประชุมมีความกระจายไปในกลุ่มต่างๆ คิดเป็นร้อยละดังนี้

ลำดับ	กลุ่มสาขาอาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1.	กลุ่มผู้มีประสบการณ์ / ผู้ทรงคุณวุฒิ	13	14.29
2.	กลุ่มนักการเมือง / ข้าราชการท้องถิ่น	9	9.89
3.	กลุ่มข้าราชการภูมิภาค	7	7.69
4.	กลุ่มนักวิชาการท้องถิ่น	8	8.79
5.	กลุ่มนักธุรกิจ	8	8.79
6.	กลุ่มอาชีพอิสระ	9	9.89
7.	กลุ่มเด็กและเยาวชน	3	3.30
8.	กลุ่มชุมชนเทศบาลนครตรัง	10	10.99
9.	กลุ่มสังเกตการณ์	24	26.37
	รวมทั้งหมด	91	100

ตารางที่ 3 สรุปจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552

โดยคณะกรรมการประชาคมทับเที่ยง

รายละเอียดและขั้นตอนการประชุมวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552 มีดังนี้ อาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ และ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล ผู้ดำเนินการประชุมจะใช้เทคนิค **Future Search Conference** โดยการให้ผู้เข้าร่วมประชุมมองภาพเมืองตรงทั้งในอดีต ปัจจุบัน กำหนดแนวทางในอนาคตร่วมกัน

ขั้นตอนแรกในการประชุมคือการเรียนรู้เรื่องหลักการของ **"การประชุมเพื่อสร้างอนาคตร่วม"** ขั้นตอนการประชุม กติกาในการประชุม และการดำเนินการ ดังนี้

กระบวนการสร้างอนาคตมีคุณสมบัติ 5 ประการ คือ

2. เป็นกระบวนการสนทนาแลกเปลี่ยน
2. เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
2. เป็นกระบวนการวางแผนร่วมกัน
2. เป็นกระบวนการดึงพลังสร้างสรรค์สังคม
2. เป็นกระบวนการที่ได้ทำจินตนาการของมนุษย์ให้เป็นความจริง(สร้างความหวัง + จินตนาการ)

บทบาทในการทำงานกลุ่มย่อย

0. ผู้ดำเนินการอภิปราย (ประธาน)ต้องควบคุมการอภิปรายกลุ่มให้เข้าประเด็นและเปิดโอกาสให้ทุกคน
0. เลขากลุ่มจดบันทึกความเห็นให้อ่านง่าย กระชับ ลงบน Flipchart
0. โฆษกนำเสนอความเห็นและข้อสรุปของกลุ่มภายในเวลาที่กำหนดให้
0. ผู้สังเกตการณ์และจับเวลา ดูแลให้กลุ่มอภิปรายอย่างเป็นประชาธิปไตย และจับเวลาการทำงานของกลุ่ม

กฎ กติกา มารยาทในการประชุม

0. ความสำเร็จในการประชุมเกิดจาก "ผู้เข้าร่วม" ทุกคน
0. ดังนั้นความคิดเห็นของ "ทุกคน" มีค่าห้ามฆ่าทิ้ง
0. บันทึกความเห็นลงบนกระดาษ Flipchart
0. ผู้อภิปรายในกลุ่มต้องพูดให้สั้น กระชับ และตรงประเด็น
0. การประชุมจะได้ผลต้องมีสมาธิ กรุณาปิดมือถือ
0. ไม่มีการผูกขาดการอภิปรายหรือครอบงำความคิดของผู้อื่น

ขั้นตอนต่อไปคือการร่วมสร้างอนาคตทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ โดยเริ่มจากการที่ผู้ดำเนินการประชุมให้ผู้เข้าร่วมประชุมเขียน "อดีตอันประทับใจเกี่ยวกับเมืองตรัง" ความคิดเห็นต่างๆออกมามากมาย ได้แก่ ปลัดเสถียร วีรวรรณ สร้างคำขวัญ "**ชาวตรังใจกว้าง สร้างแต่ความดี**", การกวาดจับกล่าวหาประชาชนว่ามีการกระทำอันเป็น "**คอมมิวนิสต์**", ถนนจากกันตัง - ทับเที่ยง ยังเป็นถนนดินแดง, สภาพทั่วไปของเมืองทับเที่ยงแต่ก่อนสบาย น่าอยู่ มีสถานที่ท่องเที่ยวร่วมเย็น มี

สภาพแวดล้อมที่ดี น้ำในคลองใสสะอาด, มีการแข่งขันกีฬาประชาชนวิ่งผลัดรอบตลาดเมืองตรัง งานแข่งขันหนึ่งตระกูล มโนราห์ ฯลฯ

จากนั้นก็ให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันคิดถึง "อดีตของสังคมไทย สังคมโลก" แล้วเขียนลงในกระดาษ ผลจากการย้อนอดีต ได้แก่ ประเทศไทยเสียเขาพระวิหารให้กับเขมรในปี 2504, มีการโฆษณาชวนเชื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์, มีการเผาวัด พระไถนา ถูกฆ่าพ่อแม่ ศิษย์ฆ่าครู, 14 ตุลา 16 เกิดการปฏิวัติยึดอำนาจ, สิ่งแวดล้อมถูกทำลายย่อยยับ, เกิดแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน, ความล้มเหลวของ Bank Finance, ชาวตรังเป็นนายกฯ, เศรษฐกิจตกต่ำที่สุด ฯลฯ

จากนั้นจึงให้ผู้เข้าประชุมแบ่งกลุ่มย่อย 8 กลุ่ม เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ว่า "สังคมไทย/สังคมโลก มีความสัมพันธ์อย่างไรกับเมืองตรัง" พร้อมทั้งวิเคราะห์แนวโน้มด้านบวกและด้านลบที่มากกระทบกับตรัง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ผลจากการระดมความคิดของกลุ่มปรากฏว่าแต่ละกลุ่มกล่าวถึงแนวโน้มที่แตกต่างกัน คือแนวโน้มด้านบวก ได้แก่ มีการฝึกการบริหารชุมชน มีการดูแลผู้สูงอายุ มีการแข่งขานวสารถีในชุมชน มีการออกกำลังกายส่งเสริมสุขภาพ ฯลฯ แนวโน้มด้านลบ ได้แก่ มีปัญหาการทิ้งขยะ คนเห็นแก่ตัวมากขึ้น แม่น้ำลำคลองสกปรกเน่าเสีย ยาเสพติดมากขึ้น ฯลฯ

จากนั้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันคิดถึง "แนวโน้มอนาคตจังหวัดตรังในอีก 3 ปีข้างหน้า" ผลจากการระดมความคิดปรากฏว่า **แนวโน้มที่เกิดขึ้นอันดับแรกคือ สิ่งแวดล้อมจะดูการทำลายมากขึ้น** กล่าวคือ จะมีขยะมากขึ้น ถนนทุกสายจะมีต้นไม้ริมถนนน้อยลง และทรัพยากรทางทะเลจะหมด **แนวโน้มที่เกิดขึ้นอันดับที่สองคือคนจะไม่เชื่อนักการเมืองมากขึ้น** กล่าวคือ การเมืองจะเลวร้ายมากขึ้น และการเมืองภาคประชาชนจะเข้มแข็งมากขึ้น **แนวโน้มที่เกิดขึ้นอันดับที่สามคือ การรวมตัวของชุมชนจะเข้มแข็งมากขึ้น** กล่าวคือ กลุ่มประชาสังคมจะหลากหลายมากขึ้นและคนตรังรวมตัวกันแก้ไขปัญหาตนเองมากขึ้น

ขั้นตอนต่อไปคือ "การให้ผู้เข้าร่วมประชุมเลือกแนวโน้มสองแนวโน้มทั้งด้านบวกและด้านลบ แล้วให้ช่วยกันคิดว่าจะรับมือกับแนวโน้มนั้นอย่างไร" ตัวอย่างผลการระดมสมองของกลุ่มหนึ่งปรากฏว่า สมาชิกในกลุ่มหนึ่งเลือก **แนวโน้มในด้านบวกคือ การรวมตัวเป็นกลุ่มประชาสังคม** โดยมีวิธีการรับมือคือ การรวบรวมกลุ่มที่กระจายตัว, การศึกษาปัญหากลุ่มอย่างแท้จริงและจริงจัง, การสร้างเวทีชาวบ้าน, การสร้างกระบวนการให้การศึกษา ส่วน**แนวโน้มด้านลบ คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อม**

มีวิธีการรับมือ คือ การปลูกฝังจิตสำนึกให้รักและหวงแหน, การลด - งด การใช้สารเคมีด้านการเกษตร - อุตสาหกรรม, การชี้ให้เห็นคุณและโทษของการทำลาย, การกำจัดขยะโดยการแยกประเภท เป็นต้น หลังจากการร่วมกันระดมความคิด วิทยากรการประชุมให้ข้อเสนอแนะว่าการดึงแนวโน้มนางกลุ่มเป็นรูปธรรมดี บางกลุ่มยังกว้าง สาเหตุคือมีปัญหามาก และให้ทำงานในรูปแบบระชาสังคม ไม่ใช่รูปแบบของ NGOs ที่ไม่คิดพึ่งรัฐ แต่ต้องมองแบบ Partnership การมีส่วนร่วม

การดำเนินการในขั้นต่อไปคือ การให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันคิดถึงสิ่งที่ภูมิใจ และ สิ่งที่เสียดายหรือเสียใจ ตัวอย่างผลการระดมความคิดของกลุ่มที่ 8 **สิ่งที่เสียดาย** ได้แก่ ไม่เข้าร่วมพัฒนาเมืองตามโอกาสที่ได้รับ, กลับมาพัฒนาบ้านเข้าไป, ไม่ได้เข้าร่วมงานกับองค์กรต่างๆในจังหวัด, ปิดตัวเองอยู่บ้านนานเกินไป เป็นต้น **สิ่งที่ภูมิใจ** ได้แก่ ได้มีส่วนร่วมในการชำระประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนจริง, ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเคลื่อนไหวภาคพลเมือง ฯลฯ

ขั้นต่อไปคือการให้แต่ละกลุ่มร่วมกันจินตนาการถึงความปรารถนาที่อยากให้เกิดขึ้นในอีก 10 ปีข้างหน้า ผลจากการระดมความคิด ได้แก่ ความปรารถนาที่จะเปลี่ยนแปลงเมืองตรงให้ดูสวยงามขึ้น, ความปรารถนาที่จะให้เมืองตรงมีภูมิทัศน์สวยงาม ต้นไม้เขียวขจี ถนนขยายกว้าง และทางเท้าที่กว้างขึ้น, ความปรารถนาในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเมืองตรง ได้แก่ หนึ่งตะลุง มโนราห์ และสินค้ามีชื่อเสียงของคนในท้องถิ่น, ความปรารถนาที่อยากให้อทุกคนมีคุณธรรม และจริยธรรม รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นต้น

ขั้นตอนสุดท้ายคือการให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันค้นหาเป้าหมายร่วมในการดำเนินงานร่วมกัน โดยเป้าหมายร่วมดังกล่าวจะต้องวัดได้ชัดเจนและมีความเป็นไปได้สูง จากจินตนาการ จากความปรารถนาที่ได้คิดร่วมกันมาทั้งหมด เป้าหมายหรือสภาพอะไรที่แต่ละกลุ่มอยากเห็น เป้าหมายร่วมนั้นต้องชัดเจน เป็นรูปธรรม เมื่อกำหนดเป้าหมายร่วมแล้วก็ต้องกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกันด้วย โดยให้ร่วมคิดเป้าหมายร่วมและยุทธศาสตร์ร่วมในระยะ 5 ปี และเป้าหมายร่วมและยุทธศาสตร์ร่วมในระยะ 1 ปี

ผลจากการระดมความคิด ปรากฏดังนี้

เป้าหมายร่วมในระยะ 5 ปี คือ ถนนมีต้นไม้ร่มรื่นทุกสาย, การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม, การแก้ปัญหาสุขภาพจิต, การทำให้ชุมชนมีการพัฒนา, การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น, การทำให้การจราจรดีขึ้น, การส่งเสริมให้สาธารณูปโภคดีขึ้น, การส่งเสริมให้การศึกษาและวัฒนธรรมดีขึ้น, การจัดเวทีชาวบ้าน

ยุทธศาสตร์ร่วมในระยะ 5 ปี คือ การร่วมกันพัฒนาเมืองให้สะอาด ร่มรื่น, การฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน และการศาสนา, การสร้างสังคมทပ်เที่ยงให้เข้มแข็ง, การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน มีจิตสำนึกรักและหวงแหนท้องถิ่น และการส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพดีทุก รูปแบบ

เป้าหมายร่วมในระยะ 1 ปี คือ

- 0. สร้างศาสนา ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านให้รุ่งเรือง มีศูนย์แสดงศิลปพื้นบ้าน อนุรักษ์โบราณสถาน อุทยานทางการศึกษา วัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์เมือง
- 0. ชาวทပ်เที่ยง 90% ต้องมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตดี เป็นชุมชนปลอดยาเสพติดและอาชญากรรม
- 0. ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทပ်เที่ยงต้องสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง มีระเบียบวินัย
- 0. การปรับปรุงถนนสี่สาย สวนสาธารณะสี่แห่ง และตลาดสดให้สะอาด มีต้นไม้ร่มรื่น

ยุทธศาสตร์ร่วมในระยะ 1 ปี คือ การแบ่งกลุ่ม 4 กลุ่ม เพื่อดำเนินกิจกรรม 4 ด้าน และกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการท้องถิ่น ในปี 2542 - 2543 ประกอบด้วย

- กลุ่มแรก เป็นกลุ่มคนที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับสาธารณสุขและการรักษาสุขภาพ รวมตัวกันโดยใช้ชื่อว่า **"กลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุข"**
- กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มคนที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กและการรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมตัวกันโดยใช้ชื่อว่า **"กลุ่มศรีตรัง"**
- กลุ่มที่สาม เป็นกลุ่มคนที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนรวมตัวกันโดยใช้ชื่อว่า **"กลุ่มชุมชนเข้มแข็ง"**
- กลุ่มที่สี่ เป็นกลุ่มคนที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขสมบัติในทပ်เที่ยงรวมตัวกันโดยใช้ชื่อว่า **"กลุ่มวิสัยทัศน์ 2001"**

กลุ่มปฏิบัติการทั้งสี่กลุ่มมีผู้รับผิดชอบหลักอย่างชัดเจนและมีคณะทำงานคือผู้ที่ถนัดและสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละกลุ่ม หลังจากนั้นแต่ละกลุ่มก็ร่วมกันกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินกิจกรรมของแต่ละกลุ่มไว้อย่างคร่าวๆก่อนจะประกาศพันธกิจร่วมกันในนามของ "ประชาคมทับเที่ยง"

ระยะแตกหน่อเติบโต

หลังจากการประชุมวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552 แล้ว กลุ่มปฏิบัติการทั้งสี่กลุ่มก็ลงมือดำเนินการต่อทันที จากการศึกษาพบว่า ขั้นตอนการดำเนินงานของแต่ละกลุ่มมีลักษณะเหมือนกัน กล่าวคือ เมื่อทุกกลุ่มได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกันแล้ว หลังจากนั้นแต่ละกลุ่มก็จะกลับไปประชุมกลุ่มย่อยของตนเพื่อวางแผนกิจกรรมและหาผู้รับผิดชอบแล้วเขียนในรูปแบบของโครงการเพื่อนำมาเสนอในที่ประชุมกลุ่มใหญ่ของ ประชาคมทับเที่ยง และตัวแทนเทศบาลเพื่อการปรับกิจกรรมให้เข้ากับแผนงานที่เทศบาลมีอยู่หรืออาจตั้งเป็นแผนงานใหม่ของเทศบาลเพื่อให้ง่ายต่อการสนับสนุนด้านงบประมาณ

สมาชิกกลุ่มศรีตรังกล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินงานในกลุ่มของตนว่า

"พอเราแบ่งกลุ่มปั๊บ ก็มีการเลือกประธานกลุ่ม เลือกคณะกรรมการกลุ่ม แต่ละกลุ่มแยกกันไปประชุมกลุ่มย่อยของตัวเอง ไปสร้างผลงานของตัวเอง แล้วค่อยมานำเสนอกันใหม่"

(สมาชิกกลุ่มศรีตรัง - สัมภาษณ์ 5 ก.ย.44)

การทำงานในกลุ่มย่อยจะใช้วิธีการประชุมระดมสมอง โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่ทุกคนในกลุ่มมีอิสระในการนำเสนอความคิด

"ส่วนใหญ่เวลาจะจัดกิจกรรมมันต้องมีการประชุมกลุ่มร่วมกัน ในการประชุมทุกคนต้องร่วมกันคิดและสามารถนำเสนอได้อย่างเสรี"

(สมาชิกกลุ่มสุขภาพดี-ชีวีเป็นสุข สัมภาษณ์ 16 พ.ย.44)

เนื่องจากการประชุมกลุ่มย่อยเป็นกลุ่มของคนที่สนใจและมีความถนัดในเรื่องที่คล้ายคลึงกัน อยู่แล้ว บรรยากาศของการประชุมจึงเป็นกันเอง พุดคุยกันแบบไม่เป็นทางการในสถานที่ที่ สมาชิกในกลุ่มพอใจ

"ในการวางแผน กลุ่มไปประชุมเป็นสภากาแฟ ที่ร้านกาแฟ ที่สวนสาธารณะบ้าง หรืออาจประชุมกันตามบ้านของพวกสมาชิกในกลุ่ม"

(สมาชิกกลุ่ม Vision 2001-สัมภาษณ์ 16 พ.ย.44)

ในระยะเวลาที่ผ่านมาทำให้เห็นถึงตัวตนคนทำงานของแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจนขึ้น กิจกรรมต่างๆ มาถูกจัดขึ้นอย่างหลากหลายและแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์หลักของแต่ละกลุ่ม กิจกรรมที่ ประชาคมทับเที่ยงจัดขึ้นมี 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมเชิงรุก กิจกรรมสนับสนุน และ กิจกรรมแก้ไข ปัญหา

กิจกรรมเชิงรุก หมายถึง กิจกรรมในลักษณะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และการสนับสนุนให้เกิดความคิด ใหม่ๆ

กิจกรรมสนับสนุน หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการประชาสัมพันธ์ประชาคมทับเที่ยงและให้ รายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานของประชาคม

กิจกรรมแก้ไขปัญหา หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นในกรณีที่เกิดปัญหาขึ้นในเมืองทับเที่ยง

อย่างไรก็ตามกิจกรรมทั้งหมดที่ตั้งอยู่บนเป้าหมายร่วมกัน คือ การสร้างเมือง ทับ เที่ยงให้กลายเป็นเมืองน่าอยู่นั่นเอง รายละเอียดกิจกรรมของแต่ละกลุ่มปฏิบัติการมีดังนี้

กลุ่มสุขภาพดี ชีวีเป็นสุข

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มสุขภาพดี ชีวีเป็นสุข เป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพ สุขภาพ กิจกรรมกลุ่มที่จัดขึ้นจึงมุ่งเน้นการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ เน้นการป้องกัน มากกว่าการรักษา

"ในความคิดของพี่ ทุกคนสุขภาพเป็นสิ่งที่สำคัญ คนเราไม่ว่าจะรวยจะจน อย่างไร ถ้าสุขภาพไม่ดีก็ไม่สามารถจะมีความสุขได้"

(สมาชิกกลุ่มสุขภาพดี-ชีวีเป็นสุข สัมภาษณ์ 16 พ.ย.44)

กิจกรรมที่ดำเนินการมาแล้ว ได้แก่ การร่วมมือกับแพทย์พยาบาลสาธารณสุขในการตรวจสุขภาพผู้มาออกกำลังกายฟรี , กิจกรรมการขายอาหารปลอดสารพิษ , กิจกรรมบ้านสมุนไพรเพื่อการนวดเพื่อสุขภาพและการอบสมุนไพร และกิจกรรมเด่นของกลุ่ม คือ กิจกรรมตลาดสีเขียวเพื่อการขายอาหารปลอดสารพิษและผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ

คนขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่ม ได้แก่ **คุณประนอม เดชรัตต** ผู้พิพากษาศาล สมทบ และแม่บ้านผู้ใส่ใจในสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว, **คุณรามิน เจริญผล** ผู้มีความรู้ความสามารถด้านการแพทย์แผนไทยและการนวดเพื่อสุขภาพ, **คุณนิศากร เวชกิจกุล** ผู้พิพากษาศาลสมทบ ซึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาโทและสนใจทำกิจกรรมเพื่อชุมชน **คุณสุขจิต - คุณประจวบ กฤษณะพันธุ์** ข้าราชการเกษียณอายุที่มีความมุ่งมั่นจะทำสิ่งดีๆ ให้สังคม

จากการศึกษาพบว่ากิจกรรมของกลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุข จะมุ่งเน้นการทำกิจกรรมเชิงรุก หมายถึง กิจกรรมในลักษณะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และการสนับสนุนให้เกิดความคิดใหม่ๆ โดยการชูคำขวัญว่า **"สังคมดีต้องเริ่มจากสุขภาพดีก่อน"** กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมจะเป็นประชาชนทั่วไป การประชาสัมพันธ์กิจกรรมจะใช้สื่อที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อบอกต่อกันไปแบบปากต่อปาก

คุณรามิน เจริญผล ผู้รับผิดชอบหลักของกิจกรรมบ้านสุขภาพกล่าวถึงรูปแบบการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของตนไว้ว่า

"คือเริ่มแรกเลยจะเป็นการประชาสัมพันธ์กันในกลุ่ม โดยบอกว่าที่นี้บ้านสุขภาพนะ มีการนวดฟื้นฟูสุขภาพ มีปัญหาที่มานวดนี่เป็นลักษณะของปากต่อปากบอกต่อกันไป"

(คุณรามิน เจริญผล - สัมภาษณ์ 24 ธ.ค. 44)

นอกจากนั้นแล้วยังมีการใช้สื่อเฉพาะกิจในการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ แผ่นพับ ใบปลิว ป้ายประกาศ รถประชาสัมพันธ์ของเทศบาล และใช้สื่อมวลชน คือ สื่อวิทยุในการแพร่กระจายข่าวสารและกิจกรรมออกไปในวงกว้าง

คุณประนอม เดชธราดล สมาชิกหลักของกลุ่มอีกคนหนึ่งกล่าวเพิ่มเติมถึงรูปแบบการประชาสัมพันธ์ไว้ดังนี้

"งานประชาสัมพันธ์ก็จะมีการประชุมประชาสัมพันธ์นอกจากจะบอกต่อกันไปแล้ว เรายังมีการประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุ อสมท. มีรถโฆษณาของเทศบาล และเสียงตามสายของเทศบาล"

"หลักๆเลยเราจะใช้วิทยุเป็นสื่อ จะพูดถึงเรื่องของสุขภาพ เรื่องของงานคุ้มครองผู้บริโภค เช่น เรื่องอาหารเพื่อสุขภาพและเรื่องสิทธิของผู้บริโภค"

(คุณประนอม เดชธราดล - สัมภาษณ์ 16 พ.ย.44)

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุข เป็นกลุ่มที่ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2542 จนถึงปัจจุบันกิจกรรมของกลุ่มขยายผลออกไปภายนอก เชื่อมต่อกับกลุ่มอื่นๆอย่างกว้างขวาง กล่าวคือ

- **กิจกรรมตลาดสีเขียว** เชื่อมต่อกับ เครือข่ายพันธมิตรสี่เกลอ (เกลอเขา เกลอเล เกลอนา และเกลอเมือง) ซึ่งเป็นเครือข่ายที่สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF) ให้การสนับสนุนอยู่) ในการนำ สินค้าปลอดสารพิษเข้ามาขายในตลาดสีเขียว

"การเชิญเขามาเข้าร่วมก็เชิญมาคุยกันที่เทศบาล เป็นจดหมายเชิญผู้มีส่วนร่วมทั้งหมด ทั้งพันธมิตรสี่เกลอ ทั้งเทศบาล ประชาคมตำบลที่ยังมาคุยกัน ในที่สุดก็ตกลงกันว่าเราจะเปิดตลาดนัดสีเขียวที่มีเอกลักษณ์ว่าเป็นตลาดปลอดสารพิษ โดยใช้บริเวณบ้านสุขภาพเป็นตลาดและ ชักชวนกันมาขาย"

(สมาชิกกลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุข สัมภาษณ์ 16 พ.ย.44)

- **กิจกรรมบ้านสุขภาพ** เชื่อมต่อกับวิทยาลัยพยาบาลและศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดตรงในการให้ความรู้เรื่องการนวดฟื้นฟูสุขภาพและการอบสมุนไพรให้กับคนในชุมชน

**"ประมวลกิจกรรมหลักๆแล้วที่บ้านสุภาพจะมีเรื่องของการนัดฟื้นฟูสุขภาพและ
การอบสมุนไพร แล้วยังมีเรื่องของการสอนนวดตามชุมชน.....นี่คือกิจกรรมที่
เราต้องเข้าไปช่วย ทำร่วมกับวิทยาลัยพยาบาล บางส่วนก็ศูนย์การศึกษานอก
โรงเรียนด้วย"**

(สมาชิกกลุ่มสุภาพดี-ชีวีเป็นสุข สัมภาษณ์ 24 ธ.ค.44)

กลุ่มศรีตรัง

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มศรีตรังจะมุ่งเน้นการทำกิจกรรมเกี่ยวกับกลุ่มเด็กรวมไปถึงการ
อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

**"ทางกลุ่มเราคุยกันว่าจะรับผิดชอบเรื่องการศึกษา เรื่องเยาวชน เรื่องสิ่งแวดล้อม
และเรื่องวัฒนธรรมเป็นตัวหลัก"**

(สมาชิกกลุ่มศรีตรัง - สัมภาษณ์ 5 ก.ย.44)

กิจกรรมที่ดำเนินการมาแล้ว ได้แก่ การให้ความรู้กับเด็กเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดและการเดิน
รณรงค์เรื่องยาเสพติดร่วมกับเทศบาล , กิจกรรมค่ายเยาวชน โดยนำเด็กๆไปศึกษา ธรรมชาตินอก
สถานที่ ,กิจกรรมขี้จักรยานเพื่อการศึกษาธรรมชาติการดูนกและวัฒนธรรมท้องถิ่น , กิจกรรมวาดภาพ
และเล่านิทานเรื่องของท้องถิ่น

คนขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่ม ได้แก่ **อาจารย์วิโรจน์ ศรีวรพันธ์** ข้าราชการครูผู้เคลื่อน
กิจกรรมสำหรับเยาวชน, **คุณพิทยา ชุณหอรรถกิจ** ผู้พิพากษาศาลสมทบ และ ผู้ประกอบการธุรกิจ
กระเบื้องเซรามิกที่สนใจทำงานเพื่อสังคม, **อาจารย์สุนทรี สังข์อุยทธ์** หัวหน้าหอจดหมายเหตุแห่งชาติ
เฉลิมพระเกียรติและยังเป็นครูผู้มีประสบการณ์ในการเคลื่อนกิจกรรมสำหรับเยาวชน

จากการศึกษาพบว่ากิจกรรมของกลุ่มศรีตรังมีทั้งที่เป็นกิจกรรมเชิงรุกและกิจกรรมแก้ไข
ปัญหาโดยเฉพาะปัญหายาเสพติดในชุมชน ลักษณะของกิจกรรมจะมุ่งเน้นการให้ความรู้เรื่องพิษภัยของ
ยาเสพติด กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมก็จะเป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเด็ก
ดังนั้น การประชาสัมพันธ์กิจกรรมจึงใช้สื่อบุคคลไปกระจายข่าวสารยังกลุ่มเป้าหมายโดยตรง
เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่เป็นครูอยู่แล้วจึงมีความน่าเชื่อถือและทำให้สามารถเข้าไป

ประชาสัมพันธ์กิจกรรมกับเด็กได้ง่าย นอกจากนั้นแล้วยังมีการเสริมด้วยสื่อ เฉพาะกิจ เช่น ใบปลิว อีกทั้งยังใช้สื่อวิทยุในการประชาสัมพันธ์เช่นเดียวกับกลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุข

"ในการจัดกิจกรรมอาจารย์จะมีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะอยู่แล้ว ส่วนการสื่อสารในการจัดกิจกรรมคือ

๑. เดินทางไปที่ประชุมเด็กเลย ที่โรงเรียน ไปบอกครู บางทีครูก็ให้ไปพูดกับเด็กเองเลยในที่ประชุม เป็นการบอกกันด้วยปาก

๑. ใช้ใบปลิว"

(อาจารย์สุนทรี สังข์อุยทธ์ - สัมภาษณ์ 31 ต.ค. 44)

สมาชิกอีกคนหนึ่งของกลุ่มศรีตรังยังกล่าวเพิ่มเติมถึงรูปแบบการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่มไว้อีกว่า

"ก็มีการออกประชาสัมพันธ์ตามสื่อด้วยนะ สื่อวิทยุ ผมเป็นคนออกรายการวิทยุเอง"

(อาจารย์วิโรจน์ ศรีวราพันธ์ - สัมภาษณ์ 5 ก.ย. 44)

กลุ่มชุมชนเข้มแข็ง

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มชุมชนเข้มแข็งมุ่งเน้นทำกิจกรรมเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

"เราตั้งปรัชญาของเราว่าเพื่อช่วยเหลือตัวเองได้แล้วก็อยู่กับแบบพอเพียง.....และให้มีสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาส"

(สมาชิกกลุ่มชุมชนเข้มแข็ง - สัมภาษณ์ 5 พ.ย. 44)

"เราคิดว่าสังคมที่มันมีปัญหาตอนนี้เพราะชุมชนไม่เข้มแข็ง แต่ถ้าเราสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สร้างครอบครัวให้เข้มแข็งแล้วมันจะแก้ปัญหาของสังคมได้"

(สมาชิกกลุ่มชุมชนเข้มแข็ง - สัมภาษณ์ 30 ธ.ค. 44)

กิจกรรมที่ดำเนินการมาแล้ว ได้แก่ การส่งเสริมให้มีกลุ่มออมทรัพย์ โดยจัดหาวิทยากรที่มีความรู้เรื่องการทำกลุ่มออมทรัพย์มาให้ความรู้และสอนการจัดการกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนต่างๆในเขตเทศบาลนครตรัง, การจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุ, การฝึกอบรมเยาวชนให้เข้าร่วมเป็นเยาวชนอาสาในการชั่งน้ำหนักเด็ก และเป็นเยาวชนอาสาในการในการปราบยุงลาย, การเป็นอาสาเอดส์ โดยการให้ความรู้และพาเด็กไปเยี่ยมและให้กำลังใจผู้ป่วยโรคเอดส์ และกิจกรรม แข่งขันเก็บขยะในชุมชน

คนขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่ม ได้แก่ **คุณจรรยา ถาวร** พนักงานเทศบาลนครตรังและผู้นำชุมชน, **คุณวิจิต ภาสสุภร** ผู้ประกอบการส่วนตัวน้ำผู้มีประสบการณ์และอุดมการณ์ในการทำงานเพื่อสังคม, **คุณปัญญา จันทร์เพชร** พนักงานรัฐวิสาหกิจการประชาตรังผู้สนใจกิจกรรมชุมชนและเป็นสมาชิกของกลุ่มสหภาพแรงงานตรัง, **คุณประพาส โรจนพิทักษ์** นักเคลื่อนไหวงานสาธารณะผู้มีประสบการณ์การทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์ และ **คุณเสริญ อินทรักษ์** ผู้ประกอบการเลี้ยงกุ้งผู้มีประสบการณ์และอุดมการณ์ในการทำงานเพื่อสังคม

จากการศึกษาพบว่ากิจกรรมของกลุ่มชุมชนเข้มแข็งเป็นกิจกรรมในเชิงแก้ไขปัญหาชุมชน กิจกรรมต่างๆมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาเพราะเป็นกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานวิถีชีวิตของคนในชุมชนเขตเทศบาลซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการจัดกิจกรรมของกลุ่มนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมการส่งเสริมให้มีการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ชุมชน เมื่อมีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่มจึงทำได้โดยง่าย โดยเฉพาะการที่สมาชิกในกลุ่มคือ**คุณจรรยา ถาวร** ซึ่งมีสถานภาพเป็นผู้นำชุมชน อีกทั้งยังเป็นพนักงานเทศบาลที่ทำหน้าที่กระจายข่าวสารต่างๆของเทศบาลให้คนในชุมชนเขตเทศบาลทั้ง 26 ชุมชนได้รับทราบ คุณจรรยาจึงมีความสนิทสนมกับคนในชุมชนมากและสามารถเชื่อมต่อกับคนในชุมชนทั้ง 26 ชุมชนได้ดี จึงเป็นผลให้การแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว และสื่อที่ใช้ในการกระจายข่าวสารข้อมูลของกลุ่มคือการใช้สื่อบุคคลลงไปกระจายข้อมูลข่าวสารแบบปากต่อปากในพื้นที่เป้าหมาย

คุณจรรยา ถาวร กล่าวถึงการแพร่กระจายข่าวสารของกลุ่มเกี่ยวกับการสนับสนุนให้ชุมชนในเขตเทศบาลก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนไว้ว่า

"ตอนเริ่มตั้งพี่ไปเป็นวิทยากรลงท้องถิ่นให้เลยว่าคุณชนนี้จะให้เกิด ออมทรัพย์ พอเกิดออมทรัพย์ก็ตั้งเป็นเครือข่ายออมทรัพย์เทศบาลนครตรัง"

(คุณจรรยา ถาวร - สัมภาษณ์ 5 พ.ย.44)

คุณจรรยา ยังกล่าวเพิ่มเติมถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มคนอื่นๆ อีกว่า

"ก็มีบางคนมา มีคุณตึง (วิชิต ภาสศุกร) พี่ปัญญา คุณวีระชัย พวกนี้เขาก็มาช่วยอธิบายให้ชาวบ้านฟัง ก็ลงไปช่วยกันเต็มที ชุมชนโคกยูงบ้าง ควนขนุนบ้าง ก็ลงไปร่วมแลกเปลี่ยนกัน"

(คุณจรรยา ถาวร - สัมภาษณ์ 5 พ.ย.44)

นอกจากนั้นสมาชิกกลุ่มอีกท่านหนึ่งยังกล่าวถึงความสนใจของคนในชุมชนที่มีต่อกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ไว้อีกว่า

"ในการเคลื่อนตอนแรกก็อาศัยเวทีสัญจรของเทศบาล หลายคนก็ สนใจเริ่มทำ เริ่มทำก็เริ่มเชิญเรา เขาได้แนวคิด เขาก็เชิญเราไปคุยใน ชุมชนของเขา"

(คุณจรรยา ถาวร - สัมภาษณ์ 5 พ.ย.44)

กิจกรรมการส่งเสริมให้ตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนเป็นกิจกรรมที่คนในชุมชนสนใจกันมาก จนปัจจุบันนี้สามารถก่อตั้งเป็นเครือข่ายออมทรัพย์เทศบาลนครตรังที่มีสมาชิกถึง 17 กลุ่ม จาก 26 ชุมชน

กลุ่ม วิสัยทัศน์ 2001

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มวิสัยทัศน์ 2001 มุ่งเน้นการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขสมบัติในเมืองทับเที่ยง

"ทับเที่ยงจะน่าอยู่ได้สิ่งแวดล้อมต้องดี ตอนนี้ไม่ว่าไปตรงไหน ทุกที่ไม่ว่าจะเป็นตามหมู่บ้าน ตามตำบล เข้าไปดูหลังบ้านมีแต่ขยะเกลื่อนกลาด...ถ้าเราไม่ช่วยกันตรงนี้ สิ่งแวดล้อมทั้งหมด เราก็คงอยู่ไม่ได้"

(สมาชิกกลุ่ม Vision2001 - สัมภาษณ์ 25 ก.พ.45)

กิจกรรมที่ดำเนินการมาแล้ว ได้แก่ กิจกรรมเดินสำรวจคลองน้ำเจ็ดและเก็บข้อมูลเพื่อวางแนวทางสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนริมฝั่งคลองให้ร่วมเฝ้าระวังสายน้ำที่ยังเหลืออยู่, กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการทำน้ำหมักจุลินทรีย์ และกิจกรรมการจัดเวทีเรียนรู้เรื่องการกำจัดขยะอย่างยั่งยืน

คนขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่ม ได้แก่ **คุณธานินท์ เดชธราดล** ข้าราชการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดตรัง (ชกส.ตรัง) และเป็นผู้ที่สนใจงานเพื่อสาธารณะ และ **คุณธนศ แซ่จิว** ผู้ประกอบการธุรกิจก่อสร้างและเป็นสมาชิกขององค์กรสาธารณะในจังหวัด

จากการศึกษาพบว่ากิจกรรมของกลุ่ม กลุ่มวิสัยทัศน์ 2001 ส่วนมากจะเป็นโครงการใหญ่ที่ต้องดำเนินการร่วมกับเทศบาลนครตรัง กิจกรรมต่างๆต้องเขียนนำเสนอในรูปแบบของโครงการเพื่อนำเสนอให้เทศบาลนำไปปรับให้เข้ากับแผนงานพัฒนาชุมชนของเทศบาล แต่แผนงานบางแผนที่กลุ่มนำเสนอเข้าไปก็ไม่ผ่านการพิจารณา เช่น การทำถุงสีเพื่อแยกขยะ ทำให้การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มค่อนข้างจะขาดความต่อเนื่อง

นอกจากกิจกรรมต่างๆของกลุ่มปฏิบัติการทั้งสี่กลุ่มตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นแล้ว ยังมีแผนปฏิบัติการอีกแผนหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นภายใต้ความร่วมมือระหว่างเทศบาลนครตรังและประชาคมทับเที่ยงตั้งแต่ครั้งจัดประชุมวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552 นั่นคือ แผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ หลังจากการประชุมวิสัยทัศน์ฯแล้ว กลุ่มแกนนำประชาคมทับเที่ยงก็พยายามคิดว่าการพัฒนาองค์ความรู้ดังกล่าวสามารถกำหนดเป็นตัวกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างไร และผลจากการระดมสมองของกลุ่มแกนนำก็คือการกำหนดกิจกรรมที่มีชื่อเรียกว่า กิจกรรม **"สภาเมือง"** ลักษณะการจัดกิจกรรมทำโดยการเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถในด้านต่างๆมาบรรยาย กิจกรรมดังกล่าวจะมีกลุ่มแกนนำจะเป็นตัวตั้งตัวตีในการจัดการ ทั้งจัดการกำหนดประเด็นจัดการเชิญวิทยากร จัดการเขียนโครงการนำเสนอเพื่อของบประมาณจากเทศบาล ฯลฯ เป้าหมายของการจัดกิจกรรมสภาเมือง นอกเหนือจากการเสริมสร้างองค์ความรู้แล้ว ยังมุ่งหวังให้กิจกรรมดังกล่าว

เป็นกิจกรรมร่วมที่ทั้งกลุ่มแกนนำ กลุ่มสมาชิก และกลุ่มพันธมิตรของประชาคมทับเที่ยงได้มาร่วมตัวกันหลังจากที่กลุ่มปฏิบัติการแต่ละกลุ่มต่างแยกย้ายไปทำกิจกรรมของตน

กิจกรรมสภาเมืองจะจัดขึ้นปีละครั้ง โดยจะเปิดเป็นเวทีสาธารณะที่ไม่จำกัดกลุ่มเป้าหมาย ใครๆก็สามารถเข้าร่วมได้ กิจกรรมสภาเมืองจัดมาแล้วสองครั้ง ครั้งที่ 1 เป็นการปาฐกถาในหัวข้อเรื่อง **"พลังท้องถิ่น ก้าวเคลื่อนประชาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21"** โดยศาสตราจารย์ นพ. ประเวศ วะสี ส่วนครั้งที่ 2 เป็นการบรรยายเรื่อง **"การสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง"** โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล

ปัจจุบันกลุ่มปฏิบัติการทั้งสี่กลุ่มของประชาคมทับเที่ยงยังคงดำเนินกิจกรรมต่างๆอย่างต่อเนื่อง ภาพความสำเร็จของการก่อตัวเป็นประชาคมทับเที่ยงที่เห็นได้อย่างชัดเจนในตอนนี้ก็คือการที่ประชาคมได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือเทศบาลนครตรังซึ่งเป็น พันธมิตรหลักผู้ให้การสนับสนุนมาโดยตลอดตั้งแต่เวทีครั้งแรกเสวนาจนพัฒนามาเป็นประชาคม ทับเที่ยง และได้้นำเอาแผนกิจกรรมของกลุ่มปฏิบัติการทั้งสี่กลุ่มไปบรรจุไว้เป็นแผนงานของ เทศบาลด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่ออำนวยความสะดวกด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และกำลังคน การประสานความร่วมมือในการก่อตั้งประชาคมทับเที่ยงในครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายที่เป็นกลุ่มแกนนำและสมาชิกการก่อตัวขึ้นของ ประชาคมทับเที่ยงสามารถตอบสนองความต้องการในสิ่งที่กลุ่มมุ่งหวังได้ นั่นก็คือ ความต้องการที่จะร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีๆให้เกิดขึ้นในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนกลุ่มพันธมิตร โดยเฉพาะ **เทศบาลนครตรัง** ที่ให้การสนับสนุนมาโดยตลอดนั้น การก่อตัวขึ้นของประชาคมทับเที่ยงเท่ากับเป็นการแบ่งเบางานของเทศบาล เพราะในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาตามนโยบายของ เทศบาลแต่ละครั้งก็จะมืองค์กรประชาชนกลุ่มนี้ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ส่วน**กรมอนามัย**ซึ่งเป็นพันธมิตรที่ร่วมสนับสนุนงบประมาณจำนวนหนึ่งในการจัดการประชุมวิสัยทัศน์ทับเที่ยง เมืองน่าอยู่ก็ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อนำไปเขียนเป็นงานวิจัยและพัฒนาเรื่อง **"กระบวนการประชาสังคมกับการพัฒนาเมืองน่าอยู่ กรณีศึกษาในพื้นที่เทศบาลนครตรัง"** และผลงานวิจัยก็สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และพันธมิตรที่สำคัญอีกองค์กรหนึ่ง คือ **สถาบันการเรียนรู้และการพัฒนาประชาสังคม (Civicnet)** พันธมิตรสำคัญที่ช่วยเหลือในด้านการถ่ายทอดแนวคิดและองค์ความรู้ต่างๆ รวมทั้งช่วยดำเนินการประชุมวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552 จนสามารถเห็นผลออกมาอย่างเป็นรูปธรรม การก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของ Civicnet ได้ นั่นก็คือ การสนับสนุนให้เกิดองค์กรประชาสังคมขึ้นทั่วทั้งประเทศ จะ

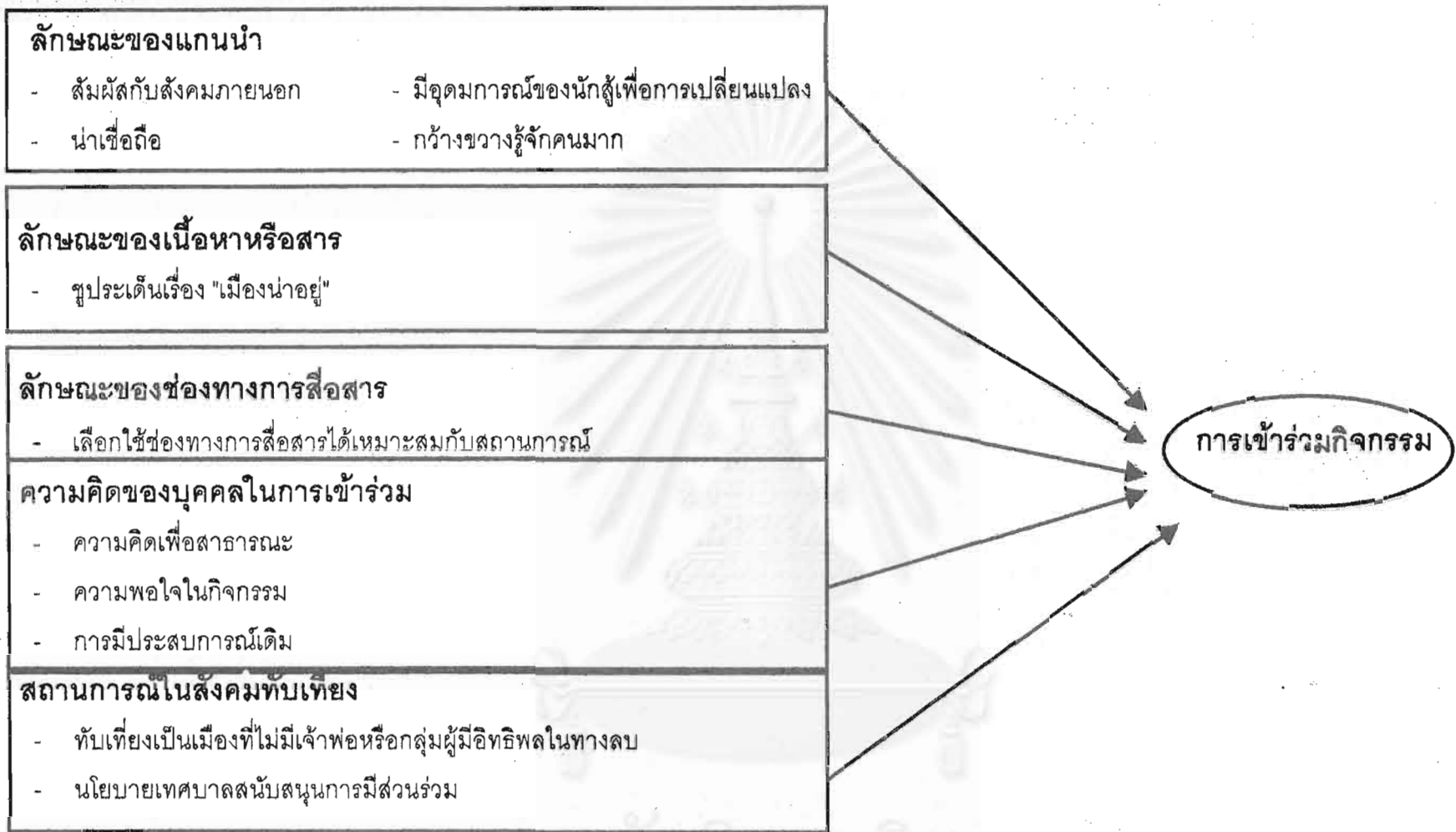
เห็นได้ว่าการมาเข้าร่วมในครั้งนี้ทุกฝ่ายต่างก็พอใจและได้รับประโยชน์ จึงเกิดเป็นความสุขใจและเป็นพันธกิจร่วมที่แรงกล้าพอที่จะทำให้ทุกฝ่ายการร่วมมือทำอย่างจริงจัง ไม่ละทิ้งไปโดยง่าย

ความสำเร็จที่เริ่มเห็นอย่างเด่นชัดในขณะนี้ก็คือ กิจกรรมของกลุ่มปฏิบัติการทั้ง 4 กลุ่มสามารถขยายผลเชื่อมโยงความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกอย่างกว้างขวางและกิจกรรมก็เริ่มขยายกว้างออกไปไม่จำกัดอยู่ในเมืองทับเที่ยงเท่านั้น แต่เริ่มขยายกิจกรรมสู่พื้นที่อื่นๆ กระจายไปทั่วทั้งจังหวัดตรัง อนาคตของประชาคมทับเที่ยงจะสามารถขยายตัวจนกลายเป็นประชาคมของจังหวัดตรังอย่างสมบูรณ์แบบได้หรือไม่นั้นก็คงต้องติดตามดูกันต่อไป

ปัญหานำการวิจัยข้อที่ 2 : ปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง

ผลจากการศึกษาการรวมตัวกันของประชาคมทับเที่ยง พบว่า เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสนใจและความสมัครใจ เนื่องจากการทำกิจกรรมในลักษณะของอาสาสมัครเพื่อส่วนรวมหรือที่เรียกว่าเป็นงานสาธารณะ ดังนั้น ถึงแม้ว่าคนที่มาเข้าร่วมจะมีความแตกต่างกันในแง่ของอาชีพการงานและประสบการณ์ แต่ทุกคนก็มีความตั้งใจดีต่อท้องถิ่นเหมือนกัน จากการวิจัยพบว่ามีหลายปัจจัยด้วยกันที่เกื้อหนุนต่อการที่บุคคลแต่ละคนตัดสินใจเข้าร่วมทำกิจกรรมเพื่อชุมชน แบ่งออกได้เป็น 5 ปัจจัย คือ ลักษณะของแกนนำ ลักษณะของ เนื้อหาหรือสารที่ใช้ในการก่อตัว ลักษณะของช่องทางการสื่อสารที่ใช้ในการก่อตัว แนวคิดของบุคคลในการเข้าร่วม และลักษณะเฉพาะของสังคมทับเที่ยง โดยผู้วิจัยจะนำเสนอปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงเป็นแผนภูมิ ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 4 ปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ลักษณะของแกนนำ

การก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงนั้น ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าเป็นการรวมตัวของกลุ่มคนที่หลากหลายอาชีพ หลากหลายประสบการณ์ การเข้าร่วมของบุคคลเกิดจากการ ชักชวนกันแบบปากต่อปากจากกลุ่มบุคคลที่เป็นแกนนำ ดังนั้น ลักษณะของแกนนำจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จากการศึกษาพบว่า ลักษณะของแกนนำที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงและเกื้อหนุนให้บุคคลตัดสินใจเข้าร่วมมี 4 ประการ คือ การสัมผัสกับสังคมภายนอก แกนนำมีอุดมการณ์ของนักต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง แกนนำมีความ น่าเชื่อถือ แกนนำกว้างขวางรู้จักคนมาก

5.0 การสัมผัสกับสังคมภายนอก (Cosmopolite)

จากการศึกษาพบว่าลักษณะสำคัญประการหนึ่งของกลุ่มแกนนำที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงคือการสัมผัสกับสังคมภายนอกอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้ว่าก่อนที่ประชาคมทับเที่ยงจะมีการก่อตัวขึ้นอย่างเป็นทางการนั้น กลุ่มแกนนำของประชาคมมักจะเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการรวมตัวของประชาชนในลักษณะประชาสังคมนำผ่านการประชุมสัมมนากับบุคคลภายนอกอยู่เสมอ เช่น การประชุมเรื่อง "ประชาคมกอบบ้านคูเมือง" ที่กรุงเทพมหานคร หรือ การประชุมเรื่อง "ยุทธศาสตร์ประชาสังคม" ที่จังหวัดชลบุรี เป็นต้น การเข้าร่วมประชุมทำให้กลุ่มแกนนำได้รับแนวความคิดใหม่ๆและได้รับรู้ข่าวสารที่ทันสมัยทันเหตุการณ์ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นกลับมาถ่ายทอดให้กับคนอื่นๆในกลุ่มเพื่อการประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมทันเหตุการณ์ ดังเช่นตัวอย่างของแกนนำประชาคมทับเที่ยง คือ **คุณชัยพร จันทร์หอม** ข้าราชการสาธารณสุข อีกทั้งยังเป็นนักคิด นักเขียนอิสระ รวมทั้ง นักเคลื่อนไหวงานเพื่อสาธารณะ ผู้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมที่อยู่เสมอและเป็นคนกลับมาขยายความคิดเกี่ยวกับแนวคิดประชาสังคมในกลุ่ม

"เวลาอาจารย์ชัยวัฒน์ไปประชุมที่ไหน ถ้ามีโครงการอบรมอาจารย์ก็จะให้โควต้ามา ว่าไง เวทีตรงเคไปก็คน เราก็จะส่งจ้อยไปบ้าง ดึงไปบ้าง ชัยพรไปบ้าง ผมไปทีหลังให้พวกนี้ไปดูตลาดเดาก่อนว่าจะเอาอย่างไร จนในที่สุดชัยพรที่ไปมากกว่าเพื่อนก็กลับมาขยายความคิดเรื่องประชาสังคม"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 27 พ.ย.44)

3.0 แกนนำมีอุดมการณ์ของนักต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

ผลจากการศึกษาพบว่าคนที่แกนนำเคยมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกับเหตุการณ์ในเชิงการปฏิบัติมาก่อน ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เขาเกิดความรู้สึกอยากเข้าร่วมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงสังคม

"การทำงานเพื่อสังคมมันก็เป็นความสุขชนิดหนึ่ง เหตุที่คิดถึงความสุขในลักษณะนี้อาจจะเป็นเพราะเรามันถูกรอบงำจากวัฒนธรรมเดือนตุลา บรรยากาศของประชาธิปไตย14ตุลามันมีอิทธิพลต่อเรา เราเชื่อมั่นในการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมทางสังคมและการสร้างประชาธิปไตย"

(คุณชัยพร จันทร์หอม - สัมภาษณ์ 10 ธ.ค.44)

แกนนำอีกท่านหนึ่งก็มีความคิดในลักษณะเดียวกัน ดังนี้

"สำนึกของลุงมันเป็นสำนึกปฏิบัติสังคม เป็นคนที่จับปืนยื่นในป่ามาก่อน ยิ่งเห็นว่าตอนนี้สังคมมันแย่มาก มันล้วนแต่บูดริคและเอาเปรียบกันทั้งสิ้น ทำอย่างไรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้น เราก็คต้องปฏิบัติ แต่ตอนนี้ไม่ใช่ปฏิบัติโดยใช้ความรุนแรงอย่างเช่นแต่ก่อน แต่เป็นการสร้างความเข้าใจเพื่อปฏิบัติความคิดของคน"

(คุณเสริญ อินทร์ภัย - สัมภาษณ์ 25 ก.พ.44)

5.0 แกนนำมีความน่าเชื่อถือ

จากการศึกษาพบว่าผู้ที่มาเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยงส่วนหนึ่งเป็นบุคคลที่รู้จักคุ้นเคยเป็นการส่วนตัวกับกลุ่มแกนนำประชาคมมาก่อน เมื่อได้รับการชักชวนให้เข้าร่วมก็มีความเชื่อถือในตัวบุคคลเหล่านั้นจึงตัดสินใจเข้าร่วม แกนนำที่มีความน่าเชื่อถือประกอบด้วย

- **คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์** มีความน่าเชื่อถือในฐานะบุคคลที่เอาจริงเอาจังในการทำงานเพื่อสังคมมาโดยตลอด

"กับคุณธีรทัตรู้จักกันมานานแล้ว เขาเป็นคนตรง เราดูพฤติกรรมแล้วเห็นว่าเขาทำงานเพื่อสังคมมาตลอด เขาเคยช่วยงานเทศบาล เคยทำหนังสือพิมพ์เพื่อประชาชน เราเห็นว่าเขาเข้ามาตรงนี้ไม่ได้มาเอาผลประโยชน์อะไร ตรงนี้เขามาทำงานให้ท้องถิ่นจริงๆ"

(คุณปัญญา จันทร์เพชร - สัมภาษณ์ 26 ธ.ค.44)

- อาจารย์สมเจตนา มุณีโมไนย มีความน่าเชื่อถือในฐานะของความเป็นครู เป็นปราชญ์

"อาจารย์สมเจตนาเขาเป็นข้าราชการครู เขามีสังคมของข้าราชการ โดยเฉพาะการที่เขาเป็นครูโรงเรียนชายประจำจังหวัดก็ยิ่งทำให้เขาได้รับความนับถือจากหลายฝ่าย ทั้งจากข้าราชการด้วยกัน จากนักเรียนและจากผู้ปกครอง"

(คุณไผ่แก้ว ไกรพิทยากร - สัมภาษณ์ 4 มี.ค.45)

- กลุ่มแกนนำทั้งคุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ อาจารย์สมเจตนา มุณีโมไนย คุณชัยพร จันทร์หอม มีความน่าเชื่อถือในฐานะของกลุ่มที่ทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์เพื่อสังคม

"รู้จักกับกลุ่มแกนนำทุกคน ทั้งจ้อย ชัยพร อาจารย์สมเจตน์ รู้ว่าเขาทำกิจกรรมเพื่อสังคม เพราะตัวเองก็เคยมีโอกาสทำกิจกรรมเพื่อสังคมร่วมกับพวกเขามาก่อน คือ รู้จักกันเป็นการส่วนตัวอยู่แล้ว ก็รู้ว่ากลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ทำประโยชน์เพื่อสังคม ไม่ใช่ส่วนตัว แค่นั้นก็พอแล้ว เข้าร่วมได้แล้ว"

(อาจารย์สุนทรี สังข์อุยสุทธิ์ - สัมภาษณ์ 31 ต.ค.44)

5.0 แกนนำกว้างขวางรู้จักคนมาก

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าการรวมตัวของบุคคลในประชาคมทับเที่ยงอาศัยการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบปากต่อปากในการแพร่กระจายข่าวสาร ดังนั้น การที่กลุ่มแกนนำมีความกว้างขวางรู้จักคนมาก มีเพื่อนมาก จึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลให้ข่าวสารการรวมตัวของประชาคมทับเที่ยงแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง แกนนำที่กว้างขวางรู้จักคนมาก ประกอบด้วย

- **คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์** มีความกว้างขวางรู้จักคนมากเพราะอยู่ในครอบครัวของนักการเมือง เป็นผลให้ต้องเดินทางไปในพื้นที่ต่างๆมาตั้งแต่เด็ก จึงทำให้รู้จักเมืองทับเที่ยงและมีเพื่อนฝูงคนรู้จักมากมาย

"คือ ที่บ้านเนี่ยพ่อเป็นข้าราชการเก่า แยกเคยเป็นผู้แทนมาสองครั้ง คือพูดง่ายๆว่าอยู่กับสังคมมาตลอด อยู่กับชาวบ้าน เกือบทุกพื้นที่ของจังหวัดตรังเรารู้จักดี จังหวัดตรังในรอบประมาณ 20 ปีที่ผ่านมาที่รู้จักหมดเลย รู้จักนิสัยคน ตอนนั้นพ่อที่เป็นผู้แทนด้วย เราไปทุกแห่งเลย พี่จะรู้จักจรตคน จรตคนตรังแต่ละแห่งไม่เหมือนกันนะและพี่ก็จะมีเพื่อนมากมาย"

(คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค.44)

- **คุณประพาส โจรนพิทักษ์** มีความกว้างขวางรู้จักคนมากเพราะเคยเป็นพนักงานด้านสื่อสารมวลชน

"คือ ปกติน้ำพาสเคยทำหนังสือพิมพ์และน้ำพาสก็มีเพื่อนอยู่มาก น้ำพาสสนใจเรื่องการบ้านการเมือง การสังคม น้ำพาสก็มีเพื่อนอยู่ในส่วนเหล่านี้ พอมีเพื่อนอยู่ การพบปะเพื่อนแต่ละครั้งเราก็ได้พูดคุยชักชวนกันมา"

(คุณประพาส โจรนพิทักษ์ - สัมภาษณ์ 1 ก.พ.45)

- **อาจารย์สมเจตนา มุณีโมไนย** มีความกว้างขวางรู้จักคนมากเพราะทำกิจกรรม เกี่ยวกับภาคประชาชนมาโดยตลอด

"อาจารย์สมเจตนาเป็นคนที่กว้างขวางมาก โดยเฉพาะคนในแวดวงภาคพลเมืองในส่วนของภาคใต้ไม่น่าจะมีใครที่ไม่รู้จักอาจารย์เพราะ อาจารย์จะมีความสนใจและทำงานในเรื่องของภาคประชาชน เรื่องของNGOs ตอนนี้อาจารย์จะเป็นวิทยากรกระบวนการในการสร้างคนที่สามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการถ่ายทอดความรู้ความคิดให้ผู้อื่นก็ทำได้ง่ายเนื่องจากตัวเองเป็นครู"

(คุณไฝ่แก้ว ไกรพิทยากร - สัมภาษณ์ 4 มี.ค.45)

6. ลักษณะของเนื้อหาหรือสาร

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นเหตุปัจจัยให้บุคคลเข้ามารวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรม คือความใจในเนื้อหาหรือสารที่กลุ่มแกนนำมุ่งนำเสนอ กล่าวคือ การชูประเด็นเรื่อง "เมืองน่าอยู่" และสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประเด็นดังกล่าวได้รับความสนใจเป็นพิเศษก็เนื่องด้วยเหตุผลสำคัญ 4 ประการ คือ

5.0 เป็นประเด็นเกี่ยวกับเมืองซึ่งเป็นศูนย์รวมและเกี่ยวข้องโดยตรงกับวิถีชีวิตของผู้คน

เมืองทับเที่ยงเป็นศูนย์กลางทั้งในด้านการค้าขายและเป็นแหล่งรวมความเจริญของจังหวัดที่ทุกคนล้วนต้องมาเกี่ยวข้อง ดังนั้น การตั้งประเด็นเรื่องเมืองทับเที่ยงน่าอยู่จึงเป็นประเด็นที่ใกล้ตัว ทุกคนก็รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งและอยากเข้ามามีส่วนร่วม

"เมืองทับเที่ยงมันเป็นไขءแดงของจังหวัดตรัง มันเป็นบริบททาง วัฒนธรรม หรือวิถีชุมชน ไม่ใช่กรอบคิดทางการปกครอง คนที่ไม่ได้มีถิ่นฐานอยู่ในนี้โดยตรง แต่ใช้ชีวิตโดยอ้อมมีมาก วันๆวิ่งเข้าทับเที่ยง บริโภคของที่นี่และต้องการจะสร้างของดีๆขึ้นในทับเที่ยง"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 10 ธ.ค.44)

5.0 เป็นประเด็นร่วมที่หลายฝ่ายสามารถเข้าร่วมได้

ประเด็นเรื่องการสร้างเมืองน่าอยู่เป็นประเด็นที่ใครๆก็สามารถเข้าร่วมได้ ไม่ว่าจะใครจะมีหน้าที่การงานหรือมีประสบการณ์ในด้านใดมาก่อนก็สามารถนำมาเสนอเป็นแนวทางในการร่วมกันสร้างเมืองน่าอยู่ได้ทั้งสิ้น

"คนมารวมตัวกันนี้ ส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมอยู่แล้ว...บาง คนนั้นเรื่องชีวิต บางคนก็เล่นเรื่องออมทรัพย์ บางคนก็นั่งงานเคลื่อนไหว งาน ธรรมชาติเรื่องสิ่งแวดล้อม เพราะฉะนั้นถ้ามองในสายตาคนทั่วไปไม่น่าจะคุยกันได้ เพราะกิจกรรมแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง แต่ว่าเราคุยกันด้วยใจ ใจต้องมาก่อน ทุกคนคิดแต่เรื่องดีๆอยากทำให้สังคมทับเที่ยงดีขึ้น"

(สมาชิกกลุ่มชุมชนเข้มแข็ง - สัมภาษณ์ 30 ม.ค.45)

5.0 เป็นประเด็นในเชิงสร้างสรรค์

ประเด็นเมืองน่าอยู่เป็นประเด็นที่มุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อนำไปสู่สิ่งที่ดีกว่า เป็นประเด็นในเชิงสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆเพื่อความเจริญ ความดีงามและก่อให้เกิดความสุข ผู้ที่มาเข้าร่วมจึงเกิดความสบายใจในการคิดและการทำงานร่วมกัน คุณสุมณฑา วาทิสุนทร ข้าราชการเทศบาลผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือการทำกิจกรรมของประชาคมตำบลเที่ยงมาโดยตลอดกล่าวถึงสาเหตุของการเข้าร่วมกับประชาคมตำบลเที่ยงไว้ว่า

"Concept ของเขาคิดว่าเข้าทำดี เพราะเป็นแนวสร้างสรรค์สังคมเป็นแนวอุดมการณ์ กลุ่มมีความตั้งใจทำงานคล้ายๆมีอุดมการณ์จริง ไม่ใช่เอาเรามาทำเรื่องไม่ดี เราก็ดูแลเข้าร่วม"

(คุณสุมณฑา วาทิสุนทร - สัมภาษณ์ 4 ก.พ.45)

คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ แกนนำคนสำคัญของประชาคมตำบลเที่ยงยังแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นเมืองน่าอยู่ไว้ว่า

"เมืองน่าอยู่เป็นคำตอบของการแก้ปัญหาทั้งหมด เป็นการศึกษาในเชิงสร้างสรรค์มากกว่าที่จะมองในเชิงปัญหา"

(คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค.44)

5.0 เป็นประเด็นที่มีหลายมุมมองให้คิดให้ทำ

เนื่องจากการชูประเด็นเมืองน่าอยู่เป็นประเด็นที่กว้างและเป็นประเด็นที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ ใครมีความสามารถหรือถนัดงานด้านไหนก็สามารถนำเสนอและร่วมคิดร่วมทำได้อย่างเต็มที่ ยิ่งคนมารวมกันหลากหลายเท่าไร ประเด็นที่ช่วยกันคิด ช่วยกันนำเสนอก็ยิ่งมีความหลากหลาย มีหลายมุมมองมากขึ้นเท่านั้น

อาจารย์วิโรจน์ ศรีวราพันธุ์ สมาชิกกลุ่มศรีตรังผู้คร่ำหวอดกับการทำกิจกรรมเพื่อเยาวชนมาโดยตลอดกล่าวถึงเหตุผลที่เข้าร่วมว่า

"เหตุผลที่เข้ามาครั้งนี้คือ 1.ตัวเองถนัดเรื่องของเยาวชน เรื่องของการศึกษา เรื่องของสิ่งแวดล้อม ตรงนี้ก็เลยเสนอตัวเองเข้ามา"

(อาจารย์วิโรจน์ ศรีวราพันธุ์ - สัมภาษณ์ 5 ก.ย.44)

ส่วนคุณสุขจิต กฤษณะพันธุ์ สมาชิกอาวุโสของกลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุขกล่าวถึงเหตุผลที่ตนเองตัดสินใจเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยงไว้ดังนี้

"ป่ามีความคิดที่จะเสนอให้ได้ว่าอาหารอย่างไรที่จะเป็นอาหารสุขภาพ จากประสบการณ์ของตัวเองบ้าง จากการศึกษาบ้าง และจะอยู่อย่างไรให้เข้มแข็ง เลยเป็นที่มาของการเข้าไปในครั้งนี้"

(คุณสุขจิต กฤษณะพันธุ์ - สัมภาษณ์ 24 ธ.ค.44)

เช่นเดียวกับคุณจรรยา ถาวร สมาชิกกลุ่มชุมชนเข้มแข็งผู้นำชุมชนที่ทำกิจกรรมเพื่อเรียกร้องสิทธิให้คนในชุมชนริมทางสถานีรถไฟมาโดยตลอดให้เหตุผลที่ตนตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของประชาคมทับเที่ยงไว้ว่า

"ที่ทำงานสายชุมชนมาตลอด ไม่ว่ามีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยหรือเรื่องอะไรก็ตาม แต่เราไม่ได้คิดว่าเราเป็นประชาคม แต่พอมาพบกับพวกนักวิชาการ พวกน้องๆ หรือว่าอาจารย์ เขาเข้ามาบอกว่านี่คือรูปแบบประชาคม เรามีปัญหาเรื่องชุมชนก็มาคุยมาถามเขา อยากทำอะไรก็มาบอกเขา ตอนหลังเลยมาเป็นประชาคมทับเที่ยงเสียด้วยคน"

(คุณจรรยา ถาวร - สัมภาษณ์ 5 พ.ย.44)

5. ลักษณะของช่องทางการสื่อสาร

ผลการศึกษาพบว่าการที่กลุ่มแกนนำรู้จักใช้ช่องทางการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและลักษณะของกิจกรรมก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องต่อการก่อตัวของประชาคม ทับเที่ยง เนื่องจากการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมจะทำให้บุคคลเป้าหมายสามารถรับทราบข่าวสารได้โดยง่ายและเป็นการเพิ่มความสนใจที่จะเข้าร่วมอีกด้วย

ช่องทางการสื่อสารที่ใช้ในการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงเริ่มต้นจากการใช้เวทีเสวนาเป็น
 ชุมทางการพบปะพูดคุยของผู้คน เนื่องจากสถานการณ์ของสังคมตอนนั้น ผู้คนกำลังหวาด
 วิตกกับปัญหาและความเปลี่ยนแปลงในทางลบที่เกิดขึ้นทั้งกับเมืองทับเที่ยงและที่เกิดขึ้นวิถีชีวิตของ
 ผู้คน ดังนั้น การจัดให้เวทีพบปะพูดคุยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป็นช่องทางที่สามารถสร้างแรงจูงใจ
 ให้บุคคลเข้าร่วมได้มาก เพราะอย่างน้อยก็เป็นหนทางหนึ่งที่จะระบายความรู้สึกว่าแต่ละคนคิดอย่างไร
 รู้สึกอย่างไรกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

**" ในปี 40 กระแสวิกฤตมันมาก ไปที่ไหนก็มีแต่คนพูดถึงวิกฤตเศรษฐกิจปี40 ลือก็
 ประโคมข่าวว่าประเทศเรากำลังจะลงเหวบ้าง อะไรบ้างจนน่ากลัว คนตกใจและสนใจ
 มันก็เป็นโอกาสในการชวนเขามาพูดคุยเรื่องของ วิฤตเศรษฐกิจและทางรอดของ
 สังคม กลายเป็นว่า เวทีครั้งแรกเสวนาตอนนั้นเป็นที่รู้จักของคนทั้งจังหวัดเลย"**

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 16 เม.ย.45)

หลังจากช่องทางของเวทีเสวนาซึ่งเป็นช่องทางให้บุคคลได้เรียนรู้เรื่องของกระบวนการมี
 ส่วนร่วมแล้ว กลุ่มแกนนำก็ใช้ช่องทางการประชุมอย่างสม่ำเสมอทั้งที่เป็นทางการคือการประชุมกับ
 กลุ่มเป้าหมายที่จะเชิญมาเข้าร่วมประชุมวิสัยทัศน์ฯ ทั้งกลุ่มข้าราชการ กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่ม
 สาธารณะ กลุ่มคนในชุมชนเขตเทศบาลนครตรัง เพื่อสร้างองค์ความรู้ และ ปรับพื้นฐานความคิด ให้
 บุคคลที่มาเข้าร่วมมีความคิด ความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ก่อให้เกิดความ ขัดแย้งหรือความ
 เข้าใจที่ไม่ตรงกัน และการประชุมที่ไม่เป็นทางการคือการประชุมในกลุ่มแกนนำและคณะทำงานเพื่อ
 วางแผนเตรียมการจัดประชุม เช่น การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเป็นฝ่ายต่างๆ เป็นต้น แล้วจึงลงมือปฏิบัติ
 การกิจร่วมกันอย่างเป็นทางการในนามของประชาคมทับเที่ยง

คุณประจวบ กฤษณะพันธุ์ ข้าราชการบำนาญที่เพิ่งลาออกจากงานแล้วย้ายกลับมาอยู่ตรังจึง
 มีเวลาว่างและตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม กล่าวถึงสาเหตุสำคัญของการตัดสินใจเข้าร่วมไว้ดังนี้

**"แรกทีเดียวไม่เคยคิดจะมาว่านวายเรื่องนี้นะ กลับมาบ้าน อยากรู้ชีวิตเรียบๆ
 สบายๆศึกษารรรมะ แต่ที่เข้าร่วมเพราะชัยพรมาชวนไปฟังเขาพูด ในเวทีครั้งแรก
 เสวนา พอไปฟังเราก็สนใจ ก็คิดว่าเวทีนี้มีมันดี มันทำให้คนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกัน
 หลังจากนั้นเขามีจัดประชุมที่โน่นที่นี้เราก็ไป พอไปเขาก็เชิญมาเรื่อยๆเชิญไปฟัง"**

เรื่องราวของสังคม เรื่องราวของชาวบ้านเราก็ดำผัส ในที่สุดก็เข้าร่วมกับ
ประชาคมทับเที่ยงทำทับเที่ยงเมืองน่านอยู่"

(คุณประจวบ กฤษณะพันธุ์- สัมภาษณ์ 24 ธ.ค.44)

5. แนวคิดของบุคคลในการเข้าร่วม

จากการศึกษาพบว่าความคิดของผู้ที่เข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยงเองก็เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงด้วยเช่นกัน เพราะถ้าเป้าหมายของการรวมตัวหรือกิจกรรมที่จะทำมีความสอดคล้องกับความต้องการหรือความพอใจของผู้เข้าร่วม ก็จะทำให้เกิดความยินดีที่จะเข้าร่วมและการดำเนินกิจกรรมต่างๆก็จะเป็นไปได้ด้วยดี ความคิดของบุคคลในการเข้าร่วมแบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ ความคิดเพื่อสาธารณะ ความพอใจในกิจกรรมกลุ่ม และการมีประสบการณ์เดิม

5.0 ความคิดเพื่อสาธารณะ

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผลักดันให้บุคคลเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยง คือ การได้ทำประโยชน์เพื่อบ้านเมืองและเพื่อส่วนรวม ความคิดดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มแกนนำเพราะเป็นกลุ่มที่เห็นถึงปัญหาของเมืองทับเที่ยงมาตั้งแต่ต้นและเห็นพ้องต้องกันว่าการรวมตัวกันทำประโยชน์เพื่อสาธารณะจะเป็นหนทางหนึ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงเมืองทับเที่ยงให้ดีขึ้นได้ เมื่อเมืองดีขึ้น ตนเองก็จะอยู่อย่างปกติสุขไปด้วย คุณชัยพร จันทร์หอม กล่าวถึงเหตุผลสำคัญที่ตนตัดสินใจทำกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยงไว้ดังนี้

"ในวันนี้ภาคสังคมคิดที่จะสร้างพื้นที่เล็กๆของตัวเองขึ้น เราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสังคมใหญ่ๆได้ แต่เราต้องปกป้องตัวเองออกจากวิกฤตสังคมให้ได้ ไม่ไหลไปตามกระแสสังคม เขามักพูดว่าหากคนที่มีใจเดียวกัน แล้วทำอะไรให้เกิดความสำเร็จเล็กๆด้วยกัน"

(คุณชัยพร จันทร์หอม - สัมภาษณ์ 10 ธ.ค.44)

แกนนำอีกท่านหนึ่งยังกล่าวถึงเหตุผลของการเข้าร่วมทำกิจกรรมด้วยสาเหตุที่ตนอยากทำงานเพื่อสาธารณะ ทำงานเพื่อเมืองที่ขังไว้ดังนี้

"ทับเที่ยงวันนี้เปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว แต่เราไม่ได้ปฏิเสธความเปลี่ยนแปลงนะ ทุกคนไม่ปฏิเสธความเปลี่ยนแปลง แต่ทุกคนคิดว่าเราจะอยู่ร่วมกับความเปลี่ยนแปลงอย่างไรโดยไม่เสียความเป็นทับเที่ยงไป เราจึงมารวมกลุ่มกัน"

(คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ - สัมภาษณ์ 23 ธ.ค.44)

นอกจากนั้นแล้ว คุณชานันท์ เศรษฐราดล สมาชิกกลุ่มวิสัยทัศน์ 2001 กล่าวถึงเหตุผลของการเข้าร่วมของตนในการทำงานเดียวกันคือต้องการเห็นสังคมทับเที่ยงกลับมาสวยงามดังเช่นในอดีต

"ก็เห็นว่าในทับเที่ยงมันมีปัญหาหลายอย่าง...ณ ปัจจุบันมันไม่มีเรื่องดีในอดีตแล้ว ก็เลยคิดว่าน่าจะมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างสิ่งดีๆเหล่านั้น"

(คุณชานันท์ เศรษฐราดล - สัมภาษณ์ 24 ธ.ค.44)

5.0 ความพอใจในกิจกรรม

จากการศึกษาพบว่าความพอใจในกิจกรรมก็เป็นปัจจัยผลักดันให้บุคคลเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับงานประจำที่ทำอยู่ก็ยิ่งทำให้สนใจที่จะเข้าร่วมมากยิ่งขึ้น ดังเช่น กรณีของอาจารย์สุนทรี สังข์อุทุมภ์ หัวหน้าหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตรัง กล่าวถึงกิจกรรมที่ สอดคล้องกับหน้าที่การงานของตนไว้ดังนี้

"กิจกรรมตรงนี้มันตรงกับงานที่เราทำอยู่ มันร่วมกันได้ ส่วนหนึ่งที่เราทำก็คือกิจกรรมเยาวชนให้รักท้องถิ่น"

(อาจารย์สุนทรี สังข์อุทุมภ์ - สัมภาษณ์ 31 ธ.ค.44)

คุณพิทยา ชุณห่อรรถกิจ สมาชิกกลุ่มศรีตรังก็เป็นอีกคนหนึ่งที่ทำให้เหตุผลของการเข้าร่วมว่า กิจกรรมตรงนี้สอดคล้องกับงานหลักของตน

"ตัวผมเองอยู่ในองค์กรอีกองค์กรของมูลนิธิสงเคราะห์เด็กและเยาวชน และองค์กรสโมสรโรตารีด้วย กิจกรรมที่เลือกทำเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กเป็นสายงานที่ทำอยู่ และเราเห็นว่าเป็นประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่รู้สึกว่ามันพอช่วยเยาวชนได้บ้าง"

(คุณพิทยา ชุณห่อรรถกิจ - สัมภาษณ์ 29 ธ.ค.44)

5.0 การมีประสบการณ์เดิม

จากการศึกษาพบว่าบุคคลที่มาเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยงส่วนใหญ่ล้วนมีประสบการณ์เดิมในการทำงานเพื่อสังคมมาก่อน ดังนั้น เมื่อรับทราบว่าเป้าหมายของการรวมตัวเป็นประชาคมทับเที่ยงคือการทำกิจกรรมเพื่อสร้างสรรค์สังคมจึงเป็นเหตุให้ตัดสินใจเข้าร่วม ดังเช่นตัวอย่างของคุณประนอม เดชชราดล สมาชิกกลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุข ที่ได้เล่าถึงประสบการณ์ความหลังในการทำกิจกรรมของตนเองว่า

"ที่มหาวิทยาลัยก็เคยทำกิจกรรมมามาก ก็เข้ากลุ่มกับกลุ่มอาสาพัฒนาชนบท ค่ายฝึกกำลังคน"

(คุณประนอม เดชชราดล - สัมภาษณ์ 16 พ.ย.44)

คุณลักษมี เสียมไหม สมาชิกอีกคนหนึ่งของกลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุขก็เคยเข้าร่วมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมในเชิงพัฒนาสังคมมาก่อนเช่นกัน

"เมื่อก่อนนี้ที่ทำกิจกรรมกลุ่มเล็กๆเป็นกลุ่มของเพื่อน นั่งคุยกันในลักษณะการรวมกลุ่มของเพื่อนว่าเราจะทำกลุ่มปลูกต้นไม้ เราก็ทำกลุ่มขึ้นมา แล้วไปบอกชาวบ้านว่าคุณมาปลูกต้นไม้จะเป็นสิ่งที่ดี"

(คุณลักษมี เสียมไหม - สัมภาษณ์ 1 ก.พ. 45)

กลุ่มชุมชนเข้มแข็งก็มีสมาชิกที่เคยทำกิจกรรมเพื่อสังคมมาก่อนเช่นกัน

"ก็ทำกิจกรรมมาตั้งแต่เรียนหนังสือในปี 16 17 18 19 หลังจากที่มาทำงานประจำแล้วก็ยังเข้าร่วมกับกลุ่มสหภาพแรงงานอยู่ด้วย"

(คุณปัญญา จันทร์เพชร - สัมภาษณ์ 26 ธ.ค.44)

5. สถานการณ์ในสังคมทับเที่ยง

ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงก็คือลักษณะเฉพาะของสังคมทับเที่ยงเอง ลักษณะดังกล่าวประกอบด้วย ทับเที่ยงเป็นเมืองที่ไม่มีเจ้าพ่อหรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลในทางลบ และ นโยบายของเทศบาลที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน

5.0 ทับเที่ยงเป็นเมืองที่ไม่มีเจ้าพ่อหรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลในทางลบ

จากการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มเป้าหมายพบว่า เมืองทับเที่ยงเป็นเมืองที่ผู้คนสามารถรวมกลุ่มเป็นองค์กรประชาชนเพื่อจุดมุ่งหมายต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือที่เรียกว่าการเมืองภาคประชาชน และผู้คนก็สามารถแสดงความคิดเห็นต่างๆได้อย่างเสรี โดยเฉพาะเรื่องของการเมืองการปกครอง เพราะในทับเที่ยงไม่มีกลุ่มอิทธิพลที่ทุกคนต้องเกรงกลัว

"ถ้าเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น จังหวัดนี้มีความโอบอ้อมอารี เอื้ออาทรมากกว่าพูดให้ตรงประเด็นคือเป็นเมืองไม่มีผู้มีอิทธิพลที่พอเอ่ยไปใครๆก็เกรงกลัวกัน เป็นเมืองที่รักสงบ"

(สมาชิกกลุ่มศรีตรัง - สัมภาษณ์ 29 ธ.ค.44)

5.2 นโยบายของเทศบาล

จากการศึกษาพบว่าการก่อตัวขึ้นของประชาคมทับเที่ยงผ่านการเรียนรู้อย่างเป็นระยะๆ และที่ประชาคมทับเที่ยงก่อตัวขึ้นมาได้และสามารถทำกิจกรรมต่างๆได้อย่างมากมายนั้น ส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะประชาคมทับเที่ยงได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลนครตรังโดยการนำของคุณชาติ กางอิม นายกเทศมนตรีเทศบาลนครตรังซึ่งเห็นความสำคัญของการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนใน

การพัฒนาและมโนนโยบายที่สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มขององค์กรประชาชนในลักษณะของประชาสังคม เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมการพัฒนา

คุณชาติ กางอิม นายกเทศมนตรีเทศบาลนครตรังกล่าวถึงนโยบายของเทศบาลไว้ดังนี้

"เทศบาลเราเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มันสอดคล้องกับนโยบายรัฐธรรมนูญใหม่และเป็นการสนองความต้องการของ ประชาชน จุดอ่อนของสังคมตอนนี้คือเรื่องชุมชนไม่เข้มแข็ง เราคิดว่าถ้าจะพัฒนาจริงต้องสอนให้ประชาชนต้องคิดเป็น ทำเป็น และ โครงการทั้งหมดที่กลุ่มประชาคมทับเที่ยงนำเสนอก็ช่วยสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ เราก็เลยตั้งงบประมาณให้อามาเข้าเป็นแผนห้าปีแล้วกำหนดเป็นแผนปี"

(คุณชาติ กางอิม - สัมภาษณ์ 4 มี.ค.45)

คุณระรวย เขาวนัเสฏฐกุล หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาลนครตรัง กล่าวถึงนโยบายของเทศบาลที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมขององค์กรประชาชนไว้ดังนี้

"ไม่ว่าโครงการต่างๆเดี๋ยวนี้ ในกองสวัสดิการและสังคมมีเพื่อเกื้อหนุนกลุ่มประชาคมหรือองค์กรต่างๆที่จัดตั้งขึ้น โดยเราจะมียงบประมาณสนับสนุนให้ ในปี 45นี้มีเป็นสิบโครงการ เช่น กลุ่มฉุนก กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กลุ่มอนุรักษ์แหล่งน้ำ"

(คุณระรวย เขาวนัเสฏฐกุล - สัมภาษณ์ 24 ธ.ค.44)

สมาชิกประชาคมทับเที่ยงยังให้ความเห็นเกี่ยวกับนโยบายของเทศบาลนครตรังที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของประชาคมทับเที่ยงไว้ดีกว่า

"เทศบาลนครตรังเป็นเทศบาลนำร่องในเรื่องราวของการมีส่วนร่วมของประชาชน เทศบาลนครตรังทำได้ดีมาก ไม่ใช่ที่พูดขึ้นมาเอง เป็นจากสังคมภายนอก ที่อื่นเท่าที่สัมผัส ที่ได้รับรู้มา เทศบาลอื่นยังไม่มีเลย ... มันคงเป็นอะไรที่เดินหน้าสำหรับที่ตรังเพราะนายกฯเองก็เป็นคนใจกว้าง ไม่หวงแหนอำนาจ"

(สมาชิกกลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุข - สัมภาษณ์ 24 ต.ค.44)

ผลจากการวิจัยถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง สามารถสรุปได้เป็น 5 ปัจจัย คือ ลักษณะของแกนนำ ลักษณะของเนื้อหาหรือสารที่ใช้ในการก่อตัว ลักษณะของช่องทางการสื่อสารที่ใช้ในการก่อตัว แนวคิดของบุคคลในการเข้าร่วม และสถานการณ์ในสังคมทับเที่ยง ซึ่งแต่ละปัจจัยล้วนดึงดูดให้บุคคลเข้ามาร่วมทำกิจกรรมร่วมกันในนามของประชาคมทับเที่ยง โดยปัจจัยในเรื่องของแนวคิดของบุคคลในการเข้าร่วม ซึ่งประกอบไปด้วย ความคิดเพื่อสาธารณะ ความพอใจในกิจกรรม และการมีประสบการณ์เดิม ก่อนข้างที่จะเป็นเหตุผลหลักที่บุคคลตัดสินใจเข้าร่วม เพราะถ้าแนวคิดของบุคคลนั้นกับเป้าหมายของกิจกรรมหรือตัวกิจกรรมมีความสอดคล้องกัน เท่ากับเป็นแรงบวกให้บุคคลตัดสินใจเข้าร่วมอย่างเต็มที่และเต็มใจที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องไม่ล้มเลิกความตั้งใจไปง่าย ๆ

ปัญหานำการวิจัยข้อที่ 3 : กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง

ประชาคมทับเที่ยงเป็นการรวมตัวของกลุ่มคนที่หลากหลายจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นการรวมตัวของคนในทุกภาคส่วนของสังคมทับเที่ยงเลยก็ว่าได้ และเครื่องมือสำคัญที่กลุ่มแกนนำใช้ในการเชื่อมโยงบุคคลให้เข้าร่วมทำกิจกรรมเพื่อสร้างเมืองน่าอยู่ร่วมกันก็คือ "การสื่อสาร" นั่นเอง การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการประชาคมทับเที่ยงตั้งแต่การจัดการโน้มน้าวใจบุคคลให้มาเข้าร่วมเป็นสมาชิกและเป็นพันธมิตรผู้ให้การสนับสนุนประชาคมทับเที่ยง จนถึงการจัดการกระตุ้นให้คนที่เป็สมาชิกหรือพันธมิตรอยู่ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการขยายผลกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยงให้แพร่ขยายออกไปภายนอกอย่าง กว้างขวางอีกด้วย เมื่อการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลมากเช่นนี้ การกำหนดกลยุทธ์การ สื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและสอดคล้องกับสถานการณ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการประชาคมทับเที่ยง

จากการศึกษาพบว่ากลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้ในการจัดการประชาคมทับเที่ยงมีดังนี้

3. กลยุทธ์ด้านการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

3.1 การใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการสร้างและการขยายเครือข่าย

ผลการศึกษาพบว่าตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นของการก่อตัวเป็นประชาคมทับเที่ยงนั้น กลุ่ม แกนนำจะใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการชักชวนบุคคลให้เข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยง เช่น **คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์** แกนนำหลักของประชาคมทับเที่ยงที่ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการพูดคุยกันแบบไม่เป็นทางการ ชักชวนเพื่อนและคนรู้จักให้มาร่วมทำกิจกรรมกับตน และหนึ่งในนั้นก็คือ คุณยศฐา จำปา พนักงานเทศบาลผู้เข้าร่วมมาตั้งแต่เวทีครั้งแรกเสวนา

"ที่เข้ามาในประชาคมทับเที่ยงประมาณปี42 คนชักชวนก็ฟังธงได้เลยว่าคงจะเป็นที่จ้อย ที่จ้อยเองก็รู้จักมาก่อนตั้งแต่เข้าในเวทีครั้งแรกเสวนา"

(คุณยศฐา จำปา - สัมภาษณ์ 24 ต.ค.44)

นอกจากจะใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการแสวงหาสมาชิกแล้ว คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ยังใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการแสวงหาพันธมิตร ผู้ให้การสนับสนุนประชาคมทับเที่ยงคือ คุณชาติ กางอิม นายกเทศมนตรีเทศบาลนครตรัง

"บังเอิญโชคดีที่โกชาติแกเป็นนายกฯอยู่ด้วย พี่ก็เชื่อมต่อกับแกได้ง่ายในฐานะของความเป็นพี่ เป็นน้อง ไม่ใช่เรื่องของการเมืองเลย พี่ไม่ใช่การเมือง สำหรับพี่นะไปถามแกได้เลยว่าพี่เป็นหัวคะแนนแกรีเปล่า แกก็ว่าไม่ใช่หรอก มันเหมือนกับน้อง"

(คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ - สัมภาษณ์ 23 ต.ค.44)

นอกจากคุณธีรทัตแล้ว **อาจารย์สมเจตนา มุณีโมไนย** แกนนำอาวุโสของประชาคมทับเที่ยงก็ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการชักชวนบุคคลให้เข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยงด้วยเช่นกัน

"สืบเนื่องมาจากครอบครัวที่เนี่ยรู้จักกับน้ำสมเจตนา ซึ่งเขาเป็นแกนนำหลักของกลุ่มนี้อยู่เหมือนกัน เขาก็เลยพูดคุยกันไว้กับแม่ว่าน่าจะให้พี่ทดลองงานด้านนี้ดู ให้ได้เข้ามาสัมผัสดู หลังจากนั้นก็ได้คุยกับพี่จ้อยครั้งนึงแล้วกลับมาสำรวจตัวเองคิดว่าพอจะมีใจอยู่บ้าง ช่วยตรงนี้ได้ ก็เลยคิดว่าน่าจะลองทำงานเพื่อสังคมดู"

(คุณไผ่แก้ว ไกรพิทยากร - สัมภาษณ์ 3 ต.ค.44)

อาจารย์วิโรจน์ ศรีวราพันธุ์ สมาชิกกลุ่มศรีตรังก็เป็นอีกคนหนึ่งที่ได้รับการชักชวนให้เข้าร่วม เนื่องจากมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับ **คุณชัยพร จันทรหอม** แกนนำประชาคมทับเที่ยงมาก่อน

"บังเอิญผมรู้จักกับคุณชัยพร จากสาธารณสุข คุณชัยพรทำกิจกรรมเพื่อสังคมอยู่ เขาอยากนำเรื่องเยาวชน เรื่องสิ่งแวดล้อม เข้าไปในประชาคมทับเที่ยงด้วย ก็มาพูดคุยกันว่าสนใจไหม ผมก็บอกว่าสนใจเลยเข้าร่วมตรงนั้น"

(อาจารย์วิโรจน์ ศรีวราพันธุ์ - สัมภาษณ์ 5 ก.ย.44)

1.2 กิจกรรมต้องขยายฐานกลุ่มเป้าหมายออกไปอย่างกว้างขวางไม่หยุดนิ่ง เพื่อนำไปสู่ความเป็นประชาคมที่เข้มแข็ง

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ปัจจุบันกิจกรรมทั้งสี่กลุ่มปฏิบัติการของประชาคม ทับเที่ยงขยายผลออกไปภายนอกอย่างกว้างขวาง เป็นกิจกรรมเปิดที่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงพื้นที่ในเมืองทับเที่ยงเท่านั้น ที่เป็นเช่นนั้นก็เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มปฏิบัติการใช้กลยุทธ์การสื่อสารในการขยายฐานกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยงให้กว้างขวางออกไป กิจกรรมดังกล่าวได้แก่ กิจกรรมตลาดนัดสีเขียว และ กิจกรรมบ้านสุขภาพ

- กิจกรรมตลาดนัดสีเขียว

กิจกรรมตลาดนัดสีเขียวเป็นหนึ่งในกิจกรรมเชิงรุกของกลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุข ดำเนินกิจกรรมโดยการขายอาหารปลอดสารพิษและผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ ดำเนินการขายโดยสมาชิกในกลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุข เมื่อดำเนินการมาได้สักระยะหนึ่ง ภายหลังก็มีการขยายฐานกลุ่มเป้าหมายที่จะมาเข้าร่วมดำเนินกิจกรรม โดยการเชิญพันธมิตรสี่เกลอ (เกลอเขา เกลอเล เกลอนา และ เกลอเมือง) ให้นำสินค้าเข้ามาขายด้วย

"ตลาดสีเขียวตอนหลังเรามีหลายส่วนเข้าร่วม โดยเฉพาะเรามีทีมงานของพันธมิตรสี่เกลอ ซึ่งกองทุนชุมชนเขาสันับสนุนอยู่ เราส่งเป็นจดหมายจากเทศบาลเชิญเขามาคุยกันที่เทศบาลและชักชวนให้เขาเอาสินค้าที่มีอยู่ในเขตของเขาเข้ามาขาย "

(สมาชิกกลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุข - สัมภาษณ์ 16 พ.ย.44)

- กิจกรรมบ้านสุขภาพ

กิจกรรมบ้านสุขภาพเป็นอีกหนึ่งในกิจกรรมเชิงรุกของกลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุข ดำเนินกิจกรรม โดยการจัดเป็นพื้นที่สำหรับให้บริการด้านการตรวจและการสอนตรวจเพื่อสุขภาพ ทั้งยังเปิดให้มีการอบรมไพร่โดยผู้เชี่ยวชาญ คือ คุณรามิน เจริญผล สมาชิกกลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุข

"ตอนนี้ผมไปสอนตรวจในชุมชน ก็จะเป็นชุมชนข้างนอก ไม่ใช่ชุมชนในเมือง สาเหตุก็เพื่อไม่ให้ชุมชนข้างนอกต้องเข้ามาในเมือง... คือต้องการที่จะฝึกคนให้ สามารถเป็นหมอพื้นบ้านหรือหมอแผนไทยใน ชุมชนนั้น"

(สมาชิกกลุ่มชุมชนเข้มแข็ง - สัมภาษณ์ 24 ธ.ค.44)

1.3 การจัดพื้นที่สาธารณะซึ่งเปิดกว้างสำหรับทุกคน

พื้นที่สาธารณะในที่นี้ หมายถึง พื้นที่ที่ภาคประชาชนมีสิทธิมีเสียงในการพูดคุยเสนอ ความคิด ความรู้สึกของตนได้อย่างเสรี จากผลการศึกษาพัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง พบว่า การจัดให้มีพื้นที่สาธารณะปรากฏขึ้นตั้งแต่ในเวทีตรงเคเสวนา ซึ่งเป็นเวทีที่เปิดให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นที่ถูกกำหนดขึ้นได้อย่างเสรี แต่ด้วยข้อบกพร่องในแง่ของกระบวนการจัดเวที เช่น ด้านของเนื้อหาที่มุ่งนำเสนอปัญหา และ ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดเวทีเสวนาคือการไม่มีคำตอบให้ สาธารณะและการไม่มีการลงมือปฏิบัติอย่างเป็นทางการ จึงเป็นผลให้เวทีตรงเคเสวนาค่อยๆ เปลี่ยนเป็นประชาคมทับเที่ยงในที่สุด

นอกเหนือจากนั้นแล้ว พื้นที่สาธารณะยังปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในกิจกรรมอีกหนึ่ง กิจกรรม นั่นก็คือกิจกรรม "การจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน" นั่นเอง การจัดรายการวิทยุของกลุ่ม ประชาคมทับเที่ยงมีที่มาจากการจัดกิจกรรมสภาเมืองครั้งที่2 ซึ่งเป็นการบรรยายเรื่อง "การ สื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง" โดย ผศ.ดร.ปรีชาต สถาปัตตานนท์ สโรบล กลุ่ม แกนนำได้เล่าถึง เป้าหมายสำคัญของการจัดการประชุมในครั้งนั้นว่า

"เราต้องการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของประชาคมทับเที่ยงให้เป็นที่ รู้จักด้วย เนื่องจากเห็นว่า การประชาสัมพันธ์ผ่านเทศบาลอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ จึง ต้องการจะได้รับความรู้เรื่องวิธีการสื่อสารที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม"

(กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 25 ธ.ค.44)

ผู้เข้าร่วมประชุมในครั้งนั้นคือกลุ่มประชาคมทับเที่ยงและผู้สนใจทั่วไป โดยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่การทำงานที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร เช่น ผู้ดำเนินรายการวิทยุในท้องถิ่น หรือ สื่อมวลชนท้องถิ่น เป็นต้น การเข้าร่วมรับฟังการบรรยายในครั้งนี้เองที่เป็นแรงบันดาลใจสำคัญ สมาชิกของประชาคมทับเที่ยงหลายคนต้องการจะจัดรายการวิทยุเพื่อให้เป็นสื่อของชุมชน หลังจากการประชุม กลุ่มคนที่สนใจก็รวมตัวกันเพื่อจะจัดรายการวิทยุ เริ่มต้นจากการหาสปอนเซอร์รายการ ก็คือจากกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจที่เป็นสมาชิกของประชาคมทับเที่ยงและจากห้างร้านต่างๆในเมืองทับเที่ยง จากนั้นจึงไปซื้อเวลาจากสถานีวิทยุอมท. FM.106.25 MHz เพื่อจัดรายการวิทยุร่วมกัน

รายการวิทยุเพื่อชุมชนที่สมาชิกของประชาคมทับเที่ยงร่วมกันจัดขึ้นนั้นใช้ชื่อว่า **"รายการเวทีคนตรังค์"** และ **"รายการสภาเมือง"**

- 0. รายการเวทีคนตรังค์** จัดทุกวันจันทร์ - ศุกร์ เวลา 19.30 - 20.00 น.
- วันจันทร์ เป็นรายการเกี่ยวกับสุขภาพ โดย นายชัยพร จันทร์หอม (กลุ่มแกนนำ)
 - วันอังคาร เป็นรายการเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค โดย นายธานินทร์ - นางประนอม เชนธราดล (กลุ่มสมาชิก)
 - วันพุธ เป็นรายการสัพเพเหระ โดย นางสาวจันทิมา ดันสุข และ นายสุธี บัวมาก (กลุ่มสมาชิก)
 - วันพฤหัสบดี เป็นรายการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยนายวิโรจน์ ศรีวราพันธุ์ และ นางสาวสุนทรี สังข์ยุทธ์ (กลุ่มสมาชิก)
 - วันศุกร์ เป็นรายการเกี่ยวกับกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยง โดย นางสาวไผ่แก้ว ไกรพิทยากร

เนื้อหาของรายการเวทีคนตรังค์จะเป็นการนำเสนอข่าวสารกิจกรรมที่ประชาคมทับเที่ยงได้ดำเนินการมา การประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆที่กลุ่มประชาคมทับเที่ยงจะจัดขึ้นไปยัง ประชาชนในสังคมตรัง การนำเสนอข่าวสารความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของกลุ่มปฏิบัติการทั้งสี่กลุ่มด้วย รวมทั้งการเปิดเป็นพื้นที่สาธารณะให้คนที่รับฟังรายการมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นหรือซักถามปัญหาข้อข้องใจโดยการโทรศัพท์เข้ามาในรายการ

"เวทีคนตรีงค์เริ่มจัดก่อนเดือนสิงหา โดยเราจะให้สอตรงกับมาตรา40เรื่องของ
 วิทยุชุมชน สื่อที่น่าจะเป็นของประชาชน เราก็เลยเริ่มจัดขบวนการวิทยุเพื่อ
 พัฒนาศักยภาพของเราในการสื่อสารกับสังคมและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพูดจา
 แลกเปลี่ยนข่าวสารกันโดยใช้วิทยุเป็นสื่อ"

(คุณประนอม เดชธราดล - สัมภาษณ์ 16 พ.ย.44)

2. รายการสภาเมือง จัดในวันพุธ เวลา 20.00 - 21.00 น.

เนื้อหาของรายการสภาเมืองจะเป็นพื้นที่สาธารณะที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วน
 ร่วมในรายการ โดยจะเชิญผู้นำชุมชน หรือ คนที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ เข้ามาร่วมใน
 รายการ การจัดวิทยุโดยให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นนี้เท่ากับเป็นการสร้างพื้นที่ให้ภาคประชาชน
 เข้ามามีบทบาทในการนำเสนอความคิด อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวในการ
 สร้างสรรค์และทำกิจกรรมดีๆ เพื่อสังคมและชุมชนอีกด้วย

"เราให้ตัวแทนชุมชนเข้ามาพูดคุยในเรื่องของเขา สมมุติว่าเรื่องของเศรษฐกิจ เรา
 ก็คุยกับกลุ่มแม่บ้านว่าเขาทำอะไรกันอยู่ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ มีการ
 บริหารจัดการอย่างไร การตลาด ระบุpackageเขาทำอย่างไร"

(คุณจันทิมา ต้นสุข - สัมภาษณ์ 24 ต.ค.44)

นอกจากนั้นแล้ว การเข้ามามีส่วนร่วมของชาวบ้านยังสร้างความประทับใจให้กับพวกเขา
 อย่างยากที่จะลืมเลือน และเท่ากับเป็นการขยายเครือข่ายของประชาคมทับเที่ยงให้ไปสู่ชุมชนฐานราก
 อย่างแท้จริง

"ชาวบ้านที่มาออกรายการวิทยุจะเกิดความภาคภูมิใจ เขาจะมีความ รู้สึก
 ตื่นเต้น เขาจะกลับไปบอกลูก บอกหลาน บอกเมีย บอก ครอบครัวว่านี่
 คือครั้งหนึ่งที่เขาได้มาออก"

(คุณจันทิมา ต้นสุข - สัมภาษณ์ 24 ต.ค.44)

2. กลยุทธ์ด้านการสร้างการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

2.1 การเลือกประเด็นที่ทุกฝ่ายสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ คือ ประเด็นเมืองน่าอยู่

กลยุทธ์การสื่อสารที่เห็นได้อย่างชัดเจนในการจูงใจให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับประชาคมทับเที่ยง คือ การกำหนดประเด็นเรื่องการสร้างเมืองน่าอยู่ให้เป็นประเด็นร่วมของการทำกิจกรรมในครั้งนี้ เนื่องจากประเด็นการสร้างเมืองน่าอยู่เป็นประเด็นที่ทุกคนในสังคมไม่ว่าจะสังกัดกลุ่มองค์กรใด หรือประกอบอาชีพหน้าที่การงานใด หรือมีประสบการณ์การทำงานด้านไหนมาก่อนก็สามารถเข้าร่วมนำเสนอแนวทางในการสร้างเมืองน่าอยู่ได้ทั้งสิ้น

"คนมารวมตัวกันนี้ เราก็ไม่ใช่ว่าอยู่ๆจะชวนใครเข้ามาเลย ส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมอยู่แล้ว แต่กิจกรรมมันอาจจะแตกต่างกัน บางคนเน้นเรื่องชีวิต บางคนก็เล่นเรื่องออมทรัพย์ บางคนก็เน้นงานเคลื่อนไหว งานรณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อม เพราะฉะนั้นถ้ามองในสายตากันทั่วไปไม่น่าจะคุยกันได้ เพราะกิจกรรมแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง แต่ว่าเรารวมกันด้วยใจ ใจต้องมาก่อน ทุกคนคิดแต่เรื่องดีๆอยากทำให้สังคมทับเที่ยงดีขึ้น"

(สมาชิกกลุ่มชุมชนเข้มแข็ง - สัมภาษณ์ 30 ม.ค.45)

2.2 การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์

จากการศึกษาพบว่า การรวมตัวของประชาคมทับเที่ยงเชื่อมโยงกันด้วย "กิจกรรม" ที่มีเป้าหมายร่วมกันคือการสร้างเมืองน่าอยู่ และการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมทำกิจกรรมนั้นก็ต้องอาศัยการวางกลยุทธ์การสื่อสารในการจัดกิจกรรม และกลยุทธ์การสื่อสารดังกล่าวก็คือต้องจัด กิจกรรมที่สอดคล้องกับความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เพราะลักษณะของกิจกรรมดังกล่าวเมื่อสื่อสารไปแล้วจะมีผู้สนใจเข้าร่วมมาก เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สร้างประโยชน์ให้ชีวิตของตน

และกิจกรรมที่ประชาคมทับเที่ยงดำเนินการอยู่นั้น มี 4 ด้านคือ

0. กิจกรรมของกลุ่มคนที่มีความคิดว่าคนเราจะมีความสุขได้ต้องเริ่มจากการมีสุขภาพที่แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ กลุ่มนี้รวมตัวกันโดยใช้ชื่อว่า "กลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุข"

"กลุ่มนี้จะป็นกลุ่มนำร่องในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของการดูแลรักษาสุขภาพของ
ตัวเองแล้วเผยแพร่ให้คนทั่วไปได้หันมาดูแลสุขภาพ เป็นการสร้างเสริมสุขภาพ
มากกว่าที่จะซ่อม"

(สมาชิกกลุ่มสุขภาพดี-ชีวิตเป็นสุข สัมภาษณ์ 16 พ.ย.44)

2. กิจกรรมของกลุ่มคนที่มีความคิดว่าสังคมจะดีขึ้นได้ต้องเริ่มปลูกฝังและให้การศึกษาที่ดีตั้งแต่วัยเด็กจึง
มุ่งเน้นการทำกิจกรรมสำหรับการพัฒนาเยาวชน กลุ่มนี้รวมตัวกัน โดยใช้ชื่อว่า "กลุ่มศรีตรัง"

"กลุ่มนี้เราคุยกันว่าทำให้โอกาสทางการศึกษากับเด็กเป็นปัจจัยที่สุดยอดแล้ว
เพราะปัญหาทุกอย่างมันจะหมดไปได้ เมื่อเด็กดี เขาก็จะทำดี หันไปเล่นกีฬา ไป
ทำเรื่องดีๆ ปัญหาเสพติดก็จะหมดไป"

(สมาชิกกลุ่มศรีตรัง - สัมภาษณ์ 29 ธ.ค.44)

3. กิจกรรมของกลุ่มคนที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชน กลุ่มนี้
รวมตัวกัน โดยใช้ชื่อว่า "กลุ่มชุมชนเข้มแข็ง"

"ปัญหาหลักๆของทุกครอบครัว ทุกชุมชนในตอนนี้คือเรื่องของปากท้อง ปัญหา
เรื่องการทำมาหากิน เราก็จะบอกเขาว่าสถานการณ์วันนี้มันมีความฝืดเคืองในแง่
ของรายได้ ในแง่ของหนี้สิน แต่การตั้งกลุ่มออมทรัพย์จะเป็นตัวรับแรงกระแทก
ได้ดีในขณะที่เดียวกันก็สามารถเป็นตัวร้อยรัดคนให้เข้ามารวมกัน"

(สมาชิกกลุ่มชุมชนเข้มแข็ง - สัมภาษณ์ 30 ม.ค.45)

4. กิจกรรมของกลุ่มคนที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยเห็นว่าถ้าสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย
ไปหมดเราก็ไม่สามารถอยู่ได้ กลุ่มนี้รวมตัวกัน โดยใช้ชื่อว่า "กลุ่ม วิสัยทัศน์ 2001"

"เราจะพยายามเข้าไปบอกเขาให้เขาช่วยกันดูแลสิ่งแวดล้อมเพราะว่าเมือง
ท่องเที่ยวอย่างเราอยู่ได้เพราะอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ ถ้าเราไม่ช่วยกันตรงนี้
สิ่งแวดล้อมทั้งหมด เรายังก็อยู่ไม่ได้"

(สมาชิกกลุ่ม วิสัยทัศน์ 2001- สัมภาษณ์ 25 ม.ค.45)

2.3 การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับฐานกิจกรรมเดิมที่มีอยู่

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าผู้ที่มาเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยงมาจากกลุ่มองค์กรที่หลากหลาย และหลายคนก็ทำกิจกรรมมาก่อนแล้ว เมื่อมาเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยงจึงเลือกที่จะเข้าร่วมในกลุ่มที่ตนมีฐานกิจกรรมเดิมอยู่ เช่น **อาจารย์วิโรจน์ ศรีวราพันธุ์** ผู้ขับเคลื่อน กิจกรรมเกี่ยวกับเขาวชนมาโดยตลอดจึงตัดสินใจเข้าร่วมกับกลุ่มศรีตรัง และอาจารย์มีฐาน กิจกรรมเดิมที่เคยทำ ได้แก่ "กิจกรรมขี้จักรยานเพื่อการศึกษาธรรมชาติการดูนกและวัฒนธรรมท้องถิ่น" อาจารย์จึงนำเสนอกิจกรรมดังกล่าวให้เป็นแผนกิจกรรมของกลุ่ม ด้วยประสบการณ์เดิมที่เคยทำกิจกรรมนี้มาก่อนทำให้การเขียนโครงการและการดำเนินงานต่างๆเป็นไปอย่างราบรื่น อีกทั้งยังได้รับการพิจารณาจากเทศบาลให้สนับสนุนในด้านงบประมาณรวมทั้งสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ เช่น กล้องส่องทางไกล และ หนังสือBird Guide

"คือเดิมผมทำกิจกรรมนี้กับกลุ่มเด็กที่โรงเรียนสวัสดิ์ฯ ที่นาโงย คือเอาเด็กที่เรียนท้องถิ่นศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมาขี่จักรยานจากนาโงยไปชุมชนนาหมื่นศรี ชุมชนวัดหัวเขา แล้วดูวัฒนธรรม ดูเรื่องการทอผ้าไปด้วย ก็เลยคิดว่าเออ! น่าจะเอากิจกรรมนี้มาลองทำดูกับเด็กในเมือง ก็ขายไอเดียในกลุ่ม แล้วกลุ่มใหญ่ก็ขานรับ มอบภารกิจให้ผมเขียนโครงการคร่าวๆไปนำเสนอเขา ก็ผมเนี่ยจะเป็นตัวหลักในการเขียนให้เพราะเคยทำมาแล้ว"

(อาจารย์วิโรจน์ ศรีวราพันธุ์ - สัมภาษณ์ 5 ก.ย.44)

นอกจากสมาชิกกลุ่มศรีตรังแล้ว **คุณจรรยา ถาวร** สมาชิกกลุ่มชุมชนเข้มแข็งก็มีฐานกิจกรรมเดิมของตนเช่นกัน

"ที่อยู่กับฐานรากของชุมชน คือ ทำกิจกรรมสายชุมชนไม่ว่าจะเป็นออมทรัพย์ เป็นอาสาสมัครอสม.มาก่อน เราลืกรุ่นนี้เรื่องของชุมชนไปไม่พิน เลยมาอยู่ชุมชนเข้มแข็ง มาสานต่อกิจกรรมออมทรัพย์ที่มีอยู่"

(คุณจรรยา ถาวร - สัมภาษณ์ 5 พ.ย.44)

3. กลยุทธ์ด้านสื่อ ประกอบด้วย

3.1 การเลือกช่องทางการสื่อสารที่สอดคล้องกับกลุ่มคนและกิจกรรม กลยุทธ์การสื่อสารที่เห็นได้อย่างชัดเจนอีกประการหนึ่งซึ่งส่งผลให้ประชาคมทับเที่ยงก่อตัวขึ้น ได้อย่างเข้มแข็งคือการสื่อสารระหว่างคนในกลุ่ม ทั้งคนที่เป็นแกนนำ คนที่เป็นสมาชิก และคนที่เป็นพันธมิตร ซึ่งกลุ่มคนแต่ละกลุ่มก็ยอมใ้ใช้การสื่อสารที่แตกต่างกัน ดังนี้

กลุ่มแกนนำ เป็นกลุ่มของเพื่อนที่รู้จักมักคุ้นกันอยู่แล้ว การสื่อสารที่ใช้จึงเป็นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ นอกจากในกรณีที่ต้องการหาความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อจะลงมือทำอะไรสักอย่างก็มักจะใ้การประชุมระดมความคิดเห็น

กลุ่มสมาชิก เป็นกลุ่มที่กลุ่มแกนนำต้องการที่จะโน้มน้าวใ้มาเข้าร่วม การสื่อสารจึงใ้ช่องทางที่หลากหลาย เริ่มต้นด้วยการใ้สื่อมวลชนเป็นการสร้างกระแสใ้สนใจ ตามด้วยการประชุมแบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้กลุ่มสมาชิกออกมาเข้าร่วม จากนั้นจึงใ้การประชุมอย่างเป็นทางการเพื่อมุ่งไปสู่อการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

กลุ่มพันธมิตร ส่วนใหญ่การสื่อสารระหว่างกลุ่มแกนนำกับกลุ่มพันธมิตรจะเกิดขึ้นโดยใ้ช่องทางสื่อสารแบบเป็นทางการ เนื่องจากกลุ่มพันธมิตรค่อนข้างจะมีข้อจำกัดเรื่องเวลา ดังนั้นจึงต้องใ้รูปแบบการสื่อสารที่จะนำไปสู่อสรุปรวดเร็ว

ส่วนกลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยง มีดังนี้

ถ้าเป็น **กิจกรรมเชิงรุก** ซึ่งหมายถึง กิจกรรมใหม่ๆในเชิงสร้างสรรค์ที่หวังผลในเชิงของการจูงใจเพื่อนำไปสู่อความร่วมมือในการเข้าร่วมทำกิจกรรม เช่น กิจกรรมตลาดนัดสีเขียว กิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อศึกษาธรรมชาติการดูแลและวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมค่ายเยาวชน ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อการชักจูงใจใ้บุคคลทั่วไปมาเข้าร่วม กลุ่มเป้าหมายของกิจกรรมเชิงรุกส่วนใหญ่จะเป็นประชาชนทั่วไป ดังนั้น ช่องทางการสื่อสารที่ใ้ในการแพร่กระจายข่าวสารการจัดกิจกรรมจึงหลากหลาย นอกจากจะอาศัยช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคลแบบปากต่อปากแล้ว จำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยช่องทางที่สามารถสามารถกระจายข่าวสารออกไปใน วงกว้างในเวลาอันรวดเร็ว

คือ สื่อมวลชน และสื่อมวลชนที่ประชาคมทับเที่ยงใช้ในการ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมเชิงรุกคือ สื่อวิทยุ นอกจากนั้นแล้วยังเสริมด้วยสื่อเฉพาะกิจ คือ เสียงตามสายในชุมชน และรถประชาสัมพันธ์ของเทศบาลด้วย

"ส่วนงานด้านประชาสัมพันธ์ตลาดนัดสีเขียว (กลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนทั่วไป) ก็จะมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางสถานีวิทยุ อสมท. และยังมีรถโฆษณาของเทศบาล และเสียงตามสายของ เทศบาล ตลาดได้รับการตอบรับดี คนเข้ามาคึกคัก"

(สมาชิกกลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุข - สัมภาษณ์ 16 พ.ย. 44)

ถ้าเป็น **กิจกรรมสนับสนุน** หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการประชาสัมพันธ์ประชาคมทับเที่ยงและให้รายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานของประชาคม ก็จะใช้ช่องทางสื่อมวลชน คือ วิทยุ เพราะสามารถกระจายข่าวสารของประชาคมให้รับทราบกันอย่างทั่วถึง

ถ้าเป็น **กิจกรรมแก้ไขปัญหา** หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการแก้ไขปัญหาชุมชน เช่น กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ จะใช้ช่องทางการสื่อสารที่เป็นสื่อบุคคลในการสร้างความเข้าใจและให้ความรู้ ดังนั้น บุคคลที่จะเข้าไปดำเนินกิจกรรมต้องเป็นคนที่มีความรู้ มีประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ โดยเฉพาะ และควรสื่อสารในเชิงบวกเพื่อสร้างโอกาสมากกว่าจะย้ำเน้นถึงปัญหาจนทำให้กลุ่มเป้าหมายหมดกำลังใจ

"เทศบาลเขาอยากให้มีกลุ่มออมทรัพย์ เราก็จัดเวทีก็เข้าไปพูดให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ วิธีสำคัญอย่างหนึ่งที่เราใช้ก็คือการพูดในเชิงบวก ไม่เอาวิกฤตมาก่อนให้เกิดวิกฤตใหม่ แต่เอามาสร้างโอกาส เช่นในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจก็เป็นโอกาสให้เราได้เสนอความคิดเรื่องการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งสามารถทานวิกฤตได้และยังเป็นแนวทางสร้าง ชุมชนให้เข้มแข็ง เราจะไม่พูดคำหิโคร ใช้ลักษณะ win - win คือไม่มีแพ้"

(สมาชิกกลุ่มชุมชนเข้มแข็ง - สัมภาษณ์ 25 ก.พ. 44)

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และ ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง "การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง" นี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยในงานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. วิเคราะห์พัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง
3. วิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informants)จำนวน 30 คน สามารถสรุปผลการศึกษาตามปัญหำนำการวิจัยได้ดังนี้

ปัญหำนำการวิจัยข้อที่ 1 : พัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า พัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง สามารถแบ่งได้เป็น 4 ระยะ คือ ระยะ "เสียงสะท้อนของพลเมือง" ระยะ "พลังแห่งแรงบันดาลใจ" ระยะ "จากเสวนาสู่ปฏิบัติการ" และ ระยะ "แตกหน่อเติบโต"

1. **ระยะเสียงสะท้อนของพลเมือง** คำว่า "พลเมือง" ในที่นี้ หมายถึง คนที่มีจิตสำนึกที่จะรักและเรียกร้องให้สังคมดีขึ้น เสียงสะท้อนของพลเมืองจึงหมายถึงความถึงการสะท้อนความคิดและความรู้สึกของคนที่ต่อสังคม ระยะนี้เป็นระยะที่ผู้คนพยายามส่งเสียงบอกกล่าวถึงความย่ำแย่ของเมืองและปัญหาในชีวิตของคนผ่านสภากาแฟและหนังสือพิมพ์แม่น้ำ

2. **ระยะพลังแห่งแรงบันดาลใจ** คำว่า "แรงบันดาลใจ" ในที่นี้หมายถึง สถานการณ์หรือบริบทภายนอกที่มีอิทธิพลกระตุ้นจิตใจให้ลุกขึ้นทำอะไรๆเพื่อสังคม ระยะนี้เป็นระยะที่

สังคมกำลังตื่นตัวกับรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ประกอบกับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับแนวคิด ประชาสังคมจากการเข้าร่วมประชุมกับอาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์ ทำให้กลุ่มได้รับแนวคิดใหม่ในการพัฒนาสังคม และเกิด แรงบันดาลใจในการรวมตัวเพื่อพูดคุยกันถึงวิธีการจัดการกับปัญหา

3. ระยะจากเสวนาสู่ปฏิบัติการ ระยะนี้เป็นระยะของการปรับเปลี่ยนจากการนำเสนอความคิดผ่านหนังสือพิมพ์มาเป็นการพูดคุยแบบตัวต่อตัวผ่านเวทีสาธารณะ คือ "เวทีตรังเคเสวนา" และการปรับเปลี่ยนจากเวทีตรังเคเสวนาซึ่งเป็นเวทีของการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาสู่การแสวงหาความร่วมมือเพื่อลงมือปฏิบัติ โดยการรวมตัวกันจัดประชุม "วิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552" ผลจากการประชุมคือการแบ่งกลุ่มปฏิบัติการเพื่อร่วมทำกิจกรรมสร้างเมืองน่าอยู่

- กลุ่มแรก คือ "กลุ่มสุขภาพดี ชีวีเป็นสุข" ทำกิจกรรมเกี่ยวกับสาธารณสุขและการรักษาสุขภาพ
- กลุ่มที่สอง คือ "กลุ่มศรีตรัง" ทำกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กและการรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- กลุ่มที่สาม คือ "กลุ่มชุมชนเข้มแข็ง" ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน
- กลุ่มที่สี่ คือ "กลุ่ม Vision 2001" ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขสมบัติในทับเที่ยง

4. ระยะแตกหน่อเติบโต หมายถึง การขยายผลหลังจากประสบความสำเร็จจากการแสวงหาความร่วมมือ ระยะนี้เป็นระยะที่กลุ่มปฏิบัติการทั้งสี่กลุ่มของประชาคมทับเที่ยงลงมือดำเนินกิจกรรมตามแผนงานที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้

ปัญหานำการวิจัยข้อที่ 2 : ปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง

จากการศึกษาสรุปได้ว่าปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง สามารถแบ่งได้เป็น 5 ปัจจัย คือ

1. ลักษณะของแกนนำ

แกนนำในประชาคมทับเที่ยง ประกอบด้วย กลุ่มข้าราชการท้องถิ่น และ กลุ่มอาชีพอิสระ แกนนำมีลักษณะสำคัญที่มีผลให้บุคคลมาเข้าร่วม คือ เป็นกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ของนักสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งมั่นให้สังคมดีขึ้น อีกทั้งยังเป็นกลุ่มคนที่สัมผัสกับสังคมภายนอกอยู่

เสมอ และในขณะเดียวกันก็ยังมีลักษณะเฉพาะที่เอื้อต่อการจูงใจบุคคลให้มาเข้าร่วม กล่าวคือ มีความน่าเชื่อถือ ทั้งในฐานะของบุคคลที่เอาจริงเอาจังในการทำงานเพื่อสังคมมาโดยตลอด มีความน่าเชื่อถือในฐานะของความเป็นครู เป็นปราชญ์ และมีความน่าเชื่อถือในฐานะของกลุ่มที่ทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์เพื่อสังคม นอกจากนั้นแล้ว แกนนำก็ยังมีควมกว้างขวาง รู้จักคนมาก เพราะอยู่ในครอบครัวของนักการเมือง กว้างขวางรู้จักคนมากเพราะเคยทำงานด้านสื่อสารมวลชน และกว้างขวางรู้จักคนมากเพราะทำกิจกรรมเกี่ยวกับภาคประชาชนมาโดยตลอด

2. ลักษณะของเนื้อหาหรือสาร

เนื้อหาสารที่กลุ่มแกนนำหยิบยกมาชักชวนให้บุคคลมาเข้าร่วมทำกิจกรรม คือ ประเด็นเรื่อง "เมืองน่าอยู่" ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้คนและเป็นประเด็นร่วมที่หลายฝ่ายเกี่ยวข้องได้ อีกทั้งยังเป็นประเด็นในเชิงสร้างสรรค์และมีหลายมุมให้คิดให้ทำ

3. ลักษณะของช่องทางการสื่อสาร

กลุ่มแกนนำรู้จักใช้ช่องทางการสื่อสารอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย กล่าวคือ เริ่มจากการใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลแบบปากต่อปากในการชักชวนบุคคลให้มาเข้าร่วม หลังจากนั้นก็ใช้การประชุมอย่างสร้างสรรค์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อทำความเข้าใจเป้าหมายและแนวทางการประสานความร่วมมือในลักษณะประชาสังคม และพร้อมที่จะประกาศพันธกิจในการทำกิจกรรมสร้างเมืองน่าอยู่ร่วมกัน

4. แนวคิดของบุคคลในการเข้าร่วม

บุคคลที่เป็นสมาชิกของประชาคม ซึ่งได้แก่ กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการท้องถิ่น กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่ม NGOs กลุ่มอาชีพอิสระ กลุ่มองค์กรสาธารณะ กลุ่มชุมชนในเทศบาลนครตรัง แนวคิดของบุคคลเหล่านี้ในการเข้าร่วม ได้แก่ การมีความคิดเพื่อสาธารณะ อยากทำประโยชน์เพื่อท้องถิ่น นอกจากนั้น สมาชิกยังมีความพอใจในกิจกรรม เนื่องจากกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับงานประจำที่ทำอยู่ และอีกปัจจัยหนึ่งก็คือสมาชิกเข้าร่วมเพราะมีประสบการณ์เดิมในการทำงานเพื่อสังคมมาก่อน

5. สถานการณ์ในสังคมทับเที่ยง

สถานการณ์ในสังคมทับเที่ยงเองก็เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เกิดการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ปัจจัยภายในของสังคมทับเที่ยงซึ่งเป็นเมืองที่ไม่มีเจ้าพ่อหรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลในทางลบ และนโยบายของเทศบาลนครตรังที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัญหานำการวิจัยข้อที่ 3 : กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง

จากการศึกษาพบว่ากลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้ในการจัดการประชาคมทับเที่ยงประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ด้านการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการสร้างและการขยายเครือข่าย อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมที่ขยายฐานกลุ่มเป้าหมายออกไปอย่างกว้างขวาง ไม่หยุดนิ่ง และการจัดพื้นที่สาธารณะที่เปิดกว้างสำหรับทุกคน นอกจากนี้แล้วก็ยังมี กลยุทธ์ด้านการสร้างการมีส่วนร่วม โดยการเลือกประเด็นที่ทุกฝ่ายสามารถเข้าร่วมได้ คือ ประเด็นเมืองน่าอยู่ การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และ การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับฐานกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ และกลยุทธ์สุดท้าย คือ กลยุทธ์ด้านสื่อ คือ การเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับสถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย

อภิปรายผล

ปัญหานำการวิจัยที่ 1 : พัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง

จากผลการวิจัยพบว่าหัวใจสำคัญของการการรวมตัวเป็นประชาคมทับเที่ยงอยู่ที่การสร้างความสัมพันธ์อันเสมอภาค เนื่องจากประชาคมทับเที่ยงเป็นการรวมตัวของกลุ่มคนที่หลากหลาย เรียกได้ว่ากระจายอยู่ในทุกกลุ่มของสังคมเลยทีเดียว ทั้งกลุ่มข้าราชการท้องถิ่น กลุ่มนักวิชาการท้องถิ่น กลุ่มเด็ก กลุ่มอาชีพอิสระ กลุ่มนักธุรกิจ และ กลุ่มชุมชนเทศบาลนครตรัง แต่ทุกคนที่เข้าร่วมไม่ว่าจะมาจากกลุ่มใดก็ตามต่างก็มีความเท่าเทียมกัน เมื่อมาอยู่ในกลุ่มไม่มีใครเป็นผู้นำ ผู้ตาม กลุ่มข้าราชการก็ถอดหมวก ถอดยศ มาเข้าร่วมด้วยความเป็นมิตร เป็นเพื่อน ทุกคนสามารถแสดงความคิด ความรู้สึกได้อย่างเสรีบนพื้นฐานการสื่อสารประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และทุกคนก็มีเป้าหมายเดียวกัน คือ การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อสร้างเมืองทับเที่ยงให้กลายเป็นเมืองน่าอยู่ การรวมตัวของกลุ่มคนที่หลากหลายของประชาคมทับเที่ยง

สอดคล้องกับ "แนวคิดประชาสังคม" ที่ น.พ.ชูชัย ศุภวงศ์ (2539) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า หมายถึง การที่ผู้คนในสังคมเห็นถึงวิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไข มีวัตถุประสงค์ร่วมกันซึ่งจะนำไปสู่การก่อจิตสำนึก (Civic Consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกัน เป็นกลุ่มหรือองค์กร (Civic Group) ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรกัน ภายใต้ระบบการจัดการ เชื่อมโยงเครือข่าย (Civic Network)

จากผลการวิจัยที่พบว่าการก่อตัวของ "ประชาคมทับเที่ยง" แบ่งเป็น 4 ระยะ คือ ระยะ "เสียงสะท้อนของพลเมือง" ระยะ "พลังแห่งแรงบันดาลใจ" ระยะ "จากเสวนาสู่ปฏิบัติการ" และ ระยะ "แตกหน่อเติบโต" พัฒนาการในแต่ละระยะกลุ่มแกนนำมีการเรียนรู้ร่วมกันและปรับตัวเอง อยู่ตลอดเวลา กล่าวคือ

ระยะที่ 1 การก่อตัวขึ้นในระยะแรกของประชาคมทับเที่ยง เกิดจากความต้องการของคนในชุมชนเอง โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นกลางที่มีการศึกษาในเมืองทับเที่ยง ที่มองเห็นปัญหาและความเปลี่ยนแปลงทางลบที่เกิดขึ้นกับเมืองและวิถีชีวิตของผู้คน จึงต้องการสะท้อนความคิด และความรู้สึกของตนสู่สาธารณะ กลุ่มชนชั้นกลางเป็นกลุ่มคนที่ชอบแสวงหาข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ และนำมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มอยู่เสมอ และเป็นกลุ่มแกนนำในการสะท้อนความคิดผ่านสื่อหนังสือพิมพ์แม่น้ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัสณีย์ นุตาลัย (2540) ที่กล่าวถึงลักษณะของชนชั้นกลางไว้ว่า "ชนชั้นกลางเป็นกลุ่มที่สามารถแสดงออกในลักษณะก้าวหน้า (Radicalism) ด้วยรูปแบบและวิธีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมกลุ่ม หรือองค์กรต่างๆ ที่สามารถสะท้อนความใฝ่ฝัน และผลประโยชน์ของพวกเขา"

ขั้นแรกของการรวมตัวนี้จึงเป็นขั้นที่คนเริ่มเห็นปัญหา และเริ่มมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อปัญหา ระยะแรกนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พัสณีย์ บุญยรัตนพันธ์ (2516) ที่กล่าวว่า ขั้นแรกคือขั้นรวมกลุ่มของบุคคลที่มีปัญหาหรือมีความต้องการร่วมกัน แล้วจึงนำไปสู่การเคลื่อนไหวของกลุ่ม การก่อตัวในขั้นแรกนี้แตกต่างกับอีกหลายๆ แนวคิด เช่น แนวคิดของ Tuckman (อ้างใน ฉลอง ภิรมย์รัตน์, 2522) หรือแนวคิดของ วินิจ เกตุขำ (2522) ที่ระบุว่าขั้นแรกของการพัฒนาการเป็นขั้นจัดตั้ง หรือระยะก่อตั้งที่คนมาพบกัน มากำหนดจุดมุ่งหมาย มากำหนดกฎเกณฑ์ และมาหาผู้นำ

ความแตกต่างดังกล่าวนั้น ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าอาจเกิดขึ้นจากเหตุผลเบื้องต้นของการรวมกลุ่ม กล่าวคือ ประชาคมที่เพียงเป็นการรวมกลุ่มที่มีเหตุผลเบื้องต้นของการรวมกลุ่มคือ การตระหนัก ในปัญหา และต้องการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาลักษณะดังกล่าวคล้ายคลึงกับงานวิจัยของ มานิดา คอยระงับ (2543) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเผยแพร่แนวรบบระบบเงินตราชุมชน “เบี้ยกุดชุม” ในอำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร พบว่าการรวมตัวของชาวบ้านกุดชุมเกิดจากความต้องการของ ชาวบ้านที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาของตนเอง ในขณะที่กลุ่มบางกลุ่ม รวมตัวกันด้วยเหตุผลที่ ต้องการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกัน เช่น การรวมตัวของประชาชนย่านบางลำพู เกิดจากการ ตระหนักในคุณค่าของความเป็นชุมชนเก่าจึงต้องการรวมตัวกันเพื่อฟื้นฟูชุมชน เป็นต้น

จากผลการวิจัยพบว่าระยะแรกของการก่อตัวนี้เป็นระยะที่กลุ่มแกนนำมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับเมืองและวิถีชีวิตของผู้คนจึงพร้อมกันถึงปัญหาเหล่านั้น แต่ภายหลัง จากการนั่งพูด นั่ง บ่นคนเดียวก็เปลี่ยนมาเป็นการบ่นร่วมกันในหนังสือพิมพ์แม่น้ำ หรืออาจเรียกว่าเป็นการเอาเสียง ที่ต่างคนต่างบ่น มาบ่นร่วมกันในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งก็ได้ผลดีในระยะแรกนี้เพราะคุณลักษณะ เฉพาะ(attribute) ของสื่อมวลชน คือ สามารถกระจายข่าวสารไปในวงกว้างได้อย่างรวดเร็วกว่า สื่อชนิดอื่นๆ ดังนั้น ในขั้นแรกของการก่อตัวนี้ หนังสือพิมพ์แม่น้ำจึงทำหน้าที่ในการเริ่มระดม ปัญหา ทำให้ปัญหาที่เป็น private problem หรือ private opinion กลายเป็น public problem หรือ public opinion ผลที่เกิดขึ้นทำให้คนในสังคมรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นตอนนี้มันใหญ่และ เกี่ยวข้องกับชีวิตของทุกคน แต่การใช้สื่อมวลชนก็มีข้อจำกัดคือเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว (One - way communication) จึงไม่สามารถระดมความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้

ระยะที่ 2 เป็นระยะที่กลุ่มพยายามแสวงหาทางออก หรือแสวงหาแนวทางอันจะนำไปสู่ การแก้ปัญหา ระยะนี้สอดคล้องกับระยะสองของ พัฒน์ บุญรัตนพันธุ์ ที่เรียกว่าเป็นระยะการ เคลื่อนไหวของกลุ่ม โดยกลุ่มจะมีการประชุม หรือการพบปะกันเพื่อกำหนดเป้าหมายแนวทางของ กลุ่ม ในระยะที่สองนี้ยังมีบางส่วนที่คล้ายคลึงกับระยะที่สองของ Tuckman และวินิจ เกตุขำ ที่เรียกว่าระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ เป็นระยะที่กลุ่มไม่รู้ว่าทำอะไรดี จึงพยายามหาทางออก นอกจากนั้นแล้ว ระยะนี้ยังสอดคล้องกับขั้นตอนการตัดสินใจของ Janis (1968) ซึ่งได้กล่าวถึง ขั้นตอนการตัดสินใจว่า ในขั้นที่ 2 ว่าเป็นขั้นแสวงหาทางเลือก และขั้นที่ 3 คือขั้นซึ่งนำหนัก ทางเลือก คือการพยายามดูว่าทางเลือกใดจะดีที่สุด และสามารถสนองต่อความต้องการของ ตนได้ ขั้นนี้จะเป็นขั้นที่บุคคลสนใจทางเลือกต่างๆ ตลอดจนแสวงหาคำแนะนำจากผู้คุ้นเคยที่มี

ความรู้และเป็นขั้นที่บุคคลจะสนใจข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องมากขึ้น ในประชาคมที่เพียง ระยะเวลานี้เป็นระยะที่กลุ่มแกนนำมีโอกาสเข้าร่วมในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับประชาชนเรื่องการมีส่วนร่วม และเป็นระยะที่กลุ่มแกนนำเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับแนวคิดประชาสังคมและเกิดความสนใจจึงทดลองเชิญ อาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ จาก Civicnet มาให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ให้มากขึ้น ข้อมูลที่ Input เข้าไปก็จะ Output ออกมาในสื่อหนังสือพิมพ์ และจากเงื่อนไขภายนอกที่เข้ามาเองทำให้กลุ่มเกิดแรงบันดาลใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามากกว่าจะมานั่งพูด นั่งบ่นกันเท่านั้น

ระยะที่ 3 เป็นระยะที่กลุ่มทดลองทำตามแนวคิด หรือแนวทางที่คิดว่าอาจจะเป็นทางออกของปัญหา ระยะนี้อาจเรียกได้ว่า เป็นระยะของการลองผิดลองถูกก็ว่าได้ ระยะนี้กลุ่มแกนนำเปิดเวทีระดมสมองเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน กลุ่มแกนนำนี้จะเหมือนผู้นำทางความคิด (Opinion Leader) ที่จะดึงคนเข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุย สอดคล้องกับที่ Rogers (1971) ได้กล่าวถึงลักษณะซึ่งทำให้ผู้นำทางความคิดเห็นแตกต่างจากบุคคลอื่นไว้ว่า ผู้นำความคิดเห็นจะมีการศึกษาแบบเป็นทางการสูงกว่าผู้ตาม และพฤติกรรมของผู้นำความคิดเห็นมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจรับความคิดใหม่ๆ เข้ามาใช้ในสังคม ความคิดใหม่ดังกล่าวก็คือแนวความคิดสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในเวทีระดมสมอง เพราะฉะนั้น นอกจากจะเป็น Opinion Leader แล้ว กลุ่มแกนนำยังเป็นผู้เผยแพร่นวัตกรรม (Innovator) อีกด้วย ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับที่โรเจอร์สและชูมาร์คเกอร์ (Rogers and Shoemaker, 1971) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ในการเผยแพร่ นวัตกรรมไปสู่ผู้รับนวัตกรรม จะต้องประกอบด้วย

1. ความคิดใหม่ ในระยะที่ 3 นี้ ความคิดใหม่ก็คือ ความคิดที่จะเปิดพื้นที่สาธารณะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน
2. บุคคลที่รู้เรื่องความคิดใหม่นี้ ก็คือกลุ่มแกนนำ
3. บุคคลที่ไม่รู้เรื่องความคิดใหม่นี้มาก่อน คือกลุ่มคนที่ได้รับการชักชวนให้มาเข้าร่วม
4. ช่องทางการสื่อสารที่บุคคลรู้เรื่องความคิดใหม่ จะใช้ติดต่อกับบุคคลที่ไม่รู้เรื่องความคิดใหม่ในเวทีระดมสมอง ใช้ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบปากต่อปาก

เวทีระดมสมองแสดงบทบาทต่อจากหนังสือพิมพ์แม่น้ำ แต่ความแตกต่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนระหว่างเวทีระดมสมองกับหนังสือพิมพ์แม่น้ำคือ หนังสือพิมพ์แม่น้ำเป็นการสื่อสาร

แบบทางเดียว (One - way Communication) ในขณะที่เวทีตรังเคเสวนาเป็นการสื่อสารแบบสองทาง(Two - way Communication) โดยจัดเป็นพื้นที่สาธารณะที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไป (ไม่จำกัดกลุ่มเป้าหมาย) เข้ามาพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยวิธีการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ และอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน ทุกคนสามารถนำเสนอความคิดเห็นของตนได้อย่างเสรี สอดคล้องกับ “กระบวนการทัศน์ทางเลือกของการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม” (The Alternative Paradigm of Communication for Social Change) โดย ปารีชาติ สถาปัตตานท์ สโรบล (2543) ที่กล่าวถึงปรัชญาและแนวคิดด้านประชาธิปไตยทางการสื่อสาร (democratic communication) ไว้ว่า กระบวนการสนทนาโต้ตอบกันระหว่างสมาชิก จำเป็นต้องดำเนินไปโดยคำนึงถึงความเท่าเทียมกันของบุคคล สิทธิ และเสียงของบุคคลในการแสดงความคิดเห็น (right to communication) จะเห็นได้ว่ารูปแบบการจัดเวทีตรังเคเสวนาเป็นรูปแบบที่ดี เพราะเป็นพื้นที่สาธารณะที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะของ Habermas (อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2543) ที่กล่าวว่า ปริมาณพลสาธารณะ โดยให้คนในสังคมได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน จะเป็นช่องทางของการพัฒนาประชาธิปไตย และหลักของสังคมที่แท้จริง และ Habermas ยังยืนยันอีกว่า บรรยากาศของพื้นที่สาธารณะนั้นน่าจะต้องเน้นการสื่อสารแบบเผชิญหน้า คือ face-to-face communication แต่ข้อบกพร่องของเวทีตรังเคเสวนาคือการกำหนดประเด็นในการเสวนา (set agenda) โดย กลุ่มแกนนำซึ่งเป็น agenda setter ไม่ค่อยดีนัก เนื่องจากมุ่งเน้นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหามากมาย ถึงแม้จะตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะเป็นเวทีของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เท่านั้น แต่เมื่อมีการพูดถึงปัญหา หลายฝ่ายก็ต้องการทางออก เมื่อไม่สามารถหาทางออกของปัญหาได้ ผลของเวทีตรังเคเสวนาจึงเหมือนกับผลของหนังสือพิมพ์แม่น้ำ คือ การมาเพื่อ “บ่น” ถึงปัญหา แต่ไม่สามารถลงมือ “ทำ” จริงได้

หลังจากผ่านช่วงของการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการในเวทีตรังเคเสวนาแล้ว กลุ่มแกนนำยังเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับแนวคิดประชาสังคมมากยิ่งขึ้น จากการเข้าร่วมอบรม สัมมนา กับนักวิชาการภายนอก โดยเฉพาะอ.ชัยวัฒน์ ธีรพันธุ์ ทำให้กลุ่มแกนนำเกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีคิด และวิธีปฏิบัติ โดยการให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือจากทุกภาค ตามแนวคิดประชาสังคม อ.ชัยวัฒน์ ธีรพันธุ์ จึงมีบทบาทเหมือนเจ้าหน้าที่พัฒนา (Change Agent) ในการถ่ายทอดความรู้ และนำข่าวสารที่กลุ่มสนใจเข้ามาเผยแพร่ในกลุ่ม ส่วนกลุ่มแกนนำก็เป็นคนที่ถ่ายทอดข่าวสารในกลุ่มออกไปภายนอกและนำข่าวสารจากภายนอกเข้ามาในกลุ่ม ลักษณะ

ดังกล่าวของกลุ่มแกนนำนี้สอดคล้องกับบทบาทของบุคคลในกลุ่มที่เรียกว่า "Boundary - Spanning role" ซึ่ง Monge อ้างใน Sven Windahl (1992 : 77) ได้กล่าวไว้ว่า Boundary - Spanning role หมายถึง ปัจเจกบุคคลที่ติดต่อระหว่างกลุ่มตัวเองกับกลุ่มภายนอกสังคมเพื่อนำสิ่งต่างๆ ภายในกลุ่มของตนเผยแพร่ออกไปสู่ภายนอกสังคม ซึ่งเป็นลักษณะการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของกลุ่มเพื่อให้สังคมภายนอกได้รับรู้

การประชุม "วิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552" และกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายร่วม คือ "เมืองน่าอยู่" และประกาศพันธกิจการทำกิจกรรมพัฒนาร่วมกันในนามของ "ประชาคมทับเที่ยง" เป็นบทบาทที่เกิดขึ้นหลังจากการจัดเวทีตรงเคเสวนา แต่การจัดประชุมวิสัยทัศน์ฯกับเวทีตรงเคเสวนามีความแตกต่างกัน คือ การประชุมวิสัยทัศน์ฯจะเจาะจงประเด็นเดียว (Focus Agenda) คือ ประเด็นเมืองน่าอยู่ ในขณะที่การกำหนดประเด็นในเวทีตรงเคเสวนามักจะกำหนดประเด็นปัญหาที่หลากหลายมากมาย เป็นเหมือนเบียร์หัวแตกที่มีแต่ปัญหาและผลที่เกิดขึ้นก็ไม่สามารถกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการได้จริง ในขณะที่การประชุมวิสัยทัศน์ฯหวังผลในเชิงของการมีแผนสำหรับการปฏิบัติได้จริง นอกจากนั้นแล้ว เนื้อหา (message) ของการประชุมวิสัยทัศน์ฯเป็น "เรื่องเย็น" คือประเด็นเมืองน่าอยู่ ถึงแม้ว่าคนที่มาเข้าร่วมการประชุมจะมีที่หลากหลาย และต่างคนก็ต้องการให้ประเด็นของตนเป็น Agenda แต่เหตุผลที่ทำให้ประเด็นเมืองน่าอยู่ได้รับการยอมรับจากทุกกลุ่ม ก็เนื่องจากเป็นประเด็นหรือเป็นจุดที่ทำให้คนทุกกลุ่มสามารถมารวมตัวกัน ในขณะที่เนื้อหาของเวทีตรงเคเสวนาเป็น "เรื่องร้อน" หรือเป็นประเด็นปัญหาที่หลากหลาย ไม่สามารถเชื่อมโยงให้คนมารวมตัวกันได้ นอกจากนั้นแล้ว ความแตกต่างที่เห็นได้อีกประการหนึ่งก็คือในการประชุมวิสัยทัศน์ฯ กลุ่มเป้าหมายที่มาเข้าร่วมเกิดจากการกำหนด (organize) โดยกลุ่มแกนนำ ในขณะที่เวทีตรงเคเสวนา ใครๆก็สามารถเข้าร่วมได้ทั้งสิ้น การกำหนดคนที่มาเข้าร่วมจะได้เปรียบกว่าการไม่กำหนดเนื่องจากสามารถกำหนดคนที่มาเข้าร่วมได้ทั้งสามกลุ่มซึ่งจะมีผลดีกว่าถ้าต้องการผลในแง่ของแผนปฏิบัติการ เพราะจะเป็นแผนที่เกิดจากร่วมคิดร่วมทำของทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแกนนำ กลุ่มสมาชิก และกลุ่มพันธมิตร

จากผลการศึกษาพบว่ากว่าจะเกิดเป็นประชาคมทับเที่ยงอย่างเป็นทางการนั้น ทั้งกลุ่มแกนนำ กลุ่มสมาชิก และกลุ่มพันธมิตรต่างก็ได้เข้าร่วมประชุมร่วมกันหลายครั้ง ทั้งการประชุมที่เป็นทางการและการประชุมที่ไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Robert Putnam (อ้างในฐิรวุฒิ เสนาคำ, 2540) ที่พบว่าองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้การร่วมกันดำเนินกิจกรรมของคนในชุมชนเกิดความเข้มแข็งคือ การมีช่องทางสื่อสารให้คนในชุมชนได้พูดคุยถึงปัญหาาร่วมกัน ทั้ง

ในรูปแบบของการพูดคุยที่เป็นทางการ และการพูดคุยที่ไม่เป็นทางการ โดยลักษณะของการสื่อสารในที่ประชุมจะเป็นสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการพูดคุยแลกเปลี่ยนและกระตุ้นให้เกิดพันธสัญญาที่จะต้องร่วมกันทำกิจกรรมอย่างเอาจริงเอาจัง สอดคล้องกับที่ปารีชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล (2543) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (participatory communication process) ของสมาชิกในสังคม จะนำไปสู่การเกิดสำนึกสาธารณะ (public conscientiaztion) และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning process) ระหว่างสมาชิกในสังคม เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคม

ระยะที่ 4 เป็นระยะของการมีพันธสัญญาใจร่วมกันว่าจะดำเนินกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายร่วม คือ การสร้างเมืองน่าอยู่นั่นเอง ระยะสุดท้ายนี้สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการหลายคน ไม่ว่าจะเป็น Tuckman (อ้างในฉลอง ภิรมย์รัตน์, 2522) ซึ่งกล่าวถึงระยะสุดท้ายของพัฒนาการของกลุ่มในการปฏิบัติการและกลุ่มพัฒนาว่าเป็นขั้นดำเนินการ คือ เป็นขั้นแสดงพลังของกลุ่ม กลุ่มมีผลงานตอบสนองวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ทั้งยังสอดคล้องกับวินิจ เกตุขำ (2522) ที่กล่าวถึงพัฒนาการในระยะสุดท้ายว่าเป็นระยะปฏิบัติการ คือ ระยะที่สมาชิกร่วมมือประสานกันเป็นอย่างดี สามารถดำเนินการไปตามเป้าหมายของกลุ่ม เรียกว่าเป็นระยะที่มีผลงานและยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลาง (Group - Centred / productive phase)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากพัฒนาการในแต่ละระยะของประชาคมทับเที่ยง จะเห็นได้ว่าการสื่อสารเกือบทุกช่องทาง ซึ่งแต่ละช่องทางก็จะแสดงบทบาทในแต่ละระยะ ดังนี้

องค์ประกอบของ การสื่อสาร	ผู้ส่งสาร (Source)	สาร (Message)	ช่องทางการสื่อสาร (Channel)	ผู้รับสาร (Receiver)	ผลลัพธ์ (Output)	ผลกระทบ (Impact)
ปรากฏการณ์ ระยะที่1 หนังสือพิมพ์แม่น้ำ	กลุ่มแกนนำ	ปัญหา	สื่อมวลชน one-way communication	ใครก็ได้ (ไม่กำหนด)	การระดมปัญหา	ทำให้private problem เป็น public problem
ระยะที่2 เวทีตรังเคเสวนา	กลุ่มแกนนำ	ปัญหา	การสื่อสารระหว่าง บุคคล two-way communication	ใครก็ได้ (ไม่กำหนด)	การระดมปัญหา	เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้กันในกลุ่ม
ระยะที่3 ประชาคมทับเที่ยง	กลุ่มแกนนำ	เมืองน่าอยู่	การประชุมอย่างเป็นทางการ two-way communication	กลุ่มเป้าหมายที่ คัดเลือกไว้	แผนปฏิบัติการ กิจกรรม	การประสานความ ร่วมมือในรูปแบบ ประชาสังคม

ปัญหานำการวิจัยข้อที่ 2 : ปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง

ผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยต่างๆที่เอื้อต่อการรวมตัวของประชาคมทับเที่ยงโดยในแต่ละปัจจัยมีความสำคัญในการรวมตัว ดังนี้

1. ลักษณะของกลุ่มแกนนำ

จากผลการศึกษาที่พบว่าลักษณะของกลุ่มแกนนำที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงมี 4 ประการ คือ เป็นบุคคลที่สัมผัสกับสังคมภายนอก (Cosmopolite) เป็นคนที่มีอุดมการณ์ของนักสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ และเป็นบุคคลที่กว้างขวางรู้จักคนมาก

ลักษณะแรกแกนนำมีการสัมผัสกับสังคมภายนอก (Cosmopolite) คือ การที่กลุ่มแกนนำมีโอกาสแสวงหาข่าวสารจากการเข้าร่วมประชุมสัมมนากับนักวิชาการจากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ขวัญสุวรรณ อติโพธิ รศ.ดร.อนุชาติ พวงสำลี และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ ประธานสถาบันเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม (Civicnet) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดระหว่างกลุ่มแกนนำกับภายนอก สอดคล้องกับแนวคิด "ความสัมพันธ์แบบแน่นบนความสัมพันธ์แบบหลวม" (The Strength of Weak Ties) ของ Thomas E. Harris (1993) ที่กล่าวว่า การพบปะพูดคุยกันเป็นครั้งคราวระหว่างบุคคลภายในและบุคคลภายนอกชุมชนจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารใหม่ๆที่เพิ่มขึ้น ลักษณะดังกล่าวคล้ายคลึงกับงานวิจัยเรื่อง "การสื่อสารในการจัดการประชาคมบางลำพู" ของ เวทีนี้ สตะเวทิน (2542) ที่กล่าวถึงปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการรวมตัวของคน คือ การสัมผัสกับภายนอก ที่เริ่มจากการจุดประกายกับหน่วยงานภายนอก ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันระหว่าง ชุมชนกับภายนอก นอกจากนั้นแล้วยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการรวมตัวของประชาชนที่ยั่งยืนตามที่ อนุชาติ พวงสำลี และ วีรบุรณ วิสารทสกุล (2540) ได้กล่าวว่าต้องมีการสื่อสารแลกเปลี่ยนตลอดจนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันกับบุคคลภายนอก เพราะการเชื่อมโยงกับบุคคลภายนอกจะเกิดประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ

แกนนำเป็นบุคคลที่มีอุดมการณ์ของนักต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากแกนนำเคยผ่านประสบการณ์ของการต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและมีส่วนร่วมเพื่อ

เรียกห้องประชาริปไตยมาก่อนจึงมีความคิดพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงสังคม สอดคล้องกับ ทฤษฎีการ จูงใจ ของ Ernest R. Hillgard (อ้างใน สุชา จันทรเอม) ที่กล่าวว่า การกระตุ้น พฤติกรรมที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทาง (Goal - seeking behavior) เกิดจากความรู้ที่เคยพบ มาเป็นตัวกำหนด นอกจากนี้ต้องอาศัยเหตุการณ์ในอดีต สิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน และยักรวมถึง ความคาดหวังในอนาคตอีกด้วย ดังเช่น กลุ่มแกนนำในประชาคมทับเที่ยงที่มีประสบการณ์ใน การเข้าร่วมกับเหตุการณ์ที่เรียกห้องประชาริปไตยและความเท่าเทียมกันของสังคมมาก่อนจึงมี ความคิด พื้นฐานของการเป็นนักเปลี่ยนแปลงสังคม ด้วยพื้นฐานความคิดอันเกิดจาก ประสบการณ์ที่ผ่านมาที่ตนเองที่เป็นปัจจัยให้กลุ่มแกนนำเกิดความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมที่ เป็นอยู่ให้ดีขึ้น สอดคล้องกับที่ Lasswell (อ้างใน นิยม รัฐอมฤต) ที่กล่าวถึงปัจจัยประการหนึ่ง ที่ กำหนดพฤติกรรมของบุคคล คือ เรื่องของค่านิยม หมายถึงการให้ความสำคัญกับบางสิ่ง บางอย่างเหนือกว่าบางสิ่งบางอย่าง เช่น การให้ความสำคัญกับระบอบประชาริปไตยเหนือระบบ เผด็จการ ดังนั้น พฤติกรรมของบุคคลหรือความคิดของบุคคลจะไปในแนวใด ส่วนหนึ่ง อธิบายได้โดยค่านิยมที่บุคคลนั้นยึดถืออยู่ ดังเช่น กลุ่มแกนนำที่ยึดถือในอุดมการณ์ของนักสู้เพื่อ การเปลี่ยนแปลง จึงส่งผลให้เกิด พฤติกรรมการรวมกลุ่มกันเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น นอกจากนั้นแล้ว สุชา และ สุรางค์ จันทรเอม (อ้างใน ชลธิชา จินดากุล , 2530) ยัง กล่าวถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสนใจเข้าร่วมไว้ว่า ความสนใจเข้าร่วมมีความสัมพันธ์ อย่างสูงกับรากฐานทาง ประสบการณ์ของบุคคล เพราะประสบการณ์ทำให้บุคคลเกิดการ เรียนรู้ บุคคลใดสนใจเรื่องใดบุคคลนั้นจำเป็นต้องมีความรู้และมีประสบการณ์เรื่องนั้นพอสมควร

แกนนำเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ ทั้งความน่าเชื่อถือในฐานะบุคคลที่เอาจริงเอา จังในการทำงานเพื่อสังคมมาโดยตลอด น่าเชื่อถือในฐานะของความเป็นครูเป็นปราชญ์ และ น่าเชื่อถือในฐานะของกลุ่มที่ทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์เพื่อสังคม ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร นับว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจเข้าร่วมของผู้รับสาร สอดคล้องกับ งานวิจัยด้านความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารซึ่งพัฒนาโดย Berlo และคณะที่สรุปปัจจัยที่ผู้รับสารจะ ใช้ในการ ตัดสินความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร ปัจจัยประการหนึ่งก็คือปัจจัยที่เป็น คุณสมบัติของผู้ส่งสารเอง (Qualification Factor) ซึ่งได้แก่

- การมีประสบการณ์ด้านใดด้านหนึ่ง (Experience Factor)
- การได้รับการฝึกฝน (Trained)
- การมีไหวพริบปัญญา (Intelligent)

- การมีความสามารถ (Able)

นอกจากนั้นแล้ว Middlebrook (1974) (อ้างใน เกตินี จุฑาวิจิตร, 2540) ยังกล่าวไว้อีกว่า ถ้าผู้รับสารมีความรู้ดีกว่าผู้นำความคิดเห็นมีความน่าเชื่อถือ ผู้รับสารก็จะมีแนวโน้มที่จะยอมรับสารจากพวกเขาเหล่านั้น ส่วนแบบจำลองการสื่อสารของ Lasswell (1948) ก็ยังกล่าวถึงตัวแปรที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคล โดยตัวแปรประการแรกคือลักษณะของผู้ส่งสารที่จะสามารถมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น คือ ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ ความเชี่ยวชาญ (Expertness) และ ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) ผู้ส่งสารที่มีความน่าเชื่อถือสูงจะสามารถชักจูงใจได้ดีกว่าผู้ส่งสารที่มีความน่าเชื่อถือต่ำ

แกนนำเป็นบุคคลที่กว้างขวางรู้จักคนมาก ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง เนื่องจากการสื่อสารในการชักชวนให้บุคคลให้เข้ามามีส่วนร่วมนั้น วิธีการหลักจะอาศัยการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบไม่เป็นทางการ โดยการชักชวนแบบปากต่อปาก ดังนั้นยิ่งกลุ่มแกนนำมีความกว้างขวางรู้จักคนมากเท่าใด การกระจายข้อมูลข่าวสารก็ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นบุคคลที่กว้างขวางรู้จักคนมากจึงเป็นช่องทางที่เหมาะสมในการกระจายข่าวสารเพื่อการแสวงหาการมีส่วนร่วมได้อย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Larzarsfeld และ Menzel (1968) ที่กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลที่รู้จักกันจะมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้รับสารส่วนใหญ่มักเชื่อถือในข้อตัดสินใจหรือความคิดเห็นของผู้ที่รู้จักและนับถือมากกว่าบุคคลที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนที่มาสื่อสารกัน

ดังนั้นลักษณะของแกนนำเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง เนื่องจากแกนนำจะเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่กระจายข่าวสารการก่อตัวเพื่อชักชวนให้บุคคลมาเข้าร่วม ถ้าแกนนำมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างหลากหลายเช่นลักษณะของแกนนำในประชาคมทับเที่ยง ก็จะเป็นจุดดึงดูดให้บุคคลมาเข้าร่วมได้มาก

2. ลักษณะของเนื้อหาหรือสาร

ผลการศึกษาพบว่าเนื้อหาหรือสารการชูประเด็นเรื่อง "เมืองน่าอยู่" ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง ประเด็นดังกล่าวได้รับความสนใจเป็นพิเศษ เนื่องจาก

เหตุผลสำคัญ 4 ประการ คือ เป็นประเด็นเกี่ยวกับเมืองซึ่งเป็นศูนย์รวมและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้คน เป็นประเด็นที่หลายฝ่ายสามารถเข้าร่วมได้ เป็นประเด็นในเชิงสร้างสรรค์ เป็นการพูดเรื่องความดีความงาม เป็นเรื่องเชิงบวกที่ไม่นำเสนอปัญหา ทำให้คนที่มาร่วมเกิดความสบายใจในการเข้าร่วม และเป็นประเด็นที่มีหลายมุมให้คิดให้ทำ เนื่องจากคนที่มาเข้าร่วมมีความหลากหลายทั้งด้านอาชีพและประสบการณ์ และประเด็นเมืองน่าอยู่ก็สามารถเป็นประเด็นร่วมที่ไม่ว่าใครจะมีประสบการณ์ด้านใดก็สามารถนำเสนอแง่มุมในการสร้างเมืองน่าอยู่ได้ทั้งสิ้น สอดคล้องกับแนวคิดของระวีวรรณ ประกอบผล (2535) ที่กล่าวถึงคุณค่าภายในตัวสารที่มีผลต่อการสื่อสารไว้ว่า เนื้อหาสารต้องมีคุณค่าในสายตาทุกฝ่าย หากสาระไม่มีคุณค่าเพียงพอจะทำให้การสื่อสารนั้นถูกประเมินว่า "ไร้สาระ" ทำให้คนไม่สนใจจะมาเข้าร่วม

นอกจากนั้นแล้ว จากการประมวลความคิดบางส่วนจากหนังสือ On Dialogue (บทสนทนา) ของ Davis Bohm ยังกล่าวให้ความสำคัญของบทสนทนาในฐานะที่จะก่อให้เกิดการรวมกลุ่มของบุคคลว่าเป็นการที่ประชาชนมารวมตัวกันเพื่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยเหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์จะนำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมของบุคคล ดังเช่น บทสนทนาในการชักชวนให้บุคคลมาเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยงที่มุ่งเน้นความสำคัญของการสร้างเมืองน่าอยู่ ซึ่งเป็นประเด็นที่ทุกฝ่ายพิจารณาด้วยเหตุผลแล้วว่าทุกฝ่ายสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้อย่างสร้างสรรค์

3. ลักษณะของช่องทางการสื่อสาร

จากผลการศึกษาที่ว่า กลุ่มแกนนำรู้จักใช้ช่องทางการสื่อสารได้อย่างสอดคล้องกับกิจกรรม และ กลุ่มเป้าหมาย ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง กล่าวคือ ในการสื่อสารระหว่างแกนนำ สมาชิก และพันธมิตร ของประชาคมทับเที่ยง จะเป็นรูปแบบที่ควบคู่กันไปของการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการและการสื่อสารแบบเป็นทางการ การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการจะอยู่ในระยะแรกโดยกลุ่มแกนนำจะใช้การสื่อสารในการชักชวนบุคคลให้เข้าร่วมในเวทีตรงเคเสวนา โดยใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลโดยการชักชวนต่อกันไปแบบปากต่อปากเริ่มจากคนที่รู้จักกันเป็นการส่วนตัวมาก่อน ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับที่ โรเจอร์ และ เมย์เนน (Roger and Meynen , 1969) ได้กล่าวว่า สื่อบุคคลเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับความคิดใหม่ เช่นเดียวกับที่ ลาซาร์สเฟลด์และเมนเชล (Lazarsfeld and

Menzel) ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลมีบทบาทสำคัญ เพราะเป็นการสื่อสารที่มีความเป็นกันเองและเป็นส่วนตัว ก่อให้เกิดความคุ้นเคยซึ่งจะช่วยให้เกิดการยอมรับความคิดเห็นได้ง่ายขึ้น หลังจากการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันแล้ว ก็ต่อยอดด้วยการสื่อสารที่เป็นทางการในการประชุมวิสัยทัศน์ที่เทศบาลเมืองน่านอยู่ 2552 เพื่อแสดงความคิดเห็นในการในการทำกิจกรรมสร้างเมืองน่านอยู่ร่วมกัน สอดคล้องกับที่มีผู้เสนอไว้ในงานวิจัยของ กรชวัล หอมไกรลาส (2540) ที่กล่าวไว้ว่า ในการปฏิบัติงานควรมีการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการเพื่อสร้างความสัมพันธ์ก่อนแล้วตามด้วยการสื่อสารแบบเป็นทางการในภายหลัง ดังเช่นใน ประชาคมที่เทศบาลที่ให้การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการในการชักชวนและทำความเข้าใจเป้าหมายร่วม แล้งจึงใช้การประชุมที่เป็นทางการในการระดมความคิดเพื่อทำกิจกรรมตอบสนองต่อเป้าหมายร่วมในภายหลัง

การประชุมวิสัยทัศน์ที่เทศบาลเมืองน่านอยู่ 2552 เป็นการประชุมอย่างเป็นทางการโดยใช้เทคนิค Future Search Conference ซึ่งจะกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมมองภาพเมืองตรังเปรียบเทียบกับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยให้ช่วยกันคิดถึงสิ่งที่เสียตายและสิ่งที่ภาคภูมิใจ จากนั้นจึงแบ่งกลุ่มระดมความคิดเพื่อกำหนดกิจกรรมสร้างเมืองที่เทศบาลเมืองน่านอยู่ร่วมกัน จะเห็นได้ว่าการประชุมในครั้งนี้เป็นการกระตุ้นให้ทุกคนร่วมกันคิด ร่วมกันนำเสนอเพื่อค้นหาทางออกอย่างเต็มที่และจะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะของการประชุมอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับที่ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ และ ปาวิชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล ได้กล่าวถึงลักษณะของการประชุมอย่างสร้างสรรค์ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนบทบาทของผู้เข้าร่วมประชุมให้เป็น "ผู้พูด" และ "ผู้ฟัง" ในเวลาเดียวกัน (Two - way communication) อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมเกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อข้อเสนอในที่ประชุมร่วมกันในกรณีที่มีการคิดค้นหรือมีกิจกรรมใหม่ๆขึ้นจากที่ประชุม บุคคลที่มาเข้าร่วมประชุมจะมีความรู้สึก "ร่วม" ถึงความเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมต่างๆอันจะนำไปสู่การร่วมกันรับผิดชอบในการผลักดันโครงการ เหล่านั้นให้เป็นรูปธรรมต่อไป ดังเช่น ผลจากการประชุมวิสัยทัศน์ที่เทศบาลเมืองน่านอยู่ 2552 ซึ่งได้แบ่งกลุ่มปฏิบัติการออกเป็น 4 กลุ่มเพื่อทำกิจกรรม 4 ด้าน อันจะนำไปสู่เป้าหมายร่วมคือการสร้างเมืองที่เทศบาลเมืองน่านอยู่ และหลังจากการประชุมแล้วกลุ่มปฏิบัติการทั้ง 4 ก็ยังคงทำกิจกรรมของกลุ่มร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง

4. แนวคิดของบุคคลในการเข้าร่วม

จากผลการวิจัยที่ว่าแนวคิดของบุคคลในการเข้าร่วมเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเทียง แนวคิดของบุคคลดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ ความคิดเพื่อสาธารณะ ความพอใจในกิจกรรมกลุ่ม และการมีประสบการณ์เดิม

แนวคิดของบุคคลประการแรกคือ **ความคิดเพื่อสาธารณะ** คือ การที่บุคคลมีความสุขในการทำกิจกรรมเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน สอดคล้องกับที่ Windahl และคณะได้อธิบายถึงความจำเป็นของการรวมกลุ่มไว้ในหนังสือชื่อ "Habits of the heart" โดยเขาให้เหตุผลว่าคนมารวมกลุ่มกันเพราะ "ความสุข" ความสุขนั้นเกิดจากการที่เราได้กระทำให้กับชีวิตของผู้อื่นที่เราจำเป็นต้อง "Care" ความรู้สึกนี้เองที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการถักทอสายใยความสัมพันธ์ของชุมชน แนวคิดเพื่อสาธารณะนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเกิด มาอ่อง (2537) ที่ศึกษาลักษณะการรวมกลุ่มบุคคลที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาจราจรซึ่งเป็นความสุขที่ได้ทำกิจกรรมทางสังคมอื่น ๆ ร่วมกัน แนวคิดเพื่อสาธารณะของบุคคลยังปรากฏอย่างชัดเจนในงานวิจัยของเวทีนิ สตะเวทิน (2542) ที่กล่าวถึงเหตุผลของการเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมของประชาคมบางลำพูว่าเกิดจากการที่คนในชุมชนต้องการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน ในประชาคมทับเทียง ปัจจัยความคิดเพื่อสาธารณะส่วนใหญ่จะปรากฏในกลุ่มแกนนำ ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจมีสาเหตุมาจากการที่กลุ่มแกนนำเป็นกลุ่มคนที่สนใจปัญหาและติดตามความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมากกว่าคนอื่น ๆ ในสังคม ดังนั้นจึงเป็นผลให้เกิดความคิดที่จะรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

นอกจากนั้นแล้ว จากผลการศึกษาที่ว่า **ความพอใจในกิจกรรม** กลุ่มเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้บุคคลตัดสินใจเข้าร่วมกับประชาคมทับเทียง สอดคล้องกับแนวคิดของ Marvin E. Shaw (อ้างใน หลุยส์ จำปาเทศ) กล่าวไว้ว่า การที่คนเราเข้าร่วมกลุ่ม กิจกรรมของกลุ่มมีความสำคัญไม่น้อย ความสนใจในกิจกรรมในที่นี้มีจำเป็นว่าผู้ที่เข้ากลุ่มจะต้องมีความสามารถแต่เขามีความสนใจในกิจกรรมนั้น นอกจากนั้นแล้ว ฉลอง ภิมย์รัตน์ (2521) ยังกล่าวสอดคล้องกันไว้อีกว่า สาเหตุที่บุคคลเข้าร่วมกลุ่มเพราะพอใจในกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งให้ทั้งความ สนุกสนานหรือให้ความพึงพอใจอย่างที่ตนต้องการ แม้ในบางครั้งตนเองอาจไม่สนใจต่อจุดมุ่งหมายของกลุ่ม แต่พอใจในกิจกรรมของกลุ่ม ดังเช่นบุคคลที่เข้าร่วมในประชาคมทับเทียงที่

พอใจในกิจกรรมกลุ่มเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับงานประจำที่ทำอยู่ การมาเข้าร่วมจึงเท่ากับเป็นการหนุนเสริมงานหลักของตนเองจึงเกิดความเต็มใจที่จะเข้าร่วม

การมีประสบการณ์เดิมที่เคยทำกิจกรรมเพื่อสังคมมาก่อนก็เป็นความคิดของบุคคลในการตัดสินใจเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยงด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับที่สุชา และ สุรางค์ จันทร์เอม (อ้างใน ชลธิชา จินดากุล , 2530) ซึ่งกล่าวถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสนใจเข้าร่วมไว้ว่า ความสนใจเข้าร่วมมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับรากฐานทางประสบการณ์ของบุคคล เพราะประสบการณ์ทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ บุคคลใดสนใจเรื่องใดบุคคลนั้นจำเป็นต้องมีความรู้และมีประสบการณ์เรื่องนั้นพอสมควร

5. สถานการณ์ในสังคมทับเที่ยง

ผลการศึกษาพบว่าสถานการณ์ในสังคมทับเที่ยงเองก็เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงด้วยเช่นกัน สถานการณ์ในสังคมทับเที่ยงมี 2 ประการ คือ **เมืองทับเที่ยงเป็นเมืองที่ไม่มีเจ้าพ่อหรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลในทางลบ** ทำให้การรวมตัวของภาคประชาชนเพื่อทำกิจกรรมการพัฒนาทุกด้านเป็นไปอย่างราบรื่น กลายเป็นการรวมตัวของภาคประชาชนที่เข้มแข็งเนื่องจากไม่ต้องเกรงกลัวต่ออิทธิพลของกลุ่มใด เรียกว่าเป็นเมืองที่มีสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนา

นอกจากนั้นแล้วการที่ **เทศบาลเปิดรับนโยบายที่สนับสนุนเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน** ก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งอีกประการหนึ่งที่สนับสนุนการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง นโยบายดังกล่าวได้รับความสนใจและได้รับการยอมรับในทุกระดับ ทั้งในระดับโลก ซึ่งจะเห็นได้จากการการประชุมสุดยอดเพื่อการพัฒนาสังคม (The World Summit for Social Development) เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2538 ที่กรุงโคเปนเฮเกน ซึ่งสรุปได้ว่า การพัฒนาสังคมต้องยึดคนเป็นศูนย์กลาง จุดมุ่งหมายของการพัฒนาคือขจัดความยากจนที่แท้จริง กระจายความยุติธรรมและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน (อ้างใน สุรางค์ จันทวานิช และ วิศนีย์ ศิลตระกูล,2537) ระดับชาติ คือ การนำนโยบายดังกล่าวมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ที่เริ่มจากการเปิดโอกาสให้คนไทยทุกกลุ่ม ทุกคนสาขาอาชีพ และทุกภูมิภาคของประชาชน ได้เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นและกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ

ตั้งแต่การเริ่มจัดทำแผน แทนการกำหนดแผนจากราชการแต่เพียงฝ่ายเดียวอย่างแต่ก่อน ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเปิดศักราชกระบวนการวางแผนที่เน้นสร้างความร่วมมือร่วมใจกันผนึกกำลังอย่างสมานฉันท์ของคนในชาติ และในระดับท้องถิ่น คือการสนับสนุนให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลท้องถิ่นของตน การที่เทศบาลนครตรังรับนโยบายดังกล่าวมาปฏิบัติอย่างเป็นจริงเป็นจัง จึงเท่ากับเป็นโอกาสอันดีในการก่อตัวขององค์กรประชาชนในตรัง เพื่อสนับสนุนให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลจัดการชุมชนของตนเพราะคนในพื้นที่สามารถมองเห็นปัญหาของชุมชนได้ดีกว่าคนอื่น ๆ สอดคล้องกับที่กาญจนาและกนกศักดิ์ แก้วเทพ ได้กล่าวถึงการพัฒนาในกรอบแนวคิดการเพิ่มศักยภาพของชุมชนให้พึ่งตนเองได้ว่าจะต้องไม่ถือว่าประชาชนเป็นเพียงวัตถุ (object) สำหรับรองรับการพัฒนา หากแต่ต้องถือว่าประชาชนนั้นเองเป็นองค์ประธาน (subject) ของการพัฒนาหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งงานพัฒนานั้นต้องมีชิ้นงานที่กระทำโดยบุคคลภายนอกแต่จะต้องเป็นงานที่ประชาชนเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วม

ปัญหานำการวิจัยข้อที่ 3 : กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการประชาคมตำบลเพียง

จากผลการวิจัยที่พบว่า การก่อตัวของประชาคมตำบลเพียงเกิดจากการตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นกับเมืองและส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้คน จึงนำมาสู่การรวมตัวของประชาชนเพื่อจะทำกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์อันเป็นแนวทางการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่ ขั้นตอนในการรวมกลุ่มตั้งแต่ขั้นการก่อสร้างกลุ่ม ขั้นการธำรงรักษา และขั้นการดำเนินกิจกรรม ขั้นตอนทั้ง 3 ขั้นต่างก็มีเป้าหมายแตกต่างกันและการสื่อสารในการจัดการก็มีบทบาทแตกต่างกันด้วย กล่าวคือ ขั้นก่อสร้างกลุ่ม การสื่อสารมีบทบาทในการชักชวนบุคคลให้มาเข้าร่วม (Persuasive) ขั้นการธำรงรักษา การสื่อสารมีบทบาทในการเชื่อมคนด้วยกิจกรรม (Link) และขั้นการดำเนินกิจกรรม การสื่อสารมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการจัดกิจกรรมไปยังกลุ่มเป้าหมาย (Promote) จะเห็นได้ว่าบทบาทของการสื่อสารทั้งสามขั้นมีความแตกต่างกัน ดังนั้น กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการจึงมีความแตกต่างกันด้วย ดังนี้

จากการศึกษาพบว่ากลยุทธ์การสื่อสารในขั้นการก่อตัวของประชาคมตำบลเพียง คือ “กลยุทธ์ด้านการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย” ซึ่งประกอบไปด้วย การใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการสร้างและขยายเครือข่าย กลยุทธ์นี้เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นของการก่อตัว คือกลุ่มแกนนำใช้วิธีการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบเผชิญหน้าในการชักชวนบุคคล ให้มาเข้าร่วมในเวทีตรงเคเสวนา

โดยบุคคลที่ชักชวนจะเริ่มจากกลุ่มคนที่เป็นเพื่อน เป็นคนรู้จักกันเป็นการส่วนตัวมาก่อน เพราะความสัมพันธ์ส่วนตัวจะก่อให้เกิดความไว้วางใจกัน ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะนิสัยของคนไทย ที่มักใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นจุดเริ่มต้นของการพูดคุย กลยุทธ์นี้สอดคล้องกับที่ Marin E. Shaw อ้างใน เกศินี จุฑาวิจิตร(2542) ที่กล่าวถึงสาเหตุที่คนเข้าร่วมประชุม ประการแรกคือ ความน่าสนใจอันเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ส่วนตัว (Interpersonal Attraction) ซึ่ง Shaw ได้เน้นถึงกลุ่มคนที่รวมกันว่ามีส่วนสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมกัน การติดต่อกันบ่อยๆ จนกระทั่งเกิดผลแห่งการมีปฏิกริยาร่วมกันในการปฏิบัติแก่กัน

นอกจากนั้นผู้วิจัย ยังสันนิษฐานว่า ในการใช้ความสัมพันธ์เพื่อการสร้างและขยายเครือข่ายของประชาคมทับเที่ยงนี้ ยังมีเหตุผลอีกประการหนึ่งที่จูงใจให้บุคคลเข้าร่วม กล่าวคือสถานะของผู้ที่มาร่วมทั้งกลุ่ม แกนนำ กลุ่มสมาชิก กลุ่มพันธมิตร จะอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียม ไม่มีใครแสดงตัวว่าเป็นผู้นำหรือผู้ตาม ทุกคนทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความรู้สึกของความ เป็นมิตร ตรงกับที่พอร์เตอร์และคลาร์ค (Porter and Clark, 1985 อ้างใน กาญจนากนกศักดิ์ แก้วเทพ) เรียกว่า ความสัมพันธ์อันที่มิตรที่เท่าเทียมกัน (Partnership) ความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างราบรื่น ไม่มีความขัดแย้งในเรื่องสถานภาพของสมาชิกในกลุ่ม

นอกจากนี้แล้ว ในกลยุทธ์ด้านการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ก็ยังประกอบด้วย **การจัดกิจกรรมที่ขยายฐานกลุ่มเป้าหมายออกไปอย่างกว้างขวาง ไม่หยุดนิ่ง เพื่อนำไปสู่ความเป็นประชาคมที่เข้มแข็ง** ดังเช่น การจัดกิจกรรมในประชาคมทับเที่ยงที่ไม่จำกัดอยู่เพียงกลุ่มเป้าหมายในตำบลทับเที่ยงเท่านั้น แต่ปัจจุบันสามารถขยายฐานกลุ่มเป้าหมายออกไปอย่างกว้างขวาง ครอบคลุมทั้งจังหวัดตรัง

กลยุทธ์ด้านการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายประการสุดท้าย คือ **การจัดพื้นที่สาธารณะซึ่งเปิดกว้างสำหรับทุกคน** จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า พื้นที่สาธารณะของประชาคมทับเที่ยงมี 2 ลักษณะ ตัวประชาคมทับเที่ยงเอง และ พื้นที่วิทยุกระจายเสียง สอดคล้องกับแนวคิดของ Habermas ที่ว่า พื้นที่สาธารณะมีลักษณะทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ในแง่รูปธรรม พื้นที่หมายถึงอาณาบริเวณแห่งใดแห่งหนึ่ง หรือ area ที่มีการแบ่งกันเขตไว้อย่างแน่นอน พื้นที่ดังกล่าวก็ได้แก่ พื้นที่กิจกรรมของประชาคมทับเที่ยง เช่น พื้นที่ตลาดของกิจกรรมตลาดนัดสี่

เขียว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนข่าวสาร และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนโดยใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจ นอกจากความหมายรูปธรรมแล้ว "พื้นที่" ยังมีความหมายทางสังคม - การเมือง - วัฒนธรรม ที่มีลักษณะเป็น "นามธรรม" เช่น หมายถึง เวที (ทางนามธรรม) ทางสังคมที่มีการช่วงชิงอำนาจ ตัวอย่างเช่น พื้นที่วัฒนธรรมใน สื่อสารมวลชน ในประชาคมทပ်เที่ยง พื้นที่ดังกล่าวก็คือ "วิทยุกระจายเสียง" รายการ "สภาเมือง" และ รายการ "เวทีคนตรังค์" ซึ่งเป็นพื้นที่ของการนำเสนอข่าวสารของภาคประชาชนในทุกแง่มุมและยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีโอกาสเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นและเผยแพร่ความคิดเห็นความรู้กันในรายการอีกด้วย จะเห็นได้ว่าพื้นที่สาธารณะของประชาคมทပ်เที่ยงเป็นพื้นที่สำหรับภาค พลเมืองอย่างแท้จริง สอดคล้องกับที่กาญจนา แก้วเทพ กล่าวถึงแนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะตามทัศนะของ Habermas ไว้ว่าพื้นที่สาธารณะนั้นเป็นของใคร คำตอบก็คือ ต้องดูว่าพื้นที่สาธารณะนั้นอยู่ในบริบทใด ถ้าเป็นบริบทของประชาคมพื้นที่สาธารณะจะเป็นบริบทของชุมชน ทุกคนในประชาคมจึงอยู่ในฐานะของ "พลเมือง" (citizen) กล่าวคือ พลเมืองมีสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็น อธิบายจุดยืนและความเข้าใจ ออกเสียงในฐานะเสียงหนึ่งของพลเมืองนั้นเพื่อให้ได้ผลลัพธ์สุดท้ายออกมาเป็นประโยชน์ของส่วนรวม

กลยุทธ์ที่สองในการจัดการประชาคมทပ်เที่ยง คือกลยุทธ์ด้านการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม กลยุทธ์ดังกล่าวนี้ประกอบด้วย การเลือกประเด็น ที่ทุกฝ่ายสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกันได้ คือประเด็นเรื่องเมืองน่าอยู่ ประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นร่วมที่สามารถโน้มน้าวใจให้บุคคลเข้าร่วมได้มาก เพราะเป็นประเด็นที่ใกล้ตัวและทุกฝ่ายสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ สอดคล้องกับที่ Willur Scharmm กล่าวเสนอว่า การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ข่าวสารต้องมีคุณสมบัติคือ กระตุ้นหรือสร้างความต้องการของผู้รับสารและข่าวสารนั้นต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ที่กลุ่มผู้รับสารเกี่ยวข้องอยู่ นอกจากนั้นแล้ว Benard C. Hennessy (อ้างใน นิยม รัฐอมฤต ,2530) ยังได้กล่าวถึงลักษณะของประเด็นร่วมที่จะเป็นมติมหาชนไว้ว่าต้องเป็นประเด็นที่คนที่มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นต้องมีจำนวนมากพอสมควรและต้องเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อส่วนรวม นอกจากนั้นแล้ว กิตติ กันภัย ยังกล่าวถึงประเด็นที่จะดึงคนให้เข้ามามีส่วนร่วมไว้ในบทความเรื่อง "ยุทธวิธีสื่อสาร : ยุทธศาสตร์ชุมชน" ว่าการสร้างสรรค์ประเด็นต้องอาศัยความรู้เบื้องต้นก่อนว่าประเด็นหรือเรื่องที่จะพูดกันในชุมชนนั้นมีเรื่องอะไรอยู่แล้วบ้างที่ติดตรึงอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของชุมชน และเป็นประเด็นที่ใกล้ตัวมากๆเกี่ยวพันกับปากท้องในปัจจุบันและอนาคต ดังเช่น สถานการณ์ในสังคมทပ်เที่ยงตอนนั้นที่ทุกคนเริ่มกังวลกับปัญหาที่เกิดขึ้นในเมือง

ทับทึบและเกิดขึ้นกับวิถีชีวิตของผู้คน ดังนั้นประเด็นที่จะนำมาเป็นเป้าหมายร่วมจึงน่าจะเป็นประเด็นที่เป็นทางออกของปัญหาและเป็นประเด็นร่วมที่ทุกฝ่ายรู้สึกเกี่ยวข้องและสามารถเข้าร่วมได้ เช่น ประเด็นการร่วมกันสร้างเมืองน่าอยู่ นั่นเอง นอกจากนี้แล้วการประชาสัมพันธ์การประชุมทับทึบเมืองน่าอยู่ 2552 อย่างกว้างขวางก็ทำให้ประเด็นเมืองน่าอยู่กลายเป็นประเด็นที่ทุกฝ่ายสนใจและจดจำ สอดคล้องกับแนวคิดของมาล์คอล์ม และเกลดเวลล์ (Malcolm and Gladwell อ้างในกิตติ กันภัย, 2543) ว่าด้วยการแพร่ระบาดของความคิด หรือพฤติกรรมบางอย่าง (Tipping Point) ที่กล่าวถึงลักษณะการระบาดของเรื่องว่าลักษณะสำคัญประการหนึ่งของเรื่องที่จะระบาดคือ The stickiness factor หรือความเข้มข้นของเรื่อง หรือข้อความ/เนื้อหา (message) ที่สื่อออกมาว่ามีผลกระทบ (impact) มาก ทุกคนจะติดอยู่ในความทรงจำ ซึ่งหากมองแล้ว ประเด็นเมืองน่าอยู่ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่คนสนใจท่ามกลางภาวะวิกฤตสังคม เนื่องจากเป็นประเด็นที่จะเป็นแนวทางการพัฒนา นำไปสู่สังคมที่ดีกว่า และยังเป็นประเด็นที่จะนำไปสู่การจับมือเป็นพันธมิตรทำกิจกรรมการพัฒนาาร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิด “Community By Design” ของ Scott Peck (1997) ที่กล่าวว่าชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง สามารถเกิดขึ้นได้ได้โดยผ่านการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ซึ่งอาจจะเกิดจากการทำกิจกรรมร่วมกัน และทำให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น

นอกจากการเลือกประเด็นเรื่องเมืองน่าอยู่แล้ว กลยุทธ์ด้านการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมยังประกอบด้วย การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ สอดคล้องกับทฤษฎีของ Maslow ซึ่งได้จำแนกความต้องการขั้นพื้นฐานที่เป็นสัญชาตญาณ ไปจนถึงความต้องการที่ได้จากการเข้าร่วมสังคมกับมนุษย์คนอื่นๆ ความต้องการนั้นได้แก่

1. ความต้องการด้านสรีระ (Physiological Needs)
2. ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs)
3. เป็นความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันและเป็นที่รัก (Belongingness and Love Needs)
4. ความต้องการที่จะเปลี่ยนเป็นที่ยกย่องนับถือในวงสังคม (Esteem Needs)
5. ความต้องการสัมฤทธิ์ผลในอุดมคติที่ตนตั้งไว้ (Self-Actualization)

กิจกรรมที่สอดคล้องกับความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ดังกล่าวได้แก่ ความต้องการด้านสรีระ คือ ความต้องการสร้างสภาวะสมดุลให้เกิดขึ้นกับร่างกายและจิตใจโดยการมุ่งดูแลรักษาสุขภาพกายและใจเพื่อการอยู่อย่างไร้โรคภัยไข้เจ็บ ดังเช่น กิจกรรมในกลุ่มสุขภาพดี

ชีวิตเป็นสุข ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย คือ ความต้องการสร้างชุมชนและครอบครัวให้เข้มแข็งซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งในการป้องกันปัญหาสังคม ดังเช่น กิจกรรมในกลุ่มชุมชนเข้มแข็ง และความต้องการสัมฤทธิ์ผลในอุดมคติที่ตนตั้งไว้ คือความต้องการที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมสำหรับเด็ก กิจกรรมการรักษาศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมการร่วมดูแลสิ่งแวดล้อมและสาธารณะสมบัติ กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่จะนำไปสู่เป้าหมายร่วมคือการสร้างเมืองให้น่าอยู่ ดังเช่น กิจกรรมในกลุ่มศรีตรังและกลุ่ม Vision 2001

นอกจากนั้นแล้ว การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับฐานกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ ก็เป็นกลยุทธ์อีกประการหนึ่งที่สามารถสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นได้อย่างดีเช่นกัน เนื่องจาก การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับฐานกิจกรรมเดิมจะทำให้บุคคลที่มาร่วมมีประสบการณ์ในการกิจกรรมมาก่อน บุคคลนั้นก็จะเข้าใจ และเรียนรู้ได้ดี สอดคล้องกับที่สุชา และ สุรางค์ จันทร์โสม (อ้างใน ชลธิชา จินดากุล , 2530) ซึ่งกล่าวถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสนใจเข้าร่วมไว้ว่า ความสนใจเข้าร่วมมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับรากฐานทางประสบการณ์ของบุคคล เพราะประสบการณ์ทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ บุคคลใดสนใจเรื่องใดบุคคลนั้นจำเป็นต้องมีความรู้และมีประสบการณ์เรื่องนั้นพอสมควร

กลยุทธ์การจัดการประชาคมทับเที่ยงประการสุดท้าย คือ **กลยุทธ์ด้านสื่อ** กล่าวคือ การใช้ช่องทางการสื่อสารที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและกิจกรรม กล่าวคือ กลุ่มปฏิบัติการทั้ง 4 กลุ่มของประชาคมทับเที่ยงใช้กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการคนและกลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการกิจกรรมที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการคนที่เป็นกลุ่ม แกนนำ จะใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลแบบไม่เป็นทางการ เนื่องจากคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่รู้จัก คู่กันเคยเป็นการส่วนตัวกันอยู่แล้ว ส่วนการสื่อสารกับกลุ่มสมาชิกจะใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เริ่มต้นจากการใช้สื่อมวลชนเป็นการสร้างกระแสให้คนรู้สึกถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาใหญ่ของสังคม (ในหนังสือพิมพ์แม่ข่าย) จากนั้นจึงใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลอย่างไม่เป็นทางการในการสร้างความคุ้นเคย (ในเวทีตรังเคเสวนา) จนกระทั่งกระแสของการรวมตัวของกลุ่มคนที่หลากหลายในลักษณะประชาสังคมกำลังเป็นที่สนใจจึงใช้วิธีการประชุมอย่างเป็นทางการในการสร้างพันธกิจร่วมกันเพื่อนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม (ในการประชุมวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552) ส่วนการสื่อสารกับกลุ่มพันธมิตรนั้น กลุ่มพันธมิตรที่มาเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยงเป็นกลุ่มข้าราชการและกลุ่มนักวิชาการจากภายนอก ดังนั้น กลุ่มพันธมิตรจึง

ค่อนข้างมีข้อจำกัดในแง่ของเวลา การสื่อสารส่วนใหญ่จึงรูปแบบของการประชุมอย่างเป็นทางการ การรวมตัวของกลุ่มคนทั้งสามกลุ่มเป็นประชาคมทับเที่ยงมีลักษณะสำคัญของความเป็นเครือข่ายคือ "ความแตกต่าง" ที่สามารถหนุนเสริมกันได้เป็นอย่างดี เนื่องจากกลุ่มประชาชนจะมีข้อจำกัดในแง่ของงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ แต่มีข้อดีในแง่ของความเป็นอิสระ สามารถดำเนินการต่างๆได้อย่างคล่องตัวและรวดเร็ว ในขณะที่กลุ่ม พันธมิตรที่เป็นข้าราชการในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีข้อดีในแง่ของการสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และกำลังคน แต่มีข้อจำกัดในแง่ของการดำเนินงานที่ต้องเป็นไปตามกรอบหรือระเบียบของราชการ ทำให้การดำเนินการบางอย่างอาจล่าช้า แต่เมื่อมารวมตัวกันเป็นประชาคม ทั้งสามกลุ่มสามารถหนุนเสริมกันได้ เพราะต่างฝ่ายต่างก็สามารถทดแทนข้อจำกัดของอีกฝ่ายหนึ่งได้

ส่วนกลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมเชิงรุกจะใช้สื่อผสม ทั้งสื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่อมวลชน เนื่องจากกิจกรรมเชิงรุกมีเป้าหมายเพื่อการกระตุ้นความสนใจและต้องการโน้มน้าวบุคคลให้มาเข้าร่วม เช่น กิจกรรมตลาดนัดสีเขียว กิจกรรมซีจรรย์านเพื่อการศึกษาธรรมชาติการดูนกและวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้นสื่อที่ใช้จึงหลากหลายเพื่อการกระจายข่าวสารออกไปอย่างทั่วถึงและง่ายต่อการรับสาร

สื่อบุคคลที่ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมเชิงรุกจะใช้รูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบไม่เป็นทางการในการชักชวนเพื่อนฝูงหรือคนรู้จักให้มาเข้าร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับที่ เกศินี จุฑาวิจิตร (2540) กล่าวไว้ว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางสังคมของการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งบุคคลมีการปะทะสังสรรค์กันแบบซึ่งหน้าโดยผ่านสารที่แลกเปลี่ยนกันสองฝ่าย

นอกจากสื่อบุคคลแล้วในกิจกรรมเชิงรุกก็ยังมีการใช้สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ แผ่นพับ ใบปลิวจดหมายข่าว รถประชาสัมพันธ์ ซึ่งใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรมเชิงรุกไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง เช่น การใช้แผ่นพับ และ ใบปลิวไปแจกเด็กๆ เพื่อชักชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมซีจรรย์านฯ สอดคล้องกับที่ ปรมะ สตะเวทิน (2532) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของสื่อเฉพาะกิจไว้ว่าเป็นสื่อที่ถูกผลิตขึ้นมาโดยมีเนื้อหาสาระที่เฉพาะเจาะจงและมีเป้าหมายหลักอยู่ที่ผู้รับสารเฉพาะกลุ่ม มีเป้าหมายการใช้เพื่อการกระตุ้นความสนใจและการเชิญชวนให้มาร่วม และการใช้สื่อมวลชน คือ วิทยุในการเผยแพร่และกระจายข่าวสารการดำเนินกิจกรรมเชิงรุก อีกทั้งยังเปิด

โอกาสให้ชาวบ้านได้มาถ่ายทอดความรู้ความคิดในรายการวิทยุอีกด้วย การจัดรายการวิทยุในลักษณะที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุยนี้ ถ้าเทียบกับช่องทางการสื่อสารที่ผ่านมาก็สามารถเทียบได้กับช่องทางการสื่อสารแบบเวทิตั้งเคเสวนาที่เปิดโอกาสให้คนเข้ามามีส่วนร่วม แต่การยกเวทีเสวนามาไว้บนช่องทางของสื่อมวลชนค่อนข้างจะได้เปรียบกว่า เนื่องจากสื่อมวลชนสามารถทำให้ข่าวสารกระจายออกไปในวงกว้างและกระตุ้นความสนใจของคนได้ดี นอกจากนั้นแล้วสื่อมวลชนยังจัดว่าเป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้มากที่สุดเพราะจะเป็นการแก้ไขปัญหาด้านการอ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่ได้ และที่สำคัญที่สุดคือประเด็นที่จะนำมาเผยแพร่ในสื่อวิทยุส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นประเด็นของความสำคัญหรือความภาคภูมิใจที่เกิดขึ้น ทำให้รายการวิทยุเพื่อชุมชนน่าสนใจติดตามเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างหรืออาจนำมาแก้ไขปัญหาที่หลายคนกำลังประสบอยู่ได้ ในขณะที่ประเด็นในเวทิตั้งเคเสวนามุ่งเน้นประเด็นที่เป็นปัญหาและไม่มี การเสนอแนะทางแก้ไข จึงเป็นผลให้เวทิตั้งเคเสวนาต้องหยุดดำเนินการไป

จะเห็นได้ว่า กลยุทธ์ด้านสื่อในกิจกรรมเชิงรุกมุ่งเน้นการใช้สื่อผสมซึ่งเป็นการเลือกช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้โดยง่ายและตรงตามความต้องการของผู้รับสารแต่ละกลุ่ม สอดคล้องกับที่ เกคินี จุฑาวิจิตร (2540) กล่าวถึงการใช้อย่างผสม (Media Mix หรือ Multi - Media Approach) ว่าเป็นการเลือกช่องทางการสื่อสารหลายๆช่องทางมาใช้ร่วมกันในการส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยการคำนึงถึงธรรมชาติของสื่อแต่ละชนิด ความเหมาะสมและความพยายามที่จะจัดให้การสื่อสารผ่านสื่อต่างๆเป็นไปอย่างสอดคล้องและเสริมซึ่งกันและกัน

ส่วนกิจกรรมสนับสนุนของประชาคมตำบลเที่ยงซึ่งมีเป้าหมายเพื่อการกระจายข่าวสารการดำเนินกิจกรรมของประชาคมและถ่ายทอดความรู้ ความคิดเรื่องการสนับสนุนให้เกิดการรวมตัวขององค์กรประชาชนให้ขยายออกไปในวงกว้าง สื่อที่ใช้ในกิจกรรมสนับสนุนคือสื่อวิทยุกระจายเสียงนั่นเอง สอดคล้องกับที่ เกคินี จุฑาวิจิตร (2540) ที่กล่าวว่าสื่อมวลชนอาจทำหน้าที่ เปลี่ยนแปลงประชาชนได้ในกรณีที่คุณคณมีความโน้มเอียงที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ก่อนแล้ว ดังเช่นการประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมของประชาคมตำบลเที่ยงผ่านสื่อมวลชนก็เป็น การดึงดูดให้ผู้สนใจจะเข้าร่วมกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์สังคมได้มีโอกาสมาทำกิจกรรมร่วมกัน

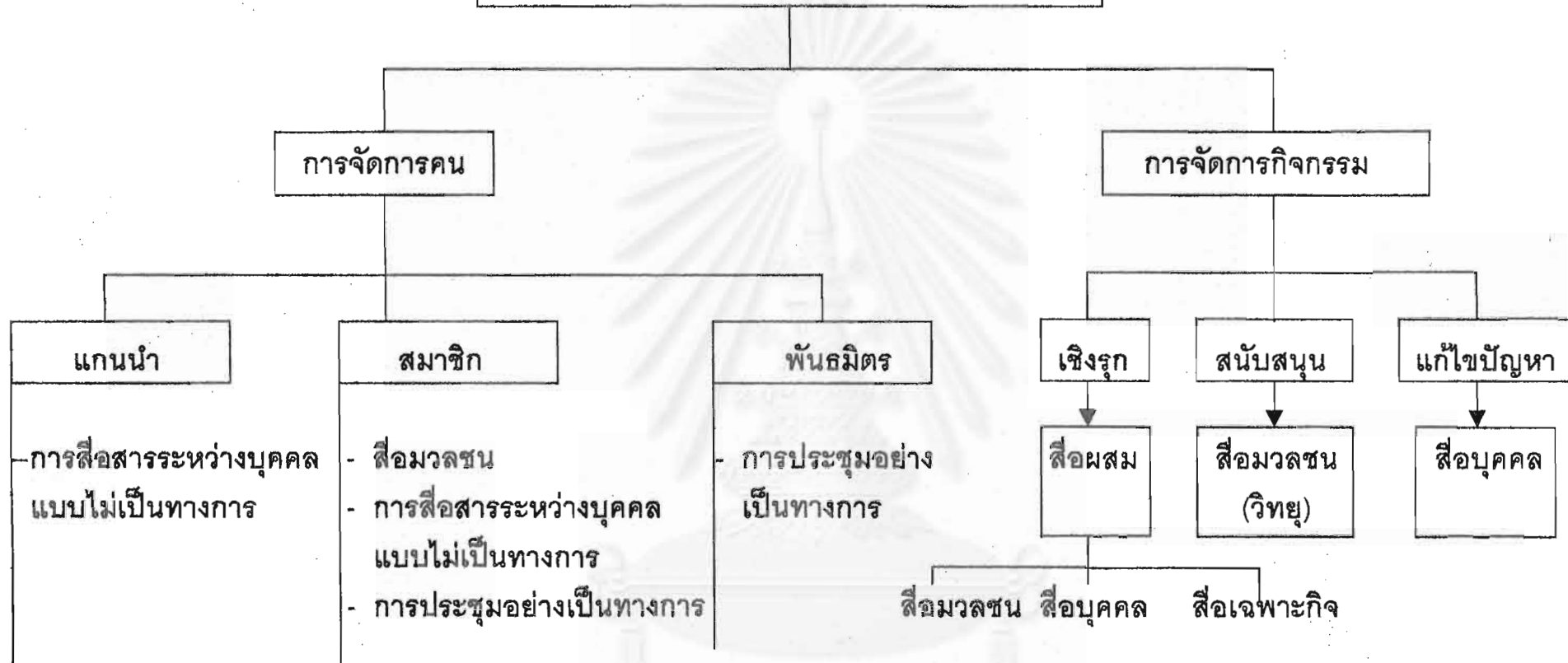
ส่วนกิจกรรมแก้ไขปัญหา เช่น กิจกรรมการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจชุมชน สื่อที่ใช้ในกิจกรรมคือสื่อบุคคล เนื่องจากกิจกรรมแก้ไขปัญหามีเป้าหมายเพื่อ

การร่วมกันหาทางออกจึงต้องการข้อมูลและประสบการณ์จากบุคคลที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆมาชี้แจง ตรงกับที่เกศินี จุฑาวิจิตร (2542) กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของสื่อบุคคลไว้ว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ดำเนินไปอย่างง่าย ๆ ไม่มีกฎเกณฑ์บังคับ คู่สื่อสารมีความใกล้ชิดกัน ซึ่งกระบวนการกลุ่มสามารถที่จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลได้ นอกจากนั้นแล้ว การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นการสื่อสารแบบเห็นหน้าค่าตาหรือเผชิญหน้า ถ้ามีปัญหาหรือข้อข้องใจใดๆก็สามารถซักถามได้ทันที

กิจกรรมทั้งสามประเภทคือกิจกรรมเชิงรุก กิจกรรมสนับสนุน และกิจกรรมแก้ไขปัญหาล้วนมีความสำคัญต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง และการก่อตัวของประชาคมก็ควรมีกิจกรรมทั้งสามประเภทนี้ให้ครบ ไม่ควรเน้นหนักที่กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพียงอย่างเดียว สิ่งนี้เองที่ทำให้การรวมตัวแบบประชาคมมีลักษณะแตกต่างจากกลุ่มกิจกรรม เพราะ กลุ่มกิจกรรมจะมีลักษณะแบ่งส่วน (sectorial) บางกลุ่มชี้จักรยานก็ชี้จักรยานอย่างเดียว บางกลุ่มรณรงค์เรื่องยาเสพติดก็รณรงค์อย่างเดียว แต่เมื่อมารวมกันเป็นประชาคม ทุกกิจกรรมสามารถเข้ามาทำร่วมกันได้ สอดคล้องกับที่ Windahl (1992) กล่าวไว้ว่า ลักษณะของกิจกรรมบวกกับการสื่อสารจะเชื่อมโยงให้เกิดกลุ่มและเกิดการก่อตัว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง

สภามหาวิทยาลัยบูรพา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการรวมกลุ่มของประชาชน

1. สิ่งที่ต้องคำนึงในการสร้างประชาคม คือ กลุ่มคนที่เป็นผู้นำหรือกลุ่มแกนนำน่าจะเป็นกลุ่มคนที่มีความสนใจความเป็นไปของสังคม และแสวงหาข่าวสารเพื่อเปิดรับความคิดใหม่ๆ และแนวทางใหม่ๆ ในการพัฒนาสังคมอยู่เสมอ
2. กลุ่มที่เป็นแกนนำควรเป็นกลุ่มคนที่สามารถเชื่อมโยงได้ทั้งกับบุคคลภายในชุมชนและบุคคลภายนอกชุมชน
3. ถ้าประชาคมในต่างจังหวัดที่เพิ่งก่อตั้งขึ้นแล้วประสบปัญหา ไม่สามารถเดินต่อไปได้ น่าจะลองเชื่อมต่อกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล ให้สนับสนุนการดำเนินงาน เนื่องจากในต่างจังหวัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนมาก ถ้าได้รับการสนับสนุนจะทำให้ประชาคมมีพลัง ทั้งพลังในการดำเนินงานของประชาคมเองและพลังในการสร้างความน่าเชื่อถือให้คนในชุมชนมาเข้าร่วม
4. ประเด็นที่ก่อให้เกิดความร่วมมือและสามารถโน้มน้าวบุคคลมาเข้าร่วมเป็นประชาคม ควรจะเป็นประเด็นที่ทุกฝ่ายรู้สึกว่าคุณเองเกี่ยวข้องและทุกฝ่ายสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ เช่น ประเด็นเรื่องเมืองน่าอยู่
5. ประชาคมที่บ้บเที่ยงน่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีของการประสานความร่วมมือระหว่าง 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายราชการ ฝ่ายธุรกิจ ฝ่ายประชาชน และฝ่ายประชาสังคม แต่ละฝ่ายที่มาร่วมจะอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียม ไม่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก โดยเฉพาะฝ่ายราชการที่เข้าร่วมด้วยความรู้สึกของพลเมือง มิใช่ความรู้สึกของผู้ประกอบการ จึงทำให้การดำเนินการของประชาคมเป็นไปอย่างราบรื่นไม่ต้องเกรงกลัวอิทธิพลของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด
6. การรวมกลุ่มของประชาคมที่บ้บเที่ยงเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เนื่องจากกลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่ต้องการทำประโยชน์เพื่อชุมชน ดังนั้นประชาคมที่บ้บเที่ยงจึงเป็นเสมือนพื้นที่สาธารณะสำหรับคนที่บ้บเที่ยงที่สนใจทำงานเพื่อสังคมและเป็นกรณีศึกษาสำหรับพื้นที่อื่นที่สนใจก่อตั้งองค์กรประชาชนเพื่อนำไปสู่ความเป็นองค์กรที่เข้มแข็ง
7. ถ้าพื้นที่ใดคิดจะก่อตั้งประชาคม กลุ่มที่เป็นองค์กรประชาชนควรจะเข้าใจเป้าหมายของการรวมกลุ่มให้ชัดเจนและเชื่อมั่นในผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่ม เช่น เป้าหมายร่วมคือการสร้างเมืองน่าอยู่ก็ต้องมีความเชื่อมั่นว่าเมืองน่าอยู่เป็นหนทางที่จะทำให้สังคมดีขึ้น และยึดมั่นในอุดมการณ์ของการทำงานเพื่อสังคม ส่วนกลุ่มที่เป็นภาครัฐก็ควรเข้าใจว่ากลุ่มนี้เข้ามาช่วยแบ่ง

เบาภาระหน้าที่ของภาครัฐและช่วยเสนอแนะแนวทางการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงควรให้การสนับสนุนมากกว่ากีดกัน

8. ในระยะแรกของการรวมกลุ่มควรเริ่มจากการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ โดยใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลแบบเผชิญหน้า เนื่องจากกลุ่มมีเป้าหมายเพื่อการแสวงหาความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้น การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการโดยใช้บุคคลไปพูดคุยชักชวนจะสามารถให้รายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมและประโยชน์ที่จะเกิดจากการทำกิจกรรมได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งยังสามารถเห็นปฏิกิริยาของผู้รับสารได้ทันที ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนวิธีการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลที่จะมาเข้าร่วมต่อไป

ข้อเสนอแนะทั่วไป

เพื่อเชื่อมความสามัคคีและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในกลุ่ม ประชาคมทับเที่ยงควรมีกิจกรรมซึ่งจะเป็นช่องทางที่กลุ่มปฏิบัติการทั้งสี่กลุ่มต้องมาพบปะทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เช่น กิจกรรมเวทีเสวนาประเด็นสังคม หรือ เวทีสรุปผลการทำกิจกรรมของแต่ละกลุ่มปฏิบัติการ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. คนที่จะเข้ามาศึกษาวิจัยเรื่องการก่อตัวของประชาคมในต่างจังหวัดควรเป็นคนในพื้นที่ เพราะจะมีความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะของสังคม ทั้งในเชิงกายภาพและในเชิงวิถีชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์สาเหตุของการรวมกลุ่มและปัจจัยที่ทำให้คนเข้ามารวมกลุ่มได้ง่ายขึ้นนอกจากนั้นแล้ว คนในพื้นที่จะสามารถพูดคุยภาษาถิ่นกับคนในชุมชนและสามารถสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นได้โดยง่าย
2. คนที่จะเข้ามาศึกษาวิจัยเรื่องการก่อตัวของประชาคมควรจะเป็นคนที่ค่อนข้างจะมีพื้นฐานความคิดเพื่อสาธารณะและมีความเชื่อมั่นในพลังของการรวมกลุ่มประชาคมว่าจะเป็นหนทางในการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. น่าจะศึกษาเพิ่มเติมถึงกระบวนการสื่อสารในการขยายผลกิจกรรมของกลุ่มปฏิบัติการทั้งสี่กลุ่ม รวมทั้งกระบวนการสื่อสารในการขยายเครือข่ายเชื่อมต่อกับองค์กรสาธารณะภายนอกเพื่อขอการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม
5. น่าจะเปรียบเทียบถึงการรวมตัวของประชาคมในลักษณะอื่น เช่น ประชาคมที่เกิดจากการกระตุ้นของบุคคลภายนอก หรือ ประชาคมที่เกิดจากการกระตุ้นของภาครัฐ โดยเปรียบเทียบกับประชาคมที่เกิดจากความคิดของคนในชุมชนเอง เพื่อค้นหาจุดเด่น จุดด้อย อันจะนำไปสู่การสร้างประชาคมที่เข้มแข็งอย่างแท้จริง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. รายงานการวิจัยโครงการสารภี ตำบลวังม่วง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. พระนคร : โรงพิมพ์ท้องถิ่น , 2519.
- กรรณิการ์ ชมดี. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ต.ท่าช้าง อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.
- กองบรรณาธิการ. "เครือข่าย : จุดหักเหแห่งการรวมตัว". สังคมพัฒนา. ปีที่9 ฉบับที่6 (2534).
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. สื่อเพื่อชุมชน : การประมวลองค์ความรู้. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย , 2543.
- กาญจนา แก้วเทพ , กิตติ กันภัย และปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล. "การสื่อสารกับชุมชน : แนวคิดหลักเพื่อการพัฒนา" วารสารนิเทศศาสตร์ ปีที่18 ฉบับที่2 (เมษายน-มิถุนายน 2543)
- กาญจนา แก้วเทพ. มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่. กรุงเทพฯ : เอดิสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด, 2543.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. ชุมชนนิยม : ฝ่าวิกฤตชุมชนล่มสลาย. กรุงเทพฯ : ส.เอเชียเพลส, 2544.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (พิมพ์ครั้งที่2). นครปฐม : สถาบันราชภัฏ นครปฐม , 2542.
- จีระพรรณ กาญจนจิตรา. คู่มือการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์(1977)จำกัด, 2528.
- จุมพล หนีมพานิช. "บุคคล กลุ่ม และองค์กร". เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการจัดการ หน่วยที่ 1-15. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2529.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์สยามการพิมพ์, 2527.
- ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี. พลเมืองกับการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง. เอกสารประกอบการประชุม ระดมสมองเรื่อง "องค์ประกอบในการขับเคลื่อนประชาสังคม" ในการประชุมสัมมนาทาง วิชาการประชาสังคม ครั้งที่1 มหาวิทยาลัยมหิดล , 2542.

- ชื่นกมล ทิพย์กุล. รูปแบบการสื่อสารในสภากาแฟของประชาชนในจังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2542.
- ชูชัย ศุภวงศ์ และคณะ. ประชาสังคม : ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน,
2541.
- ชิตยา สุวรรณชฎ. "สังคมไทยมีโครงสร้างหลวมจริงหรือ". ใน ชุมชนเรื่องน่ารู้. สมศักดิ์ ชูโต
(บรรณาธิการ). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2517.
- ดิเรก เต็งจำรูญ. "ขั้นตอนและแนวทางในการดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพจากการ
ทำงานชุมชนบริเวณหลังท่าเรือคลองเตย". สัปดาห์ : ปัญหาและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2525.
- ถิรพันธ์ อนวัชศิริวงศ์. การสื่อสารในกลุ่ม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ฅ ฅาน , 2534.
- ทวี ทิมขำ. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้ง , 2528.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์
โสภากการพิมพ์ , 2527.
- ทศนา เขมมณี. กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ เล่มที่ 1. โครงการเผยแพร่การสอนกลุ่ม
สัมพันธ์ , 2532.
- ธีระพล อรุณะกสิกร และคณะ. สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8
(พ.ศ.2540-2544). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2540.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. ในปาฐกถาเรื่อง "สื่อมวลชนกับการเมืองภาคประชาชน" ณ หอประชุมเฉลิมมา
วิทยาลัยธรรมศาสตร์. วันที่ 18 เมษายน 2544.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. ใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ :
ศักดิ์โสภากการพิมพ์ , 2527.
- บุญเกิด มาอ่อง. การศึกษาการรวมกลุ่มและการทำกิจกรรมของกลุ่มผู้ฟังวิทยุ จ.ส.100. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2537.
- ปรมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2532.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล. "การสื่อสาร : กลไกสำคัญในการก้าวสู่ประชาสังคม". จิตสำนึก
สาธารณะและการสื่อสาร : กระบวนการสร้างประชาสังคม. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชน
ท้องถิ่นพัฒนา , 2543.
- พนม ลิ้มอารีย์. กลุ่มสัมพันธ์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม , 2523.

- พรธนิภา วงษ์มิตร. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนากับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการธรรมรักษันิเวศน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2540.
- พัฒน์ บุญยรัตนพันธ์. "วิธีการรวมกลุ่ม 3 ชั้น 8 ตอน ของงานพัฒนาชุมชน" คู่มือการศึกษางานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : วัชรินทร์การพิมพ์ , 2516.
- พัฒน์ บุญยรัตนพันธ์. การสร้างพลังชุมชนโดยกระบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช , 2517.
- พทยา สายหู. รายงานผลการศึกษาลักษณะผู้นำท้องถิ่นในเขตพัฒนาภาคใต้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง , 2510.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. "นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน" ใน ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภการพิมพ์ , 2527.
- มานิดา คอยระงับ. การแพร่ของนวัตกรรมระบบเงินตราชุมชน "เบี้ยกุดชุม" ในอำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2542.
- ยุทธนา วรณปิติกุล. สำนึกพลเมือง : ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาสังคม. กรุงเทพฯ : มูลนิธิการเรียนรู้และการพัฒนาประชาสังคม , 2542.
- ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. บริบทการสื่อสาร. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2534.
- วินิจ เกตุขำ และ คมเพชร ฉัตรศุภกุล. กระบวนการกลุ่ม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์ , 2522.
- วิรัช ภิรัตน์กุล. การประชาสัมพันธ์ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2529.
- เวทีณี สตะเวทิน. การสื่อสารในการจัดการประชาคมบางลำพู. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2542.
- ศรีนิตย์ ศรีอาภรณ์. "ประชาคมจังหวัด : พลังท้องถิ่นเพื่อสิ่งแวดล้อม". หนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับวันที่ 1 พฤศจิกายน 2541 , หน้า 5 - 6.
- สนธิ ชาวสะอาด. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่น : กรณีศึกษาโครงการประปาหมู่บ้าน อ.เมืองนครพนม และ อ.ธาตุพนม จ.นครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาคการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2540.

- สุจินต์ ดาววีระกุล. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษากรณีหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัดของจังหวัดนครสวรรค์ประจำปี พ.ศ.2527. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- หลุย จำปาเทศ ใน ทิศนา เขมมณี. กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ เล่มที่1. โครงการเผยแพร่การสอนกลุ่มสัมพันธ์, 2532.
- อนุชาติ พวงสำลี. ประชาสังคม : คำ ความคิด และความหมาย (พิมพ์ครั้งที่2) กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2541.
- อภาพันท์ จันท์สว่าง. การพัฒนาบุคคล กลุ่มและชุมชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.
- อุทัย บุญประเสริฐ. กลุ่มและกระบวนการกลุ่มในการทำงาน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- เอกสารถาวรสอนชุตติวิชา พฤติกรรมศาสตร์การสื่อสาร หน่วยที่ 1-8 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. "การปฏิรูประบบรัฐ" หนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันที่ 25 สิงหาคม 2542 หน้าที่ 6.

ภาษาอังกฤษ

- Berlo , Davis K. The Process of Communication. New York : Rinehart and Winston, Inc.,1960.
- Bhasin , Kamla. "Breaking Barriers A South Asian Experience of Training For Participatory Development" Report of The Freedom From Hunger Campaign/Action For Development Regional Change Agents Programme. (March.may ,1978.)
- Davis , Keith. Human Behavior or Work-Human Relations and Organizational Behavior , New York : Mc Graw - Hill Book Company , 1972.
- Reeder , William W. Some Aspects of the Information Social Participation of Farm Familis in New York State Cornell University.

Roger , Evereet M. and Shoemaker, F Floyd. Communication of Innovations : A Cross Cultural Approach. New York : The Free Press , 1971.

Wilmot , W.W. Dyadic Communication. 3rd.ed. New York : Random House,1987.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

1. พัฒนาการของประชาคมตำบลเที่ยง

1.1 แนวคำถามสำหรับกลุ่มแกนนำ

- 1.1.1 ท่านคิดว่าเมืองตำบลเที่ยงในอดีตเป็นอย่างไร
- 1.1.2 ท่านคิดว่าเมืองตำบลเที่ยงในปัจจุบันเป็นอย่างไร
- 1.1.3 ท่านคิดว่าเมืองตำบลเที่ยงมีปัญหาอะไรจึงต้องมีการรวมตัวของประชาชนเพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหา
- 1.1.4 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องการรวมตัวขององค์กรประชาชนในท้องถิ่น
- 1.1.5 ใครเป็นผู้คิดว่าควรจัดตั้งเวทีตรงเคเสวนาขึ้น
- 1.1.6 จุดมุ่งหมายหลักของเวทีตรงเคเสวนาคืออะไร
- 1.1.7 ในการจัดเวทีตรงเคเสวนาแต่ละครั้งมีการดำเนินงานอย่างไร
- 1.1.8 ใครเป็นกลุ่มเป้าหมายของเวทีตรงเคเสวนา
- 1.1.9 ทำไมเวทีตรงเคเสวนาจึงล้มเลิกไป
- 1.1.10 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการรวมตัวของประชาชนในรูปแบบประชาสังคม และท่านได้แนวความคิดนี้มาจากที่ใด และประชาคมตำบลเที่ยงเกิดขึ้นได้อย่างไร
- 1.1.11 วัตถุประสงค์หลักของการก่อตั้งประชาคมตำบลเที่ยงคืออะไร
- 1.1.12 ท่านเข้ามามีส่วนร่วมในการก่อตั้งของประชาคมในขั้นตอนใดบ้าง (ร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ,ร่วมวางนโยบาย หรือ แผนงาน)
- 1.1.13 ท่านเข้ามามีส่วนร่วมในการก่อตั้งของประชาคมในรูปแบบใดบ้าง (เป็นผู้ริเริ่มวางแผน , เป็นผู้ชักชวน)
- 1.1.14 ท่านใช้วิธีการใดในการบอกกล่าวชักชวนให้บุคคลเข้ามาร่วมกับประชาคมตำบลเที่ยง
- 1.1.15 คนที่มาเข้าร่วมกับประชาคมตำบลเที่ยงส่วนใหญ่เป็นใคร
- 1.1.16 ในระยะการก่อตั้งนี้ท่านได้พูดคุยเพื่อติดต่อขอความร่วมมือจากองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกบ้างหรือไม่ อย่างไร และทำไมท่านจึงเลือกขอความร่วมมือจากหน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆ

- 1.1.17 เมื่อบุคคลหรือองค์กรตัดสินใจเข้าร่วมกับประชาคมแล้ว เกิดปัญหาความขัดแย้งหรือความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างกลุ่มแกนนำ กลุ่มสมาชิก และกลุ่มพันธมิตร เกี่ยวกับเป้าหมายหรือแนวทางการดำเนินงานของประชาคมบ้างหรือไม่ อย่างไร
- 1.1.18 ถ้ามีปัญหาหรือความขัดแย้ง(ในข้อ 1.1.18)เกิดขึ้น ประชาคมมีวิธีการจัดการกับปัญหานั้นอย่างไร
- 1.1.19 ประชาคมมีแนวทางหรือกรอบการวางแผนการดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆของประชาคมอย่างไร
- 1.1.20 กิจกรรมของประชาคมจัดกลุ่มอย่างไร แต่ละกลุ่มดำเนินงานเกี่ยวกับอะไร
- 1.1.21 กิจกรรมแต่ละกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยงมีการดำเนินการอย่างไร

1.2 แนวคำถามสำหรับกลุ่มสมาชิก

- 1.2.1 ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมในรูปแบบของการรวมกลุ่มขององค์กรประชาชนหรือไม่ และท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการรวมตัวของประชาชนในรูปแบบประชาคมทับเที่ยง
- 1.2.2 ท่านเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกของประชาคมทับเที่ยงตั้งแต่เมื่อใด
- 1.2.3 ท่านคิดว่าประชาคมทับเที่ยงมีจุดมุ่งหมายอย่างไร
- 1.2.4 ท่านเข้ามามีส่วนร่วมในการก่อตั้งของประชาคมในขั้นตอนใดบ้าง (ร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ,ร่วมวางนโยบาย หรือ แผนงาน)
- 1.2.5 ท่านเข้ามามีส่วนร่วมในการก่อตั้งของประชาคมในรูปแบบใดบ้าง (เป็นผู้ริเริ่มวางแผน , เป็นผู้ชักชวน)
- 1.2.6 เมื่อท่านตัดสินใจเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยงแล้วท่านรู้สึกพอใจในจุดมุ่งหมายหรือแนวทางการดำเนินงานของประชาคมทับเที่ยงหรือไม่ อย่างไร
- 1.2.7 ถ้ามีปัญหาในระยะขัดแย้งท่านมีวิธีการพูดคุยกับกลุ่มแกนนำอย่างไรจึงสามารถแก้ไขความขัดแย้งอันเกิดจากความเข้าใจไม่ตรงกันในเป้าหมายหรือแนวทางการดำเนินงานของประชาคมทับเที่ยง
- 1.2.8 ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มปฏิบัติการณกลุ่มใดของประชาคมทับเที่ยง
- 1.2.9 กิจกรรมในกลุ่มของท่านมีวัตถุประสงค์อย่างไร
- 1.2.10 ระยะเวลาที่ผ่านมากลุ่มของท่านจัดกิจกรรมใดบ้าง มีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร และท่านเข้าไปมีส่วนร่วมในส่วนใด

1.3 แนวคำถามสำหรับกลุ่มพันธมิตร

- 1.3.1 ท่านได้รับข่าวสารการรวมตัวของประชาคมทับเที่ยงจากใคร
- 1.3.2 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการรวมตัวของประชาชนในรูปแบบประชาคมทับเที่ยง
- 1.3.3 ท่านเข้ามาร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของประชาคมทับเที่ยงตั้งแต่เมื่อใด
- 1.3.4 ท่านคิดว่าประชาคมทับเที่ยงมีจุดมุ่งหมายอย่างไร
- 1.3.5 เมื่อท่านตัดสินใจเข้ามาร่วมกับประชาคมทับเที่ยงแล้วท่านรู้สึกพอใจในจุดมุ่งหมายหรือแนวทางการดำเนินงานของประชาคมทับเที่ยงหรือไม่ อย่างไร
- 1.3.6 เมื่อท่านตัดสินใจเข้ามาร่วมสนับสนุนประชาคมทับเที่ยงแล้วท่านรู้สึกพอใจในจุดมุ่งหมายหรือแนวทางการดำเนินงานของประชาคมทับเที่ยงหรือไม่ อย่างไร
- 1.3.7 ถ้ามีปัญหาในระยะขัดแย้งท่านมีวิธีการพูดคุยกับกลุ่มแกนนำอย่างไรจึงสามารถแก้ไขความขัดแย้งอันเกิดจากความเข้าใจไม่ตรงกันในเป้าหมายหรือแนวทางการดำเนินงานของประชาคมทับเที่ยง
- 1.3.8 ท่านให้การสนับสนุนการดำเนินงานของประชาคมทับเที่ยงในด้านใดและในช่วงเวลาใด

2. ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง

2.1 แนวคำถามสำหรับกลุ่มแกนนำ

- 2.1.1 ท่านเป็นคนตรงโดยกำเนิดหรือไม่
- 2.1.2 ท่านคิดว่าทำไมบุคคลจึงต้องมารวมกลุ่มกัน และการรวมตัวของประชาชนในรูปแบบประชาสังคมมีความสำคัญอย่างไร
- 2.1.3 ท่านคิดว่าถ้าบุคคลมารวมตัวกันแล้วชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

2.2 แนวคำถามสำหรับกลุ่มสมาชิก

- 2.2.1 ท่านเป็นคนตรงโดยกำเนิดหรือไม่
- 2.2.2 ท่านทราบข่าวการรวมตัวกันจากใคร
- 2.2.3 ท่านรู้จักใครในประชาคมทับเที่ยงหรือไม่
- 2.2.4 ท่านคิดว่าจุดมุ่งหมายของประชาคมทับเที่ยงคืออะไร ท่านพอใจในจุดมุ่งหมายนั้นหรือไม่
- 2.2.5 ท่านคิดว่าการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของประชาคมทับเที่ยงนั้นเป็นประโยชน์ต่อท่านอย่างไร

- 2.2.6 ท่านเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยงด้วยตนเองหรือมีบุคคลอื่นชักชวน ถ้ามี ท่านได้รับการ ชักชวนจากใคร และท่านคิดอย่างไรกับบุคคลนั้น
- 2.2.7 ท่านคิดว่ากิจกรรมที่ประชาคมทับเที่ยงจัดขึ้นเป็นอย่างไร ท่านพอใจในกิจกรรมเหล่านั้นหรือไม่ ถ้าไม่ ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยงอย่างไร
- 2.2.8 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการที่ประชาคมทับเที่ยงได้รับการสนับสนุนจากนายกเทศมนตรีซึ่งเป็นนักการเมืองท้องถิ่น
- 2.2.9 อะไรเป็นสาเหตุให้ท่านตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของประชาคมทับเที่ยง

2.3 แนวคำถามสำหรับกลุ่มพันธมิตร

- 2.3.1 ก่อนที่จะมีการก่อตั้งของประชาคมทับเที่ยง ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนบ้างหรือไม่ เกี่ยวข้องในด้านใด
- 2.3.2 ท่านรู้จักกับใครในประชาคมทับเที่ยงบ้างหรือไม่ ใครเป็นผู้ขอความร่วมมือจากท่าน / หน่วยงานของท่าน
- 2.3.3 เพราะเหตุใดท่านจึงตัดสินใจเข้าร่วมให้การสนับสนุนประชาคมทับเที่ยง
- 2.3.4 ท่านให้การสนับสนุนประชาคมทับเที่ยงในด้านใด
- 2.3.5 ท่านคาดหวังว่าเมื่อเกิดการรวมกลุ่มของประชาชนในลักษณะประชาคมแล้วชุมชนจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด

3. กลยุทธ์การสื่อสารในการจัดการประชาคมทับเที่ยง

3.1 แนวคำถามสำหรับกลุ่มแกนนำ

- 3.1.1 ท่านเคยพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในทับเที่ยงบ้างหรือไม่ พูดคุยกับใคร อย่างไร
- 3.1.2 ประเด็นที่มักจะพูดคุยกันในเวทีระดมความคิดเห็นคืออะไร ใครเป็นผู้นำการเสวนา และผู้ที่เข้าร่วมการเสวนาเป็นใคร
- 3.1.3 หลังจากเวทีระดมความคิดเห็นได้ลี้มเลิกไป ท่านได้พูดคุยเกี่ยวกับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นหรือไม่ พูดกับใคร อย่างไร
- 3.1.4 ในระยะแรกกลุ่มแกนนำมีการพูดคุยกันอย่างไรจึงเป็นผลให้มีการก่อตั้งได้รับทราบบ้าง ส่งสารอย่างไร บุคคลที่ท่านส่งสารส่วนใหญ่เป็นใคร และทำไมท่านจึงเลือกส่งข่าวสารไปยังบุคคลเหล่านั้น

- 3.1.5 ท่านพูดคุยขอความสนับสนุนจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกหรือไม่ พูดกับใครในลักษณะอย่างไร
- 3.1.6 หลังจากที่บุคคลในกลุ่มต่างๆตัดสินใจเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยงแล้วมีปัญหาหรือความขัดแย้งอันเกิดจากความเข้าใจไม่ตรงกันในจุดมุ่งหมายหรือแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้ามี ท่านใช้วิธีการพูดคุยในการยุติปัญหานั้นอย่างไร ใครเป็นผู้นำในการพูดคุย
- 3.1.7 ประชาคมมีกิจกรรมอะไรบ้าง และมีแนวทางการดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างไร
- 3.1.8 ในการจัดกิจกรรมของประชาคมท่านมีการประชุมพูดคุยกันบ่อยแค่ไหน
- 3.1.9 กิจกรรมทั้ง 4 กลุ่มของประชาคมทับเที่ยงถ้าเป็นกิจกรรมเชิงรุกท่านมีกระบวนการดำเนินกิจกรรมอย่างไร (ในแง่การติดต่อสื่อสาร)
- 3.1.10 กิจกรรมทั้ง 4 กลุ่มของประชาคมทับเที่ยงถ้าเป็นกิจกรรมสนับสนุนท่านมีกระบวนการดำเนินกิจกรรมอย่างไร (ในแง่การติดต่อสื่อสาร)
- 3.1.11 กิจกรรมทั้ง 4 กลุ่มของประชาคมทับเที่ยงถ้าเป็นกิจกรรมแก้ไขปัญหาท่านมีกระบวนการดำเนินกิจกรรมอย่างไร (ในแง่การติดต่อสื่อสาร)
- 3.1.12 ในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมมีปัญหาหรือความขัดแย้งใดๆเกิดขึ้นบ้างหรือไม่ ถ้ามี ท่านมีวิธีการจัดการกับปัญหานั้นอย่างไร
- 3.1.13 ท่านได้พูดคุยขอความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมเชิงรุกกับหน่วยงานภายนอกอย่างไรบ้างและขอความช่วยเหลือในรูปแบบใด
- 3.1.14 ท่านได้พูดคุยขอความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมสนับสนุนกับหน่วยงานภายนอกอย่างไรบ้างและขอความช่วยเหลือในรูปแบบใด
- 3.1.15 ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆมีปัญหาหรือความขัดแย้งเกิดขึ้นบ้างหรือไม่ ถ้ามี ท่านพูดคุยกับกลุ่มสมาชิกหรือกลุ่มพันธมิตรหรือไม่ ท่านพูดคุยกันอย่างไร ใครเป็นผู้ริเริ่มหรือมองเห็นปัญหาและมีวิธีการจัดการกับปัญหานั้นอย่างไร

3.2 แนวคำถามสำหรับกลุ่มสมาชิก

- 3.2.1 ท่านทราบข่าวสารการรวมตัวของประชาคมทับเที่ยงได้อย่างไร เมื่อใด
- 3.2.2 ท่านเข้าร่วมเป็นสมาชิกของประชาคมทับเที่ยงในกิจกรรมกลุ่มใด ทำไมท่านจึงสนใจกลุ่มนั้น

- 3.2.3 ในกลุ่มของท่านมีการพูดคุยเกี่ยวกับการทำงานของกลุ่มที่ไหน ส่วนใหญ่เป็นประเด็นอะไร พูดคุยกันบ่อยแค่ไหน
- 3.2.4 ในเวลาที่ไม่มีการจัดกิจกรรมใดๆท่านมีการพูดคุยกับกลุ่มผู้ริเริ่มหรือไม่ ส่วนใหญ่พูดคุยในประเด็นอะไร
- 3.2.5 เมื่อมีปัญหาหรือความขัดแย้งเกิดขึ้นจากการดำเนินงานในกลุ่มของท่าน ท่านได้เข้าร่วมพูดคุยเพื่อแก้ปัญหาด้วยหรือไม่ อย่างไร และท่านได้มีการพูดคุยปรึกษากับกลุ่มผู้ริเริ่มหรือไม่ อย่างไร
- 3.2.6 ในกลุ่มของท่านมีการจัดกิจกรรมเชิงรุกหรือไม่ มีกิจกรรม อะไรบ้าง แต่ละกิจกรรมมีกระบวนการทำงานอย่างไร ท่านได้มีการพูดคุยปรึกษากับกลุ่มผู้ริเริ่มหรือไม่ อย่างไร
- 3.2.7 ในกลุ่มของท่านมีการจัดกิจกรรมสนับสนุนหรือไม่ มีกิจกรรม อะไรบ้าง แต่ละกิจกรรมมีกระบวนการทำงานอย่างไร ท่านได้มีการพูดคุยปรึกษากับกลุ่มผู้ริเริ่มหรือไม่ อย่างไร

3.3 แนวคำถามสำหรับกลุ่มพันธมิตร

- 3.3.1 ท่านทราบข่าวสารการรวมตัวของประชาคมทับเที่ยงได้อย่างไร เมื่อใด
- 3.3.2 ในเวลาที่ประชาคมทับเที่ยงต้องการขอความช่วยเหลือจากท่าน ใครเป็นผู้มาติดต่อขอความร่วมมือจากท่าน และมาพูดอย่างไร ทำไมท่านจึงเชื่อมั่นในบุคคลนั้น
- 3.3.3 ในเวลาที่ประชาคมไม่มีกิจกรรม ท่านได้มีการติดต่อพูดคุยกับคณะทำงานของประชาคมหรือไม่ ถ้ามีคุยกันในประเด็นอะไร
- 3.3.4 เมื่อมีปัญหาหรือความขัดแย้งเกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมที่ท่านให้การสนับสนุนประชาคมทับเที่ยงมีการพูดคุยถึงปัญหาเหล่านั้นให้ท่านรับฟังหรือไม่ พูดคุยอย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างแบบบันทึกภาคสนาม

พัฒนาการของประชาคม	วันที่.....เวลา.....สถานที่.....
ความเป็นมาของประชาคม	ข้อมูลตามความเป็นจริงจากการสังเกต / สัมภาษณ์
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....	การตีความข้อมูลเบื้องต้น
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....	วิธีที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
.....
.....
.....
.....
.....

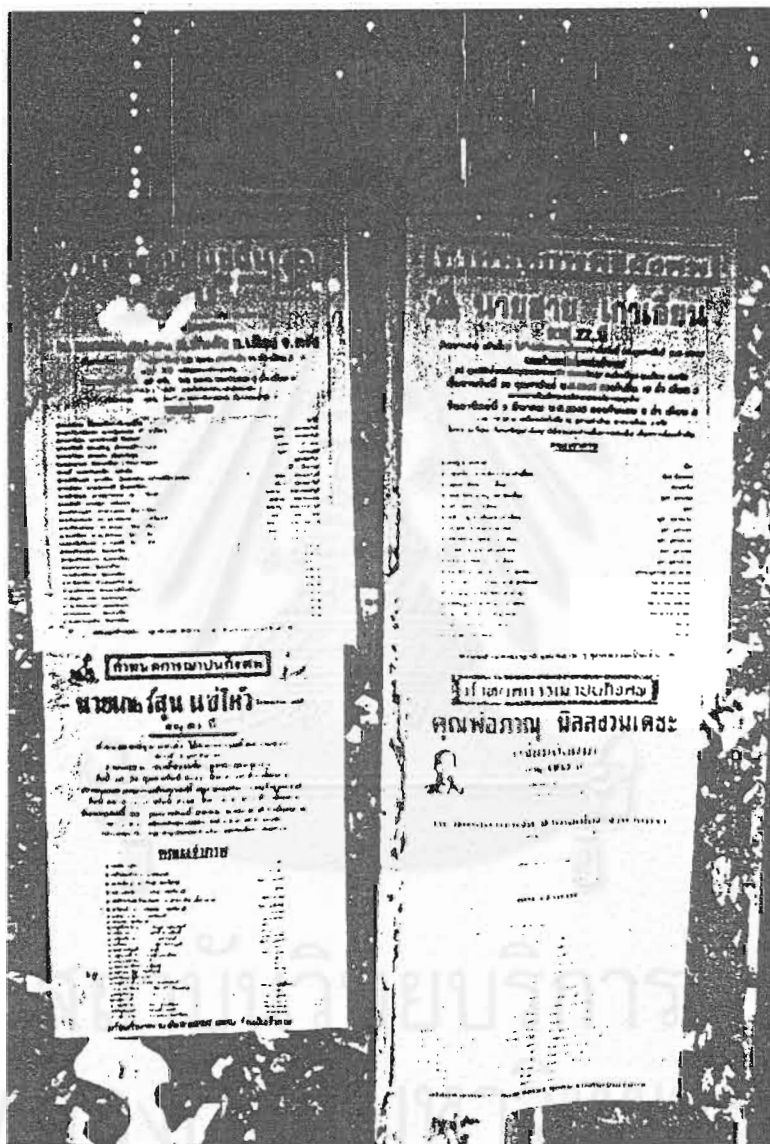
ตัวอย่างแบบบันทึกภาคสนาม

<p>ปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคม</p>	<p>ผู้ให้สัมภาษณ์..... วันที่.....เวลา.....สถานที่.....</p>
<p>สาเหตุที่บุคคลตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มกับ ประชาคมทับเที่ยง</p>	<p>วิธีที่ใช้ในการเก็บข้อมูล..... ข้อสังเกต / สัมภาษณ์</p>
	<p>การตีความข้อมูลเบื้องต้น</p>

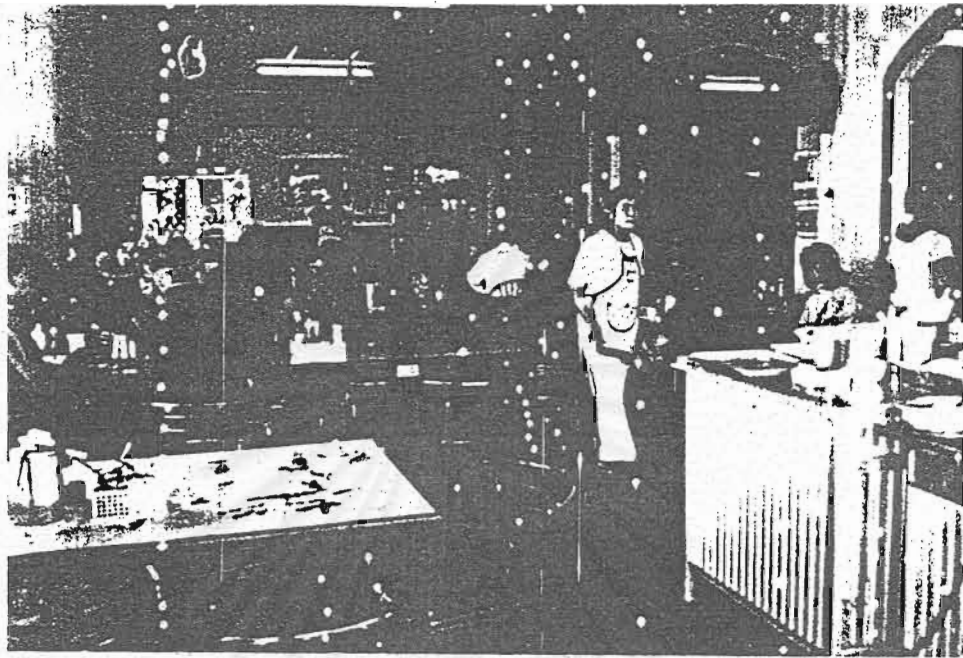
ตัวอย่างแบบบันทึกภาคสนาม

กลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้ในการจัดการ	ผู้ให้สัมภาษณ์
	วันที่.....เวลา.....สถานที่.....
การสื่อสารในการดำเนินกิจกรรมเชิงรุกของ	วิธีที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....
ประชาคม	ข้อสังเกต / สัมภาษณ์
	การตีความข้อมูลเบื้องต้น

ภาคผนวก ข.

แผ่นประกาศงานศพ

"บรรยากาศสภากาแฟเมืองทับเที่ยง"

"หนังสือพิมพ์แม่น้ำ"

เกียรติภูมิแห่งเหตุผลของคนตรัง

แม่น้ำวารณ

แม่น้ำ

รายปักษ์วิจารณ์ปีที่ 1 ฉบับที่ 12 วันที่ 16-31 สิงหาคม 2539 ราคา 7 บาท

ทงก.สยามภักด์ทวีตุดก่อสร้าง

จำหน่าย: วัตถุประสงค์สร้างทุกชนิด

เอเยนต์ บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด

ดำเนินงานโดย...เชษฐา วงนลาระ (ธค)

2/5 ถ.รัชชฉัตร อ.เมือง จ.ตรัง

โทร. (075) 219857, 211524, FAX. 211530

มือถือ 01 - 9680194, 01 - 9787268

"สินค้ามาตรฐาน คุณภาพสูง ราคาถูก"

วิกฤติการณ์ตรัง 2000

ผลองตา

แห่ง

อนาคต

แม่น้ำฉบับ...วิถีประชาชนเมืองตรัง บันทึกทุกเรื่องราวที่
ทรงคุณค่าในแผ่นดิน...

- ใครได้ ใครเสีย? ก็ บค าชวิญเมือ องตรัง
"บองหลา" ทวงถามแทนความรู้สึกของพี่น้อง
มุสลิม
- บทพิสูจน์วิถีชีวิตมุสลิม: พระเจ้าคือความ
เป็นธรรม ยุติมิติ บูหรงปุเต๊ะ พุดถึงอันเนื่อง
มาแต่ "ไซตอน"
- บทบาทสื่อมวลชนกับปัญหาระดับท้องถิ่น
"ทอมเผ้านบ้าน" เหลือเพียงอุยามเผ้าขาว.....
บทเพลง อมความมัน
- กิตติคุณของมทบ.โคงศพ อ.อารักษ์ เทียวไป
จอททกลายศิลป์ไปรัก! เลาให้ฟังถึงอิทธิพล

บริษัท เอ.ไอ.เอ. จำกัด
ในใจ ดอซุนเขา เมื่อเลือกเราบริการ"
คุณไสว ชอบทำกิจ
04 ถ.ห้วยยอด อ.เมือง จ.ตรัง

"หนังสือพิมพ์แม่น้ำ"

เกียรติภูมิแห่งเหตุผลลงคนได้

แม่น้ำ

ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 ประจำวันที่ 1-15 กุมภาพันธ์ 2540 ราคา 7 บาท

ความมุ่งมั่นในครอบครัวและธุรกิจของคุณ

- ❖ โครงการกองทุนการศึกษาภาค
- ❖ โครงการคุ้มครองชายโต
- ❖ โครงการเกษียณอายุ
- ❖ โครงการคุ้มครองสินเชื่

คุณโสม ธรรมะใจ

บริษัท เอ.ไอ.เอ. จำกัด

เลขที่ ๑๑๑๑ ถนนสุขุมวิท กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๑ โทร. (๐๖๖) ๒๑๖๗๑-๕ FAX: ๒๑๖๘๑

นางคุณหญิงสุภาวดี เมื่อนิสิตกุลเกษมกิจ

นางสาววิมลวรรณวิมลวรรณ ติดต่อได้ที่ทุกวันเวลาทำการ

ทอ.สยามกิตติวัตถุก่อสร้าง

จำหน่าย: วัสดุก่อสร้างทุกชนิด
 เขย่นต์บริษัทปูนซิเมนต์ไทยจำกัด
 ดำเนินงานโดย...จรรยา วอนธาระ (ชื่อค)
 2/50.รัชชภัณฑ์พร้อมเมืองจ.ดำรง โทร. (๐๖๖) ๒๑๙๕๖
 ๒๑๑๕๒, FAX. ๒๑๑๕๖๐๑๐๑-๙๖๘๐๑๙๐, ๐๑-๙๖๘๗๒๖๘
 "สินค้ามาตรฐาน คุณภาพสูง ราคาถูก"

ตรึง 2540 อันตราย!

แม้ว่า... สิบ... ฟังก์ชันพลัง
ส่วนที่... ของผลิตภัณฑ์บ้านเมือง

● จุดเด่นผลิตภัณฑ์... แม่พิมพ์... ค่าคง

พร้อมสัมผัสพิเศษเป็น... ได้หรือไม่

ดังกล่า... หมายเหตุ... ต่อมาของ...

● วัตถุประสงค์... วัตถุประสงค์... เมือง...

ผลิตภัณฑ์... เป็น... "บอกรัก"...

ผลิตภัณฑ์... ทำให้... ของผลิตภัณฑ์...

● วัตถุประสงค์... วัตถุประสงค์... รับ...

ผลิตภัณฑ์... ทำให้ผลิตภัณฑ์...

● วัตถุประสงค์... วัตถุประสงค์... บ...

จดหมายเชิญประชุม "วิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552"

ประชาคมทับเที่ยง
"หนึ่งความคิดของคุณจะอบอุ่นไปทั่วเมือง"
30 - 31 กรกฎาคม - 1 สิงหาคม 2542

7 กรกฎาคม 2542

เรื่อง ขอเชิญประชุมเชิงปฏิบัติการ "วิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552"

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. กำหนดการประชุม จำนวน 1 ฉบับ

เมืองตรัง เมืองท่าโบราณชายฝั่งทะเลอันดามันที่สำคัญยิ่งมานานหลายศตวรรษ เป็นหนึ่งในเมืองสิบสองนักษัตรโบราณ ที่อ้อมงมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม สืบทอดกันมาตลอดจากยุคสู่ยุค คนสู่คน ตรังค์ มีความหมายว่า รุ่งอรุณแล้ว แจ่มแล้ว และลูกคลื่น เมืองตรังในยุคนปี พ.ศ. 2354 - 2384 สมัยพระยานครฯ (น้อย) เป็นเมืองท่า ที่ขึ้นชื่อลือชาว่ามั่งคั่งที่สุดในแถบถิ่นทะเลใต้ อุดมสมบูรณ์ไปด้วย พริกไทย นมแรด งาช้าง และสินค้าจากเปอร์เซีย เช่น หลุม โดก ชัน ถาด ภาชนะ หล่อลึงจากทองเหลืองและทองแดง

ความมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ในครานั้น มีวรรณกรรมมุขปาฐะ บันทึกไว้โดยชาวพัทลุงและนครศรีธรรมราชในรูปของเพลงร้องเรือว่า :-

"ไปตรัง เหน	น้องสั่งสักคำพ่อหัวผ้า
ซื้อจกให้น้องสักหน้า	จ้อร่มผ้าให้น้องสักคัน
ยังสิ่งหนึ่งเล่าพ่อใจดี	ซื้อหวีให้น้องสักอัน
ซื้อร่มผ้าให้น้องสักคัน	ไว้กันเวลาฝนตก เหน"

"ไปตรัง เหน	น้องสั่งสักคำพ่อควัวด
ซื้อหลุม ซื้อถาด	ซื้อโดกกับแม่ชัน
ยังสิ่งหนึ่งเล่าพ่อใจดี	ซื้อหวีฝากน้องสักอัน
ซื้อร่มคันสั้น	ซื้อร่มสักคันเดียว เหน"

ด้วยความสุขสงบและอุดมสมบูรณ์ เมืองตรังให้กำเนิดปวงปราชญ์ ศิลปินพื้นบ้าน และกวีหลายต่อหลายคน โจลงกวีของพระยาตรัง เป็นที่กล่าวขานถึงความไพเราะเฉียบคม ไม่แพ้กวีคนอื่น ๆ ด้วยความที่เป็นเมืองของคนเจ้าบทเจ้ากลอน จึงมิใช่เรือ่แปลกแต่ประการใดเลย ที่ในระยะต่อมา มักจะได้ยินคำว่า "มาแต่ตรัง ไม่หนักก็โนรา"

จากเมืองตรัง ยุคสมัยโบราณ.....มาสู่ตรังยุคใหม่ ยุคสมัยพระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เจ้าเมืองตรัง ผู้ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งยางพาราไทย

พระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ เป็นผู้มีความผูกพันกับเมืองตรังอย่างเอกอุ เป็นผู้นำวิทยาการสมัยใหม่และวางรากฐานการพัฒนาทั้งหมดไว้ให้กับคนตรัง ว่ากันว่าในยุคสมัยนี้ เมืองตรังมีความศิวิไลซ์เป็นอย่างมาก กระทั่งในที่สุดภายหลังจากพระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ ถึงแก่อนิจกรรมแล้ว ก็ได้รับการเชิดชู โดยการสร้างอนุสาวรีย์เพื่อการระลึกถึงถึงคุณูปการที่มีต่อเมืองตรัง ความคงทนถาวรนี้

กว่าหนึ่งศตวรรษ ที่เมืองตรังได้ย้ายเมืองจากควนธานี มาอยู่ที่ทับเที่ยง ทับเที่ยงมีเรื่องราวที่เล่าขานกันอย่างมีรูจวบสิ้น คำอ้างอิงที่มาของ "ทับเที่ยง" มีอยู่สองประการด้วยกัน คือ จากการที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ใน ร.ศ.128 ครั้นเสด็จพระราชดำเนินมาถึงที่นี่เป็นเวลาเที่ยงพอดี และจากคำบอกเล่าของเจ้าอาวาสวัดตันตยาภิรม (ตันสะตอ) รูปปัจจุบัน มีอยู่ว่าสมัยนั้น แถบดินนี้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสวนพริกไทย ที่ขึ้นชื่อเลื่องลือไปทั่วโลก ผู้สร้างสวนพริกไทย จะสร้างทับไว้ที่พักร้อนในเวลาเที่ยงวันเดินทางมาถึง.....

เรื่องราวจากปากต่อปากและหลักฐานด้อยบันทึกต่างๆ ล้วนแล้วแต่ประจวบถึงความอุดมสมบูรณ์พูนสุขของเมืองตรัง และทับเที่ยงเมื่อครั้งอดีตแทบทั้งสิ้น...แต่อดีตก็คือเรื่องราวที่ไม่ใช่ปัจจุบัน.....

วันนี้...ลมหายใจของทับเที่ยงรววยรินแผ่วล้า หลังกระแสบริโภคนิยมไหลทะลักเข้ามาเหมือนทาบหลาย ดึกสูงและสิ่งแปลกตามุคสะพรังเบียดบังทัศนียภาพที่เคยงดงามปานเทพเนรมิต...ยวดยานพาหนะกันคำวามคับคั่ง รุนววย...ยาเสพติดดูให้ความสำคัญกว่าอาหารเช้า...อาชญากรรมก่อตัวเพิ่มทวีตามเข็มนาฬิกา...ชยะ , มลพิษเริ่มส่งผลกระทบต่อสังคมและคุณภาพชีวิต...แม่น้ำตรังกำลังป่วยใช้.....คนว่างงานผืนถึงการฆ่าตัวตาย...เด็ก ๆ มีอาชญากรรมการถึงนางฟ้า....คนเร่ร่อนไร้รังนอนเริ่มปรากฏตัว...เชื้อไวรัสร้ายเติบโตและคุกคามชีวิตผู้คนอย่างคึกคะนอง...ในบ้านเช่าราคาถูกมีเสียงกันด่าและทุบตี...โผยและเลขหวยครอบงำห้วงคำนึง...ศีลธรรมและขนบธรรมเนียมทั้งงดงามจากรรพชนสิ้นคลอน เล็กนุ่มนุ่ปฏิเสธรการบวชก่อนการมีครอบครัว ฯลฯ

หากทับเที่ยงเป็นเช่นต้นไม้...ทับเที่ยงวันนี้ก็คงไม่ต่างอะไรกับต้นไม้ที่เริ่มแคระแกร็น ชาติปุ๋ย น้ำ รอวันแต่สิ้นสภาพ และถูกกลืนหายไปกับกาลเวลา เจกเช่นเดียวกับเมืองใหญ่ๆ หลายเมืองในประเทศนี้

คงมีเพียงบุคคลผู้มีจิตวิญญาณที่กล้าหาญตั้งถาม กล้าปวารณาตัวมาหลอมรวมหัวใจเนื่อกำลังเป็นเมืดน้ำ ปุ๋ยธาตุ หล่อเลี้ยงทับเที่ยงให้เปล่งงาม สมบูรณ์ท่ามกลางยุคสมัยที่เคลื่อนผ่านเท่านั้น

ท่าน...คือ บุคคลพิเศษผู้ที่ได้รับการเลือกสรรจากคณะทำงานวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552 แล้วว่า คือ ผู้กล้าหาญแห่งยุคสมัยที่มีศักยภาพและจิตวิญญาณสาธารณะอันเต็มเปี่ยม ที่พร้อมจะถ่ายทอดพลังทั้งมวล จากใจและสมองสู่ลงมือ มาร่วมกำหนดอนาคตทับเที่ยงให้รุ่งเรืองได้

คณะทำงานวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552 จึงขอเขียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุม "วิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552" เพื่อร่วมระดมความคิดสู่แผนปฏิบัติการ / แนวทางการพัฒนาเมืองทับเที่ยงให้น่าอยู่และยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของพลเมือง ซึ่งถือเป็นการเขียนประวัติศาสตร์ทางสังคมบทใหม่ และเป็นกุญแจดอกสำคัญในการพัฒนาตามแนวทางประชาธิปไตยแบบประชาชนมีส่วนร่วม ระหว่างวันที่ 30 - 31 กรกฎาคม - 1 สิงหาคม 2542 รวม 3 วัน ณ โรงแรมตรังพลาซ่า อำเภอเมือง จังหวัดตรัง

การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ เกิดขึ้นบนหลักคิดที่ว่า ลมหายใจที่ยังมีอยู่ สามารถฟื้นค่าให้เมืองทับเที่ยง และสานสร้างสู่ออนาคตทั้งงดงามให้ยั่งยืนไปจนชั่วลูกชั่วหลานได้ หากแต่ต้องลงมือกระทำร่วมกันทันทีในวันนี้ ร่วมกันค้นคว้า วิจัย วิเคราะห์ นำเสนอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สรุปรวมแนวทาง ทำเป็นแผนงาน เพื่อไปสู่อนาคตของเมืองทับเที่ยงในอีก 10 ปีข้างหน้า

การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ กลุ่มองค์กรผู้ให้การสนับสนุนมาจาก กรมอนามัย สถาบันเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม จังหวัดตรัง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เทศบาลเมืองตรัง

เพื่อให้การประชุมเชิงปฏิบัติการเต็มไปด้วยประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุดทางคณะทำงานวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552 จึงได้เรียนเชิญวิทยากรผู้มากด้วยประสบการณ์จากบางกอกฟอรัมและสถาบันเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม รวม 3 ท่าน มาเป็นผู้ดำเนินการทุกขั้นตอน

อนึ่ง ทับเที่ยงมือดีที่น่าประทับใจ มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่ยาวนาน ฉะนั้น เพื่อความภูมิใจใน การประชุมร่วมครั้งนี้ จึงใคร่ขอให้ท่านได้นำ ภาพถ่ายอดีต ภาพขณะดินเผาหรือเครื่องใช้โบราณต่างๆ ฯลฯ ตามแต่จะหา มาได้ร่วมด้วย เพื่อร่วมกันรำลึกบรรยากาศของความเป็นเมืองที่ทรงคุณค่ามายาวนานของชายฝั่งทะเลอันดามัน

มั่นใจว่า ภายหลังจากการประชุมเชิงปฏิบัติการวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองนำอยู่ 2552 ครั้งนี้เสร็จสิ้นลงแล้ว จะก่อเกิดประกายแห่งความสุขที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความอบอุ่นและพันธกิจ แม้กระจายออกไปทั่วทุกอณูของเมืองทับเที่ยง ยังความรุ่งเรืองสถาพรให้เกิดขึ้นได้อีกครั้งหนึ่ง ดังโคลงสี่สุภาพ ที่กวีโบราณได้รจนาไว้ว่า

เมืองตรังรังสฤษฎ์ดีแนม	เมืองสวรรค์
ตรังมุ่งทำดีกัน	ทั่วหน้า
ศรีตรังเด่นดอกพันธุ์	พราวถิ่น
ตรังแต่งตรังคู่หล้า	อยู่ยัง ตรังเสถียร

ด้วยความปรารถนาอันแรงกล้าของคณะทำงานวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองนำอยู่ 2552 เชื่อว่าท่านคงไม่ ปฏิเสธคำเชื้อเชิญในครั้งนี้ เป็นแน่แท้.

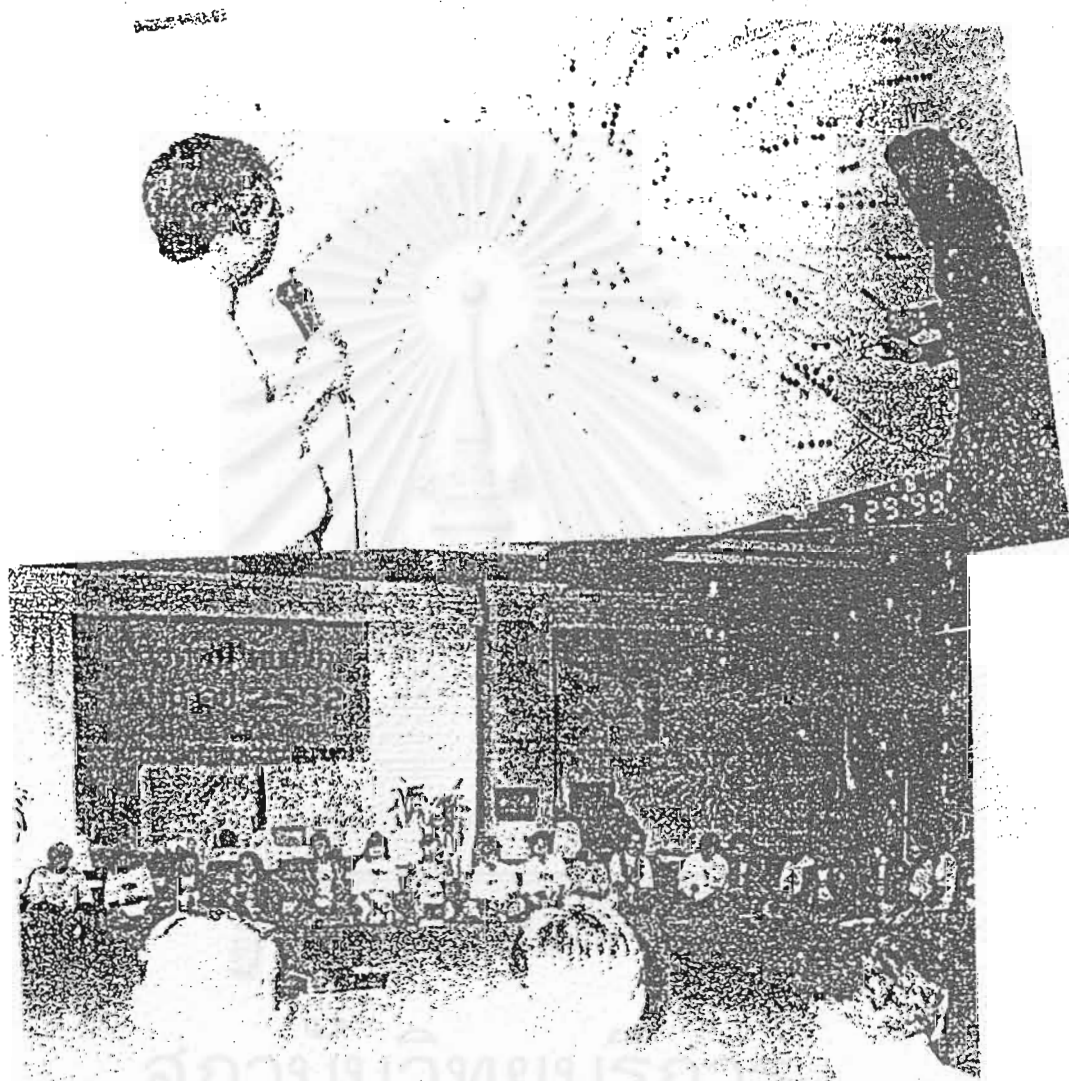
ขอแสดงความนับถือ

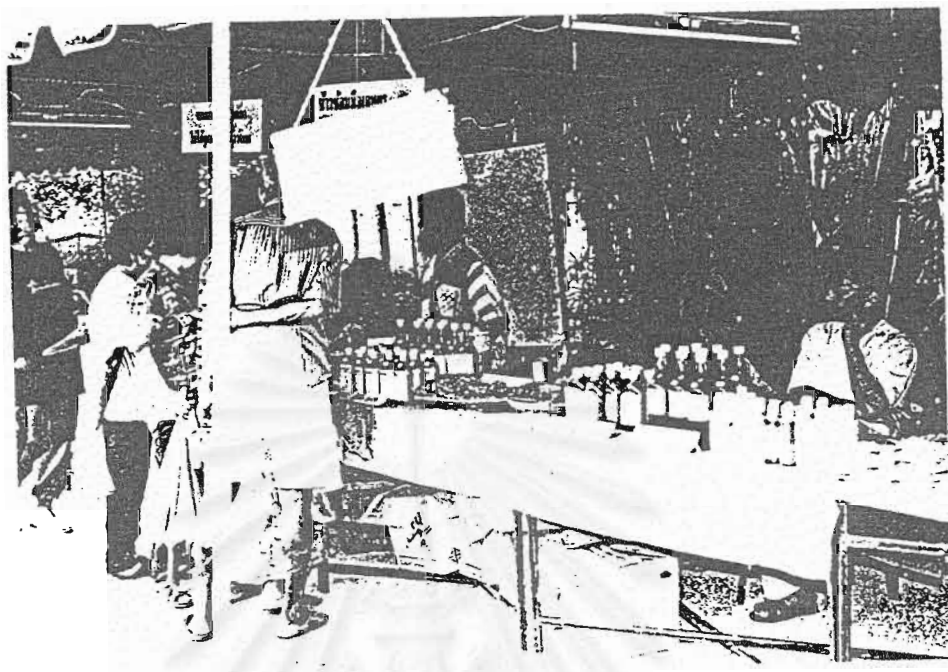
(นายชาติ กางอิม)

ประธานคณะทำงานวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองนำอยู่ 2552

สถาบันวิทยบริการ
 าลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรยากาศการประชุม "วิสัยทัศน์ห้าปีเชิงเมืองน่าอยู่ 2552"

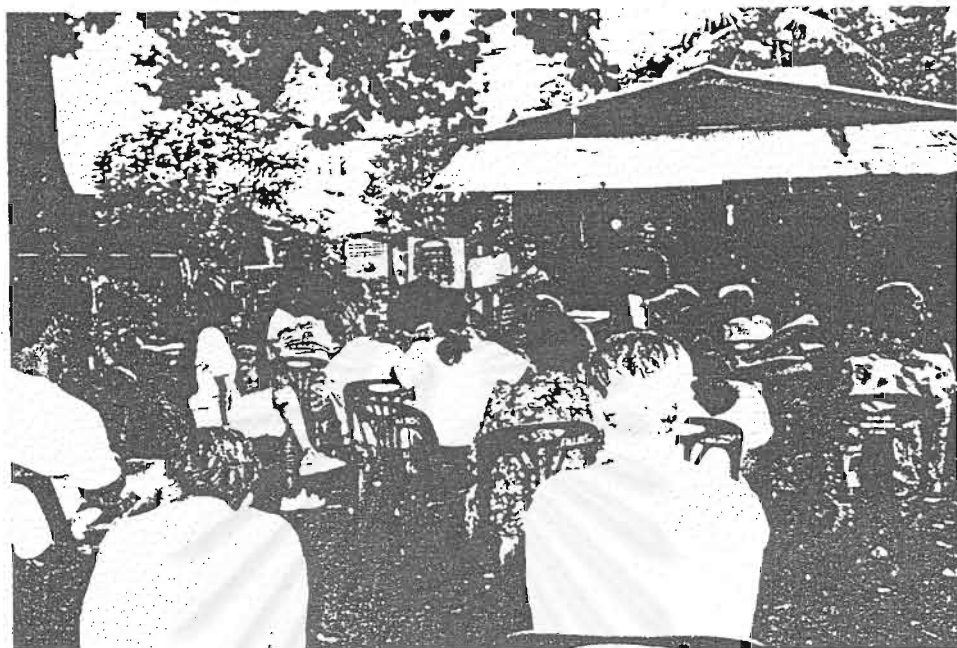

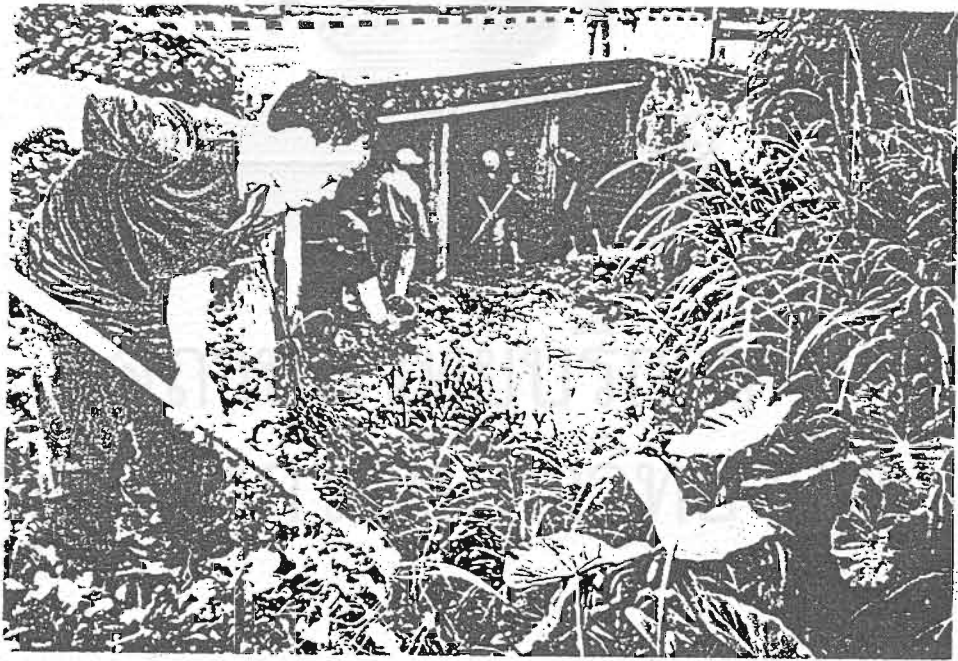
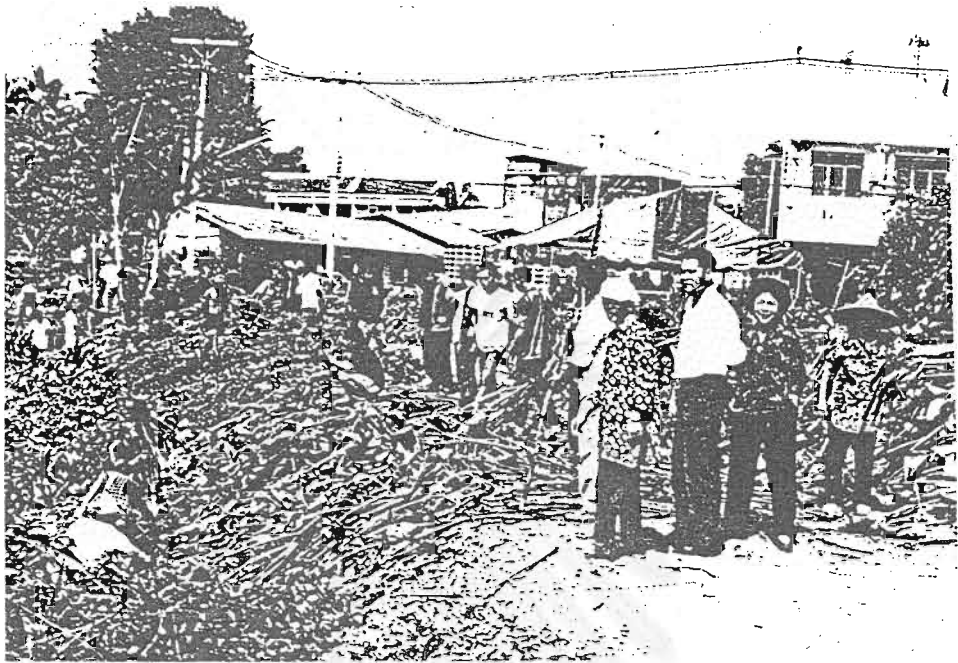
กิจกรรมตลาดนัดสีเขียว
โดย..... กลุ่มสุขภาพดี ชีวีเป็นสุข

กิจกรรมขี่จักรยานเพื่อการศึกษาธรรมชาติดูนกและวัฒนธรรมท้องถิ่น
โดย..... กลุ่มศรित्रัง

กิจกรรมให้ความรู้เรื่องการทำออมทรัพย์ชุมชน
โดย..... กลุ่มชุมชนเข้มแข็ง

กิจกรรมชุดลอกคูกุคลองริมทางรถไฟ
โดย..... กลุ่มวิสัยทัศน์ 2001

ตลาดนัดสีเขียวสำหรับผู้บริโภค

ทุกวันเสาร์ที่ 2 และเสาร์ที่ 4
ของเดือน

บริเวณ บ้านสุภาพ ถ.วังตอ อ.เมือง จ.ตรัง

ท่านจะได้พบกับ.....สินค้าเพื่อสุขภาพปลอดสารพิษมากมาย อาทิ

ข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ พืชผักผลไม้ท้องถิ่นตามฤดูกาล อาหารทะเลสด อาหารทะเลแปรรูป กุ้งแห้ง น้ำปลา ปลาเค็ม ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นแปรรูปฯลฯ และหัตถกรรมพื้นบ้านอีกนานาชนิด นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมของเครือข่ายพันธมิตรสี่เกลออีกมากมายที่นำมาแสดงร่วมในงานตลาดนัดสีเขียว..

อย่าลืม!! อย่าพลาด!! เพียงเดือนละ 2 ครั้งเท่านั้น!!

พบกันอีกครั้ง วันเสาร์ที่ 11 สิงหาคม 44 นี้ !!

ใบปลิวประชาสัมพันธ์กิจกรรมของประชาคมทับเที่ยง

ดำเนินงานโดย:ประชาคมทับเที่ยง, เทศบาลนครตรัง, เครือข่ายพันธมิตรสี่เกลอ

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวอรุณีวรรณ นาศรี เกิดเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2522 สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอกภาษาและวรรณคดีไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในปีการศึกษา 2542 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2543

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย